

GH. ISVORANU-KRAK ADRIAN-MIHAI MUSTĂȚĂ

ISTORIA ROMÂNIEI



- evenimente esențiale de interes general -
ediție revizuită și completată

editura Hypatia Press 2016

GH. ISVORANU-KRAK ADRIAN-MIHAI MUSTAȚĂ

ISTORIA ROMÂNIEI

- evenimente esențiale de interes general -
ediție revizuită și completată

editura Hypatia Press 2016

Editura Hypatia Press
București, 2016

Copyright © Hypatia Press, 2016

Adresa: București, str. Radu de la Afumați, nr. 26

tel: 0751 276 398

e-mail: editura.hypatia@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ISVORANU-KRAK, GHEORGHE

Istoria României : evenimente esențiale de interes general /
Gheorghe Isvoranu-Krak, Adrian-Mihai Mustață. - Ed. reviz. și
compl. - București : Hypatia Press, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-93310-2-6

I. Mustață, Adrian-Mihai

94(498)

ISBN 978-606-93310-2-6

INTRODUCERE

După succesul de piață al primei ediții apărute în 2013, m-am decis să public această nouă ediție, revizuită și completată, ca urmare a evenimentelor importante apărute în istoria țării, dar și a unor schimbări ce sunt probabile pentru societatea actuală atât intern, cât și pe plan internațional, manifestate efectiv în aproape toate domeniile.

Personal am intuit și consider că orice lucrare din domeniul istoriei, ca de altfel și din alte domenii, trebuie să aibă în vedere câteva aspecte importante, chiar din momentul elaborării și până la finalizarea ei.

Se rețin următoarele aspecte de luat în considerare la elaborarea unei lucrări, sub aspectele economico-financiare, dar și ale creației în sine:

- Evidențierea elementelor importante pentru publicul larg.
- Lucrarea să fie de dimensiuni mici pentru nespecialiști.
- Absența cvasitotală a amănunțelor nesemnificative pentru cititor.

Concluzie: *cititorul nespecialist* este interesat să găsească repede informația dorită, care să fie expusă sintetic și strict la obiect.

Personal am încercat, ca la elaborarea acestei cărți, să mă subordonez cât mai fidel considerentelor prezentate anterior.

Astfel „Istoria României” - evenimente esențiale de interes general – prezintă datele importante ale istoriei noastre în general punctual, fără multe amănunte și bazate pe sursele cele mai sigure, cât mai recente în istoriografie și în măsura posibilă cât mai puțin contestabile.

Lucrarea prezintă numeroase fotografii care să faciliteze reținerea vizuală a unor personaje și să le asocieze cu evenimentele din epoca respectivă expusă.

În notele de subsol s-au dat uneori explicații pentru înțelegerea mai ușoară de către nespecialiști a unor noțiuni (de exemplu „sesie urbanială”).

În final, aș dori ca prezenta lucrare să fie folositoare celor care o vor citi sau o vor consulta și să se bucure de același succes ca prima ediție.

Gheorghe Isvoranu-Krak
București, 2016

Când, ulterior unor discuții despre prima ediție a acestui volum, autorul mi-a propus să devin coautor, am considerat acest fapt o deosebită onoare. De ce? Această carte nu este nici prima și nu va fi nici ultima care tratează istoria României. Nu este un tratat științific. Nu este scrisă de istorici profesioniști. Însă consider că apariția acestei noi ediții va fi de mult folos pentru mulți tineri și nu numai, care, în zilele noastre, încearcă să afle cam ce s-a întâmplat în această țară. Evident, în perioada actuală sursele de informare sunt impresionante, dar spre deosebire de perioada dictaturii comuniste, când singura abordare posibilă a subiectului era cea oficială, a partidului comunist, azi, (evident, mult mai bine ca înainte) abundă diferite (și uneori total opuse) puncte de vedere despre varii aspecte ale istoriei noastre. Cum spuneam anterior, sursele și cantitatea de informație (dacă luăm doar internetul!), sunt imense și cineva (din nefericire foarte mulți) care nu are niciun fel de cunoștințe de istorie și va dori să afle ce s-a întâmplat în anul X sau cine este și ce a făcut Y în perioada Z, va fi total debusolat când va încerca să găsească răspuns la întrebare.

Lucrarea de față se vrea o sursă de informație istorică de nivel general, pentru nespecialistul care caută să afle diferite aspecte ale istoriei românești și e bine să poată să le găsească cât mai ușor și repede. Nu avem timp pentru probleme importante, dar mai ales pentru așa-zise subiecte secundare, terțiare ...

Dar, foarte important, cine nu își cunoaște istoria, riscă să o repete.

De aceea, mă simt onorat că mi s-a propus să particip la elaborarea dezvoltării acestei cărți.

Consider o latură pozitivă a acestei reeditări, posibila abordare, pe cât s-a putut, neutră, rezultată din colaborarea unor oameni de vârste diferite, dar în principal cu o înțelegere, în unele aspecte, mai mult sau mai puțin “altfel”. Dar, care după “negocieri”, cred eu, bine argumentate de ambele părți, au dus la rezultatul final.

Adrian Mustață
București, 2016

EPOCA STRĂVECHE

PALEOLITICUL.

- evaluat în perioada anilor 1.000.000-10.000 î.e.n.:
- Este perioada tranziției de la *prehominizi* la *homo sapiens*. În aceasta perioadă apar pe tot teritoriul României cete de culegători, vânători și pescari.

Paleoliticul inferior.

- evaluat în perioada anilor 1.000.000 -100.000 î.e.n.:
- Perioada este caracterizată de două evenimente majore:
- apariția primelor unelte realizate de om, prelucrate rudimentar din piatră și lemn;
- obținerea focului pe cale artificială.

Paleoliticul mijlociu.

- evaluat în perioada anilor 100.000-40.000 î.e.n.:
- Pe întregul teritoriu al României se răspândește cultura materială a omului de tip *neanderthalensis* (cultura Musteriană).
- Apar primele manifestări ale gândirii abstracte și practici funerare.

Paleoliticul superior.

- evaluat în perioada anilor 40.000-10.000 î.e.n.:
- Apare *Homo sapiens fossilis*. Gândirea și viața spirituală umană se îmbogățește și se diversifică prin noțiuni abstracte, manifestări artistice primitive și portul primelor podoabe. Societatea gentilică matrilineară se cristalizează.

MEZOLITICUL.

- evaluat în perioada anilor 10.000-5.500 î.e.n.:
- Clima devine mai blândă, iar fauna glaciară se retrage spre nord sau chiar dispare.
- Arcul și săgețile se răspândesc, ele devenind principalele arme de luptă și apărare.

NEOLITICUL.

- evaluat în perioada anilor 5.500-2.500 î.e.n.:
- Oamenii, pe lângă vânătoare și pescuit, pe care nu le vor abandona, încep să deprindă și ocupațiile unei vieți mai statornice, caracterizată prin două noi preocupări:
- *cultivarea primitivă a plantelor* (grâu, orz);
- *creșterea animalelor* (domesticirea oilor, caprelor, porcinelor și cornutelor mari).

- În această perioadă se generalizează și se perfecționează șlefuirea uneltelor de piatră, a toporului găurit și se inventează războiul de țesut și prelucrarea ceramicii cu mâna (fără roată). Materiale folosite sunt arama (la început) și aurul (mai târziu) pentru realizarea primelor podoabe, ustensile și arme de cult.

- Apar primele locuințe de suprafață, în paralel cu existența bordeielor, iar pe plan social prosperă inițial ginta matrilineară, ca apoi până la sfârșitul perioadei locul ei să fie cedat gintei patrilene. Treptat ginta se redefineste într-o formă superioară: **tribul**.

- Atât credințele, cât și superstițiile omului din neolitic, secondate de practicile sale magico-religioase se reflectă în două planuri esențiale:

- *cultul fecundo-fertilității* (al femeii-mame);

- *cultul morților* (ritul de înmormântare: acesta era predominant al înhumării; se săvârșea inițial chiar în interiorul așezărilor, mai târziu în cimitire).

- Triburile localizate în spațiul carpato-dunărean, din această perioadă, sunt din punct de vedere etnic din grupul preindoeuropean.

- Cele mai importante culturi materiale, existente pe teritoriul României sunt:

Cultura Boian.

Cultura ceramicii liniare.

Cultura Criș-Starčevo.

Cultura Cucuteni.

Cultura Hamangia.

Cultura Vinča-Turdaș.

Tranziția neolitic la epoca bronzului.

• evaluată în perioada anilor 2.500-1.800 î.e.n.:

- Triburile nomade indo-europene și nord-pontice, pătrunse succesiv în spațiul carpato-balcanic, descompun vechile culturi, dar nu elimină elementul etnic autohton stabilit aici de milenii.

- ***Evenimente*** de subliniat din această perioadă:

- crește importanța și rolul uneltelor de aramă;

- se dezvoltă păstoritul, iar nou-veniții aduc cu ei calul domestic;

- se impun în tot spațiul geografic graiurile indo-europene.

În perioada de tranziție se dezvoltă:

Cultura Cernavodă.

Cultura Coțofeni.

Epoca bronzului.

- evaluată în perioada anilor 1.800-800 î.e.n.:

- Din bronz, introdus la începutul epocii din Orient (care inițial era rar și prețios), s-au făurit arme, topoare, podoabe, obiecte de cult și ulterior unelte. Apare și fibula, un obiect important în dezvoltarea îmbrăcăminte, fiind în fapt o agrafă de prindere a acesteia.

- Se produc schimburi importante cu *lumea helladică și miceniană*. Acestea modifică esențial armele, uneltele și ceramica (sub aspectul formei și decorației).

- Toate cele amintite permit aserțiunea că locuitorii acestor regiuni sunt în fapt strămoșii tracilor. După circa un mileniu, din aceștia s-au desprins geto-dacii, pe care ocupația romană, însoțită de alte aporturi etnice, i-au transformat în timp în **români**.

- Dezvoltarea economică, acumularea de rezerve - respectiv îmbogățirea - conduc la *închegarea societății gentile patriarhale*. Pe plan spiritual oamenii adoră forțele naturii; este răspândit cultul soarelui. În paralel cu **ritul înhumării** se răspândește **incinerarea**.

Cele mai importante culturi materiale din această epocă sunt:

Cultura Gârla Mare.

Cultura Glina.

Cultura Monteoru.

Cultura Otomani.

Cultura Wietenberg.

Cultura Nouă. Are rolul de a transmite tradițiile bronzului tracilor culturii primei epoci a fierului. Numărul mare de obiecte de os și corn este rezultatul prezenței mari în economie a păstoritului.

Epoca fierului.

- evaluată în perioada anilor **800-sec. I/III î.e.n.**:

- Fierul a fost al treilea metal folosit pentru făurirea uneltelor (arama 1 și bronzul 2). Apariția metalurgiei fierului a condus la a doua mare diviziune a muncii în societatea geto-dacă: constituirea categoriei **meșteșugarilor**.

- Familia patriarhală se fărâmițează, iar legăturile gentile sunt înlocuite treptat prin obștea sătească. Apare o nouă orînduire socială: societatea împărțită în clase.

Prima vârstă a fierului (Hallstatt).

- evaluată în perioada anilor **800-450 la 300:**

- Triburile geto-dace se desprind din masa tracilor. După întemeierea coloniilor grecești se intensifică legăturile cu civilizațiile

mediteraneene. Necropolele sunt pline de morminte de luptători, urmare a unei epoci războinice, specifică *democrației militare*.

Cultura Basarabi ilustrează edificator cultura materială marcată prin:

- ritul de înmormântare: predomină incinerarea;
- preponderență ușoară a păstoritului.

● **Evenimente din sec. VII-VI.**

- Miletul și mai puțin Megara au făcut „Marea colonizare grecească” care s-a materializat prin întemeierea în bazinul Mării Negre a circa 90 orașe (colonii).

● **Evenimente din anii 657-656.**

- Se consideră anii întemeierii coloniei **Istros** (numită de romani **Histria**).

Apariția influențelor scitice în zona carpato-dunăreană (sec. VI)

- Nomazii sciți, de neam iranian, se stabilesc în regiunile nord-pontice, devenind stăpâni ai unor vaste teritorii până la Don. Spre sfârșitul secolului IV î.e.n. sunt supuși de sarmați. Coloniștii din Milet au întemeiat orașul **Tomis** (astăzi *Constanța*), iar dorienii (subordonați ai Megarei) orașul **Callatis** (astăzi *Mangalia*).

● **Evenimente din anul 514.**

- Darius I „regele regilor” întreprinde o expediție împotriva sciților de la nord de gurile Dunării, soldată cu un eșec.

● **Evenimente din sec. V.**

- Istoriografia și literatura greacă din epocă menționează triburile autohtone din spațiul carpato-danubian sub numele de **geți**, iar sursele latine de **daci**.

- Religia geto-dacilor era politeistă; zeitățile lor principale erau: Zamolxis și Bendis.

A doua vârstă a fierului (Latène).

● **evaluată în perioada anilor 450/300-106 î.e.n.:**

- În același timp cu creșterea volumului schimburilor comerciale și intensificarea circulației monedelor străine, își face apariția și prima monedă *geto-dacă* (Koson).

- Pe plan social-politic *obștea patriarhală* a fost înlocuită de *obștea sătească*, iar în ultima etapă, de **statul de tip sclavagist** incipient.

● **Evenimente din perioada 450-300.**

- A crescut foarte mult numărul obiectelor de argint și fier; în paralel se face remarcată roata olarului.

- **Evenimente** din perioada **431-424**.
 - *Regatul trac al odrișilor*, sub domnia regelui Sitalces, cuprinde spațiul între Hellespont și Dunăre, înglobând și zona Dobrogei.
- **Evenimente** din anul **341**.
 - **Filip al II-lea** cucerește regatul trac al odrișilor. Ca urmare, statul macedonean are granița de nord pe cursul inferior al Dunării.
- **Evenimente** din anul **339**.
 - Sciții, conduși de Ateas (?), efectuează prima lor mare incursiune în Dobrogea, dar primesc riposta plină de succes a lui Filip al II-lea, care anexează Dobrogea.
- **Evenimente** din anul **335**.
 - **Alexandru Macedon** desfășoară o campanie fulgerătoare împotriva triburilor tracice. În urmărirea regelui tribal Syrmus, se trece Dunărea, ocazie cu care *istoricii antici amintesc de geții din câmpia Dunării*.
- **Evenimente** din perioada anilor **300-280**.
 - În cadrul marilor migrații, celții – în cete răzlețe – pătrund în nordul Transilvaniei, în Oltenia și sporadic în Moldova. Numărul lor redus a făcut să fie absorbiți de autohtonii geto-daci, influențându-se reciproc cultural și material.

Formarea culturii Latène geto-dace se generalizează pe teritoriul locuit de daci.

- **evaluată** în perioada anilor **300-100**
- Evenimente** mai importante:
 - dezvoltarea metalurgiei fierului, aplicând o tehnologie mai avansată;
 - folosirea generalizată a roții olarului;
 - în secolul **III** sunt amintiți Demetrios din Callatis, geograf și istoric al spațiilor pontice, cât și Satyros, gramatic din Callatis.
- **Evenimente** din perioada **229-228**.
 - Primul război iliric între Teuta, regina ilirilor și statul roman (în fapt era prima incursiune romană în Balcani).
- **În jurul anului 200 bastarnii** (germani din Silezia) pătrund în nordul Moldovei, dar li se opune „regele dac din munți” Oroles.
- **Evenimente** din anul **146**.
 - După reprimarea răscoalelor antiromane ale macedonenilor și Ligii acheene, *Macedonia și apoi Grecia devin posesiuni ale Romei*.
- **Evenimente** din anul **109**.
 - *Dacii și scordiscii* întreprind un atac la sud de Dunăre, respins de guvernatorul Macedoniei numit Minucius Rufus.

EPOCA VECHE

Această epocă a fost evaluată în istoriografia română ca existentă pe o perioadă de circa zece secole, mai precis *de la începutul primului veac înaintea erei noastre până spre sfârșitul veacului al nouălea*, constituind în fapt *perioada de zămislire pas cu pas a poporului ce se va numi român.*

- A început cu „**Perioada de maximă înflorire a culturii Latène geto-dace**”

- **evaluată** ca perioada de la **100 î.e.n.** la **106 e.n.**

- În munții Orăștiei ia naștere *centrul de putere geto-dac*, cu capitala la **Sarmizegetusa Regia** (cunoscuta cetate din Grădiștea Muncelului). În această perioadă s-a trecut la societatea împărțită în clase sociale, având loc și procesul nașterii statului sclavagist. Conducătorii statului erau numiți regi (amintim pe cei mai cunoscuți: *Burebista* și *Decebal*). Pe lângă regi și pătura sacerdotală (reținem pe marii preoți *Decaeneus* și respectiv *Vezina*, care erau în același timp și viceregi), exista clasa nobililor (**tarabostes**), oamenii liberi (**comati**) și în sfârșit, **sclavii**.

- Deși cucerirea romană elimină *cultura geto-dacă în teritoriul ocupat*, în toate regiunile periferice evoluția acestei culturi continuă până la începutul perioadei migrațiilor.

- Pe teritoriul statului geto-dac s-au mai dezvoltat o serie de așezări; din acestea pot fi reținute: *Argedava, Buridava, Dierna, Napoca, Porolissum, Tibiscum etc.*

- **Alte evenimente** importante, inclusiv domniile lui Burebista și ale lui Decebal, până la stăpânirea romană în Dacia (**106-271**).

- După o serie de ciocniri – și incursiuni – între cetățile grecești (de pe litoralul apusean al Pontului Euxin) și Roma (**72-71 î.e.n.**), în final acestea (*Apollonia, Callatis, Histria, Mesambria și Tomis*) recunosc suzeranitatea romană.



BUREBISTA

Domnia regelui Burebista a avut loc în perioada **70-44 î.e.n.** Reușind să unifice triburile geto-dace, din interiorul și exteriorul Carpaților, a întemeiat statul centralizat dac.

După ce a mutat Centrul de putere politico-militar și cultural-religios din sudul Carpaților în interiorul lanțului carpatic, Burebista a reușit să modifice unele obiceiuri și trăsături ale populației.

Astfel, a încercat să-i convingă pe geți să renunțe la vin, să-i determine să trăiască sănătos și să-i facă să recunoască autoritatea regală. Cu multă perseverență a devenit un conducător *temut de supușii săi, dar mai mult, chiar și de romani*.

- **Evenimente din anul 61 î.e.n.**

- Are loc **răscoala cetăților vest-pontice împotriva suzeranității romane**. Grecii sprijiniți de bastarni și geți înfrâng oștile romane. În felul acesta orașele grecești își redobândesc independența.

- Burebista, prin incursiuni armate, reușește să extindă hotarele statului său până la Munții Slovaciei (**60 î.e.n.**) și apoi, în anul **55 î.e.n.**, să cucerească coloniile grecești de la Pontul Euxin până la Munții Haemus (azi Balcani).

- *Burebista este asasinat* în anul **44 î.e.n.**¹, în urma unui complot al aristocraților separatiști. Statul său se destramă inițial în patru părți, apoi în cinci. Până la domnia regelui Decebal, singura fracțiune care a continuat să existe este cea din regiunea Munților Orăștiei.

- **Evenimente din anul 46.**

- Tracia devine provincie romană. La Moesia este anexată Ripa Thraciae, inclusiv Scythia Minor (Dobrogea). În curând, Peninsula Balcanică (între Dunăre și capul Matapan) devine posesiune romană.

- **Evenimente din iarna anilor 85-86.**

- O invazie peste Dunăre a dacilor (sprijiniți de bastarni, iazigi și roxolani) este respinsă de romani cu eforturi deosebite.

- **Evenimente din perioada anilor 81-96.**

- Domițian s-a deplasat în Moesia, unde a hotărât împărțirea acestei provincii în *Moesia Superior* și *Moesia Inferior*.

- **Evenimente din vara anului 87.**

- Romanii trec Dunărea și pătrund adânc spre Sarmizegetusa, dar sunt înfrânți de către Decebal, abia devenit rege.



DECEBAL

Inițial numit Diurpaneus

A domnit în perioada **87-106**. Autoritatea sa se extindea peste Transilvania, Banat, Oltenia și peste Carpații Răsăriteni. În fața iminentului pericol roman, a continuat centralizarea statului.

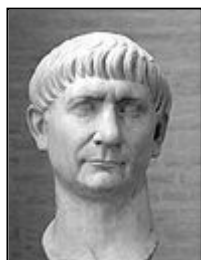
¹ Paradoxal, anul coincide cu asasinarea la Roma a marelui Caius Iulius Caesar. Sursele indică faptul că acesta planificase o incursiune peste Danubius (mai precis în zona Dunării de Jos).

A fost un războinic iscusit, care cunoștea bine când să-l atace pe adversar, dar și pe acela în care să se retragă la timp. Strategia și vitejia sa i-au obligat pe romani să-l denumească: *un potrivnic de temut*.

- Tettius Iulianus, guvernatorul Moesiei Superior, pătrunde în Dacia și câștigă bătălia de la Tapae, dar în **89** *se încheie o pace de compromis între statul dac și Roma*.

- Decebal se recunoaște rege clientelar al Romei.

- Orașele din Dobrogea, în special Tomis, înfloresc economic și cultural în această epocă de prosperitate din timpul dinastiei Antoninilor.



TRAIAN

Caesar Marcus Ulpius Nerva Traian

Născut **53**, mort **117**, cauze naturale

Fiu adoptiv și moștenitor al împăratului Nerva

- **Primul război dacic** (primăvara **101** – toamna **102**). Puținele surse care au rămas evidențiază sărăcăcios detaliile acestui conflict important.

Traian trece Dunărea pe un pod de vase.

La Tapae romanii câștigă lupta. Atunci dacii, sprijiniți de roxolani și buri, inițiază o invazie în regiunile sud-dunărene. Traian este nevoit să se deplaseze în Moesia. Câștigă bătălia decisivă de lângă Adamclisi, dar cu pierderi mari (aproape 4.000 de ostași).

- **Evenimente din anul 102.**

- În toamnă, Traian reia ofensiva în Dacia. Acțiunile și succesele sale **conduc la încheierea păcii**.

- În șesul Hațegului se stabilește o garnizoană romană, iar Traian se întoarce la Roma cu numele de învingător: Dacicus.

- **Evenimente din anul 105.**

- În primăvară, se termină construirea podului peste Dunăre (între Drobeta și Pontes, de 1.135 m). Acesta a fost cea mai cunoscută și impresionantă construcție a arhitectului grec Apollodor din Damasc.

- **Al doilea război dacic** (vara **105** – vara **106**).

- **Traian** trecând cu oștile peste noul pod și ducând lupte grele, dar gândite și conduse bine, cucerește cetate după cetate, ajungând la Centrul puterii regelui Decebal.

- **Asediul și cucerirea Sarmizegetusei** (vara lui **106**). *Armatele romane ajung la cetatea Sarmizegetusa pe care o distrug până la temelii*. Decebal, urmărit de cavaleria romană și riscând să fie capturat, hotărăște să se sinucidă. Învingătorii reușesc să captureze

tezaurul dac. Împăratul Traian rămâne iarna în provincia anexată imperiului. Începe organizarea profundă a provinciei imperiale: economic, social, militar și cultural. Dacia imperială cuprindea **Transilvania** (din interiorul Carpaților), **Banatul și Oltenia vestică**.

- **Evenimente** din perioada anilor **106-110**.

- Traian a hotărât ca această provincie să fie administrată de un „*legatus Augusti pro praetore*” (în această perioadă a fost numit primul guvernator, Terentius Scaurianus).

Stăpânirea romanilor în Dacia (106-271).

Traian a ordonat imediat colonizarea masivă a Daciei imperiale.

- Dezvoltarea economico – socială capătă dimensiuni uriașe; se întemeiază orașe, se construiesc castre, fortificații, drumuri pietruite etc. Mineritul folosește tehnologii noi, din alte părți ale imperiului, care permit extracții importante de aur, argint, cupru, fier și sare.

- Societatea sclavagistă se dezvoltă în noua provincie imperială. Romanizarea a cuprins și cultura spirituală: limba latină a devenit mijlocul de comunicare între populația autohtonă și coloniștii de etnii atât de diferite. Numele de persoane din inscripțiile rămase sunt: 75% romane, 13% grecești și câte 4% traco-dace și respectiv ilirice, iar restul de alte origini.

Se formează **populația daco-romană având ca mijloc de comunicare limba latină**, care este elementul esențial în nașterea poporului român. Ia ființă capitala provinciei: **Colonia¹ Ulpia Traiana Augusta Dacica** (în anii **108-110**) centru administrativ și religios.

- **Evenimente** din anul **109**.

- Se construiește la Adamclisi un monument înalt de 42 m în cinstea victoriei din primul război dacic.

- La **12 mai 113** se inaugurează la Roma **Columna lui Traian** ce constituie în fapt *actul de naștere al poporului român*.

- La **11 august 117 Traian** moare la Selinus (Asia Mică, Cilicia). În timpul domniei sale imperiul roman a ajuns la **expansiunea maximă**.

- Urmașul lui Traian este fiul său Publius Aelius Hadrianus (**117-138**). Acesta face două vizite în Dacia: prima, pentru reorganizarea provinciilor după atacurile sarmaților iazigi și roxolanilor (în **117-118**), iar a doua, pentru o nouă împărțire a teritoriului (**123-124**). Au

¹ Colonia este cel mai înalt rang urban din imperiu, superior municipiului; ea se bucură și de dreptul italic (**ius italicum**)

apărut atunci trei provincii: **Dacia Superior**, **Dacia Inferior** și **Dacia Porolissensis**, iar trei orașe **Drobeta** (azi Drobeta-Turnu Severin), **Napoca** (azi Cluj-Napoca) și **Romula** (azi Reșca - jud. Olt) au devenit municipii.

- **Evenimente din anul 133.**

- S-a inaugurat apeductul orașului Ulpia Traiana Sarmizegetusa.
- De asemenea, se cuvine subliniat faptul că în Apulum, reședința Daciei Superior, se afla singura legiune romană rămasă în Dacia, care se numea „a XIII-a Gemina”.

- Câteva atacuri ale dacilor liberi, consemnate în anii **143** și **156-157** au fost respinse cu destulă ușurință de romani.

- **Evenimente din perioada anilor 167-169.**

- **A avut loc a treia și ultima reorganizare administrativă a Daciei.** Cele trei provincii: Dacia Apulensis (fosta Dacia Superior), Dacia Porolissensis (partea nordică a Daciei Superior) și Dacia Malvensis (fosta Dacia Inferior).

- **Evenimente din perioada anilor 180-182.**

- În timpul domniei lui Commodus orașele **Napoca** și **Apulum** devin *colonii*. Apulum se dezvoltă în jurul castrului legiunii a XIII-a Gemina, devine municipiu și apoi *colonie*, depășind numeric capitala (având peste 30 de mii locuitori).

- Perioada de maxim avânt economic, edilitar și cultural a fost epoca dinastiei Severilor (**193-235**). Domnia lui **Septimiu Sever** (**193-211**) a fost marcată de un sprijin generos al împăratului, care acordă rangul de colonie orașelor Dierna (azi Orșova), Drobeta (azi Drobeta-Turnu Severin) și Potaissa (azi Turda).

- **Evenimente din anul 212.**

- A fost dată Constitutio Antoniana, promulgată de împăratul **Caracalla** (**211-217**), prin care se conferea cetățenia romană majorității cetățenilor liberi.

- **Evenimente din perioada anilor 235-284.**

- A fost o perioadă de declin și criză economică a imperiului roman marcată prin:

- succesiunea la conducere a 22 de împărați;
- au loc atacuri tot mai numeroase și mai puternice ale populațiilor migratoare.

Dintre acestea sunt de reținut:

- atacul sarmaților iazigi și a dacilor liberi (**236**);
- invazia carpilor (dacii liberi din Moldova) aliați cu goții (**238**);
- invazia carpo-gotică în Moesia și Tracia (**242**);

- are loc atacul cel mai puternic al carpilor împotriva Daciei (245-247), respins de împăratul *Filip Arabul* (244-249);

- atacul coaliției (goți, carpi, taifali, bastarni) în 248; se presupune că urmarea acestui eveniment ar fi fost **distrugerea orașului Histria**.

● **Evenimente** din vara anului 251.

- Goții nimicesc armata romană la Abrittus (azi Razgrad, Bulgaria); Decius cade în bătălie (este primul împărat din istoria Romei ucis în luptă).

● **Evenimente** din sec. III.

- În zonele de stepă din Moldova și Muntenia, pătrund triburi nomade de păstori sarmați, care conviețuiesc strâns cu populația autohtonă.



GALLIENUS

Caesar Publius Licinius Egnatius Gallienus Augustus

Născut cca. 218, mort în septembrie 268, ucis în circumstanțe neclare.

În timpul domniei împăratului **Gallienus** (253-268) apare vârful crizei statului roman. Stăpânirea în Dacia se menține cu eforturile disperate ale celor două legiuni (a V-a și a XIII-a) încă prezente în garnizoanele lor. Căderea profundă a economiei și comerțului determină exodul păturilor înstărite.

● **Evenimente** din anul 253.

- Invazia goților și a carpilor a fost oprită de romani.

- Sarmizegetusa intră într-un declin economico-politic puternic (255-258). După domnia lui Gallienus și până la evacuarea Daciei, nu mai apar inscripții privind conducătorii romani ai provinciei.

● **Evenimente** din anul 267.

- Un atac pustiitor asupra Dobrogei din partea goților și herulilor veniți pe mare.

● **Evenimente** din anul 269.

- Invazia de pe mare a continuat cu gepizii și bastarnii. Cetățile de pe coasta vestică a Mării Negre au rezistat totuși acestor atacuri.



AURELIAN

Caesar Lucius Domitius Aurelius Augustus

Născut în 214, Sirmium

Asasinat în septembrie 275 de garda pretoriană.

A domnit între 270 și 275. Pe unele monede emise în timpul lui era înscris *Dacia Felix*.

Atacurile popoarelor migratoare și ale dacilor liberi l-au determinat pe împăratul Aurelian să dispună retragerea din Dacia (prima provincie pierdută de imperiu) și dislocarea celor două legiuni: a XIII-a Gemina (la Retiaria) și a V-a Macedonica (la Oescus), (ambele azi în Bulgaria).

- *Toată administrația, negustorii, etc. care erau legați de stăpânirea romană s-au retras la sud de Dunăre, unde se înființează provinciile **Dacia Ripensis** cu reședința la Ratiaria (azi Arcear, în Bulgaria) și **Dacia Mediterranea** cu reședința la Serdica (azi Sofia).*

- Istoricii de prestigiu europeni au respins teoria evacuării complete a Daciei (circa 1 milion de locuitori). De altfel, logica nu susține o strămutare în masă de asemenea proporții. Populația daco-romană a menținut viața de agricultori – păstori în timpul stăpânirii imperiale. Părăsirea Daciei a condus, în lipsa unui stat organizat, la *dispariția societății sclavagiste și la revenirea obștilor sătești* (comuna vicinală).

Chiar fără prezența ocupanților romani, s-a continuat romanizarea, mai ales prin legăturile cu locuitorii de la sud de Dunăre. Aceste legături (economice, comerciale, culturale) precum și romanizarea vor continua încă trei veacuri, cât timp imperiul își va avea granița pe fluviul Danubius.

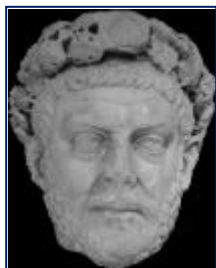
Perioada istorică a anilor 271-602 este **deosebit de săracă în informații scrise**.

Romanitatea locală constituie baza modificărilor economice, sociale, culturale și etnice pe teritoriul numit astăzi România și care a fost de *facto* nucleul forte în formarea **poporului român și a limbii sale**.

Perioada anilor 271-376 este prezentată în istorie pe baza **datelor arheologice, devenite prioritare**, în lipsa aproape completă a informațiilor scrise. Tezaurile de monede, existența unor obiecte romane importate, prezența unor cimitire etc. au fost elementele de analiză pentru demonstrarea continuității indubitabile atât a componentelor romane cât și a celor provenite de la daci și carpi, care au dăinuit peste veacuri.

- **Evenimente** din anul 273.

- Aurelian respinge un atac al carpilor, în urma căruia ia titlurile de *Carpicus Maximus* și *Dacicus Maximus*.



DIOCLEȚIAN

Caesar Gaius Aurelius Valerius Diocletianus Augustus

Născut **Diocles**, în 244, Salona, dintr-o familie săracă de iliri.

A murit natural în 311.

Domnia împăratului Dioclețian (284-305) a fost însoțită de apariția **monarhiei absolute**.

A inițiat și realizat reforme administrative, financiare și militare. Dobrogea devine o provincie de sine stătătoare, sub numele de **Scythia Minor** având *Tomisul* drept reședință.

Împreună cu alte provincii, constituie dioceza Tracia. Pentru a întări paza întregii regiuni de atacurile tot mai frecvente, împăratul înființează încă două legiuni: *Legio I Iovia* și *Legio II Herculia*.

• Evenimente din sec. IV.

- Prin prezența unor coloniști orientali, religia creștină (pătrunsă sporadic în sec. II-III) se răspândește în provinciile dunărene și apoi chiar în fosta Dacie sub o formă neevoluată. Trebuie amintite persecuțiile anticreștine, din vremea domniei lui Dioclețian, cele mai crunte din istorie.



CONSTANTIN CEL MARE (Constantin I)

Caesar Flavius Constantinus Valerius Augustus

Născut februarie 272, mort mai 337, cauze naturale.

Fiul lui Constantius Chlorus I; a fost proclamat împărat de trupele tatălui său.

Domnia lui Constantin cel Mare (306-337)

Imperiul roman anexează la nord de Dunăre un teritoriu important (evaluat de istorici ca fiind câmpia munteană și olteană).

- Sunt reconstruite orașele Drobeta și Sucidava și se construiește o cetate nouă *Constantiniana Daphne* (la vărsarea Argeșului, încă neidentificată!). De asemenea, unui cercetător i s-a atribuit acestei epoci și valul de apărare (de peste 300 km), destinat, conform unei ipoteze mai puțin susținute științific, pentru „apărarea Daciei recucerite”(?).

- Circa trei decenii se revigorează viața economică. Împăratul respinge atacurile goților și carpilor (315-316) și adoptă titlurile de *Gothics Maximus* și *Carpicus Maximus*.

Conciliul ecumenic de la Niceea (325) pune *bazele dogmatice și canonice ale ortodoxismului*. Creștinismul devine **religie de stat**.

- **Evenimente din anul 330.**

- Se inaugurează noua capitală, **Constantinopolul**, ridicată în locul coloniei grecești Byzantion; ca urmare, centrul de greutate al imperiului se mută spre est.

- **Evenimente din iarna anilor 331-332.**

- Goții care traversaseră Dunărea, sunt învinși de Constantin cel Mare, care ia titlul de *Gothicus victor ac triumphator*.

- Se încheie cu goții un tratat de alianță (**foedus**) care asigură pacea pentru trei decenii.

- **Evenimente din perioada 367-369.**

- Imperiul roman duce lupte cu vizigoții (367-369)¹ și cu ostrogoții (375)².

- În spațiul carpato-danubian s-au perindat o serie de popoare migratoare (goții, hunii, gepizii, avarii). Ei erau războinici, stăpânind imense teritorii asupra cărora aveau o dominație militaro-politică, dar pe care nu le puteau coloniza concret. Bunurile necesare traiului erau asigurate – în general – de populația agricolă autohtonă.³

- Cercetătorii atribuie regelui vizigot Athanaric îngroparea la Pietroasele, în anul 376, a tezaurului „**Cloșca cu puii de aur**”.

- În perioada de după 376, ajungând chiar până la 602, invaziile popoarelor migratoare au forțat populația daco-romană din Dacia să se retragă din orașe și târguri, pentru a trăi ferțiți de primejdii, ca agricultori sau păstori. Descoperirile atestă că populația autohtonă a fost singurul element etnic stabil și permanent. O informație a unui cleric spaniol era: „Sunt romani care voiesc mai bine să trăiască săraci dar liberi între barbari, decât să susțină între romani greutatea dărilor”.

- **Evenimente din anul 376.**

- Goții, colonizați la sud de Dunăre după izgonirea lor de huni, se revoltă în 377 și pustiesc Peninsula Balcanică. În anul 378, la Adrianopol, armata romană este distrusă de goți, iar împăratul Valens este ucis în luptă.

¹ În anul 369 se încheie pacea cu Athanaric, regele vizigot.

² Regatul ostrogoților a fost distrus de huni

³ Băștinașii acestor locuri participau uneori și cu forțe militare auxiliare.

În **ianuarie 395** împăratul Theodosiu I moare la Milano (Mediolanum).

Imperiul roman se împarte între cei doi fii ai săi, care conduc două state noi:

1.- Imperiul Roman de Apus, cu reședința la *Ravenna*, condus de împăratul **Flavius Honorius (395-423)**.

2.- Imperiul Roman de Răsărit, cu reședința la *Constantinopol*, condus de împăratul **Flavius Arcadius (395-408)**.



THEODOSIU II

Flavius Theodosius Augustus

Născut în aprilie 401, mort în iulie 450, cauze naturale.

Fiul lui Arcadius, succesor la moartea acestuia.

Domnia împăratului **Theodosiu II (408-450)**

Hunii se stabilesc chiar la începutul secolului IV în Câmpia Panonică. Ei reușesc, conduși de Attila (434-453), să stăpânească teritorii întinse din Europa Centrală până în stepele nord-pontice.

- *Dominația politico-militară a **hunilor** peste ținuturile carpato-danubiene devine o realitate incontestabilă.*

● **Evenimente** din anul 447.

- Expediția de jaf a lui **Attila** are ca urmare distrugerea Sucidavei (situată azi în vatra orașului Corabia, jud. Olt) și a altor 70 de așezări de pe ambele maluri dunărene.

● **Evenimente** din anul 453.

- *Moartea lui Attila.*

● **Evenimente** din anul 454.

- Are loc bătălia de lângă fluviul Nedao (Panonia). O coaliție de popoare supuse (ostrogoți, heruli,...), condusă de gepizi, îi înfrânge pe huni, care se retrag în stepele nord-pontice. De acolo, timp de peste două veacuri, împreună cu alte popoare migratoare, desfășoară expediții de jaf pe teritoriul imperiului romano-bizantin (de răsărit). În final însă, **hunii dispar** fiind asimilați de alte popoare.

● **Evenimente** din perioada anilor 454-567.

- Gepizii (migrator de origine germanică) sunt înfrânți mai întâi de goți, iar la sfârșitul secolului IV sunt supuși de huni. După moartea lui Attila hunii sunt înfrânți și izgoniți, iar gepizii ocupă teritoriile ce aparținuseră acestora și apoi se extind asupra zonelor intracarpatiche după anul 480.

- Odoacru, regele herulilor, îl detronează pe Romulus Augustulus, ultimul împărat.

- **Evenimente** din anul 476.

- Dispariția **Imperiului Roman de Apus**.

- La îndemnul lui Zenon (împăratul din răsărit), Theodoric, regele ostrogoților, intră în Peninsula Italică, unde îi învinge pe heruli și-l ucide pe Odoacru.

- **Evenimente** din anul 493.

- Regele **Theodoric** pune bazele regatului ostrogot.



ANASTASIOS I

Flavius Anastasius Augustus

Născut în 430, Dyrrachium, mort în 518, cauze naturale

Ales de Ariadne ca succesor al lui Zenon

Domnia împăratului **Anastasios I (491-518)**

- A inițiat cele mai importante reforme economice din Imperiul romano-bizantin. Se restaurează zidurile cetăților Histria și Tomis.

- În primele decenii ale **sec. VI** slavii, aliați cu bulgarii și cutrigurii, efectuează cele dintâi incursiuni în Imperiul romano-bizantin.



IUSTINIAN I

Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus Augustus

Născut 482, Tauresium Dardania, mort 565, cauze naturale

Nepot și moștenitor al lui Justin I.

Domnia împăratului **Justinian (527-565)**

Imperiul romano-bizantin este la expansiunea sa maximă. La frontiera dunăreană, Iustinian realizează construcții militare și o centură din numeroase fortărețe.

Duce o politică ofensivă, anexând regiunile cucerite cândva de Constantin I.

Pentru prima dată, triburi slave ierneză pe teritoriul Imperiului romano-bizantin (**550-551**).

- **Evenimente** din deceniile 7-8 ale **secolului VI**:

- invazia cutrigurilor (înruțiți cu hunii) aliați cu slavii și bulgarii în Moesia, Scythia Minor și Grecia;

- instalarea unor triburi slave în Moldova și Muntenia, de unde lansează atacuri împotriva Imperiului romano-bizantin.

- În **561** se face mențiunea existenței **triburilor avarie în regiunea Dunării de Jos**. Ei sunt păstori nomazi, originari din Mongolia, ajunși inițial în Caucaz și apoi pătrunși în Europa, la granițele Imperiului romano-bizantin. I-au solicitat lui Justinian să fie primiți în imperiu, dar acesta nu le-a acceptat cererea.

- Aliați cu longobarzii, avarii îi înfrâng pe gepizi (**567**) devenind singurii stăpâni ai teritoriilor pe care le posedau aceștia. Longobarzii și-au continuat invazia (**568**), separându-se de avari, și ajungând în Peninsula Italică, s-au stabilit acolo. Ei reușesc să organizeze un imperiu vast, de la Marea Adriatică la zonele nord-pontice și de la Alpi până în nordul Carpaților.

- Dominația germanică în spațiul carpato-dunărean se termină cu asimilarea gepizilor de populația autohtonă.

- Avarii, fiind popor nomad, n-au putut organiza teritoriile ocupate și n-au reușit decât înființarea unor enclave, care au fost asimilate cu ușurință – în secolele VII-VIII – de masa autohtonilor și de cea a slavilor.

● **Evenimente din anul 578.**

- Împăratul Tiberius II apelează la ajutorul kaganului Baian și avarilor săi pentru a respinge invazia slavă în Tracia și Elada. Ajutați de flota romano-bizantină, avarii trec Dunărea și-i atacă pe slavi. Ulterior, Baian profită de situație, iar în **586-587** împreună cu slavii atacă Scythia Minor și Moesia Secunda, apoi transformă în ruine orașul Tropaeum Traiani, care nu va mai fi reconstruit niciodată.

● **Evenimente din perioada anilor 592-602.**

- După încheierea păcii cu Persia, Imperiul romano-bizantin a organizat câteva campanii împotriva avarilor și slavilor. Deși au fost obținute victorii acestea n-au adus succese durabile.

● **Evenimente din secolul VII.**

- Pătrunderea masivă a slavilor are un efect puternic în zonele unde au devenit majoritari. Ei, având caracteristicile unei populații agricole, aveau să stabilească relații reciproce complexe cu populația autohtonă. Slavii n-au reușit însă să disloce, la nord de Dunăre, pe daco-romanii rămași – care erau mult mai numeroși – beneficiau de vechimea așezării și organizarea lor, de civilizația și moștenirea romano-bizantină, care le-au conferit în final victoria în noua situație istorică de conviețuire cu slavii.

- Slavii au influențat organizarea social-politică, formarea limbii, a obiceiurilor și a vieții culturale în trecerea de la societatea primitivă la cea feudală.

- **Evenimente din secolele VII-X.**

- **Limba română comună** se dezvoltă independent de celelalte limbi romanice. În fondul lexical de bază, după elementul latin aflat pe primul loc, se află cel slav.

- **Evenimente din anul 602.**

- Se răscoală trupele romano-bizantine, care-l proclamă împărat pe centurionul Phocas, Constantinopolul cade în mâna răsculaților. Frontiera dunăreană cade complet, iar ca urmare, avarii, slavii și alte neamuri nomade ocupă multe teritorii până la Balcani. În unele orașe, mai ales de pe litoralul dobrogean, se mai menține stăpânirea bizantină cam până la **680**.



HERAKLIOS

Născut **575**, mort **641**

Fiul lui Heraklios cel bătrân, de origine armeană, detronat de Phocas.

Domnia împăratului **Heraklios (610-641)**

Instaurează de facto *istoria bizantină*.

A reorganizat armata și administrația. A schimbat limba oficială a imperiului, din latină în greacă. În această perioadă slavii ocupă orașele Singidunum (Belgrad), Serdica (Sofia), Naissus (Niș) etc.

- Marele asediu al Constantinopolului, avaro-slavo-persan (iulie-august **626**). Respingerea acestuia reprezintă începutul prăbușirii puterii avarilor în Peninsula Balcanică, unde slavii le iau locul prin așezarea masivă a triburilor care pătrund în Pelopones până la Marea Adriatică.

- Conduși de *Asparuch*, o serie de triburi de bulgari migrează din Caucaz la nord de Marea Neagră unde se stabilesc pentru câteva decenii. De aici, fac numeroase incursiuni, în deceniile 7 – 8, în imperiul bizantin.

- **Evenimente din perioada anilor 679-680.**

- Împăratul bizantin Constantin IV Pogonatul pornește împotriva bulgarilor o campanie care eșuează. Victorios Asparuch înaintează spre sud și se stabilește în regiunea Varnei. Cele șapte triburi slave, aflate în acea zonă, se supun învingătorilor. *Începe procesul de slavizare al protobulgarilor.*

- **Evenimente din anul 681.**

- Prin tratatul bulgaro-bizantin, Bizanțul recunoaște primul țarat bulgar de pe teritoriul său. Din acest moment teritoriul Daciei este izolat de Bizanț.

- **Evenimente din secolul IX.**

După izgonirea și dispariția avarilor, se accentuează procesul descompunerii obștilor țărănești, la fel și diferențierea socială a populației autohtone. În diferite zone ale Daciei intracarpatiche apar primele organisme prefeudale.

- Hanul bulgar Boris, împreună cu o parte din nobilime, primește creștinismul de la biserica din Constantinopol și își ia titlul de țar. *Alfabetul chirilic se generalizează în Bulgaria, iar apoi se transmite la sârbi, români, ruși...*

- Religia creștină, formată și dezvoltată în forme latine la populația romanizată din secolul IV, se organizează după modelul bulgar și adoptă slava veche bisericească pentru cult.

- **Îndelungatul proces de formare a limbii și a poporului român se desăvârșește în secolul X.** S-au asimilat treptat elemente etnice slave și neromane, ale populației stabilite în spațiul carpato-dunărean.

- Maghiarii¹ presați de pecenegi migrează spre apus pe la **890**. Cele șapte triburi de maghiari, conduse de **Arpad**, împinși de pecenegi și bulgari, părăsesc Atelkuzul, unde au locuit circa un veac, și pătrund în Câmpia Panonică, unde s-au stabilit permanent. De aici, organizează numeroase campanii împotriva statelor aflate în centrul și vestul Europei.

EPOCA MEDIE

Conform informațiilor dintr-o cronică maghiară, voievodatele (ducatele) existente în Transilvania la **sfârșitul sec. IX – începutul sec. X**, erau conduse de ducii **Gelu, Menumorut și Glad**. Toți trei au opus o rezistență dâră năvălitorilor maghiari, dar au fost înfrânți numeric și au trebuit să se mulțumească cu drepturile convenite cu ocupanții, sau să se retragă din calea lor.

- **Evenimente din anul 976.**

- **Prima mențiune privind prezența vlahilor (românilor) în Peninsula Balcanică.**

- **Evenimente din anul 980.**

- Partea de nord-est a Bulgariei și sudul Dobrogei sunt teritorii ale imperiului bizantin pierdute în favoarea bulgarilor conduși de

¹ Popor de păstori nomazi, din ramura ugro-finică

Samuil. Împăratul bizantin *Vasile II* îi acordă lui *Niculiță*, guvernatorul Thessaliei, conducerea militară a vlahilor din thema Eladei.¹

- La începutul **sec. XI**, izbucnește din motive economice conflictul militar între *Ahtum* (Ohtum, nepotul lui Glad) și regele ungar Ștefan I (997-1008). El opune rezistență, dar este înfrânt.

- **Evenimente din anii 1002-1003.**

- Un nou conflict militar între regele Ștefan I și Gyula, de această dată de natură religioasă se finalizează prin înfrângerea lui Gyula.

- **Evenimente din anul 1018.**

- Împăratul bizantin Vasile II „**Bulgaroctonul**” distruge primul țarat bulgar și instituie stăpânirea bizantină pe teritoriul acestuia.

- **Evenimente din anul 1045.**

- Împăratul Constantin IX Monomahul se înțelege cu o parte din pecenegi să rămână în Dobrogea, dar să apere imperiul de alte triburi de pecenegi.

- **Evenimente din anul 1054.**

- **La 16 iulie se produce Schisma cea Mare.** *Papa Leon IX* și *patriarhul Mihail I* se excomunică reciproc. Bisericele din Roma și Constantinopol s-au separat definitiv. **Românii rămân la ortodoxie**, sub autoritatea patriarhului din Constantinopol.

- **Evenimente din anul 1066.**

- Vlahii² de pe valea râului Pleres s-au răsculat din cauza obligațiilor fiscale mari, dar n-au avut succes. Atunci vlahii din Larissa și celnicii din munți se răscoală și cuceresc prin luptă cetățile *Kitros* și *Servia*. Această situație îl determină pe împărat să accepte cererile răsculaților.

- **Evenimente din perioada anilor 1067-1071.**

- Din nordul Mării Negre pătrund **cumanii** (popor tiurc) ocupând succesiv Moldova, Țara Românească și Transilvania, punând capăt dominației pecenegilor. La început, au purtat campanii contra Imperiului bizantin, dar apoi au adoptat modul de viață sedentar. În acest fel și-au pierdut forța și **au fost asimilați de români**.

- **Evenimente din sec. XI.**

- Cronicile sau scrierile țărilor din jur menționează participarea românilor la diferite evenimente, printre care victoria împăratului Alexios I Comnen (1081-1118) ajutat de cumani, contra coaliției

¹ Teritoriu care cuprinde Grecia de nord, Thessalia și Pindul.

² Aceștia sunt urmași ai dacilor, locuitori din sudul Dunării, sub împăratul bizantin Constantin X Ducas.

pecenego-paristriană din **1091**, care restabilește puterea bizantină la Dunărea de Jos.

- **Evenimente din anul 1097.**

- Prima menționare documentară a orașului Alba Iulia, continuatoarea de drept a celui mai mare centru urban din Dacia romană, Apulum.

- **Evenimente din secolele XII-XIII.**

- Regii maghiari consolidează și extind stăpânirea în Transilvania. În acest scop pentru a apăra mai bine frontierele, mai ales cele din sud și est, colonizează cu **sași**¹, așezați în zonele *Albei, Sibiului și Bistriței*. Acțiunea a fost de durată și a fost opera succesivă a regilor maghiari Geza II (**1141-1162**), Bela III (**1172-1196**) și Andrei II (**1205-1235**).

- **Evenimente din anii 1185-1186.**

- Se produce o răscoală împotriva Imperiului bizantin, care a fost provocată de dările foarte mari puse de împăratul Isaac II Anghelos. Răscoala a fost condusă de **Petru și Asan**²; la ea au participat atât vlahii și bulgarii din sud de Dunăre cât și românii și cumanii din nord de Dunăre. În urma răscoalei, **ia ființă imperiul Asăneștilor cu capitala la Târnovo**. Luptele au continuat, cu întreruperi și armistiții până în 1201, când statul Asăneștilor a fost recunoscut de Imperiul bizantin.

- Domnia lui **Ioniță**³ (**1197-1207**) *cel mai vestit român din Peninsula Balcanică*.

- **Evenimente din anul 1204.**

- Cruciații latini au cucerit Constantinopolul și au întemeiat Imperiul Latin de Constantinopol, care l-a avut în frunte pe **Balduin de Flandra**.

- **Evenimente din anul 1205.**

- Ioniță îl învinge și-l face prizonier pe Balduin de Flandra, în bătălia de la Adrianopol. Ioniță este asasinat în **1207** de comandantul cuman, iar imperiul româno-bulgar se va bulgariza treptat și ireversibil.

- Pentru apărarea graniței de sud-est a Transilvaniei regatul ungar colonizează țara Bârsei cu cavaleri teutoni. Aceștia primesc o mulțime

¹ Populație germanică. Pentru a accepta să se mute în Transilvania, regii maghiari le-au acordat importante privilegii economice și de altă natură.

² Doi frați români care trăiau la nord de Munții Balcani.

³ Frate cu Asan și Petru cărora le-a urmat la domnie.

de privilegii importante. Ei construiesc în acest scop cetățile Feldioara și Codlea în anii 1211-1225.

- **Evenimente din anul 1213.**

- Regele ungar Andrei II (1207-1212) trimite o armată compusă din sași, români, secui¹ și pecenegi să înăbușe răscoala din Vidin, ca orașul să revină în stăpânirea țarului bulgar.

- **Evenimente din anul 1222.**

- Se întâlnește mențiunea „**Țara românilor**”, un district din regiunea Sibiu – Făgăraș cu o autonomie puternică românească.

- **Evenimente din anul 1224.**

- Populația săsească primește, din partea regelui Andrei II, privilegiul *Andreanum* pentru teritoriul² între Orăștie și Baraolt, inclusiv cel locuit de secui, cu obligații financiare și militare față de regele maghiar.

- Între cavalerii teutoni și coroana ungară au loc două conflicte: primul în 1221, iar al doilea în 1225. Regele îi alungă pe cavalerii teutoni, prin forța armelor, întrucât aceștia n-au respectat condițiile colonizării.

- **Evenimente din anul 1230.**

- A fost întemeiat Banatul de Severin³ cu scopul de a apăra granița sudică a regatului ungar.

- **Evenimente din anii 1233 și 1234.**

- Continuă atât ofensiva regatului ungar de extindere teritorială și de maghiarizare, cât și *prozelitismul fățiș și agresiv al bisericii de la Roma*.

- **Evenimente din anul 1241.**

- Pentru populația română și de alte etnii din actualul teritoriu al României, **Marea invazie a tătarilor** este un adevărat cataclism politic, social, economic și cultural. Aceștia năvălesc cu o armată uriașă și distrug cetăți, orașe și alte așezări, jefuiesc șiucid.

Invazia tătară poate fi caracterizată prin trei aspecte importante:

- instituirea dominației politice în Moldova și Țara Românească;
- efectul negativ asupra dezvoltării societății și economiei;
- oprirea expansiunii ungare în teritoriile locuite de români din afara Carpaților.

¹ Menționați prima dată în 1213, au fost găsiți de maghiari în N-E Transilvaniei, dar mutați apoi de unguri în regiunea unde se află și astăzi.

² Se bucură de autonomie și de alte numeroase privilegii.

³ A luat ființă în urma războiului ungaro-bulgar și avea un statut de semiautonomie.

- În timpul domniei **regelui ungar Bela IV (1235-1240)** în documente sunt amintite voievodatele conduse de **Litovoi** și **Seneslau**, cărora se subordonau cnezatele conduse de **Ioan** și **Farcaș**.

- Împăratul bizantin Mihail VIII aprobă pe la **1264** așezarea¹ a circa **12.000 de turci selgiucizi pe teritoriul Dobrogei**.

● **Evenimente din perioada 1277-1279.**

- Un conflict militar între regele ungar Ladislau IV și voievodul român Litovoi, în care ultimul este înfrânt și ucis. Voievodul succesor, Bărbat, îi plătește o sumă importantă regelui și-i recunoaște suzeranitatea.

● **Evenimente din perioada 1284-1293.**

- Roland Borșa, voievod în Transilvania, a încercat instituirea unui stat autonom de regatul ungar, care ar fi existat cu întreruperi. În **1285** Borșa, ajutat de secui, i-a alungat pe tătarii Hoardei de Aur, care năvăliseră în Ungaria și Transilvania.

- O mențiune din **1288** vorbește despre adunarea obștească nobiliară din Transilvania (*generali convocacio nobilium regni Transsylvani*) la care erau prezenți nobilii din șapte comitate (uneori și oameni liberi). Adunarea confirmă de facto existența unui „regnum Transilvanum” - deosebit de „regnum Hungariae” - iar Roland Borșa avea puteri de adevărat suveran.

● **Evenimente din anul 1291.**

- Regele Andrei III (**1290-1301**) convoacă dieta specială. Pentru prima oară, alături de nobili, de sași și de secui sunt menționați ca participanți și **românii**.

● **Evenimente din perioada 1291-1342.**

- Banatul de Severin este deținut de voievozii Țării Românești (cu întreruperi).



BASARAB I

Fiul lui Tihomir (Thocomerius). Purta și porecla „Negru Vodă”².

Domnia lui Basarab I Întemeietorul (**1310-1352**).

A stăpânit toate teritoriile la sud de Carpați (Oltenia și

¹ De fapt este prima imigrație de populație turcă adusă în regiune spre a apăra interesele bizantine.

² Numele este de origine turanică (probabil cuman). S-a presupus că Basarab ar fi fost catolic pentru că poporul cuman era singurul catolic din Țara Românească. Faptele (construcția de biserici ortodoxe) infirmă aceasta ipoteză și-l confirmă ca fiind ortodox. Cât privește porecla s-ar datora feței sale de culoare închisă.

Muntenia) și la nord de gurile Dunării (partea din sudul Basarabiei)¹.

Inițial a avut relații bune cu regele ungar Carol Robert de Anjou, dar ulterior acestea s-au degradat. Astfel, în **1330**, regele conduce o expediție de pedepsire, dar suferă o înfrângere severă la **Posada** (mai exact în ținutul Loviștei), scăpând numai prin fugă de pe câmpul de luptă.

- **Evenimente din secolele XIV-XV.**

- Populația săsească din Transilvania se organizează în 7 **scaune** (plus 2), ulterior în „**Universitas Saxonum**”.

- În **1323** popoarele din Balcani îi numesc pe românii din Țara Românească drept **ungro-vlahi**.

- **Evenimente din anul 1324.**

- Basarab acceptă suzeranitatea regelui Ungariei, fiind recunoscut stăpânitor asupra Banatului de Severin.

- Cum s-a menționat anterior, **Victoria de Posada din 1330** a avut ca rezultat direct izgonirea lui Carol Robert, dar **a însemnat și independența totală a Țării Românești**.

- **Evenimente din iarna anului 1342-1343.**

- Primul conflict între voievodul maramureșan Bogdan și regele Carol Robert.

- **Evenimente din anii 1343-1345.**

- O oaste de secui și români maramureșeni îi înfrânge pe tătari.

- Prozelitismul catolic din Transilvania, pomenește pe români ca „**olahi-romani**”.

- Domnia lui Nicolae Alexandru (**1352-1364**), fiul și urmașul lui Basarab I. A luptat pentru consolidarea în continuare a statului. Sub domnia lui s-a înființat **prima mitropolie** a Țării Românești.

- **Evenimente din anul 1353.**

- O puternică armată din Transilvania la care participau români maramureșeni a pătruns în Moldova (**1353**) și i-a alungat definitiv pe tătari. Regele Ungariei întemeiază o „**marcă de apărare**” în răsăritul Carpaților și îl numește pe Dragoș în fruntea ei.

- **Evenimente din anul 1359.**

- **Bogdan, voievodul maramureșan, trece în Moldova și-l alungă pe Balc**, fiind sprijinit și de populația de aici, nemulțumită de

¹ Basarab i-a alungat pe tătarii de la nordul gurilor Dunării, iar regiunea i-a luat numele: Basarabia.

conducerea ungară și de propaganda catolicismului. **Feudalii locali îl recunosc pe Bogdan voievod și domn.**

- Regatul ungar a încercat zadarnic, în anii următori, supunerea noului stat.

- **Calist I**, patriarhul Constantinopolului, împreună cu sinodul său, **recunoaște mitropolia Țării Românești.**

- Domnia lui **Vladislav I (Vlaicu Vodă) (1364-1377)**. A dezvoltat economic țara, iar pe plan extern a strâns relațiile cu suveranii bulgari și sârbi. **Bate primele monede ale Țării Românești.** După ce ani întregi a ignorat autoritatea regelui ungar, îi acceptă suzeranitatea, primind - în schimb - ca **feude Amlașul, Severinul și Făgărașul.**

- **Evenimente din anul 1368.**

- **Se confirmă cel mai vechi privilegiu comercial** acordat brașovenilor de un domn al Țării Românești.

- **Evenimente din anul 1369.**

- În confruntarea cu regele ungar, Vlaicu-Vodă pune stăpânire pe Vidin, însă, în noiembrie același an **are loc prima incursiune a turcilor otomani în Țara Românească.** Vladislav I, ajutat de formațiuni ardelene, îi alungă pe invadatori peste Dunăre, îi urmărește și eliberează Vidinul ocupat temporar de turci.

- **Evenimente din anul 1370.**

- Regele Ludovic I al Ungariei este ales și ca rege al Poloniei și va conduce Ungaria și Polonia până în **1382.**

- Domnia în Moldova a lui **Petru I (1375-1391)** este cunoscută prin prosperitate economică. A construit cetățile Neamț și Suceava (stabilită și capitală). A păstrat relații bune cu Țara Românească și Polonia.

- **Evenimente din anul 1376.**

- Se stabilesc statute noi pentru cele 19 bresle (în care existau 25 de branșe meșteșugărești).



MIRCEA CEL BĂTRÂN

Născut 1355, decedat 1418

Fiul lui Radu I și fratele lui Dan I

Domnia lui Mircea cel Bătrân (cel Mare) între anii **1386 și 1418**

Țara Românească se bucură de multe aspecte pozitive:

- economia se dezvoltă (meșteșuguri, comerț și minerit);
- armata se întărește prin reorganizare și construcția de cetăți (inclusiv întărirea liniei Dunării);

- teritoriul țării se mărește;
- politica internă și externă direcționată corect, asigurând liniște în interior și relații bune în exterior (cu Ungaria, Polonia și Moldova).

● **Evenimente din anul 1387.**

- La Liov, Petru I al Moldovei recunoaște suzeranitatea regelui polon Wladislaw II Jagello, iar țara este integrată în sistemul de alianță polono-lituanian.

- Petru I dă un împrumut de 4.000 ruble regelui polon, primind zălog Pocuția.

- Mircea cel Bătrân alungă din Dobrogea pe turci și o unește (inclusiv Silistra) cu Țara Românească.

● **Evenimente din anul 1389.**

- A fost parafat tratatul de alianță între Mircea cel Bătrân și Wladislaw II pentru ajutor reciproc în cazul unui eventual atac ungar.

● **Evenimente din perioada 1390-1391.**

- Are loc o campanie turcească în nordul Dunării. Oastea lui Mircea și a țarului Vidinului înfrânge pe cea turcească invadatoare care prădase cumplit.

- În **dec. 1391** s-a consemnat că **banul** este dregător în Țara Românească. El era un membru de frunte al sfatului domnesc și administra **Oltenia**.

● **Evenimente din anul 1392.**

- **Bucovina**, reprezentând partea de nord-vest a Moldovei, este menționată prima oară.

- În martie 1392, voievodul Roman I Mușatinul se intitulează singurul stăpânitor al Moldovei din munte până la mare.

● **Evenimente din anul 1393.**

- Turcii otomani cuceresc țaratul de Târnovo și-l transformă în pașalâc. În același an, devin stăpâni pe posesiunile lui Mircea cel Bătrân din sudul Dunării, Imperiul otoman devenind vecin cu Țara Românească pe linia fluviului.

● **Evenimente din anul 1394.**

- Baiazid I Ilderim, sultanul otomanilor (**1389-1402**), cu circa 40.000 de ostași (la care se adaugă 8.000 ai vasalilor sud-dunăreni) este înfrânt de Mircea în **bătălia de la Rovine**. O nouă luptă a otomanilor pe Argeș este defavorabilă lui Mircea, care este detronat de Baiazid și înlocuit la tron de Vlad „Uzurpatorul”.

● **Evenimente din anul 1395.**

- Moldova, condusă de voievodul Ștefan I, nepotul lui Petru I, este invadată de oastea ungară, care înfrântă, a fost obligată să se retragă.

În martie din același an se încheia, în condiții de egalitate, tratatul antiotoman între Mircea cel Bătrân și Sigismund de Luxemburg.

- **Evenimente din anul 1396.**

- Armatele cruciate, conduse de regele ungar Sigismund de Luxemburg, cărora li se alăturase și Mircea cel Bătrân, sunt învinse **în Bătălia de la Nicopole** de armata turcă condusă de Baiazid I. La întoarcere, Mircea își reia domnia Țării Românești după ce Vlad (Uzuratorul) a fost capturat și dus în Transilvania.

- **Evenimente din anul 1397.**

- Armata otomană care invadase țara a fost învinsă și izgonită.



ALEXANDRU CEL BUN

Fiul lui Roman I Mușatinul

Predecesor - **Iuga** Succesor - **Iliaș**

Domnia lui Alexandru cel Bun (1386-1418)

Realizări pe plan intern:

- instituțiile statului au fost organizate mai eficient;
- a sprijinit dezvoltarea comerțului;
- a obținut recunoașterea mitropoliei din

Moldova de către patriarhia Constantinopolului.

Acțiuni pe plan extern:

- i-a sprijinit pe poloni împotriva cavalerilor teutoni;
- a reușit să-i respingă pe turci în primul lor atac împotriva Moldovei.

- **Evenimente din anul 1402.**

- Grigore Tâmbac scrie la Suceava „Viața sfântului Ioan cel Nou”, prima operă originală a literaturii române;

- Alexandru cel Bun recunoaște suzeranitatea regelui polon Wladislaw II Jagello;

- **Evenimente din anul 1404.**

- Imperiul otoman fiind slăbit, Alexandru recucerește parte din Dobrogea și Silistra.

- **Evenimente din perioada anilor 1404-1406.**

- Este o epocă de glorie pentru Mircea cel Bătrân care stăpânește Ungrovlahia în întregime, părți de peste munți, părțile tătărești, Amlașul și Făgărașul, Banatul Severinului, Podovia și cetatea Dârstorului.

- Deși relațiile polono-ungare nu erau prea bune, iar regele polon încă nu înapoiase tot împrumutul Moldovei, în **1412** se încheia un

tratat polono-ungar contra Imperiului otoman. Acesta prevedea ca în cazul neparticipării lui Alexandru cel Bun la alianță, polonii să ia partea de nord a Moldovei, iar ungurii pe cea de sud.

- După ce Mahomed devine sultan, Mircea cel Bătrân acceptă plata a 3.000 de galbeni pentru a-și asigura pacea împotriva cetelor de prădători turci (așa numiții *azapi* și *achingii*).

- **Evenimente din anul 1416.**

- Mircea refuză plata haraciului și-l susține pe Mustafa împotriva sultanului Mahomed.

- **Evenimente din anul 1417.**

- Mircea susține o mișcare social-religioasă, condusă de șeicul Bedr-ed-Din. Ca urmare a acestor acte ostile, sultanul ordonă represalii împotriva Țării Românești:

- Dobrogea este cucerită de la Mircea;

- Giurgiu este transformat în raia.

- **Evenimente din anul 1420.**

- Apare cea mai veche informație despre **existența scrisului în limba română**.

- Țara Românească sub Mihai I (fiul lui Mircea cel Bătrân) este devastată de expediția otomană; domnul este învins și ucis.

- **Primul atac al turcilor asupra Moldovei**. Alexandru cel Bun apără Cetatea Albă, atacată de flota turcească.

- **Evenimente din anul 1422.**

- Cetatea teutonilor Marienburg este asediată cu succes de poloni ajutați de călăreții moldoveni.

- Dan II, domnul Țării Românești, reușește să învingă în cele două atacuri din **1423** pe turcii invadatori. Tot lui Dan II îi aparține mențiunea într-un act al său despre relațiile comerciale ale Țării Românești cu ținuturile din sudul Dunării (**1424-1431**).

- Armata otomană de la Vidin, atacată de oștile¹ lui Dan II, este învinsă drastic.

- **Evenimente din anul 1426.**

- Profitând de situația grea a lui Dan II, Alexandru cel Bun ia în stăpânire Chilia.

- **Evenimente din anul 1427.**

- Dan II îl înlătură definitiv pe Radu Prasnaglava, sprijinit de turci și de unii boieri - în plus - recucerește și orașul Giurgiu.

¹ Au fost însoțite de Pippo Spano și de cetele bulgărești conduse de fiul fostului țar Șişman.

● **Evenimente din anul 1429.**

- Oastea Țării Românești, condusă de Dan II, participă alături de suzeranul său, Sigismund de Luxemburg, în bătălia de la Golubac împotriva turcilor, încheiată cu înfrângerea creștinilor.

● **Evenimente din anul 1431.**

- **În Europa husei au fost tolerați legal numai în Moldova.** Pentru acest fapt domnul Alexandru cel Bun este privit cu ostilitate în lumea catolică.

- După moartea eroică a lui Dan II, în luptă cu turcii, tronul Țării Românești este ocupat de **Alexandru Aldea (1431-1436)**.

- Moartea lui Alexandru cel Bun este urmată în Moldova de o perioadă lungă de lupte (**1433-1457**) pentru ocuparea tronului, între aspiranți, sprijiniți de facțiunile de boieri rivale.

Înăsprirea jugului feudal și măsurile dure luate de episcopul Gheorghe Lepeș au condus la „**Marea răscoală a țăranilor transilvăneni (de la Bobâlna)**” (**1437-1438**). Solii răsculaților sosiți în tabăra nobililor au fost uciși din ordinul voievodului Ladialau Csaki; acest fapt a declanșat lupta. Răscoala de la Bobâlna s-a încheiat cu marea victorie a **țăranilor români și maghiari, sprijiniți de orașenii săraci, lucrătorii de la ocnele din Dej și chiar de mica nobilime**.

Această răscoală a fost urmată de alte două confruntări; prima nedecisă, iar a doua care a transformat lupta de la Bobâlna într-un **război țărănesc**.



IOAN DE HUNEDOARA (Ioan Corvin)

Născut **1387**, decedat **1456**

Tatăl regelui Ungariei, Matei Corvin

Voievod al Transilvaniei **1441-1456**

Regent al Ungariei **1446-1452**

Predecesor: Ladislau V Jakcs

Succesor: Emeric Babek I

● **Evenimente din anul 1438.**

- Iancu de Hunedoara devine ban al Severinului; îi revine rolul de apărător al graniței de sud a regatului ungar.

- Coaliția nobililor unguri, ajutați de secui și poloni, îi înfrânge pe răsculați și-i reprimă sângeros.

- Oastea otomană, sprijinită de Vlad Dracul, efectuează o incursiune de jaf în Transilvania.

- **Evenimente din anul 1439.**

- Moare regele Ungariei, Albert de Habsburg. Dieta - la propunerea lui Iancu de Hunedoara – îl alege rege pe Vladislav, regele Poloniei (1440).

- **Evenimente din anul 1440.**

- Iancu de Hunedoara înfrânge gruparea nobililor.

- **Evenimente din anul 1441.**

- Iancu devine **Voievod al Transilvaniei**, dar continuă să fie și comite al Timișoarei și ban al Severinului.

- **Evenimente din anii 1442-1443.**

- Între Alba Iulia și Sibiu, în martie, armata turcă, condusă de begul Vidinului *Mezid*, a fost înfrântă de Iancu de Hunedoara, iar comandantul ei a fost ucis. Victoria s-a datorat mai ales participării ostașilor români din Transilvania.

- În mai **1442**, Iancu de Hunedoara are o nouă victorie asupra turcilor pe râul Ialomița. Această izbândă a însemnat de fapt începutul campaniilor ofensive ale lui Iancu de Hunedoara împotriva Imperiului otoman.

- În toamna și iarna anului **1443**, Iancu duce o campanie lungă împotriva turcilor. Armata sa, compusă din circa 35.000 de ostași, inclusiv un detașament de sprijin din partea lui Vlad Dracul, a obținut șase victorii contra turcilor, cucerind Nișul și Sofia.

- **Evenimente din noiembrie 1444.**

- În bătălia de la Varna, armata cruciaților, la care participau românii din Transilvania și Țara Românească, a fost învinsă de armata turcă condusă de sultanul Murad II, iar regele Ungariei, Vladislav, a căzut în luptă.

- **Evenimente din anul 1446.**

- Dieta Ungariei îl alege pe **Iancu de Hunedoara guvernator (regent) al Ungariei** în timpul minoratului regelui Ladislau Postumul. Iancu de Hunedoara intră cu armata sa în Țara Românească, îl ucide pe Vlad Dracul și-l înscăunează domn pe Vladislav, feciorul lui Dan II.

- **Evenimente din octombrie 1449.**

- Armata lui Iancu de Hunedoara (de circa 22.000 de oșteni, la care au participat 3.000 de călăreți moldoveni și 4.000 de arcași munteni) a fost înfrântă de turcii conduși de Murad II în lupta de la **Kossovopolje**. Creștinii au fost învinși, cu tot eroismul lor, din cauza numărului mare al inamicilor, în timp ce așteptau unirea cu forțele albaneze ale lui Skanderbeg care promisese participarea la luptă alături de ei.

● **Evenimente din anul 1452.**

- Iancu de Hunedoara retrage Țării Românești feudele Amlaș și Făgăraș.

- Încheierea tratatului de pace de la Adrianopol dintre Ungaria și Imperiul otoman, care stipula în principal: încetarea atacurilor turcești împotriva Țării Românești, Transilvaniei, Ungariei și Serbiei, cât și garantarea autonomiei Țării Românești.

- Tratatative eșuate între Iancu de Hunedoara și împăratul bizantin pentru o alianță împotriva Imperiului otoman.

● **Evenimente din anul 1453.**

- În urma restaurării puterii regale, Iancu de Hunedoara nu mai este guvernator¹.

- Turcii asediază și cuceresc Constantinopolul. **Imperiului bizantin dispăre.**

● **Evenimente din anul 1456.**

- Petru Aron, mitropolitul și boierii acceptă haraciul în schimbul încetării incursiunilor turcești și privilegiului pentru negustorii din Cetatea Albă și din Moldova.

- În iulie, Mahomed II asediază Belgradul². Căpitanul suprem Iancu de Hunedoara, care intuise de mult ținta otomanilor, cu o armată de 25.000 ostași din Transilvania, Ungaria, Polonia, Germania și Cehia contraatacă. Sultanul continuă lupta îndârjit, inclusiv pe Dunăre, dar Iancu obține o victorie strălucită la Belgrad.

- Iancu de Hunedoara moare răpus de ciumă la Zemun, lângă Belgrad.



VLAD ȚEPEȘ

Fiul lui Vlad II Dracul

Născut 1431 Sighișoara

Decedat 1476 (asasinat și decapitat)

Domnii: 1448; 1456-1462; 1476

Urmași: Mihai și Vlad (din prima căsătorie)

Mihnea cel Rău (din a doua căsătorie)

Supranume: „Drăculea” - poreclă: „Țepeș”

¹ Rămâne cu titlul: Căpitan suprem al Ungariei și Transilvaniei.

² Denumit și „cheia regatului Ungariei”

În august **1456**, Vlad Țepeș intră în Țara Românească, îl învinge și-l ucide pe Vladislav II, devenind domn. A fost adeptul unei domnii autoritare și necruțător cu cei nesupuși, pe care îi trăgea în țeapă sau îi ucidea cu cruzime. A întărit armata și ordinea în țară, s-a ocupat de dezvoltarea comerțului. A obținut victorii importante în lupta cu Imperiul otoman. A întreprins expediții de represalii împotriva sașilor din zona Sibiului, care sprijineau un pretendent la scaunul său.

● **Evenimente** din aprilie **1457**.

- Ștefan, fiul lui Bogdan II, sprijinit de moldovenii din Țara de Jos și de o mică oaste din Țara Românească îl înfrânge pe Petru Aron la Orbic. După victorie, **reprezentanții clerului, ai boierilor și oștirii îl aclamă domn pe Ștefan.**



ȘTEFAN CEL MARE (Ștefan al III-a)

Domn al Moldovei între 1457 și 1504

Născut 1433 Borzești

Decedat 1504 Suceava

Tată Bogdan II

Mamă Doamna Oltea

Predecesor: Petru Aron

Succesor: Bogdan III cel Orb

Căsătorit cu: Evdochia Olalkovici, Maria din Mangop, Maria Vochița

A fost un comandant de oști vestit și un politician pragmatic. Realizările de bază:

- organizarea și dezvoltarea economiei, a comerțului, a meșteșugurilor și a târgurilor;
- creșterea autorității domnești și implicit crearea unui stat puternic;
- întărirea oștirii și a cetăților;
- apărarea independenței;
- stăvilirea prin luptă a expansiunii otomane;
- susținerea permanentă a bisericii ortodoxe și ctitoria de numeroase biserici.

● **Evenimente** din anul **1458**.

- Ștefan cel Mare reînnoiește privilegiul pe care-l aveau negustorii brașoveni și din Țara Bârsei, dezvoltând astfel comerțul Moldovei cu Transilvania.

- Armata turcă condusă de Mahomed, care invadase Țara Românească, a fost înfrântă de Vlad Țepeș.

- **Evenimente din anul 1459.**

- Vlad Țepeș refuză să mai plătească tribut turcilor;
- Tratatul moldo-polon stipulează recunoașterea de către Ștefan cel Mare a suzeranității regelui polon Cazimir IV Jagello.

- Vlad Țepeș trage în țeapă sau arde mai mulți negustori sași.

- **Prima mențiune documentară a cetății Bucureștilor.**

- **Evenimente din anul 1460.**

- Pretendentul Dan intră în Țara Românească cu sprijin de la brașoveni, dar Vlad Țepeș îl învinge. Îi dă o pedeapsă care să fie pildă altora: îl obligă să-și asculte slujba înmormântării și să-și sape groapa. Apoi Țepeș aplică represalii Țării Făgărașului și Amlașului pentru sprijinul acordat lui Dan.

- **Evenimente din anul 1461.**

- Vlad Țepeș eliberează Giurgiul de sub turci, trece Dunărea, ucide aproximativ 24.000 de supuși turci și eliberează numeroși creștini.

- **Evenimente din anul 1462.**

- Sultanul Mahomed II, cu o armată de 200.000 de turci, pătrunde în Țara Românească, îl înfrânge pe Țepeș la Turnu și-l determină să se retragă. Sultanul ocupă Târgoviște, punându-l domn pe Radu cel Frumos, care este recunoscut de boieri. La sfârșitul anului, Vlad Țepeș este prins de unguri și închis 12 ani (la Vășegrad și Pesta).

- **Evenimente din anul 1465.**

- București este atestat documentar ca reședință domnească a lui Radu cel Frumos.

- Ștefan cel Mare cucerește cetatea Chilia stăpânită de unguri, iar în anii următori (1466-1469) ctitorește mănăstirea Putna.

- **Evenimente din anul 1467.**

- Nobilimea maghiară, împreună cu frunțașii sași și secui, **provoacă răscoala nobilimii și a orașelor din Transilvania împotriva regelui Ungariei.**

- În noiembrie-decembrie 1467, regele Matei Corvin pornește o campanie împotriva Moldovei, însoțit de 40.000 de ostași. După ocuparea sau incendierea unor orașe, din sud spre nord, Matei, ajuns la Baia, este atacat de Ștefan cel Mare însoțit de 12.000 de oșteni moldoveni. În **lupta de la Baia** moldovenii lovesc atât de crunt încât lui Matei Corvin, grav rănit, nu i-a rămas decât o retragere rușinoasă după un eșec total. Această înfrângere a fost, de altfel, ultima încercare a Ungariei de a supune Moldova.

- **Evenimente din anul 1469.**

- O armată moldovenească pătrunde în secuime și pradă, ca măsură de represalii pentru atitudinea ostilă față de Ștefan. Domnul

Moldovei reușește să-l prindă pe Petru Aron, apoi poruncește să i se taie capul.

- **Evenimente din anii 1469-1470.**

- Victoria asupra tătarilor a armatei moldovenilor conduse de Ștefan cel Mare, în **bătălia de la Lipnic**.

- Armata munteană sprijinită de begii turci eșuează în încercarea cuceririi Chilieii.

- Ștefan cel Mare pornește împotriva lui Radu cel Frumos, domnul Munteniei, pradă și arde Brăila și în zona Ialomiței.

- **Evenimente din anul 1471.**

- Ca reacție Radu cel Frumos intră în Moldova, dar suferă o grea înfrângere.

- Domnul Moldovei acordă privilegiu **negustorilor brașoveni** în **1472** (apoi și celor **unguri** în **1475**), iar în **1473** Matei Corvin acordă garanții negustorilor moldoveni în Transilvania.

- **Evenimente din anul 1473.**

- Ștefan cel Mare intră în Țara Românească și îl înfrânge la Târgșor pe Radu cel Frumos care se retrage. Domnul moldovean continuă campania cucerind cetatea Dâmboviței și înscăunează domn pe Laiotă Basarab.

- Radu cel Frumos sprijinit de turci face două incursiuni în Țara Românească. Prima a fost respinsă de Ștefan care ia 2.300 de prizonieri pe care îi trage în țeapă. În a doua, mai bine organizată de turci, ocupă mult din teritoriul Țării Românești și intră în Moldova unde jefuiește până la Bârlad. Dar Laiotă Basarab, sprijinit de Ștefan cel Mare, îl înlătură pe Radu cel Frumos, reluându-și scaunul. Ulterior trece de partea turcilor.

- **Evenimente din anul 1474.**

- În octombrie, **Ștefan cel Mare** este forțat să pornească o campanie împotriva lui Laiotă Basarab care este sprijinit de o armată puternică a turcilor. Domnul Moldovei face acum apel la papa Sixtus IV pentru organizarea unei coaliții creștine antiotomane.

- **Evenimente din anul 1475.**

- Armata moldoveană (circa 40.000 de oșteni), însoțită de 5.000 de secu, 1.800 de unguri și 2.000 de poloni, condusă de Ștefan, duce o luptă crâncenă cu cei 120.000 de turci la **Vaslui**. Ștefan cel Mare a raportat o victorie strălucită, iar armata otomană, inclusiv corpul de oaste a lui Laiotă Basarab, au suferit pierderi însemnate.

- Ștefan cel Mare și Matei Corvin își promet reciproc sprijin în cazul atacurilor unor dușmani. Domnul Moldovei menține, de asemenea, relații bune cu regele Poloniei.

● **Evenimente din anul 1476.**

- În campania din Bosnia, regele Matei Corvin este însoțit de Vlad Țepeș. După retragerea lui Matei, lupta dusă de Țepeș împotriva turcilor până la Srebrenica, este continuată alături de Vuc Brancovič, despotul Serbiei.

- Două atacuri tătare sunt respinse cu succes de moldoveni, dar și prin nevoia de a se retrage a invadatorilor, care erau supuși unui atac neașteptat al Hoardei de Aur.

- Cu o armată de 150.000 de turci, căreia i se alăturau 12.000 de oșteni conduși de Laiotă Basarab, sultanul Mahomed II atacă Moldova. Ștefan cel Mare reușește să învingă avangarda turcească, care se retrage.

- Urmează însă **bătălia de la Valea Albă - Războieni**, unde cu tot eroismul, armata moldoveană este înfrântă de turci, superiori numeric. Ștefan s-a retras în nord, iar sultanul înaintează și asediază cetățile Suceava, Neamț și Hotin. N-a reușit însă să le cucerească, fiind apărate cu dârzenie de oștenii moldoveni. Foametea, ciuma și, nu mai puțin, sosirea armatei trimise de Matei Corvin spre Oituz, l-au forțat pe sultan să se retragă peste Dunăre.

- În Țara Românească intră în același timp Ștefan cel Mare din Moldova și Ștefan Bathory cu Vlad Țepeș din Transilvania. Sunt ocupate orașele Târgoviște și București, iar Țepeș este înscăunat domn.

- Ajutat de turci, Laiotă Basarab a revenit în Țara Românească, unde-l învinge pe Țepeș, îl ucide și recucerește tronul.

● **Evenimente din anul 1477.**

- Ștefan cel Mare intră în Țara Românească și-l izgonește pe Laiotă Basarab instalându-l pe tron pe Basarab cel Tânăr.

● **Evenimente din anul 1481.**

- Ștefan cel Mare pătrunde în Țara Românească, pentru a doua oară, împotriva lui Basarab cel Tânăr¹. Ștefan înfrânge, în bătaia de la Râmnic, armata lui Țepeluș sprijinită de oastea turcilor², și-l înlocuiește pe Basarab cu Vlad Călugărul.

¹ Prima dată în **1480**, când deși Ștefan învinsese armata lui Basarab (Țepeluș), acesta a rămas pe tron (de reținut - fusese protejatul său).

² Armata otomană de sprijin (condusă de Ali-beg și Skender-beg) pătrunsese în Moldova de Jos cu scopul principal de a jefui.

● **Evenimente din anul 1484.**

- O puternică armată otomană, trece Dunărea și face joncțiune cu oștile lui Vlad Călugărul și ale tătarilor, reușind să cucerească cetatea Chilia și apoi Cetatea Albă.

- Ștefan cel Mare este nevoit să presteze omagiu de vasalitate regelui polon Cazimir IV Jagello.

- Turcii, profitând de lipsa domnului din Moldova (**1485**), însoțiți de Vlad Călugărul, atacă, prădând și arzând până la Suceava. Ștefan cel Mare, ajutat de 3.000 de călăreți poloni, îi învinge pe invadatori.

● **Evenimente din anul 1486.**

- Armata otomană revine în Moldova, dar este izgonită din nou.

● **Evenimente din anul 1489.**

- După atâtea conflicte, intervine Tratatul de pace între Ștefan cel Mare și sultanul Mahomed II, care stipula ca Moldova să plătească Imperiului otoman *un haraci de 3.000 de florini venețieni*.

- Regele polon încalcă înțelegerea cu Ștefan cel Mare, care se aliază cu regele Matei Corvin. Acesta îi oferă cetatea Ciceii și Cetatea de Baltă, drept compensație pentru Chilia și Cetatea Albă pierdute anterior.

- Regele Matei Corvin moare în **1490**, iar succesor devine Vladislav II al Boemiei. În același an, Ștefan cel Mare ocupă Pocuția și pune garnizoane moldovene în cetăți.

● **Evenimente din anul 1493.**

- Se naște la Sibiu umanistul român Nicolae Olahus. În același an, turcii duc campanii de jaf în Transilvania și Țara Bârsei.

● **Evenimente din perioada anilor 1495-1497.**

- Sunt terminate unele ctitorii ale lui Ștefan cel Mare, care a ridicat biserici în Dorohoi, Botoșani, Războieni și Piatra Neamț.

● **Evenimente din anul 1497.**

- Regele Poloniei, Ioan Albert, cu o armată de 100.000 de oșteni pornește în august o campanie împotriva Moldovei. Armata lui Ștefan cel Mare adunată la Roman, cu 40.000 de oșteni¹, încearcă să-i oprească pe invadatorii ajunși la Suceava pe care o asediau.

- Un corp de oaste transilvănean (de circa 12.000 de oșteni) vine în Moldova în ajutorul lui Ștefan. Conducătorul acestei oști, voievodul Bartolomeu Dragffy, poartă negocieri între moldoveni și poloni pentru încetarea stării de beligeranță. Ștefan cel Mare acceptă

¹ S-au alăturat acestora 2.000 de turci și un corp de oaste muntean trimis de Radu cel Mare.

încetarea ostilităților, cu clauza ca polonii să se retragă pe drumul stabilit de el. Aceștia nu respectă drumul convenit cu domnul Moldovei și atunci acesta este silit să-i atace. **Lupta se duce în Codrii Cosminului.** Resturile armatei polone abia reușesc să ajungă la Cernăuți.

- Alungarea completă a polonilor din Moldova se realizează numai după încă două lupte, duse la *Lențești și Cernăuți*.

● **Evenimente din anul 1498.**

- Ca represalii la invazia polonilor, Ștefan cel Mare intră în Polonia, cucerește, arde și pradă mai multe cetăți inclusiv în Pocuția.

● **Evenimente din anul 1499.**

- Ștefan cel Mare atacă o armată a turcilor și îi ia prada pe care aceasta o jefuise din Polonia. El încheie un tratat de pace moldo-polon în care se consemnează deplina egalitate între cele două țări, dar nu clarifică și statutul de drept al Pocuției.

● **Evenimente din anul 1501.**

- Lipsit aproape total de sprijinul militar și politic extern, Ștefan cel Mare se decide să se împace cu turcii.

- La **2 iulie 1504** domnul Moldovei, *Ștefan cel Mare, se stinge din viață.*

● **Evenimente din anul 1506.**

- Mișcarea țăranilor secui din Transilvania are succes la început, dar în final ea este înăbușită.

● **Evenimente din anul 1508.**

- Radu cel Mare inițiază apariția **Liturghierului** slavon, care este **prima carte tipărită în Țara Românească.**

● **Evenimente din perioada anilor 1509-1512.**

- În Moldova și Țara Românească sunt multe frământări dintre care pot fi reținute:

- conflictul dintre Mihnea și marea boierime (mai ales Craioveștii) din 1509;

- Craioveștii vin cu sprijin turcesc și-l înfrâng pe Mircea (fiul lui Mihnea) în 1510;

- conflictul dintre Vlăduț și boierii Craiovești (care fuseseră excluși din sfatul domnesc) din 1511;

- forțele turcești și ale boierilor Craiovești îl înving pe Vlăduț la Văcărești, îl fac prizonier și apoi îl decapitează în 1512.

● **Evenimente din perioada anilor 1512-1517.**

- Neagoe Basarab a construit biserica episcopală din Curtea de Argeș și a reconstruit mănăstirea Snagov, ctitorii de mare artă.

- Gheorghe Doja, *un mic nobil secui*, este numit în **1514** comandant al oastei cruciate adunate lângă Buda. Cruciații refuză să pornească în campania antiotomană și se răscoală împotriva nobilimii. După unele succese, fiind slab înarmați, sunt înfrânți de oastea nobilimii care îi capturează și torturează înfiorător, apoi îiucid.



NEAGOE BASARAB

Domnește între 1512 și 1521

Predecesor: Vlad V cel Tânăr

Succesor: Teodosie

Căsătorit cu: Doamna Milița Despina

Urmași: Teodosie, Ioan, Petru, Ruxandra, Stana

Părinții: incerti (supoziții diferite)

Este autorul capodoperei literaturii române în limba slavonă: *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*.¹

- **Evenimente** din anul 1518.

- O invazie a tătarilor este respinsă de moldoveni.

- **Evenimente** din anul 1521.

- Primul text **redactat în limba română** care s-a păstrat a fost *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului, Johannes Begner*. În același an, Dragomir Călugărul îl înfrânge pe Teodosie la Târgoviște, dar la rândul său este învins de Mehmed-beg, care-l decapitează.



RADU DE LA AFUMAȚI (Radu cel Tânăr)

Născut: înainte de 1500

Decedat: 1529 Rm. Vâlcea (prin decapitare)

Domnii: 1522 -1523, 1524, 1524-1525, 1525-1529

Căsătorii: Voica, Ruxandra

Părinți: Radu cel Mare, Cătălina

A purtat 20 de lupte cu turcii, înscrise pe piatra funerară (are mormântul la Curtea de Argeș).

- **Evenimente** din anul 1522.

- Radu de la Afumați, după luptele purtate cu Mehmed-beg, este silit să se retragă în Transilvania. În același an, împreună cu Ioan

¹ Lucrarea se prezintă ca o adevărată „enciclopedie” a evului mediu românesc.

Zapolya intră în Țara Românească, duce lupte cu turcii care, fiind urmăriți, se retrag peste Dunăre. Mehmed reia atacul și cei doi se retrag în Transilvania. La sfârșitul anului, Radu de la Afumați și Ioan Zapolya intră din nou în Țara Românească și-i înfrâng pe turci.

- **Evenimente din anul 1523.**

- În Moldova, în conflictul dintre Ștefăniță și boieri, domnul iese victorios.

- **Evenimente din anul 1524.**

- În Țara Românească, o serie de fricțiuni în care sunt implicați domnul Vladislav, Radu de la Afumați și turcii. Evenimentele sunt neclare și avantajele sunt pe rând de o parte sau de alta. În final, Radu de la Afumați câștigă domnia.

- **Evenimente din anul 1529.**

- Intervine un acord între Petru Rareș, domnul Moldovei, și Ioan Zapolya. Pentru intervenția împotriva lui Ferdinand de Habsburg, Zapolya îi dăruiește lui Petru cetățile Rodna și Bistrița și-i confirmă stăpânirea asupra Ciceului și Cetății de Baltă. Urmează **bătălia de la Feldioara** în care moldovenii îi înfrâng pe partizanii lui Ferdinand. Petru primește ca răsplată cetatea *Ungurașul*.

- **Evenimente din anul 1529.**

- În septembrie, turcii ocupă Buda și-l reinstalează pe *Ioan Zapolya ca rege al Ungariei*.

- Moise-Vodă, domnul Țării Românești, și Petru Rareș asediază Brașovul, care recunoaște autoritatea lui Zapolya.



PETRU RAREȘ (poreclit „**măjariul**”, neguțător de pește)

Născut: 1483, fiul natural al lui Ștefan cel Mare

Decedat: 1546

Prima domnie: **1527-1538**

Predecesor: Ștefan IV

Succesor: Ștefan Lăcustă

A doua domnie: **1541-1546**

Predecesor: Alexandru Cornea

Succesor: Iliăș II Rareș

- **Evenimente din anul 1530.**

- Construirea mănăstirii Probota, principala ctitorie a lui Petru Rareș.

- Lupta de la Vișoara, unde domnul Vlad îl învinge și-l ucide pe Moise-Vodă.

- Vlad Înecatul, domn al Țării Românești, amestecat în divergențele familiei Craioveștilor, nu reușește să le stingă, ci dimpotrivă le adâncește și autoritatea acestor boieri olteni decade.

- **Evenimente din anul 1531.**

- Forțele polone îi izgonesc pe moldoveni din Pocuția. *Petru Rareș este înfrânt în bătălia de la Obertin*, este rănit, iar oastea sa pierde aproape 5.000 de ostași.

- **Evenimente din anul 1535.**

- La Iași, Petru Rareș încheie o înțelegere cu Ferdinand de Habsburg pentru o acțiune comună antiotomană. Mai târziu cu două luni, Vlad Vintilă, domnul Țării Românești, intră în conflict cu unii boieri care îlucid la vânătoare.

- **Evenimente din anul 1536.**

- Apare *Hungaria* lucrarea lui *Nicolae Olahus*, la Bruxelles, care afirma în scris pentru prima dată, **unitatea de neam și originea latină comună a muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor**.

- **Evenimente din anul 1537.**

- Se termină valoroasa ctitorie a lui Petru Rareș, mănăstirea Moldovița.

- **Evenimente din anul 1538, foarte importante pentru Moldova:**

- Tratatul de pace de la Oradea înscrie stăpânirea Transilvaniei de Ioan Zapolya, numai pe timpul vieții, urmând a se alipi apoi casei de Habsburg, cu toată Ungaria.

- Armata turcă, condusă de sultanul *Soliman Magnificul*, atacă Moldova, ajutată de tătari și poloni. Petru Rareș îi respinge pe tătari la Ștefănești și se înțelege cu polonii.

- Trădat de marii boieri, Rareș se retrage în cetatea Ciceiului.

- Sultanul îl numește domn pe Ștefan Lăcustă.

- Bugeacul și Tighina sunt anexate de Imperiul otoman.

- Sfârșitul anului reprezintă **începutul stăpânirii Moldovei de către otomani**.

- **Evenimente din anul 1539.**

- În Țara Românească, boierimea se răscoală împotriva domnului Radu Paisie, dar turcii reprimă revolta.

- **Evenimente din anul 1540.**

- Ioan Zapolya moare, iar turcii îi acordă tronul Ungariei sub regență fiului său minor, Ioan II Sigismund.

- **Evenimente din anul 1541.**

- Ungaria centrală este transformată în pašalâc, având centrul la Buda. Apoi, a fost recunoscută suzeranitatea Porții asupra

Transilvaniei, devenită principat autonom vasal al Imperiului otoman.

- Ștefan Lăcustă este ucis de boieri (1541) și înlocuit de ei cu Alexandru Cornea.

- **Evenimente din anul 1542.**

- Petru Rareș, domnul Moldovei, îl împrumută cu 200.000 de florini ungurești pe conducătorul expediției antiotomane a principilor germani.

- **Evenimente din anul 1543.**

- Dieta de la Cluj acceptă confesiunea ortodoxă, dar cu statut de „tolerată”.

- **Evenimente din anul 1544.**

- Radu Paisie, domnul muntean, îl învinge și-l ucide pe Laiotă Basarab.

- La Sibiu, este tipărit *Catehismul românesc*, **prima carte tipărită în limba română.**

- **Evenimente din perioada anilor 1551-1556.**

- Transilvania este sub stăpânire habsburgică, care supune populația unei exploatari crunte, în plus este supusă jafurilor mercenarilor imperiali.

- **Evenimente din anul 1551.**

- Iliăș Rareș renunță la domnia Moldovei, trece la mahomedanism, devenind pașă de Silistra. Oștile otomane, urmate de cele ale Moldovei și Țării Românești, intră în Transilvania, care este silită să ducă tratative cu Poarta.

- **Evenimente din anul 1552.**

- Banatul, Timișoara și parte din Crișana devin pașalâc cu centrul la Timișoara.

- Ștefan Rareș, domnul Moldovei, cade victimă unui complot al boierimii.

- Alexandru Lăpușneanu, după lupta de la Șipote, devine domn al Moldovei.

- Mircea Ciobanul este învins în lupta de la Mănești de boierii pribegi și Radu Ilie.

- **Evenimente din anul 1556.**

- Oștile din Moldova și Țara Românească pătrund în Transilvania, îi alungă pe imperiali și-l instalează pe Ioan Sigismund.

- **Evenimente din anul 1557.**

- Până în 1583, **diaconul Coresi** tipărește la Brașov 9 cărți românești sau cu text paralel slavon și român.

● **Evenimente din anul 1558.**

- Mircea Ciobanul, revenit la domnie, execută mulți boieri și clerici.
- După campania lui Alexandru Lăpușneanu în Transilvania, domnului moldovean i se restituie Cetatea de Baltă și Ciceiu.

● **Evenimente din anul 1559.**

- La școala din Șcheiul Brașovului se introduce învățământul în limba română. În același an, între boierii pribegi de o parte și Doamna Chiajna¹ de altă parte se duc mai multe lupte, care în final, cu ajutorul turcilor se rezolvă în favoarea lui Petru.

● **Evenimente din anul 1561.**

- *Iacob Heraclit Despot*, sprijinit de Habsburgi și de nobilimea protestantă polonă, îl înfrânge pe Alexandru Lăpușneanu în lupta de la Verbia. Urmarea evenimentului este numirea ca domn a lui Despot și recunoașterea de către Poartă.

● **Evenimente din anul 1563.**

- *Hatmanul Tomșa* îl asediază în Suceava pe Despot care se predă și este ucis.

● **Evenimente din anul 1564.**

- Tomșa fuge în Polonia datorită amenințării turcilor și tătarilor. Alexandru Lăpușneanu reia domnia și ucide mulți boieri din Suceava.

● **Evenimente din anul 1568.**

- Tratatul de pace între Imperiul otoman și cel habsburgic se încheie favorabil pentru turci. Austriei se obligă la plata unui tribut turcilor.

● **Evenimente din anul 1570.**

- Prin tratatul de la Speyer, Ioan Sigismund recunoaște suzeranitatea lui Maximilian.

● **Evenimente din anul 1571.**

- Poarta ordonă alegerea lui Ștefan Bathory ca principe (1571) în pofida actului încheiat în 1566.



IOAN VODĂ CEL VITEAZ sau IOAN III sau *Ioan Vodă cel Cumplit sau Ioan Vodă Armeanul*

Născut: 1521

Decedat: 1574

Fiul lui Ștefăniță Vodă cel Tânăr

Domnia: 1572-1574

¹ Doamna împreună cu Petru, fiul ei, duce aceste lupte la: Românești, Șerpătești și Boian

Predecesor: Bogdan Lăpușneanu

Succesor: Petru Șchiopul

Ioan-Vodă refuză dublarea haraciului și se ridică împotriva Porții, cerând ajutor cazacilor zaporojeni, care vin în Moldova în 1574. În lupta de la Jiliștea oastea turco-munteană este învinsă.

Trădat de boieri, Ioan-Vodă se retrage la Roșcani. Asediată acolo de turci, oastea moldo-cazacă se predă. Ioan-Vodă este ucis, iar tătarii au permisiunea de a prăda țara.

● **Evenimente** din anul 1574.

- Ștefan Bathory, ajutat de turci, câștigă bătălia de la Sânpaul, dar sultanul Murad al III-a mărește tributul la 15.000 de florini. Ștefan Bathory este ales drept rege al Poloniei.

● **Evenimente** din anul 1577.

- În toamna anului *Ioan (Nicoară)*, sprijinit de cazaci, îl izgonește pe Petru Șchiopul în Țara Românească. Apoi, la Docolina, câștigă bătălia, ocupă Iași și devine domn.

● **Evenimente** din anul 1578.

- Fratele său Alexandru, ajutat de cazaci, ocupă Iași. După atacul oastei moldo-transilvano-turcă, Nicoară Potcoavă se refugiază în Polonia unde este decapitat.

● **Evenimente** din anul 1580.

- S-a înființat Universitatea din Cluj, cu facultățile de teologie, filozofie.



PETRU CERCEL *Poreclit „Cercel”*¹

Născut: data nu este consemnată în documente oficiale

Decedat: martie 1590

Tată: Pătrașcu cel Bun

Predecesorul cât și succesorul, a fost același, *Mihnea Turcitul*.

A mutat capitala Țării Românești la Târgoviște, unde reconstruiește și mărește Curtea domnească. A intrat în conflict cu boierimea pentru că a acceptat mărirea haraciului la 125.000 de galbeni și ca urmare creșterea însemnată a fiscalității.

Mănăstirea Mihai Vodă a fost construită în București de Mihai Viteazul în 1591. În septembrie același an, Mihai Viteazul devine domnul Țării Românești.

¹ Această poreclă i s-a pus pentru că purta un cercel la ureche, conform modei de la curtea domnitoare a Franței, unde a trăit un timp.



MIHAI VITEAZUL

Născut: 1558 Târgul de Floci sau Drăgoiești (Vâlcea)

Decedat: August 1601 Turda (asasinat din ordinul lui Gh. Basta)

Tată: Pătrașcu cel Bun

Mamă: Teodora Cantacuzino

Domnii: **1593-1601** (*Țara Românească*), **1599-1600** (*Transilvania*), **1600** (*Moldova*)

Predecesori: Alexandru cel Rău (*Țara Românească*), Andrei Bathory (*Transilvania*), Ieremia Movilă (*Moldova*).

Succesori: Radu Mihnea (*Țara Românească*), Ștefan Bocskay (*Transilvania*), Ieremia Movilă (*Moldova*).

Căsătorit cu: Doamna Stanca

Urmași: Nicolae Pătrașcu, Florica

● Evenimente din anul 1594.

- Principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, încheie un tratat cu Imperiul habsburgic pentru lupta împotriva otomanilor, la care aderă și *Aron Tiranul*. În toamna aceluiași an, la această înțelegere, se alătură și Mihai Viteazul.

● Evenimente din anii 1595-1599.

- După lupta din decembrie 1594 în care turcii au fost bătuți de oastea munteană la Orașul de Floci, în luptele de la Hârșova și mai apoi de la Silistra, otomanii au suferit noi înfrângeri.

- Detașamentele conduse de *frații Buzești* și *Radu Calomfirescu* reușesc să-i bată și apoi să-i izgonească pe tătari¹, care invadaseră țara.

- În ianuarie, Mihai Viteazul trece Dunărea, arde Rusciukul și capturează artileria turcească. Muntenii ajutați de transilvăneni ocupă Brăila, iar moldovenii ocupă Ismailul.

- La Alba Iulia, Țara Românească și Transilvania încheie un tratat. Moldova, condusă de domnul Ștefan Răzvan, acceptă condiții apăsătoare și recunoaște suzeranitatea lui Sigismund Bathory.

- În august, *marele vizir Sinan Pașa* trece Dunărea cu o oaste puternică.

¹ Prima luptă s-a dus la Putineiu, iar a doua (după joncțiunea tătarilor cu turcii de la Șerpătești) când tabăra lor comună a fost lovită prin surprindere de paharnicul Manta.

- Mihai Viteazul, **în bătălia de la Călugăreni**, înfrânge oastea condusă de Sinan, ucide pașii de Timișoara și de Bosnia, capturând și steagul verde otoman. Superioritatea numerică a turcilor îl silește totuși pe Mihai să se retragă.

- Turcii ocupă Bucureștii, transformă bisericile în moschei, iar mănăstirea fortificată Radu Vodă devine „*palanca lui Sinan-pașa*”.

- Forțele muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor, conduse de Mihai Viteazul, recuceresc Târgoviștea.

- Ștefan Răzvan cu un detașament moldovenesc ocupă Bucureștii, evacuat de turci. Mihai îi lovește pe turci din spate și cucerște cetatea Giurgiu. Ca urmare a eșecurilor suferite, marele vizir Sinan-pașa este destituit.

- Ștefan Răzvan este învins de Ieremia Movilă și apoi tras în țeapă.

- Mihai Viteazul declară nul tratatul de la Alba Iulia. Corpuri de oaste muntene duc lupte cu Radu Mihnea și cu tătarii care ard Bucureștii. Căpitanul lui Mihai Viteazul, Baba Novac, arde Plevna și ajunge cu oștenii săi la Sofia.

- Mihai Viteazul face pace cu turcii și primește domnia, plătind tribut Porții. Încheie apoi un tratat cu împăratul Rudolf II care îi asigură subsidii pentru armată. Trece Dunărea și ajunge la munții Balcani, învingându-i pe turci la Vidin și Cladova.

- Andrei Bathory, Ieremia Movilă și cancelarul polon Jan Zamoizski îi cer lui Mihai Viteazul să părăsească țara.

- Mihai Viteazul înfrânge oastea transilvană în **bătălia de la Șelimbăr (1599)**, intră în Alba Iulia și **trece sub autoritatea sa întreg teritoriul Transilvaniei**.

● **Evenimente din anul 1600.**

- Mihai Viteazul ocupă Moldova, învingându-l pe Ieremia Movilă și realizând astfel ***prima unire a celor trei țări române***.

- Într-un hrisov din 6 iulie, Mihai Viteazul se intitulează: „**domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei**”.

Urmează perioada nefastă pentru marele și gloriosul domn:

- pierde lupta de la *Mirăslău* în favoarea lui Basta;

- polonii ocupă Moldova și *Ieremia Movilă* redevine domn;

- pierde lupta cu polonii de la Bucov; *Simion Movilă* devine domn al Țării Românești (acestuia i se alătură boierii Buzești).

● **Evenimente din anul 1601.**

- Pierzând lupta de la Curtea de Argeș pleacă la Viena.

- Împăratul Rudolf II mediază împăcarea lui Mihai Viteazul cu Basta.

- Mihai Viteazul și Gheorghe Basta, cu forțe unite, în **lupta de la Gorăslău** îl înfrâng pe Sigismund Bathory. Aceasta a fost însă ultima victorie a lui Mihai Viteazul, care cade ucis mișelește din ordinul lui Basta.

- Radu Mihnea, sprijinit de turci, este înfrânt de Simion Movilă în bătălia de la Crețești.

RADU ȘERBAN

A fost ales domn în 1602 de oastea lui Mihai Viteazul; iar apoi a fost sprijinit în cursul domniei de boierii Preda și Radu Buzescu care aveau mare influență politică.

Domnii: **1602-1610** și patru luni în **1611**.

● **Evenimente din anul 1603.**

- Ungurii, conduși de **Moise Szekely** (Secuiul) ocupă Lugojul, Alba Iulia și Clujul. Radu Șerban, chemat în ajutor de Basta, învinge oastea lui Moise care moare în lupta de la Brașov.

● **Evenimente din anul 1604.**

- Radu Șerban încheie pace cu turcii și tătarii. Țara Românească trece sub ascultarea Porții și plătește un tribut de 32.000 de galbeni.

● **Evenimente din anul 1605.**

- **Radu Șerban** încheie tratatul de alianță cu Ștefan Bocskay.

● **Evenimente din anul 1606.**

- Împăratul Rudolf II îl recunoaște pe Ștefan Bocskay principe al Transilvaniei și-i cedează trei comitate.

● **Evenimente din anul 1608.**

- Gabriel Bathory este ales principe al Transilvaniei și încheie două tratate de alianță: unul cu Radu Șerban și al doilea cu Constantin Movilă.

● **Evenimente din anul 1610.**

- Gabriel Bathory pornește împotriva lui Radu Șerban. Arde și pradă sate și ocupă Târgoviștea. Radu Șerban se refugiază în Moldova.

● **Evenimente din anul 1611.**

- Poarta îl numește din nou domn pe Radu Mihnea, care ocupă Târgoviștea.

- Radu Șerban încheie un tratat cu Imperiul habsburgic, prin care împăratul îi asigură sprijin militar domnitorului muntean.

- Radu Șerban îl alungă din domnie pe Radu Mihnea, ocupă Târgoviște și, în lupta de la Brașov, înfrânge oastea lui Gabriel Bathory. Când turcii pătrund în țară, Radu Șerban se retrage în

Moldova, apoi în Polonia și în final la Viena, unde a murit (în anul 1620). El a ridicat mănăstirea Cernica în 1608. A preferat Târgoviștea capitală, dar nu a neglijat Bucureștiul.

- **Evenimente din anul 1613.**

- Gabriel Bethlen (*Transilvania*), Radu Mihnea (*Muntenia*) și Ștefan Tomșa (*Moldova*) fac o înțelegere pentru ajutor reciproc.

- Alexandru Movilă în lupta de la Tătărani, din **1613**, cu ajutorul a doi nobili poloni, îl înfrânge pe Ștefan Tomșa și devine domn al Moldovei.

- **Evenimente din perioada anilor 1619-1626.**

Acțiuni ale lui Gabriel Bethlen:

- campaniile în Austria și Cehia împotriva habsburgilor;
- tratatul de la Alba Iulia cu Gavril Movilă privind rezolvarea litigiilor de hotar.

- **Evenimente din anul 1622.**

- Imperiul cedează lui Gabriel Bethlen (prin pacea de la Mikulov), în stăpânire viageră, șapte comitate și-i plătește anual 50.000 de florini.

- **Evenimente din anul 1623.**

- Muntenia este pustiită de năvala tătarilor din Bugeac. La întoarcere, din porunca lui Radu Mihnea, tătarii sunt atacați de moldoveni, care le iau toată prada.

- **Evenimente din anul 1624.**

- Gabriel Bethlen ia două hotărâri:
- acordarea pentru fiii de iobagi, a dreptului de a frecventa școli;
- scutirea preoților români din Transilvania de dijma în vite și în grâne.

- **Evenimente din anul 1627.**

- *Gabriel Bethlen* a solicitat Porții, aprobarea pentru organizarea unui regat al Daciei, care să cuprindă cele trei țări românești.



MATEI BASARAB

domn al Țării Românești

Domnie: **1632-1654**

Născut: 1580 Brâncoveni

Decedat: aprilie 1654

Predecesor: Radu Iliaș

Succesor: Constantin Șerban Basarab

Căsătorit cu Elena (Elina)

Tată: Danciul din Brâncoveni

Mamă: Stanca

În **1630** a încercat să ia tronul Moldovei cu ajutorul lui Rakoczy I. Cu multe daruri către Poartă obține tronul în **1632**. Se străduiește să fie în relații pașnice cu Turcia și încheie pacte de alianță cu Gheorghe Rakoczy I (**1635**), cu Sfântul Imperiu Roman (**1636**), cu Polonia (**1637**) și cu Veneția (**1638**).

- **Evenimente din anul 1633.**

- **Așezământul**¹ lui Matei Basarab stabilește perioada de prescripție de patru ani pentru rumânii fugiți.

- **Evenimente din anul 1639.**

- Un alt așezământ al său privea limitarea de închinări de mănăstiri la muntele Athos sau la alte locuri sfinte.

Matei Basarab a avut conflicte majore numai cu Vasile Lupu ale cărui atacuri le-a respins la Focșani (**1637**) și Ojogeni (**1639**). Se împacă amândoi – pentru puțin timp – când construiesc reciproc câte o mănăstire în țara celuilalt (Soveja în Putna și Stela în Târgoviște).

- **Evenimente din anul 1640.**

- Apare **prima carte tipărită în limba română** în Țara Românească.

- **Evenimente din anul 1653.**

Vasile Lupu îl atacă din nou, în mai, pe Matei Basarab, dar este înfrânt la Finta pe Ialomița, fiind izgonit și pierzând tronul Moldovei pentru totdeauna.

Epoca lui Matei Basarab a fost una de înflorire culturală. A sprijinit din toate puterile sale **cultura, școala și ortodoxia**. A fost poate cel mai mare patron al bisericii ortodoxe; el a ridicat 30 de biserici și a refăcut multe altele.

A sprijinit cu mulți bani ctitoriile de la muntele Athos. Un merit deosebit al său a fost *înlocuirea limbii slavone cu cea românească* în domeniul **oficial, religios și civil**.

A reorganizat armata care a ajuns la 40.000 de ostași bine instruiți și a construit fortificații noi. Tot el este inițiatorul și comandantul general al Ligii antiotomane.

¹ Așezământul este o instituție creată pentru o activitate de folos obștesc. În istorie a avut sensul de dispoziție (poruncă, ordin) a domnitorului. Se poate identifica și cu o culegere de legi și obiceiuri feudale (coduri de legi, tratate juridice feudale).



VASILE LUPU

domnitor al Moldovei

Domnii: **1634-1653** și încă două luni în **1653**

Predecesor: Moise Movilă

Succesor: Gheorghe Ștefan

Tată: Nicolae al lui Coci, aromân din Albania (a ajuns agă)

Mamă: se pare că a fost româncă din Moldova

A avut ca preocupare să cucerească Muntenia.

A avut și o activitate culturală însemnată. A construit biserica **Sfinții Trei Ierarhi** din Iași, anexând acesteia *o școală și o tipografie*. După ce a fost înfrânt la Finta de Matei Basarab, a părăsit la cazaci, apoi la tătari și în final la Constantinopol unde a fost închis în Cele Șapte Turnuri. După eliberare moare tot acolo în 1661.

În *așezământul* lui Vasile Lupu, termenul de prescripție pentru vecinii fugiți a fost stabilit la cinci ani.

- **Evenimente din anul 1646.**

- Apare la Iași **primul cod de legi tipărit în limba română.**

- **Evenimente din anul 1647.**

- *Imitatio Christi* este tradusă din latină în slavonă de Udriște Năsturel și este tipărită la Dealu prin grija doamnei Elina (soția lui Matei Basarab). Conține în predoslovia traducătorului afirmația înrudirii limbilor latină și română.

- **Evenimente din anul 1649.**

- Predoslovia lui Udriște Năsturel la Triodul Penticostar este primul document al umanismului românesc.

- După pătrunderea oastei turco-tătare în Transilvania și înfrângerea lui Gheorghe Rakoczi II, Dieta îl alege principe, în **1658**, pe Acațiu Barcsai. Acesta scutește preoții români, în **1659**, să mai dea *dijme și none* din vite și cereale.

Evenimente legate de *Mihnea III*:

- tratatul cu Gh. Rakoczi II (încheiat la Tg. Mureș);

- lupta de la Frătești unde îi înfrânge pe turci.

- **Evenimente din anul 1660.**

- Mihnea III moare la Satu Mare în **1660**.

- **Evenimente din anul 1661.**

- Nicolae Milescu, un cărturar însemnat al epocii, se remarcă prin operele sale, din care amintim:

Traducerea din greacă a unei cărți privind credința autohtonă (prima din seria de traduceri din clasicii literaturii bizantine);

- **Evenimente din anul 1664.**
 - Traducerea **Vechiului Testament**, însoțită de o scriere filozofică (*prima de acest gen în limba română*);
- **Evenimente din anul 1668.**
 - Domnul Țării Românești, Radu Leon, este forțat să aprobe un așezământ cu hotărârea de expulzare a boierilor greci.
- **Evenimente din anul 1669.**
 - Prima scriere tipărită la Paris a unui român.
- **Evenimente din perioada anilor 1663-1673.**
 - S-au declanșat și apoi au escaladat conflictele între partida Cantacuzinilor și cea a Bălenilor. A fost o perioadă în care au existat fricțiuni grave între familiile Ghica și Cantacuzino, care s-au oprimat profund, pe rând, între ele.



DUCA GHEORGHE

Domnii: Moldova 1665-1666, 1668-1672 și 1678-1683 (între domniile lui Eustație Dabija, Iliaș Alexandru și Ștefan Petriceicu, respectiv între Antonie Ruset și Ștefan Petriceicu)

Muntenia 1673-1678 (între domniile lui Grigore I Ghica și Șerban Cantacuzino)

Era grec dintr-o familie modestă și se caracteriza prin avariție, lașitate și nerecunoștință. A ctitorit biserica Cetățuia. Turcii l-au numit hatman al Ucrainei, iar sfârșitul și l-a găsit în închisoare (Polonia, 1684).

- **Evenimente din anul 1675.**
 - Cronicarul **Miron Costin** dă la prescris *Letopisețul Țării Moldovei*.
- **Evenimente din anul 1677.**
 - Miron Costin redactează în polonă *Cronica țărilor Moldovei și Munteniei*, având o prezentare unitară cu privire la teritoriul, istoria națională și latinitatea limbii și poporului român.
- **Evenimente din perioada anilor 1675-1678.**
 - **Spătarul Nicolae Milescu** efectuează o călătorie în China, ca trimis al țarului Rusiei. Într-o lucrare detaliată, el aduce informații de importanță deosebită pentru toată Europa epocii sale despre drumurile și locurile vizitate.
- **Evenimente din anul 1685.**
 - **Miron Costin** a scris capodopera *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*.



ȘERBAN CANTACUZINO

Domn al Țării Românești **1684-1688**.

Născut în **1640**

Decedat în **1688**, se pare otrăvit de boieri.

Predecesor: Gheorghe Duca

Succesor: Constantin Brâncoveanu

A luptat împreună cu turcii la asediul Vienei, care a eșuat.

Din activitatea sa în domeniile economic și literar

se rețin:

- **introducerea porumbului în țară**, care a devenit hrana de bază a populației;

- înființarea primei școli românești în București;

- a sprijinit înființarea unor tiparnițe și s-a îngrijit de apariția, în **1688** la București, a primei **Bibliei românești**;

- a ctitorit mănăstirea Cotroceni și biserica Fundeniei Doamnei.

Transilvania și Țara Românească au încheiat (**1685**) Tratatul de „alianță veșnică”.

Din cei cinci copii ai săi sunt de reținut: Gheorghe Cantacuzino (**1673-1739**), Mare Ban al Olteniei și Casandra (**1676-1713**) soția lui Dimitrie Cantemir, domnitor al Moldovei.



CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Născut: 1654

Decedat: 1714. A fost decapitat din ordinul sultanului turc.

Domnitor al Țării Românești între 1688 și 1714

Predecesor: Șerban Cantacuzino

Succesor: Ștefan Cantacuzino

Căsătorit cu Marica, cu care a avut patru băieți și șapte fete.

În timpul domniei sale fiscalitatea excesivă a condus la o viață grea *atât pentru țărani cât și pentru orășeni*. Deși a plătit Porții biruri din ce în ce mai mari, a strâns **averi fabuloase** aflate în țară sau depuse în băncile europene din Viena, Veneția sau Amsterdam.

A dus o politică externă **abilă**, dar **puțin curajoasă**. Deși nu a participat direct la acțiunile Imperiului rus¹, și-a atras neîncrederea

¹ L-a ajutat pe Petru cel Mare, țarul Rusiei, în războiul ruso-turc (1710-1711); a rămas totuși în expectativă.

totală din partea Porții, care, în final, l-a considerat trădător și l-a ucis prin decapitare, ca și pe fiii lui.

Ctitoria lui Constantin Brâncoveanu – *mănăstirea Hurezu* – a fost construită și decorată în anii **1690-1697**.

- **Evenimente din anul 1692.**

- Împăratul Leopold, în *patenta* imperială, recunoaște clerului ortodox, care acceptă unirea cu Roma, aceleași drepturi de care se bucura clerul romano-catolic.

- **Evenimente din anul 1699.**

- Prin **diploma leopoldină**¹, preoții uniți nu mai puteau fi considerați iobagi.

- **Evenimente din perioada anilor 1694-1695.**

- Constantin Brâncoveanu crează *Academia de la Sfântul Sava*, renumită în sud-estul Europei, unde se studia literatura și filozofia antică și creștină.

- Pacea de la *Carlowitz*, din **1699**, prin care Poarta recunoaște trecerea Transilvaniei sub stăpânirea Imperiului habsburgic.

- **Evenimente din anul 1702.**

- Constantin Brâncoveanu ridică un palat la Mogoșoaia care a constituit apogeul arhitecturii brâncovenești.

- **Evenimente din perioada anilor 1703-1711.**

- În Ungaria și Transilvania are loc răscoala antihabsburgică a curuților condusă de Rakoczi II.

- **Evenimente din anul 1703.**

- În lupta de la Brad, curuții înfrâng oastea lui Szava și apoi pe cea a lui Bethlen, după care cuceresc Dej și Beclean.

- **Evenimente din anul 1704.**

- Dieta de la Alba Iulia îl proclamă pe Francisc Rakoczi II principe al Transilvaniei.

- **Evenimente din anul 1705.**

- La Constantinopol, Dimitrie Cantemir scrie primul roman original al literaturii române: „**Istoria ieroglifică**”, folosind literatura extinsă în toate mediile.

¹ A doua *diplomă* leopoldină din 1701 confirmă privilegiile date preoților uniți și că mirenii – inclusiv țărani – care vor accepta unirea cu biserica romano-catolică nu vor mai fi „tolerați” ci vor avea toate drepturile civice. Diploma n-a fost aplicată din cauza opoziției „națiunilor privilegiate” din Transilvania.

● **Evenimente** din anul 1708.

- Opera literară „**Predicile**”, scrisă de mitropolitul Antim Ivireanu, conține critici îndrăznețe de moravuri la adresa clasei feudale.



DIMITRIE CANTEMIR

Născut: 1673, Silișteni, Fălciu

Decedat: 1723, Harkov

Domnii: **1693** (neconfirmat de Poartă) și **1710-1711**.

Predecesori: Constantin Cantacuzino, Nicolae Mavrocordat

Succesori: Constantin Duca, Lupu Costache (caimacan)

Căsătorit cu Casandra Cantacuzino

Urmaș: Antioh Cantemir

Tată: Constantin Cantemir

Mamă: Doamna Ana

În **1710**, Dimitrie Cantemir a fost înscăunat domn de turci, la Iași.

A încheiat la Luțk (Luke) în Rusia (**1711**) un tratat secret cu Imperiul rus. A fost un domn autoritar și adversar hotărât al atotputernicei boierimi, opunându-se transformării țăranilor liberi în șerbi. A acceptat ca Moldova să fie sub suzeranitatea Rusiei, în speranța desprinderii de dominația turcă.

În lupta de la *Stănilești*, din 1711, armatele rusă și moldoveană au fost înfrânte de turci. Dimitrie Cantemir s-a refugiat la ruși, devenind consilierul lui Petru I.

Savantul și cărturarul domn D. Cantemir a *fost membru al Academiei de Științe din Berlin*, fiind primul român membru al unei academii străine de științe. Din bogata lui operă științifică și literară sunt de reținut:

1. Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul (1698).

2. Imaginea tainică a științei sacrosante 1700.

3. Istoria Imperiului Otoman (1714-1716).

4. Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor (1719-1722).

5. Descriptio Moldaviae (Descrierea Moldovei), scrisă în latină (1714-1716).

● **Evenimente** din anul 1711.

În octombrie, *Nicolae Mavrocordat* este numit, pentru a doua oară, domn al Moldovei. Astfel a **început regimul fanariot în Moldova**.

● **Evenimente din anul 1714.**

- În martie, după mazilirea lui Constantin Brâncoveanu, tronul Țării Românești a fost ocupat de Ștefan Cantacuzino.

● **Evenimente din anul 1716.**

- În ianuarie, Nicolae Mavrocordat este numit domn al Țării Românești. Astfel a **început regimul fanariot în Țara Românească.**



NICOLAE MAVROCORDAT

Născut: mai 1680, Constantinopol

Decedat: septembrie 1730, București, de ciumă

Domnii: În Moldova **1709-1710** și **1711-1716**

Predecesori: Ioan Butuș și respectiv Ioan Mavrocordat

Succesori: Dimitrie Cantemir și Mihai Racoviță

În Țara Românească ian.-nov. **1716** și **1719-1730**

Predecesori: Ștefan Cantacuzino și respectiv Ioan Mavrocordat

Succesori: Ioan Mavrocordat și Constantin Mavrocordat

Tată: Alexandru Mavrocordat Exaporitul

Era un om învățat, care cunoștea mai multe limbi străine, iar ajuns domn a învățat și limba română. Studiase filozofia și teologia.

În timpul conflictului austriaco-turc, un detașament austriac pătrunde prin surprindere în București, îl ia prizonier și-l ține la Sibiu până la încheierea păcii.

În domnia sa, a asuprit boierimea și i-a protejat pe țărani. A administrat bine țara și a obținut de la Poartă, unde era apreciat, scăderea tributului.

În ultima domnie, liniștită și mai lungă, a sprijinit și a favorizat elementul grecesc, iar față de boieri a avut o atitudine prietenoasă, obținând și mulțumirea țării.

A obligat episcopia Bacăului să facă o școală grecească și slavonească, iar lângă București a construit mănăstirea Văcărești.

Strălucitul literat a scris: „Sfaturi” (manuscris); „Despre datorii”; „Cuvânt împotriva nicotinei” și „Precuvântări la actele patriarhalicești” (manuscris).



INOCENȚIU MICU-KLEIN (*Inochentie*), nume laic Ioan Micu

Născut: 1692, Sadu, Sibiu

Decedat: 1768, Roma, unde a fost exilat mulți ani.

Înhumat în trei locații, ultima (1997) în catedrala Sfânta Treime, ctitorită de el la Blaj.

A fost episcop de Alba Iulia și Făgăraș (1730?-1751). Instalarea sa ca episcop unit, a avut loc în 1732, când primește loc în Dieta Transilvaniei.

În 1736, episcopul Micu adresează un memoriu Dietei, în care solicită drepturi egale, cu cele trei „națiuni” pentru **românii uniți cu Roma**.

Dieta respinge dur cererea episcopului. O nouă cerere nu este nici măcar citită în Dietă, pentru că episcopul Micu n-a înlocuit termenul „națiune” cu „români” sau „plebea românească”. Argumentele sale erau: **„Românii sunt:**

- **cei mai vechi locuitori ai țării;**
- **populația cea mai numeroasă** din Ardeal;
- cei care lucrează pământul și ocnele (**cele mai grele munci**);
- cei care plătesc cele mai mari contribuții”.

În plus, el cere respectarea celor două diplome leopoldine.

● **Evenimente din anul 1739.**

-La Belgrad, se încheie pacea în urma războiului ruso-austro-turc (1736-1739) prin care Imperiul habsburgic restituie Oltenia, care se realipește Țării Românești.

● **Evenimente din anul 1741.**

Constantin Mavrocordat **dă Marele hrisov** care stabilește: scutirea de dajdie a mănăstirilor, clerului și marilor boieri; suprimarea văcăritului și pogonăritului...

Împreună cu superiorii din cler și boierime, hotărăște **eliberarea din șerbie a rumânilor¹ fugiți care se întorc în țară**.

CONSTANTIN RACOVÎȚĂ

A fost domn al Moldovei (de două ori) și al Munteniei.

Fiul lui Mihai Racoviță. A decedat în 1764 dintr-o masă prea îndestulătoare.

A domnit:

În Moldova **1749-1753 și 1756-1757**

Predecesori: Iordache Stavrachi și respectiv Matei Ghica

Succesori: Matei Ghica și tot Matei Ghica

În Țara Românească **1753-1756**

¹ Tot Constantin Mavrocordat **desființează, în 1746, rumânia** (legătura personală); șerbii sunt eliberați numai ca persoană, pământul rămânând în stăpânirea boierilor și mănăstirilor. Printr-un act, din 1749, Mavrocordat stabilește că: vecinii **nu sunt robi**, ci **țărani fără pământ**. Ei nu pot părăsi satul și lucrează 24 de zile pe an moșia boierului.

Predecesor: Matei Ghica

Succesor: Constantin Mavrocordat

În **1758** are loc devastarea Moldovei cu ocazia **ultimei năvăliri tătare în țările române**.

Domnitorul Constantin Racoviță a obținut tronul cu ajutorul grecilor, care au fost prietenii săi de domnie. Birurile grele ale nesătulului domnitor și abuzurile grecilor au condus la nemulțumiri, dar acestea n-au avut efect.



GRIGORE III GHICA

Fiul lui Alexandru Ghica.

A fost domnitor în Moldova (de două ori) și în Țara Românească.

La cererea Austriei¹ către Poartă, a fost ucis de un capugiu turc.

Domnii: În Moldova **1764-1767** și **1774-1777**

Predecesor: Grigore Callimachi

Succesori: Grigore Callimachi și Constantin

Moruzi

În Țara Românească **1768-1769**

Predecesor: Alexandru Ghica

Succesor: Emanuel Giani-Ruset

Se rețin următoarele activități și evenimente din timpul domnitorului: regularizarea strângerii birurilor și înlăturarea abuzurilor; înființarea fabricii de postav la Chipirești; reorganizarea învățământului și zidirea unei școli lângă mitropolie; în urma înțelegerii secrete cu Rusia, Austria obține de la Imperiul Otoman în **1775** Bucovina, fapt la care **domnul s-a opus vehement**, și în final a fost **asasinat** de turci în **1777**.

● Evenimente din anul 1769.

- Începe construcția atelierelor de prelucrare a fierului de la Reșița și în același an se înființează *Societatea de agricultură* din Transilvania.

¹ A fost dușman al Austriei și prieten al Rusiei; capugiul avea funcția de agent executor al Porții.

- **Evenimente** din anii 1772-1773.

Congresul de pace (de la Focșani și București), la care delegațiile Moldovei și Țării Românești cer independența de fapt și unirea țărilor românești sub garanția Austriei, Rusiei și Prusiei.

- **Documente** din anul 1774.

- *Tratatul ruso-turc de la Kuciuk-Kainargi* stabilește scutirea de haraci a țărilor române timp de doi ani.

ALEXANDRU VODĂ IPSILANTI

A domnit de două ori în *Muntenia* (1774-1782 și 1796-97) și în *Moldova* (1786-1788).

Două acțiuni importante ale sale din 1776:

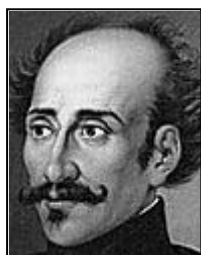
- reorganizarea Academiei domnești de la Sf. Sava în spirit iluminist;

- acordarea dreptului de monopol fabricilor de hârtie de la Fundeni și Batiștea.

Fiind un om foarte învățat, a luptat pentru reforme printre care: scutirea mănăstirilor de dări în schimbul unei taxe pentru susținerea școlilor; organizarea tribunalelor.

NICOLAE MAVROGHENI

A fost domn al Țării Românești, (1786-1790), a fost dușmănit de marea boierime pentru contribuțiile mari pe care trebuia să le plătească, în schimb a ușurat obligațiile micii boierimi, meșteșugarilor și țăranimii.



ALEXANDRU IPSILANTI ETERISTU (sau *Ipsilante*)

Născut: 1792

Decedat: 1828

A fost șeful eteriei grecești din 1821. În Basarabia își organizează o armată din greci, bulgari, sârbi, albanezi și arnăuți. Trece în Țara Românească unde intră în conflict cu Tudor Vladimirescu pe care îl ucide. Turcii îl înfrâng la Drăgășani, deși erau de

trei ori mai puțini.

Și-a părăsit armata și a fugit în Transilvania, apoi la Viena, unde moare nebun și în mizerie.



SAMUIL MICU, supranumit **Klein (Clain)**, nume laic **Maniu Micu**

Născut: 1745, Sadu

Decedat: 1808, Buda

Teolog, istoric, filolog, filosof

Naționalitatea: română

Mișcarea literară: *Iluminism*

Din numeroasele sale lucrări teologice, filologico-istorice, filozofice și traduceri reținem:

- Carte de rogacioni pentru evlavia homului chrestian. Disertatio canonica de matrimonio; Theologia dogmatică și moralicească despre Taine peste tot; Istoria românilor; ***Elementa linguae daco-romanae sive valachicae***; Istoria bisericească a Episcopiei românilor din Ardeal; Hronologia împăraților turcești; Legile firei, ithica și politica sau filosofia cea lucrătoare; Filosofia, etica sau morala.



MAREA RĂSCOALĂ ȚĂRĂNEASCĂ din 1784 condusă de **Horea, Cloșca și Crișan**.

Numele celor trei conducători ai răscoalei: **Horea** = Vasile Ursu Nicola, **Cloșca** = Ion Oargă și **Crișan** = Marcu Giurgiu.

Răscoala a fost urmarea birurilor și abuzurilor, cum ar fi:

Zeciuală din produsele agricole și animale, cărăușiile, cazarea unor funcționari și încartiruirea militarilor, în plus, nobilii aveau monopolul vânatului, morăritului și pescuitului. Apar noi obligații privind mineritul, construirea cuptoarelor, transportul de lemn și minereu.

Participanții la răscoală au fost iobagi români, maghiari, sași de pe moșii, mineri, meșteșugari și preoți.

Durată: *01 ianuarie 1784* (porniți din satul Curechiu, Hunedoara) până în *decembrie 1784*, când Horea și Cloșca au fost capturați.



GHEORGHE ȘINCAI

Născut: februarie 1754, Râciu de Câmpie (azi Șincai) din Mureș. Familia sa era din Șinca Veche, Brașov.

Decedat: noiembrie 1816.

A fost coleg de școală și a avut activități comune cu S. Micu. Au elaborat împreună prima gramatică românească tipărită și prima cu litere latine. Director al învățământului greco-catolic din Transilvania, a

contribuit la răspândirea culturii în mediul sătesc. Poliglot recunoscut, cunoștea greaca, latina, maghiara, germana, italiana și franceza.

A tradus și elaborat *Abecedarul*, *Gramatica*, *Aritmetica* și *Catehismul*.

A întemeiat peste 300 de școli confesionale, activitate care și-a lăsat poate urma cea mai puternică în cultura română.



TUDOR VLADIMIRESCU

„domnul Țării Românești”

Născut: 1780, Vladimiri, Gorj

Decedat: 1821, ucis de șefii eteriști la Târgoviște

Domn, în 1821, când a fost numit și cu ajutorul maselor de bucureșteni.

A avut predecesor pe Alexandru Șuțu și succesor ocupația turcă.

A învățat limba greacă. Fiind apreciat de boierul Glagoveanu, a devenit administrator al moșiei acestuia, și s-a ocupat cu exportul de vite.

A participat la *războiul ruso-turc*, **1806-1812**. Pentru faptele sale de arme a primit ordinul Vladimir din partea țarului. În anul 1814 a călătorit la Viena, unde – cunoscând limba germană – a putut urmări problemele politice din presa austriacă.

- **Evenimente din anul 1802.**

- Un cutremur violent a afectat Țara Românească, iar la București s-a prăbușit parțial Turnul Colței.

- **Evenimente din anul 1804.**

- Bucureștiul suferă un incendiu devastator; a ars o parte din oraș, inclusiv curtea domnească.

- **Evenimente din anii 1812-1815.**

- S-a construit casa lui Dinicu Golescu, reședință domnească în perioada 1837-1882, unde este în prezent Palatul Regal.



PETRU MAIOR

Născut: 1756, Târgu Mureș

Decedat: 1821, Budapesta

Istoric, filolog, scriitor, protopop greco-catolic de Reghin

Fruntaș al Școlii Ardelene

După studiile la colegiu, efectuate în limba maghiară, a urmat studii de drept la Universitatea

din Viena. A fost participant la Declarația **Supplex Libellus Valachorum**.

A scris numeroase lucrări teologice și istorico-filologice; a tradus multe lucrări.

I-a combătut vehement pe unii istorici străini care contestau romanitatea și continuitatea românilor pe teritoriul fostei Dacii.

IOAN BUDAI-DELEANU

S-a născut în 1760 (1763?) la Cigmău, Hunedoara.

A decedat în 1820 la Liov.

Tatăl său a fost preot greco-catolic, cu 10 copii, el fiind primul născut.

I. Budai-Deleanu a fost scriitor, filolog, lingvist, istoric și jurist român.

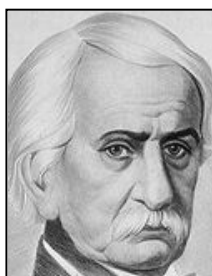
După studiile elementare făcute la Cigmău, a urmat seminarul greco-catolic la Blaj, după care a urmat cursuri la facultățile de filosofie și apoi de teologie din Viena.

A fost *fruntaș al Școlii Ardelene*. Lucrarea sa de bază: **Țiganiada** (I-1875, II-1876).

Un adevărat encicloped a scris lucrări literare, filologice, istorice, juridice și pedagogice.

• Documente din anii 1816-1817.

Codul lui Callimachi (în 4 vol.) se tipărește la Iași; a fost inspirat din codul civil austriac, contribuția principală a fost a lui Cristian Flechtenmacher.



GHEORGHE ASACHI

Născut: 1788, în Herța, Dorohoi, astăzi Ucraina

Decedat: 1869

Tată: Lazăr (Leon) Asachievi, preot

Poet, prozator și dramaturg

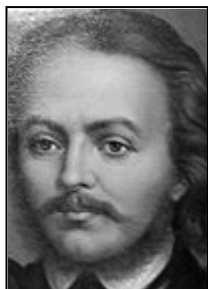
A terminat liceul la Lemberg, apoi a studiat astronomia și cadastru la Viena, cât și arheologia și epigrafia la Roma.

Gh. Asachi pune bazele Academiei Mihăilene în 1835.

A fondat primul ziar: *Albina românească*.

A înființat o clasă de inginerie în limba română. Din lucrările scrise de el reținem:

- Culegere de poezii; Fabule alese; Petru Rareș; Turnul Butului.



GHEORGHE LAZĂR

Pedagog, teolog și inginer

Născut: 1779, Avrig

Decedat: 1823, Avrig

Samuel von Bruckental l-a trimis la gimnaziile din Sibiu și Cluj, apoi la studii superioare de filosofie-istorie și de fizico-matematici la Viena.

Este considerat fondatorul învățământului în limba română în Țara Românească; înființează prima școală din București unde se predă în română: Școala de la Sfântul Sava.

A desfășurat și activități în inginerie și topografie.

S-a bucurat de aprecierea lui Tudor Vladimirescu care l-a considerat un învățat patriot. Colaborarea lui cu revoluționarii i-a adus însă ostilitatea autorităților, care l-au obligat să plece profund mâhnit și bolnav în satul său Avrig unde moare (1823).

EPOCA MODERNĂ

• Evenimente din anul 1821.

După ce a fost părăsit de căpitanii săi, Tudor Vladimirescu a fost arestat și apoi a fost ucis, în mai **1821**, iar oastea pandurilor s-a destrămat.

• Documente și evenimente din anul 1822.

- *Opere științifice*: la Cluj este tipărit de Ioan Bob, în perioada **1822-1823**, *Dicționarul rumânesc, latinesc și unguresc* (în trei volume).

La Istanbul, în aprilie 1822, sosesc două delegații ale marii boierimi muntene și moldovene care prezintă principalele lor revendicări:

- restabilirea domniilor pământene;
- excluderea grecilor din funcțiile civile și ecleziastice;
- dreptul exclusiv pentru pământenii de a ocupa funcții publice.

Ioniță Tăutul, în fruntea micii boierimi moldovene, formulează numita **Constituție din 1822**, în care revendică mai multe reforme, fără a afecta însă raporturile feudale.

Poarta restabilește, în **iulie 1822**, domniile pământene, numind în Țara Românească pe *Grigore Ghica*, iar în Moldova pe *Ioan Sandu Sturdza*.

- **Evenimente din anul 1823.**

- Constantin Steriu a înființat în Țara Românească, în **1823**, o întreprindere de testemele (din turcă: basma, năframă).

- Noțiunea de „**conservator**” este semnalată prima dată (**1823**) la vornicul Mihail Sturdza, în ideea precizării tendinței marii boierimi de a perpetua vechile stări de lucruri.

- **Evenimente din anul 1824.**

- În Adunarea Obștească mica boierime prevede următoarele reforme: înființarea armatei naționale (până la 5.000 de ostași); pravilele să fie scrise numai în limba română; domnie pe viață și ereditară în linie masculină; domnul și statul să posede venituri separate; străinii să se supună legilor și autorităților statului.

- **Evenimente din anul 1825.**

- Înființarea Conservatorului din Cluj.

- **Evenimente din anul 1826.**

- La Akkerman, în toamna lui **1826**, se semnează Convenția ruso-turcă, care confirmă **clauzele Tratatului de la București (1812)**.

- **Evenimente și documente din anul 1827.**

- Dinicu Golescu și Ion Heliade Rădulescu au înființat, în **1827**, „Societatea literară” care avea un program iluminist de promovare a culturii românești.

- În Franța, în **1827**, Petrache Poenaru obține brevetul de invenție pentru toc rezervor.

- **Evenimente din anul 1828.**

- În Țara Românească, în **1828**, începe o acțiune energetică de înființare a unor școli elementare cu trăsături speciale.¹ În același an, Samuil Vulcan a înființat la Beiuș un liceu confesional românesc.

- În Țara Românească și o parte din Moldova, apare o mare epidemie de ciumă, în perioada 1828-1829.

- **Evenimente din anul 1829.**

- În perioada aprilie-septembrie 1829, are loc **războiul ruso-turc**. Teatrul de operațiuni militare: Balcanii și Transilvania. Pe teritoriul Munteniei, participă la lupte și pandurii.

- În aprilie **1829**, trupele rusești trec Prutul și ocupă țările române. În locul domnilor care s-au retras, a fost instituită administrația militară rusă.

¹ În aceste școli sâtești se învăța cititul, scrisul, socotitul, catehismul și prelucrarea pământului.

- După terminarea ostilităților, s-a încheiat și semnat **Tratatul de pace ruso-turc la Adrianopol** (azi *Edirne*). Printre clauze sunt stipulate:

- restituirea către Țara Românească a cetăților turcești de pe malul stâng al Dunării;
- autonomie administrativă pentru ambele țări române;
- numirea domnilor pe viață;
- pentru toate produsele se permite libertatea comerțului;
- Generalul *Pavel Kiseleff*, comandantul din timpul războiului al trupelor rusești din Principate, este numit, în **noiembrie 1829**, președinte plenipotențiar al divanurilor Moldovei și Țării Românești.

● **Documente și evenimente din anul 1830.**

- Primul embrion al armatei permanente apare prin înființarea în Țara Românească și Moldova a miliției naționale.

- Se definitivează **elaborarea Regulamentelor organice**, reale constituții pentru Principate, care au permis dezvoltarea capitalismului. Prin aceste regulamente, toată puterea era în mâinile marii boierimi. Urmarea directă a acestei hotărâri este intensificarea exploatarea țărănimii prin clăci. Aceste regulamente legiferează separarea puterilor în stat.

- Puterea executivă revine domnului (ales pe viață dintre marii boieri). Domnul este ajutat de Sfatul administrativ extraordinar, format din șase miniștri (finanțe, interne, secretariatul de stat, justiție, război și culte).

- Puterea legislativă revine Adunării Obștești din fiecare principat.

● **Evenimente din anul 1831.**

- Se efectuează Recensământul general al populației din Muntenia și Moldova, care constituie baza reformelor în administrație, finanțe și justiție.

● **Documente și evenimente din anul 1832.**

- *Opere științifice*: traducera Aritmeticii lui Francoeur, în Țara Românească.

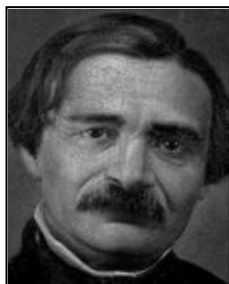
- Trasarea șoselei Kiseleff.

● **Evenimente din anul 1833.**

- S-a înființat *Societatea Filarmonică*, care avea ca scop cultivarea literaturii dramatice române, dezvoltarea muzicii vocale și înființarea unui teatru național.

● **Evenimente din anul 1834.**

- Conform acordului cu guvernul țarist, Poarta numește în 1834, domni în Principate, pe Mihail Sturdza în *Moldova* și pe Alexandru Ghica în *Țara Românească*.



IOAN HELIADE RĂDULESCU

Născut: ianuarie 1802, Târgoviște

Dec.: aprilie 1872, București

Tată: Ilie Rădulescu

Mamă: Eufrosina Danielopol

Scriitor, filolog, om politic, editor, poet, critic

Învață întâi greaca și apoi româna

Membru fondator al Academiei Române. Membru activ al Societății Literare (1827), Societății Filarmonice (1833); întemeietor al „Curierului Român” (1829) și „Curierului de ambe sexe” (1837). Scrie „Gramatica română” (1828), Sibiu.

● **Evenimente din anul 1835.**

- La Iași, se inaugurează Academia Mihăileană, instituție de învățământ (pentru istorie, drept, chimie, matematică și arhitectură).

- Primele experiențe cu mașini agricole au fost făcute în 1835, lângă București.

- La Paris, în perioada 1835-1838, a activat *Cercul revoluționar român* la care au participat C.A. Rosetti, Ion Ghica, N. Kretzulescu, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu ș.a.

● **Documente și evenimente din anul 1836.**

- La București, în 1836, ia ființă – sub președinția lui Mihail Ghica – *Societatea d-agricultură a Rumâniilor*. Primul spectacol de operă în limba română a fost *Semiramida* de G. Rossini, prezentat de elevii Societății Filarmonice.

● **Documente și evenimente din anul 1837.**

- *Opere științifice și artistice*: Petrache Poenaru publică traducерile Geometriei și Algebrei, în 1837.

- Poarta recunoaște în 1837 dreptul de navigație pe mare a vapoarelor muntene și moldovene. În primăvara aceluiași an, la poalele dealului Istrița (lângă comuna Pietroasele, Buzău) s-a descoperit faimosul tezaur „*Cloșca cu puii de aur*” care datează din perioada migrațiilor.

● **Evenimente și documente din anul 1838.**

- La Zlatna, în 1838, se pune în funcțiune prima mașină cu aburi din Transilvania.

- *Opere literare și științifice*: Primul ziar politic al românilor din Transilvania „Gazeta de Transilvania” apare în **1838**, la inițiativa lui George Barițiu¹. Câteva luni mai târziu, apare la Brașov, tot sub conducerea lui George Barițiu, „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. A elaborat și două dicționare: german-român (1853) și român-unguresc (în 1869).

• **Documente și evenimente din anul 1839.**

- *Opere literare*: Apare la Iași periodicul „Foaie sătească a Principatului Moldovei”, sub conducerea lui Gh. Asachi.

- S-a deschis la Iași Expoziția plantelor și florilor exotice.

• **Documente și evenimente din anul 1840.**

- *Opere literare și științifice*: Teodor Stamati înființează în Moldova cabinetul de fizică și chimie; apare la Iași revista „Dacia literară” condusă de M. Kogălniceanu.

- În **1840** inginerul Petru Rajka întemeiază la Cluj o fabrică de mașini agricole.



GHEORGHE BIBESCU

Domnitor al Țării Românești (**1843-1848**)

Născut: 1804, Craiova

Decedat: 1873, Paris

Frate cu principele Barbu Știrbei

Ca domn a luat câteva măsuri bune: a pus ordine în finanțe; a mărit armata; a ajutat pe bucureșteni după focul din 1847.

Adunarea țării i-a fost ostilă, iar față de revoluția din 1848 a fost nedecis și ca urmare a trebuit să părăsească țara, murind în Franța.

Domnitorul Gheorghe Bibescu decretează în **1844** emanciparea **țiganilor** statului, ai autorităților publice și ai mănăstirilor închinat.

• **Evenimente din anul 1841.**

- Înființarea unor fabrici sau edificii: la Bacău, o fabrică de hârtie; la Brăila, o fabrică de fidee și macaroane; la Popești, Prahova, o fabrică de tutun; la Iași, o moară mecanică cu valțuri și site; la Iași, *Școala de arte și meserii*.

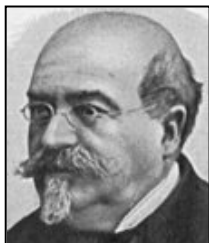
¹ **Gheorghe Bariț** (1812-1893) a fost fiul preotului greco-catolic Ion Pop Bariț și al Anei Rafila. A fost istoric și publicist; a urmat facultatea de teologie din Blaj. În 1893 a fost președintele Academiei Române.

- **Evenimente din anul 1842.**

- În Transilvania, la Rușchița, s-a construit *motorul cu coloană de apă*, instalație de zdrobire a minereului de aur.

- **Evenimente din anul 1843.**

- Prima țesătorie mecanică din Țara Românească este înființată la Tunari (lângă București).



MIHAIL KOGĂLNICEANU

Născut: 1817, Iași

Decedat: 1891, Paris

Deși urmaș de răzeș, a făcut studii în Franța și Germania.

Istoric, scriitor, ziarist, om politic. Fruntaș în revoluția din 1848 și luptător important pentru

Unirea Principatelor Române.

A fost pe rând: sfetnic al domnitorului A.I. Cuza, **prim-ministru** (1863-1865), **ministru de externe** (1867 și 1877-1878).

A deținut funcția de Președinte al Academiei Române (1887-1890). A elaborat șase tomuri din Letopiseștele Valahiei și Moldaviei.

- **Evenimente din anul 1844.**

- Mihail Sturdza, domnul Moldovei, decretează în **1844**, emanciparea **țiganilor** statului și ai mănăstirilor. În același an, Eftimie Murgu conduce o puternică mișcare politică națională în Banat pentru unirea cu Transilvania, Moldova și Muntenia.

- **Documente din anul 1845.**

- Revista istorică **Magazin istoric pentru Dacia**, condusă de *August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu*, a apărut în București (în perioada **1845-1848**).

- **Evenimente din anul 1846.**

- În Muntenia, începe construirea unui sistem de drumuri, care legau orașul București cu Sibiu, Brașov, Orșova, Brăila și Focșani.

- La Reșița, apar primele laminoare acționate de mașini cu aburi.

- Poșta română începe transportul periodicelor și ale valorilor bănești.

- Apare prima asociație de ajutor reciproc, a muncitorilor tipografi brașoveni.

- Începe construirea Teatrului Național din București, ale cărui planuri au fost elaborate de arhitectul Joseph Heft, venit de la Viena.

- **Evenimente din anul 1847.**

- Stabilimentul fântânilor de la Mihai Vodă a constituit prima lucrare modernă de alimentare cu apă a Bucureștiului.

- **Evenimente și documente din anul 1848.**

- Banca *Marmorosch-Blank*¹ își deschide prima filială în Țara Românească.

- Împăratul Austriei sancționează, în aprilie **1848**, legile votate de Dieta maghiară din Pozsony (azi Bratislava), care desființau servituțile feudale și trecerea *sesiilor urbariale*² în proprietatea deplină a foștilor iobagi. Acestea au declanșat foarte curând mișcări țărănești foarte puternice pentru aplicarea lor.

- Pe Câmpia Libertății, în mai **1848**, are loc **Marea Adunare națională de la Blaj**, care a reunit circa 40.000 de oameni, majoritatea țărani. În programul social și politic al revoluției denumit **Petițiunea națională**, au fost exprimate în 16 puncte cele mai importante revendicări. S-a constituit cu acest prilej și o gardă națională. Adunarea de la Blaj, prin participarea uriașă și prin dorința de libertate socială și națională, a constituit punctul maxim al revoluției din Transilvania.

- Tot în mai **1848**, are loc **Adunarea românilor din comitatul Caraș, la Lugoj**, unde au participat și moldoveni și munteni. S-au revendicat drepturi naționale și *autonomia bisericii ortodoxe din Banat și Crișana*.

- Dieta din Cluj, ignorând total revendicările Adunării de la Blaj, hotărăște „**uniunea**” Transilvaniei cu Ungaria, iar împăratul Ferdinand I sancționează încorporarea.

- O mare adunare populară are loc la 9 iunie **1848**, cunoscută ca **Adunarea de la Islaz** (Romanai). În acea zi, Ion Heliade Rădulescu citește „Proclamația de la Islaz”. În ea este expus *programul revoluției din Țara Românească*.

Dintre prevederile cuprinse, sunt de reținut: independența administrativă și legislativă; emanciparea și împrăștierea țăranilor clăcași; domn ales pe cinci ani; înființarea unei gărzii naționale ș.a.

¹ S-a deschis în 1848. Tot capitalul era străin (austriac, german, maghiar, francez).

² Aceste legi s-au aplicat nu numai în Transilvania, ci și în Banat și Crișana. *Sesia urbarială* se putea explica astfel: *sesia* era lotul de pământ, parte dintr-o moșie, asupra căruia țăranul dependent avea drept de posesiune ereditar, dar pentru care trebuia să dea o rentă stăpânului; *urbariu* se numea registrul oficial în care erau trecute toate proprietățile funciare (mai târziu s-a numit *carte funciară*).

- La **11 iunie 1848** la București **începe revoluția**. Forțat de evenimente, **Gh. Bibescu** semnează constituția și recunoaște guvernul (*N. Bălcescu, N. Golescu, Gh. Magheru, I.H. Rădulescu, Șt. Golescu, C. Kretzulescu, C.A. Rosetti și I. Odobescu*). După numai două zile, Gh. Bibescu abdică și se retrage la Brașov. În aceeași zi, guvernul provizoriu, ales la Islaz, intră triumfal în Craiova în fruntea mulțimii.



NICOLAE BĂLCESCU

Născut: iunie 1819, București

Decedat: 1852, Palermo (mumificat la mănăstirea Capucinilor)

Tată: Barbu sin Petre, pitarul

Mamă: Zinca Bălcescu

În **1840**, se alătură conspirației eșuate a lui D. Filipescu, pentru care este trimis în detenție la mănăstirea Mărgineni. Acolo s-a îmbolnăvit, cu urmări pentru restul vieții.

În **1843**, întemeiază¹ societatea secretă *Frăția*.

În **1847**, călătorește în Franța și Italia.

A participat la revoluția din Paris în februarie **1848**.

Unirea guvernelor (constituite la Islaz, respectiv la București) se produce la **14 iunie 1848**. Acest guvern provizoriu dă primele decrete:

- înființarea steagului național: având tricolorul roșu, galben și albastru (și deviza „Dreptate-Frăție”);
- desființarea rangurilor civile;
- înființarea gvardiei naționale și curând a corpului de dorobanți și panduri;
- desființarea pedepsei cu moartea și a bătăii;
- eliberarea tuturor deținuților politici.

Complotul boierimii, cu complicitatea coloneilor *Ioan Odobescu* și *Ioan Solomon*, conduce la arestarea guvernului provizoriu, care este însă eliberat prin acțiunea hotărâtă a maselor. În aceste evenimente s-a remarcat Ana Ipătescu.

La 19 iunie 1848, apare la București ziarul **Poporul suveran** condus de Dimitrie Bolintineanu. Acest bisăptămânal avea un caracter democrat-revoluționar.

¹ I. Ghica și Cristian Tell au participat la crearea acestei societăți, care pregătea mișcările revoluției din viitorul apropiat (1848).

Guvernul revoluționar decretează (iunie **1848**) eliberarea robilor țigani ai boierilor.

Temându-se de o iminentă invazie a turcilor și rușilor, guvernul provizoriu se refugiază la Rucăr. Mitropolitul Neofit, rămas în București, restaurează vechiul regim.

Masele repun în drepturi guvernul provizoriu. În **iulie 1848** guvernul provizoriu decretează instituirea „*Comisiei proprietății*”. În continuare, acest guvern luptă pentru unitatea românilor, dar rușii se opun puternic acestei tendințe.

La **29 august 1848** se recunoaște Locotenența Domnească din trei, dar ulterior, sub presiunea rusească, Poarta nu o confirmă.

A doua Adunare populară de la Lugoj are loc pe 15 iunie 1848.



EFTIMIE MURGU

Jurist, profesor de filosofie, om politic, deputat

Născut: 1805, Rudărie, Caraș-Severin

Decedat: 1870, Budapesta

Tată: Samu Murgu, ofițer imperial

Mamă: Cumbria Murgu (născută Pungilă). Vorbea fluent cinci limbi străine.

La Marea Adunare Națională de la Lugoj este ales căpitan general al Banatului. Acțiunile sale revoluționare permanente îl trimit de mai multe ori la închisoare. Este condamnat la moarte pentru „înalță trădare, față de monarhia habsburgică”. I se comută pedeapsa în patru ani de detenție la Iosefstadt (Boemia).

Practică apoi avocatura la Budapesta. Fiind tot mai bolnav, în 1865, se retrage din politică, iar după cinci ani moare. Este înhumat la Budapesta.

La a treia Adunare națională de la Blaj din septembrie 1848, unde participă 60.000 de țărani români, se hotărăște formarea unei oști populare române, condusă de *Avram Iancu, Axente Sever și Iovian Brad*, care urma să lupte împotriva „uniunii” Transilvaniei cu Ungaria.

Tabăra de voluntari de pe „Câmpul lui Traian” de la Râureni (Vâlcea) este dizolvată de generalul Gh. Magheru în **septembrie 1848**. Acest eveniment a marcat și sfârșitul revoluției din Țara Românească.

Generalul Iosif Bem, comandantul armatei revoluționare maghiare, intră în Cluj (**decembrie 1848**) și cheamă la unirea forțelor revoluționare române cu cele maghiare.

● **Evenimente și documente din anul 1849.**

- În perioada **ianuarie-martie 1849** generalul Bem ocupă aproape tot teritoriul Transilavaniei (inclusiv Sibiul).

- Delegația adunării române de la Sibiu, condusă de *episcopul ortodox* Andrei Șaguna prezintă împăratului (**13 februarie 1849**) *Petițiunea generală a fruntașilor români din Transilvania, Banat și Bucovina.*



AVRAM IANCU

Avocat, om politic

Născut: 1824, Vidra de sus

Decedat: 1872, Baia de Criș, Hunedoara

Tatăl său Alexandru Iancu era jude domenal.

Studii: Liceul și Facultatea de drept la Cluj.

A comandat, în 1849, armata românilor transilvani, luptând, cu ajutor austriac, în Țara Moților împotriva trupelor revoluționare maghiare ale lui *Lajos Kossuth*. În ultimele decenii ale vieții a suferit de o boală psihică.

- „**Conventul revoluționar**” (*Dieta națională*), de la Debreczen din **2 aprilie 1849**, votează detronarea Habsburgilor proclamând statul liber și independent Ungaria, iar pe **Kossuth** îl alege **guvernator al țării**.

- În aprilie-mai, armata lui Bem ocupă Banatul fără Timișoara.

- În **aprilie 1849**, se semnează Convenția ruso-turcă la Balta-Liman, care oficializa înăbușirea revoluției de la 1848 din țările române. Se mai stabilesc: domni numiți pe 7 ani de sultan și formarea de Divanuri. În Țara Românească a fost numit domn *Barbu Știrbei* și în Moldova *Alexandru Ghica*.

- Curtea de la Viena cere ajutorul trupelor țariste. Acestea trec în Transilvania și Ungaria la **6 iunie 1849** pentru înăbușirea revoluției.

- Kossuth, guvernatorul Ungariei, Nicolae Bălcescu și Cezar Boliac (reprezentanții emigrației române) semnează la Seghedin (**2 iulie 1849**) „Proiectul de pacificare” în care se arătau drepturile convenite pentru români. Lajos Kossuth dă la **29 iulie 1849** decretul care stabilea încetarea luptelor dintre români și maghiari.

- Trupele țariste înfrâng în bătălia de la Albești – Timișoara (**19 iulie 1849**) armata revoluționară maghiară a generalului Bem.

● **Documente și evenimente din anul 1850.**

- *Opere literare*: „Chirița în Iași”, piesa lui Alecsandri, are premiera în Iași.

- Funcționarea la București a *Școlii muntene de poduri și șosele*.
- S-a înființat la Brașov *Reuniunea femeilor române*.
- O nouă programă de învățături a fost elaborată în Țara Românească.

- Prin voința Cancelariei de la Viena, în **decembrie 1850**, episcopia unită de la Blaj devine mitropolie și simultan se mai înființează episcopiile de la Gherla și Lugoj.

- **Evenimente din anul 1851.**

- La „Expoziția universală de industrie și comerț” de la Londra, participă pentru prima oară și Moldova și Țara Românească.

- La București se înființează *Conservatorul de muzică* (acesta se va reînființa în anul **1864**).

- **Documente din anul 1852.**

- *Opere literare*: „Povestea vorbii” de Anton Pann; „Poezii populare ale românilor” de Vasile Alecsandri.

- **Evenimente din anul 1853.**

- Construcția la București a morii lui Assan, având mașină cu aburi, valțuri și site.

- Inaugurarea liniei de telegraf electric între Timișoara și Viena.

- A fost înființată, la București, în Spitalul Filantropia, *Școala de mică chirurgie*.

- Relațiile diplomatice ruso-turce se rup (9 mai 1853) și se ascute „criza orientală”.

- **Războiul Crimeii (1853-1856)** începe prin declararea războiului de către Turcia împotriva Rusiei. Părțile beligerante erau Rusia, pe de o parte, și pe de altă parte Turcia, Anglia, Franța și Regatul Sardiniei.

- **Evenimente din anul 1854.**

- La Brașov ia ființă o sucursală a Băncii Naționale a Austriei.

- Se construiesc numeroase linii telegrafice electrice, care leagă liniile din Principate cu cele din Transilvania.

- Mihail Kogălniceanu construiește în Moldova o fabrică de postav, personală.

- Armatele țariste părăsesc țările române pentru a întări frontul din Crimeea.

- **Evenimente și documente din anul 1855.**

- La Timișoara, ia ființă o sucursală a Băncii Naționale a Austriei.

- Se înființează *Societatea economică a Uzinelor de fier din Transilvania-Banat*.

- La Galați (din 1862 la București), ia ființă o sucursală a Băncii otomane.

- Reînființarea de școli sătęști „centrale” în satele cu peste 100 de familii.

- Apare „România literară” editată de Vasile Alecsandri; în această revistă săptămânală se publică și „Cântarea României” a lui Alecu Russo.

- Printr-un decret, Grigore Ghica a desființat robia din Moldova.

- La Spitalul Mihai Vodă (București), Carol Davila a inaugurat *Școala de mică chirurgie*.

● **Evenimente și documente din anul 1856.**

- În martie-aprilie, au loc **lucrările Congresului de pace de la Paris**, marcând încheierea Războiului Crimeei. Principatele rămân doar sub suzeranitatea otomană (cu garanția puterilor europene), protectoratul rusesc fiind retras.

- Înființarea la Iași a Facultății de drept.

- Barbu Știrbei a desființat robia din Țara Românească.

● **Evenimente și documente din anul 1857.**

- Instalarea primei rafinării de petrol la Ploiești.

- Primele fabrici de cocsificare: a cărbunelui la Uricani, a lignitului la Lupeni.

- Prima cale ferată din Banat între Timișoara și Jimbolia.

- Sultanul aprobă convocarea Adunărilor ad-hoc.

- Constituirea la Iași a *Comitetului electoral al Unirii*.

- Ziarul unionist „Concordia” apare la București; exprimă gândirea liberală radicală.

- **Bucureștiul devine primul oraș din lume luminat cu petrol.**

- La București, se înființează *Școala națională de medicină și farmacie*.

- În București, începe construirea clădirii Universității.

- Linia telegrafică Iași-Botoșani intră în funcțiune.

- În Moldova, se introduc timbrele poștale „*cap de bour*”.

● **Evenimente din anul 1858.**

- La 10 mai, are loc la Paris **Conferința reprezentanților celor șapte puteri (Marea Britanie, Franța, Austria, Prusia, Rusia, Turcia, Regatul Sardiniei) privind organizarea Principatelor Unite**. Acestea se vor numi **Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești**, fiecare cu domn, guvern și adunare legiuitoare proprie. Se mai stabilesc o serie de reglementări politice, sociale și economice.

● **Evenimente din anul 1859.**

- Deschiderea *Institutului pedagogic național român* din Năsăud.

- Primul recensământ al populației din Principatele Unite.

- La 5 ianuarie 1859, **Adunarea Electivă a Moldovei alege în unanimitate ca domn pe colonelul A.I. Cuza**. Domnul numește ca prim-ministru al Moldovei pe *Vasile Sturdza*.

- La 24 ianuarie 1859, **Adunarea Electivă a Țării Românești se pronunță pentru alegerea ca domn a lui A.I. Cuza**. Domnul numește ca prim-ministru al Țării Românești pe *Ioan Al. Filipescu*.

- A.I. Cuza este primit cu entuziasm la București (8 februarie 1859) și dă o proclamație către Principatele Unite. În martie, misiunile diplomatice românești se unesc la Istanbul într-o singură agenție.

- Puterile garante recunosc oficial dubla alegere a domnitorului A.I. Cuza.

● **Evenimente din anul 1860.**

- În perioada aprilie 1860 - aprilie 1861, în Moldova, guvernează *Mihail Kogălniceanu*, iar în Țara Românească, *Emanoil Costache Epureanu*.

- În august 1860, ia ființă agenția diplomatică a Principatelor Unite la Paris.

- Împăratul Austriei, Frantz Joseph I, confirmă *Diploma din octombrie* prin care Transilvania redevine stat autonom în cadrul Imperiului habsburgic, în paralel, alipește Banatul la Ungaria.

● **Evenimente din anul 1861.**

- La București, începe să funcționeze Arsenalul armatei (la 1 februarie **1861**).



ALEXANDRU IOAN CUZA

Primul domnitor al Principatelor Unite și al ***statului România***.

Născut: 1820, Bârlad

Decedat: 1873, Heidelberg, Germania

Tată: Ioan Cuza

Mamă: Sultana Cozadini

Căsătorit cu Elena Cuza (născută Rosetti); Elena Maria Catargiu-Obrenovici (amantă, cu care a avut doi băieți). Avea rădăcini grecești în familie.

Predecesori: Căimăcămie atât în Moldova cât și în Țara Românească.

Succesori: Locotenența domnească (*Lascăr Catargiu, Nicolae Haralambie, Nicolae Golescu*); a urmat domnitorul Carol I.

A participat la mișcările revoluționare din 1848. A fost ales domn al Moldovei în **5 ianuarie 1859** și domn al Țării Românești la **24 ianuarie 1859**.

● **Evenimente din anul 1861.**

- La Sibiu se înființează la 23 octombrie 1861 *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (Astra)*.

- A.I. Cuza, la 11 decembrie 1861, în proclamația sa către națiune, anunță oficial că „**Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată**”.

● **Documente și evenimente din anul 1862.**

- *Opere științifice*: apare prima lucrare românească de geologie: „Calcarul de la Răpidea” scrisă de *Grigore Cobălcescu*; în perioada 1862-1865 Aron Pumnul publică „Lepturariu rumânesc cules den scrieri rumâni” (4 vol.).

- În ianuarie **1862**, s-a constituit **statul unitar România**, cu capitala la București, cu o singură Adunare legislativă și un singur guvern.

- A.I. Cuza înființează *Consiliurile de igienă și sănătate publică* în Iași și București.

- Societatea de asigurări *Providența* își începe activitatea în București.

- *Societatea română de științe* ia ființă în București.

- La 22 ianuarie 1862, intră în vigoare Legea monopolului statului asupra sării.

-La 24 februarie **1862**, se deschide la București primul parlament al României. **Domnitorul A.I. Cuza proclamă în mod solemn, în fața Adunărilor Moldovei și Țării Românești reunite în ședință comună, „Unirea definitivă a Principatelor”, iar orașul București este proclamat capitala țării.**

- Mihail Kogălniceanu ține, la 25 mai **1862**, celebrul său discurs „Îmbunătățirea soartei țăranilor” *pronunțându-se ferm pentru improprietărire și abolirea clăcii*.

- Înființarea *Ministerului Afacerilor Străine al României*, la 1 august **1862**.

- În perioada iulie **1862** - octombrie **1863**, guvernul „*căii de mijloc*” este condus de *Nicolae Kretzulescu* (liberal moderat).

● **Evenimente și documente din anul 1863.**

- Direcția centrală a poștelor preia în administrația sa Serviciul de poștă.

- Forarea primei sonde petroliere prin folosirea percuției cu cablu.

- Perioada cea mai prolifică de realizări social-economice, din timpul domniei lui A.I. Cuza, a fost de la 12 octombrie **1863** la 26

februarie **1865** (cu guvernul de sub președinția lui Mihail Kogălniceanu).

- Este promulgată Legea secularizării averilor mănăstirești, cu 82 de milioane lei pentru despăgubiri (17 decembrie 1863).

- **Evenimente și documente din anul 1864.**

- Exploatarea petrolului, prin sonde, începe la Țintea (Prahova).

- Începe construirea a 19 poduri metalice, de doi antreprenori englezi.

- Construirea fabricii de cântare **Lemaître** (ulterior Timpuri Noi; azi demolată).

- La București, Biblioteca Colegiului național Sf. Sava devine Biblioteca centrală din București, iar Biblioteca universității din Iași, devine Biblioteca centrală din Iași.

- Se dă în folosință Spitalul Colentina.

- Curtea de conturi se înființează prin legea din 24 ianuarie **1864**.

- În februarie **1864**, se votează Legea pentru Organizarea puterii armate în România.

- În aprilie **1864**, se votează Legea pentru organizarea judecătorească și se sancționează Codul penal.

- În cadrul vizitei la Constantinopol, din mai-iunie **1864**, A.I. Cuza semnează Actul adițional la Convenția din august 1858, prin care Principatele Unite aveau dreptul de a modifica și schimba legile privind conducerea internă fără aprobări prealabile.

- Înființarea *Primăriei orașului București*. Primul primar: *Barbu Vlădoianu*.

- **Decretul domnesc de înființare a Universității din București** cu facultățile de drept, filozofie (litere) și științe. Primul rector: *Gheorghe Costa-Foru*.

- A.I. Cuza promulgă **Legea rurală**. Prin aceasta, țăranii sunt eliberați de sarcinile feudale și *sunt împroprietăriți prin răscumpărare cu loturile de pământ pe care le foloseau*.

- Decretarea Legii introducerii sistemului de măsuri și greutate metrice.

- Înființarea prin decret a *Școlii de belle-arte* în București.

- Înființarea prin decret a **Casei de depuneri și consemnațiuni** (capitalul a rezultat din depuneri judiciare și administrative, din fonduri comunale neutilizate și coacțiuni, cât și din depuneri particulare).

- A.I. Cuza a promulgat în luna decembrie atât Codul penal, cât și Codul civil.

- Legea instrucțiunii, prin care învățământul devine unitar în întreaga țară, stabilește anii de studiu (primar de patru ani și care este **obligatoriu și gratuit**; secundar de șapte ani; universitar de trei ani).

- Episcopia ortodoxă de la Sibiu primește rangul de Mitropolie, în fruntea ei fiind numit **Andrei Șaguna**. Acestea i se subordonează episcopiile de la *Arad* și *Caransebeș*.

● **Evenimente și documente din anul 1865.**

- Construirea fabricii de cărămidă aparținând lui Max Tonolla.

- La București își începe activitatea *Societatea de științe naturale*.

- Sub conducerea lui *Bogdan Petriceicu-Hașdeu*, apare la București în perioada 1865-1867, „Archiva istorică a României” (trei tomuri în limba slavonă).

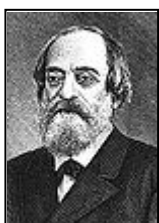
- România aderă la *Convenția telegrafică internațională* de la Paris.

- Legea monopolului statului asupra tutunului începe să se aplice.

● **Documente și evenimente din anul 1866.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: la Iași, Titu Maiorescu expune principiile scrierii fonetice în lucrarea „Despre scrierea limbii române”; la Blaj, *Timotei Cipariu* publică „Principiile de limba și scriptura”, primul tratat asupra limbii române și prima ei gramatică istorică; la București, *Dimitrie Bolintineanu* publică „Florile Bosforului”; *Nicolae Grigorescu* pictează peisajul „Toamna” (capodoperă din Fontainbleau).

Monstruoasa Coaliție, formată din politicieni de orientări diferite, l-a forțat pe A.I. Cuza să abdice în **11 februarie 1866**. A părăsit țara și a murit în străinătate.



C.A. ROSETTI

Om politic, publicist, unul din conducătorii revoluției de la 1848 și luptător pentru Unirea Principatelor Române.

Născut: 1816, București

Decedat: 1885, București

Tată: Alexandru Rosetti (Roset), spătarul

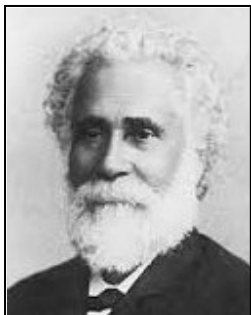
Mamă: Elena Obedeanu (născută Cretzeanu)

Căsătorit cu Mary Grant, care a fost modelul pictorului Rosenthal, prietenul său, pentru elaborarea celebrei picturi *România revoluționară*.

Plecat la Paris în 1844, participă la fondarea (1845) Societății studenților români din Paris, unde a fost inițiat în *masonerie*.

După înfrângerea revoluției din **1848**, ca și alți membri ai guvernului provizoriu, a fost trimis de turci în exil. În perioada

exilului (1848-1857) a fost publicist. După exil, a fost unul din conducătorii **Partidului Național Liberal** (creat în 1874-1875). A fost ministru de mai multe ori, președinte al Camerei Deputaților și de două ori primar al capitalei.



I.C. BRĂȚIANU

Om politic, scriitor

Născut: 1821, Pitești

Decedat: 1891

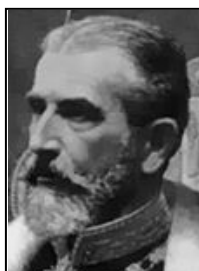
A fost de mai multe ori prim-ministru și ministru (la Apărarea Națională, Externe, Finanțe). A condus PNL (21.05.1875 - 04.05.1891, timp de aproape 16 de ani) ajutat de prietenul și aliatul său politic C.A. Rosetti.

A participat la demiterea lui *A.I. Cuza*.

În martie 1866, se decretează înființarea „*guardiei orășenești*”, care să existe în toate orașele „pentru a priveghia la paza ordinei”. A doua zi, apare și Legea învoielilor agricole (Legea pentru tocmeli de lucrări agricole și pentru executarea lor). Aplicarea ei a devenit deosebit de aspră în timpul guvernării conservatoare a lui **Lascăr Catargiu**, când s-a introdus executarea silită a tocmelilor agricole.

Locotenența domnească înființează printr-un decret, (aprilie 1866), *Societatea Literară Română*, devenită *Societatea Academică Română* în 1867 și *Academia Română* în 1879.

La 10 mai 1866, Adunarea, aleasă la 9 aprilie 1866, proclamă domnitor al României pe prințul Carol de Hohenzollern-Sigmaringen sub numele de **Carol I**.



CAROL I DE HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN

Domnitor al României (1866-1881)

Primul rege al României (1881-1914)

Numele complet: **Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig**

Născut: 1839, Sigmaringen

Decedat: 1914, Sinaia

În timpul domniei de 48 de ani a lui Carol I, România și-a câștigat **independența**, s-a dezvoltat **economia**, au apărut primele universități la Iași și București, a fost construit primul

pod peste Dunăre¹, care lega Dobrogea, noua provincie câștigată, de restul țării.

Tată: Prințul Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen

Mamă: Prințesa Josephine Friederike Luise de Baden

Predecesor: Domnitorul Alexandru Ioan Cuza

Moștenitor al tronului și succesor: Prințul Ferdinand

Căsătorit cu: regina Elisabeta (născută în Germania, *Elisabeta Paulina Otilia Luiza principesă de Neuwied*). Cunoștea limbile franceză, engleză, italiană și suedeză.

Imnul regatului România: Trăiască Regele

Prințul Carol² a sosit la București, venind de la Turnu-Severin, însoțit de Ion Brătianu (care fusese și negociatorul cu familia Prințului pentru acceptarea tronului României). La Băneasa, i s-a înmănat **cheia capitalei**, iar el a depus jurământul în franceză: „Jur să păzesc legile României, să-i apăr drepturile și integritatea teritorială”.



ELISABETA

Regină a României (din 1881), patroană a artelor, fondatoare de instituții caritabile, poetă, eseistă și scriitoare.

Născută: 1843, Neuwied, Germania

Decedată: 1916, Curtea de Argeș

Purta pseudonimul Carmen Silva (în latină „Cântecul Pădurii”), supranumită și Mama răniților. *Societatea Regina Elisabeta* (fondată în 1893) a tratat peste 10.000 de pacienți anual, a distribuit gratuit medicamente și a monitorizat starea familiilor nevoiașe.

Regina s-a înconjurat de artiști în devenire (George Enescu, Elena Văcărescu, Nicolae Grigorescu, Vasile Alecsandri), pe unii sprijinindu-i financiar. Elisabeta a conștientizat beneficiul major al turismului în România, neinclusă în circuitul internațional.³

¹ Este podul de la Cernavodă, a cărui realizare s-a datorat inginerului Anghel Saligny.

² Trebuie reținute două aspecte din biografia prințului: 1) până în momentul acceptării tronului României el **a fost ofițer german**; 2) deși a îndeplinit exemplar obligațiile de rege al României, **nu și-a uitat niciodată rădăcinile sale germane**.

³ Întrucât trenul Orient Express făcea o haltă la Sinaia, s-a organizat găzduirea călătorilor la castelul regal.

A fost o admiratoare a poetului Mihai Eminescu, pe care l-a recompensat cu medalia Bene Merenti și o importantă sumă de bani (refuzată de poetul antidinastic).¹

Vorbea fluent în germană, franceză, engleză și română. Cunoștea perfect limbile latină și greacă. A colaborat la scrierea mai multor cărți cu doamna ei de curte Mite Kremnitz, una dintre iubitele lui Mihai Eminescu.

Pe George Enescu l-a ajutat în drumul devenirii sale de mare compozitor, construind lângă Castelul Peleş o sală de concerte pentru el și dăruindu-i o vioară Amati.

În 1909, a înființat *Azilul orbilor Regina Elisabeta* pe strada Vatra Luminoasă din București. Acesta are anexat un liceu pentru cei cu deficiențe vizuale.

Prima Constituție regală a României (1 iulie 1866), care s-a inspirat din constituția Belgiei, a permis dezvoltarea și modernizarea țării. Ignorându-se dependența României de Imperiul Otoman, s-a realizat un prim pas spre independență.

Trebuie menționate următoarele:

- Articolul 82 specifica: *„Puterile conducătorului sunt ereditare, pornind direct de la Majestatea Sa prințul Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, pe linie masculină prin dreptul de primogenitură (primului-născut) excluzând femeile. Descendenții Majestății Sale vor fi crescuți în spiritul religiei ortodoxe”*.

- Ideea de bază a tuturor constituțiilor regale din România era aceea că regele conduce **fără a guverna**.

Legea electorală promulgată la 30 iulie **1866**, elaborată pe principii censitare, prevedea: două colegii pentru Senat, patru colegii pentru Camera Deputaților și vârsta alegătorilor de minim 21 de ani.

- **Evenimente și documente din anul 1867.**

- Ia ființă *Biblioteca Societății Academice Române*.

- **Acordul austro-ungar privind crearea statului dualist Austro-Ungaria**, încheiat la 5 februarie **1867**, prevedea ca Transilvania să rămână încorporată Ungariei și anularea autonomiei sale.

- Prima lege monetară a României, promulgată la 22 aprilie **1867**, prevedea: leul cu 100 de bani și sistem monetar zecimal, bazat pe bimetalism (aur și argint).

¹ De menționat: Casa regală, nefiind foarte bogată, își completa veniturile din publicitate.

● **Evenimente și documente din anul 1868.**

- Se înființează *Societatea de științe fizice și matematice*.
- Camera de comerț și industrie din București funcționează efectiv din 1868.

- Filarmonica română din București ia ființă în aprilie 1868.

- Are loc la Blaj Conferința fruntașilor politici ai românilor din Transilvania unde se adoptă actul de protest „**Pronunciamentul de la Blaj**”.

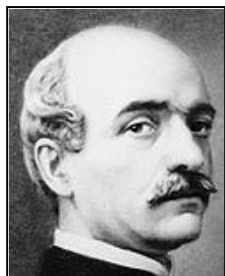
- Legea organizării puterii armate (se preconiza ca armata să cuprindă: armata permanentă, corpurile dorobanților - grănicerilor, milițiile, garda orășenească și gloatele).

- Legea pentru construirea și exploatarea rețelei de căi ferate.

- Înființarea Agenției diplomatice române la Viena, care să reprezinte interesele României și pe lângă guvernele de la Berlin și Petersburg.

- Legea pentru poliția rurală (cu atribuții și sistem de organizare).

În această perioadă, cultura și știința s-au dezvoltat prin operele și eforturile unor iluștri reprezentanți, cum au fost:



VASILE ALECSANDRI

Scriitor, politician, ministru, diplomat și academician

Născut: 1821 (data incertă, familia în refugiu)

Decedat: 1890, Mircești, Iași

Îndrăgostit de Paulina Lucasievici; au o fată Maria în 1857; s-au căsătorit în 1876

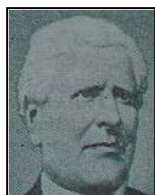
Tată: Vasile Alecsandri

Mamă: Elena Cozoni

Studiază la Paris, unde își ia bacalaureatul. În 1840, conduce teatrul din Iași cu Mihail Kogălniceanu și Costache Negruzzi. Începe tot atunci și cariera de dramaturg. După revoluția din 1848 este exilat.

- A avut o activitate culturală foarte bogată: membru al Junimii până la sfârșitul vieții, academician ș.a.

- A scris drame, comedii, poezii (pasteluri), proză și articole în periodice.



ION IONESCU DE LA BRAD

Profesor, om politic, economist

Născut: 1818, Roman

Decedat: 1891, Brad (Filipeni)

Fiu de preot. A studiat la Academia Mihăileană (Iași), iar

în Franța a urmat agronomia, științele naturii și științele economice.

Este primul profesor de științe agricole din România. În 1848, este vicepreședintele *Comisiei proprietății*. A fost exilat în Turcia, unde are preocupări științifice. Acolo este expert și consilier imperial al Școlii de agronomie de la San Stefano.

A fost membru de onoare al Academiei Române și membru al Societății de statistică din Londra.

● **Evenimente din anul 1869.**

- Înființarea *Societății de bibliotecă* la Baia Mare.
- În București, se înființează *fabrica de bere Luther* (prima de acest gen din România) și se introduc *primele linii de omnibuze*.
- Înființarea la Brașov a unei școli românești cu predarea științelor naturii.
- Inaugurarea liniei ferate *București-Giurgiu (Filaret)* - prima gară a orașului București).

- **Facultatea de medicină** din București își deschide cursurile.

- Clădirea **Universității din București** este inaugurată oficial.

● **Documente și evenimente din anul 1870.**

- *Opere științifice*: apare primul curs universitar de fizică din România „**Elemente de fizică**” elaborat de *Emanoil Bacaloglu*; studiul lui George Barițiu „Despre istoria mai nouă și mai ales despre istoria anilor 1848 și 1849” apare în *Analele Societății Academice*; „*Dicționarul limbii române*” al Academiei de Laurian și Massim; „*Pedagogia*” de Simion Bărnuțiu; se începe elaborarea în limba franceză a lucrării lui Al. Cihac: „*Dicționarul etimologic daco-român*”; Iacob Felix începe opera sa (2 vol.) „*Tratat de igienă publică și poliție sanitară*”.

- Cu ocazia inaugurării Monetăriei Statului, au fost emise și *primele monezi de aur* (20 lei) și de *argint* (1 leu).

- La Ploiești, are loc mișcarea antidinastică sub conducerea maiorului Al. Candiano-Popescu, care a fost reprimată de armată.

- Linia ferată București-Ploiești-Galați-Roman este dată în funcțiune provizorie.

● **Evenimente și documente din anul 1871.**

- Începe „*marea guvernare conservatoare*”, prin cabinetul Lascăr Catargiu (1871-1876), care a dus la **constituirea partidului politic conservator**.

- Înființarea la București a societății de asigurări *Dacia*.

- Decretul de autorizare a funcționării *Societății generale de iluminare și încălzire prin gaz* în București.

- Inaugurarea în București a Uzinei de gaz aerian de la Filaret.
- **Documente și evenimente din anul 1872.**
 - *Operele literare:* „Prima verba” de Alexandru Macedonski; „Direcția nouă în poezia și proza română” de Titu Maiorescu.
 - Construirea în București a Halelor Centrale, Halei Amzei și a Abatorului.
 - La București și Iași, se înființează fabrici de tutun.
 - Legea tocmelilor agricole (1866) este modificată prin **legiferarea aducerii țăranilor cu forța armată** la muncă pe moșii.
 - Decretul înființării *Societății regiei monopolului tutunului*.
 - Își încep activitatea Gara de Nord și Atelierele Căilor Ferate din București.
 - Înființarea prin decret imperial a Universității din Cluj (cu facultățile: filozofie și litere; matematici și științele naturii; drept; medicină).
 - *Prima linie de tramvai cu cai* intră în exploatare în București.
- **Evenimente și documente din anul 1873.**
 - Înființarea *Societății amicilor belle-artelor*.
 - Apare primul volum din „Istoria critică a Românilor” a lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu.
 - Înființarea *Societății anonime pentru industria fierului din Nădrag*.
 - S-a construit la Reșița prima locomotivă.
 - Apare legea care stabilește atribuțiile Ministerului de externe și ale reprezentanțelor politice ale României în străinătate.
 - Apariția Legii pentru încurajarea industriei zahărului, care prevedea unele scutiri de taxe și impozite.
 - Publicarea Legii creditului funciar român, care a facilitat crearea în România a *Creditului funciar rural*, prima instituție modernă care acorda împrumuturi importante.
- **Documente și evenimente din anul 1874.**
 - *Opere literare:* „Pseudokinegetikos” de Alexandru Odobescu.
 - Ia ființă *Societatea de credit urban București* pentru dezvoltarea imobiliarului.
 - Linia ferată Pitești-Vârciorova a fost pusă în funcțiune.
 - La București s-a înființat fabrica de conserve D. Staicovici.
- **Documente și evenimente din anul 1875.**
 - *Opere literare:* debutul lui Ion Creangă cu „Soacra cu trei nurori”.
 - Înființarea „Pirotehnicii armatei”.
 - Începe construcția Castelului Peleş (terminat în 1880), monument de valoare istorică deosebită și mai ales turistică.

- Coalizarea grupărilor liberale în Partidul Liberal (devenit ulterior **Partidul Național Liberal**), care a avut loc în casa englezului Lakeman.

- Terminarea lucrărilor de amenajare a parcului Grădina Icoanei.

- Convenția metrului a fost semnată la Paris. România aderă în 1883.

- Se înființează la București *Societatea de geografie*.

● **Evenimente și documente din anul 1876.**

- Alegeri parlamentare în care liberalii au obținut o victorie de prestigiu.

- A fost instituită medalia **Bene Merenti** care se acorda pentru merite deosebite în diferite domenii (științe, arte, agricultură, industrie și altele).

- La București, s-a înființat *Societatea națională de Cruce Roșie a României*.

- Apare, la București, oficiosul Partidului Conservator „Timpul” (cu mari perioade de întrerupere a apariției).

- Legea pentru organizarea *Casei de depuneri și Consemnațiuni (C.E.C.)*.

- La Livadia, în Crimeea, s-au purtat discuții între partea rusă și cea română, acceptându-se, de principiu, trecerea armatei ruse prin România, în cazul unui război ruso-turc.

● **Evenimente din anul 1877.**

- la 31 martie: mobilizarea generală;

- înființarea în București a *Societății științelor medicale*;

- întreruperea relațiilor diplomatice cu Turcia;

- Rusia declară război Turciei, iar armatele sale trec granițele României;

- artileria turcă bombardează Brăila, iar după câteva zile și orașele Bechet, Calafat, Călărași și Oltenița;

- artileria română ripostează, bombardând Vidinul;

- Adunarea Deputaților și Senatul declară starea de război cu Imperiul otoman;

- **Adunarea Deputaților, în cadrul unei sesiuni extraordinare, proclamă Independența de stat a României.** Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al țării, declara: „*suntem independenți, suntem o națiune de sine stătătoare..., suntem o națiune liberă și independentă*”.

- la 14 iunie, armata rusă trece Dunărea pe la Zimnicea;

- în noiembrie, după lupte grele, armata română ocupă Rahova;

- după încercuirea și atacul masiv al Plevnei, armata turcă a cedat și generalul Osman-pașa a semnat capitularea.

● **Evenimente și documente** de evidențiat din anul **1878**.

- Înființarea, la Comarnic, a unei fabrici de ciment Portland și var hidrolic.

- Bogdan Petriceicu-Hașdeu publică opera „*Cuvente den betrani*”.

- Localitatea Smârdan este ocupată de trupele române printr-un atac fulgerător.

- Cetatea Vidin este bombardată puternic de artileria română.

- **La 19 februarie, Tratatul de pace ruso-turc de la San Stefano stipula recunoașterea Independenței României.**

Dobrogea intra în structura statului român, dar sudul Basarabiei (**județele Ismail, Bolgrad și Cahul**) era cedat Rusiei.

- În septembrie, principele Carol, la propunerea Consiliului de miniștri, adoptă titlul de „*Alteță regală*”.

- În octombrie, Armata română victorioasă intră în București pe *Podul Mogoșoaiei* (ulterior *Calea Victoriei*).

● **Evenimente și documente** din anul **1879**.

- *Fabrica de chibrituri* se înființează la Filaret, București.

- „O noapte furtunoasă” (piesa lui I.L. Caragiale) are premiera în București.

- Art.7 al Constituției României se modifică prin legea de revizuire, abrogându-se formularea inegalității pe criterii religioase.



IOAN LUCA CARAGIALE

Dramaturg, nuvelist, pamfletar, scriitor, poet, analist politic, jurnalist

Pseudonime: Policar, Nastratin, Falstaff, Zoil și altele

Născut: februarie 1852, Haimanale (Prahova), azi I.L. Caragiale (Dâmbovița)

Decedat: iunie 1912, Berlin

Naționalitatea: român, familia de origine greacă

Tată: Luca Caragiale

Mamă: Ecaterina

În martie 1905, s-a stabilit definitiv la Berlin, din proprie inițiativă.

Câteva din operele sale: „O noapte furtunoasă” (1878); „O scrisoare pierdută” (1884); „D-ale carnavalului” (1885); „Năpasta” (1890); „O făclie de Paști” (1892); „D-l Goe”; „Vizita”; „Lanțul slăbiciunilor”.

După stabilirea la Berlin, a scris faimosul articol „1907. Din primăvară până-n toamnă”, publicat prima dată în ziarul vienez „Die Zeit”.

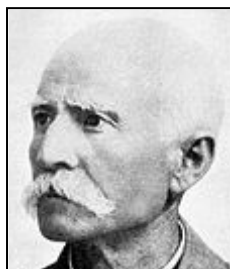
● **Documente și evenimente din anul 1880.**

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Scriitori către V. Alecsandri” de Ion Ghica, „Despot Vodă” de Vasile Alecsandri, „O pagină din istoria contemporană a României” de Constantin I. Istrati, „Dacia înainte de Romani” de Alexandru Tocilescu (în care sunt reunite informațiile antice privind pe geto-daci); la Salonul din Paris expun pictorii români **N. Grigorescu** („Evreul cu găscă”) și **Ion Andreescu** („Pădurea de fagi” și „Drumul mare”); Ion Andreescu (1850-1882) din perioada buzoiană: „Cumpăna satului” și „Târg în preajma Buzăului”, iar din capodoperele de mai târziu mai pot fi citate: „Iarna la Barbizon”, „Stâncile de la Apremont” și „La arat”.

- Simultan cu înființarea *Societății române de sticlărie* s-au pus bazele fabricii de sticlărie din Azuga.

- **Independența României** a fost recunoscută inițial de Germania, Anglia și Franța, iar după numai trei zile și de Grecia.

- Legea de înființare a băncii de scont și emisiune: *Banca Națională a României*. La capitalul de constituire, o participare foarte importantă aparținea liberalilor.



NICOLAE GRIGORESCU

Primul dintre fondatorii picturii române moderne¹

Născut: mai 1838, Pitaru (Dâmbovița)

Decedat: iulie 1907 la Câmpina

Tată: Ion Grigorescu

Mamă: Maria Grigorescu

Execută icoane pentru bisericile din Băicoi și Mănăstirea Căldărușani. Pictează „Mihai scăpând stindardul” și apoi pictează bisericile mănăstirilor Zamfira (Prahova) și Agapia. Datorită aprecierii lui Mihail Kogălniceanu primește o bursă de studii la Paris.

Este coleg cu Renoir. Caută să-și asimileze din experiența pleiadei de artiști: Millet, Corot, Courbet și Rousseau. Expune „Tânără țigancă” la *Expoziția Universală* de la Paris (1867).

Din opera vastă, mai pot fi citate: „Bâlci la Rucăr”, „Cheile Dâmbovicioarei”, „Sentinelă”, „Atacul de la Smârdan”, „Țărancă voioasă”, „Mocanul”, „Femeie în roșu”.

¹ Din trioul fondatorilor mai făceau parte Ion Andreescu și Ștefan Luchian.

● **Documente și evenimente din anul 1881.**

- *Opere literare*: „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă.
- Fabrica de cărămizi, înființată de inginerul Nicolae Cutzarida.
- Tot la București, se înființează *Școala națională de poduri și șosele* și *Bursa de valori* (prima din România).

- **La 14 martie, Parlamentul votează legea prin care România devine regat.** Principele Carol se va încorona rege pe 10 mai. În curând, se vor modifica: Legea asupra străinilor și Legea, împreună cu regulamentul, pentru biletele de liberă petrecere a străinilor din România (*predecesoare ale pașapoartelor*).

- În octombrie, se inaugurează linia ferată Buzău-Mărășești (prima linie de cale ferată construită de inginerii români).

- Înființarea *Societății politehnice din România*.

● **Documente și evenimente din anul 1882.**

- *Opere artistice*: premiera operei „Crai nou” de Ciprian Porumbescu (la Brașov).

- Conectarea liniilor ferate din Muntenia și Transilvania la Predeal.

- În București a fost pusă în funcțiune prima centrală electrică, folosită pentru alimentarea fațadei Teatrului Național și a Grădinii Cișmigiu.

- S-a înființat *Biroul geologic*, având ca scop principal elaborarea unei hărți geologice a României.

● **Documente și evenimente din anul 1883.**

- *Opere literare*: „Poezii” de Mihai Eminescu (editate de Titu Maiorescu).

- Începe construirea, la Iași, a statuii ecvestre a lui Ștefan cel Mare (terminată în anul 1884), operă a lui Emmanuel Fremier.

- Începe construirea clădirii Băncii Naționale a României.

- Apare Legea pentru exploatarea căilor ferate ale statului român.

- Semnarea la Viena, în cel mai strict secret, a Tratatului româno-austro-ungar la care aderă în aceeași zi Germania.

● **Evenimente și documente din anul 1884.**

- Iluminatul electric al străzilor la Timișoara a fost primul din Europa.

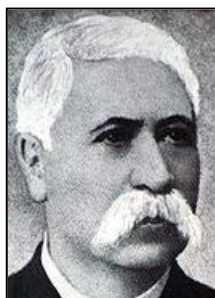
- S-a înființat fabrica de ciment din Brăila la inițiativa lui I.Gh. Cantacuzino.

- Prima linie telefonică de stat a fost instalată între Ministerul de Interne și Poștă.

- Teoria lui Roessler este combătută de A.D. Xenopol, cu argumente solide privind autohtonismul și continuitatea românilor în spațiul carpato-dunărean.

- Apariția Legii privind încurajarea fabricării țesăturilor, sforii, frânghiilor etc.

- Gruparea „Liberalilor sinceri” (condusă de Gh. Vernescu) se unește cu Partidul Conservator (condus de Lascăr Catargiu), fondând Partidul Liberal-Conservator.



LASCĂR CATARGIU

Om politic, prim-ministru pentru patru mandate și ocupând funcții ministeriale de opt ori.

Născut: 1823, Iași

Decedat: 1899, București

Avea *vederi politice puternic conservatoare* mai ales privind reforma agrară. În 1866, a devenit membru al Locotenenței Domnești care a condus România de la abdicarea lui A.I. Cuza până la înscăunarea lui Carol I. Nu a colaborat cu liberalii, mai ales cu Ion Brătianu și C.A. Rosetti, care l-au considerat nepatriot și reacționar pentru sprijinul acordat monarhiei.

În perioada 1891-1896, când a fost din nou prim-ministru, a făcut câteva reforme utile, în special în domeniile financiar și comercial.

- Se promulgă Legea privind crearea Domeniului Coroanei (din proprietatea statului s-au dat 112.286 ha, din care 67.198 ha pădure).

- Apare primul mare cotidian românesc **Universul** (inițiator Luigi Cazzavillan).

• Documente și evenimente din anul 1885.

- *Opere științifice*: Victor Babeș, în colaborare cu A.V. Cornil, publică primul tratat din lume de bacteriologie, premiat de Academia Franceză.

- La Bacău se pune în funcțiune fabrica de hârtie *Letea*.

- La Buhuși se înființează o fabrică de postav.

- S-a început construirea *Palatului Ateneului Român* (terminat în 1888).

- Apare Legea „depozitului legal” care reglementa obligația tipografiilor de a trimite exemplare din fiecare tipăritură bibliotecilor centrale din București și Iași și a Academiei Române.

- Decretul regal privind aprobarea Tomos-ului prin care se recunoaște biserica Regatului României ca **autocefală**, de către Patriarhia din Constantinopol.

● **Documente și evenimente din anul 1886.**

- *Opere științifice*: Tipărirea operelor complete ale lui Miron Costin (două vol.); capodopera lui B.P. Hasdeu „Etymologicum Magnum Romaniae” (4 vol.; 1886-1898).

- Ion Mincu construiește prima lucrare în stil românesc, Casa Lahovari, București.

● **Documente și evenimente din anul 1887.**

- *Opere științifice*: Dr. Constantin Istrati descoperă clasa de substanțe colorante fără azot (pe care le-a denumit **franceine** și pentru care a primit medalia de aur și brevet francez de invenție); C. Dobrogeanu-Gherea¹ a publicat în Contemporanul articolele „Cătră domnul Maiorescu” și „Tendenționismul și tezismul în artă”; Alexandru Mocioni publică „Religiune și știință”.

- Ion Mincu construiește Casa Vernescu și Casa Monteoru (în perioada 1887 până în 1889).

- Se promulgă Codul comercial, având ca model pe cel italian.

● **Documente și evenimente din anul 1888.**

- Legea pentru înființarea serviciului de navigație fluvială și maritimă.

- Demisia guvernului Ion C. Brătianu, din cauza tensiunilor sociale și politice, provocate, mai ales, de acțiunile adverse între grupările în conflict.

- Se fac primele vaccinări antirabice, la București, de către Victor Babeș.

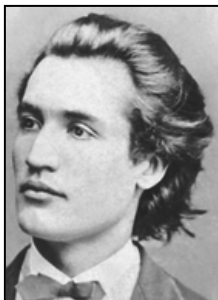
- Cotidianul **Adevărul** apare la București (cu multe perioade de întreruperi), cu orientare de stânga, iar primul director a fost Alexandru V. Beldiman.

- Statul român sechestrează liniile de cale ferată care erau în proprietatea societăților particulare.

● **Documente și evenimente din anul 1889.**

- *Opere literare și artistice*: „Eminescu și poeziile lui” (în anul decesului marelui poet) de Titu Maiorescu; „Petru Rareș”, operă istorică, compoziție de Eduard Caudella; în perioada **1889-1891**, apar la Sibiu, cele trei volume ale operei lui George Barițiu: „Părți alese din istoria Transilvaniei pe 200 de ani în urmă”; „Tezaurul de la Pietroasa” (în franceză) a lui Alexandru Odobescu, apare la Paris în trei tomuri, în perioada **1889-1900**.

¹ Este pseudonimul sub care a publicat ilustrul critic socialist Solomon Solomonovici Katz (1855-1920).



MIHAI EMINESCU (născut Mihail Eminovici)

Poet, prozator și jurnalist

Născut: 05.01.1850, Ipotești sau Botoșani

Decedat: 15.06.1889, București

Considerat cel mai important poet din literatura română. Creația sa aparține unui romantism târziu. A activat în societatea literară *Junimea*. A fost redactor la *Timpul* al Partidului Conservator. Eminescu a fost grav bolnav psihic la sfârșitul vieții. Opera sa a fost influențată de: folclorul românesc; poezia egipteană; cultura clasică; Shakespeare; Schopenhauer; Kant; Hegel; Lenau; Goethe; Schiller; vede; budism; creștinism ortodox.

Din uriașa sa creație se pot menționa: O mamă; Scrisorile I la IV; Luceafărul; Pe lângă plopul fără soț; Mai am un singur dor; Somnoroase păsărele; La steaua; Kamadeva; Geniu pustiu (roman neterminat).

- Intrarea în funcțiune a *centralei electrice de la Grozăvești*.
- La Iași, se înființează *Societatea științifică și literară*, care a editat publicația *Arhiva*.
- D.A. Sturdza publică la București, în perioada **1889-1909**, „Acte și documente privitoare la istoria renașterii României” (vol. I-X).
- Liniile ferate sunt răscumpărate de statul român care devine proprietarul căilor ferate din România.
- Volumul „Teatru” scris de I.L. Caragiale apare cu o prefață de Titu Maiorescu.
- S-a constituit guvernul conservator, condus de generalul George Manu, care cuprindea toate grupările conservatoare existente.
- **Evenimente din anul 1890.**
 - *Opere literare*: Nicolae Iorga debutează cu versuri în *Contemporanul*.
 - C.I. Istrati are inițiativa înființării *Societății române pentru științe*.
 - *Grădina Botanică* din București este reamenajată pe locul actual.
 - Ion Mincu construiește *Școala centrală de fete*, la București, în 1890-1892.
 - *Palatul de Justiție* (în prezent Tribunalul București) s-a construit în 1890-1895.
 - În România, ca și în alte țări, s-a sărbătorit pentru prima oară ziua de **1 mai**.

● **Documente și evenimente din anul 1891.**

- *Opere științifice*: „Cursul elementar de chimie” al dr. Constantin Istrati (apărut în 17 ediții, a fost tradus și a devenit manual pentru liceele franceze și mexicane); la Paris, Constantin Miculescu a prezentat cu mare succes: Teza de doctorat în fizică, asupra determinării echivalentului mecanic al caloriei.

- Se construiește *clădirea Bibliotecii Centrale Universitare din București*, în perioada **1891-1914**, așezământ al Fundației Universitare Carol I.

- Parlamentul maghiar votează o lege prin care limba maghiară devine obligatorie în grădinițele și căminele de copii.

- În perioada 27 nov. 1891 la 4 oct. 1895, guvernează Cabinetul conservator unificat, prezidat de Lascăr Catargiu.

● **Evenimente și documente din anul 1892.**

- *Opere literare*: primele volume ale prozei lui I.L. Caragiale.

- În perioada **1892-1893**, s-a construit *Foișorul de foc*.

- **Conferința extraordinară a Partidului Național Român** are loc la Sibiu în ianuarie. S-a întocmit un „**Memorandum**” către Franz Joseph I, fără rezultate concrete. La conferință a fost ales președinte al partidului *dr. Ioan Rațiu*.

- Comitetul Executiv al Partidului Național Liberal (București) a ales un comitet de 11 persoane în frunte cu Dumitru A. Sturdza, reprezentant al aripii moșierești a liberalilor.

- Legea pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice.

● **Evenimente din anul 1893.**

- A fost înființată *Societatea anonimă minieră și siderurgică* din Călan.

- La Galați au fost înființate *Uzinele de construcții și turnătorie de fier și bronz*.

- *Muzeul de istorie naturală* din București este reorganizat de Grigore Antipa. Savantul a introdus primul în lume **dioramele**¹.

- În capitală, apare *Moftul Român*, revistă satirică, condusă de I.L. Caragiale și Anton Bacalbașa.

- La începutul lunii aprilie are loc, la București, **Congresul de constituire a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România (PSDMR)**.

¹ **Diorama** este reprezentarea spațială a unei porțiuni de peisaj, în care se expun, în muzee, animale împăiate. Face posibilă reprezentarea unui ecosistem.

- Legea clerului mirean care prevedea: salarizarea clerului, controlul administrativ și disciplinar în biserică etc.

• **Documente și evenimente din anul 1894.**

- *Opere literare și științifice:* „Viața la țară” a lui Duiliu Zamfirescu; „Istoria limbii române” elaborată de Alexandru Philippide.

- În perioada 1894-1900, se construiește la București *Palatul Poștelor*.

- Se înființează *Banca agricolă*, cu capital românesc, cu filiale în toate județele.

- Pe străzile din București circulă **primul tramvai electric**.

• **Documente și evenimente din anul 1895.**

- *Opere literare și științifice:* „Moș Teacă” și „Din Război” ale lui Anton Bacalbașa.

- Se decide publicarea *Enciclopediei române* sub îndrumarea lui Cornel Diaconovici. Cele trei volume ale lucrării apar în perioada 1898-1904; apare la București primul număr al „Bibliotecii pentru toți” (Editura Müller); la București apare „Gazeta matematică”, prima revistă lunară de specialitate.

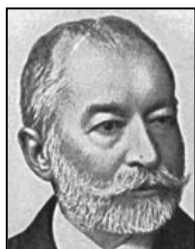
- S-a înființat Societatea petrolieră „Steaua română”.

- A fost construit *Palatul Ministerului Agriculturii*.

- Apare Legea minelor prin care s-au reglementat exploatarea petroliere.

- S-a inaugurat podul peste Dunăre de la Cernavodă (construit de **A. Saligny**).

- România este condusă de guvernul prezidat de Dimitrie A. Sturdza (constituit din toate fracțiunile liberale). În perioada guvernării liberale (1895-1899) s-au cristalizat clar noile fracțiuni din cadrul liberalilor.



DIMITRIE A. STURDZA (Dimitrie Alexandru Sturdza-Miclăușanu)

Om politic liberal, prim-ministru, Secretar permanent al Academiei Române

Născut: 1833, Miclăușeni, Iași

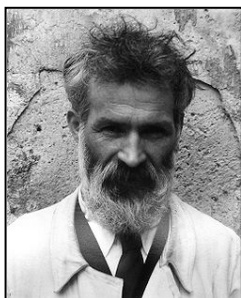
Decedat: 1914, București

A fost secretar particular al lui A.I. Cuza. Președinte al PNL (1892-1909), a fost de 4 ori prim-ministru (în perioada 1895-1909). A murit într-un spital de boli mintale.

• **Documente și evenimente din anul 1896.**

- *Opere literare:* „Fire de tort” a lui George Coșbuc.

- Construirea Teatrului național din Iași.
- Începe construirea *Palatului C.E.C.* din București (terminat în 1900).
- Se înființează *Casa școalelor*, pentru administrarea fondurilor destinate construirii de localuri și procurării de mobilier.
- La București, în saloanele ziarului *L'Independence Roumaine*, rulează filmul „Sosirea unui Tren în Gara La Ciotat”.
- Se formează guvernul liberal al „drapeliștilor”.
- **Documente** din anul 1897.
- Legea repausului în zilele de duminică și sărbători.
- **Evenimente și documente** din anul 1898.
- *Opere științifice*: Nicolae Teclu a realizat becul cu reglare automată a curentului de aer și gaz; în perioada 1898-1901 apare la Sibiu „Enciclopedia română” (trei volume, elaborate de literați din toate ținuturile locuite de români).
- S-a constituit *Societatea anonimă minieră și siderurgică* din Călan.
- În perioada 1898-1899 s-au realizat *legăturile de cale ferată* între Transilvania și Moldova pe la Ghimeș, iar între Transilvania și Oltenia pe la Turnu Roșu.
- Legea pentru organizarea Marinei Militare, compusă din două divizii: Divizia de Mare și Divizia de Dunăre.
- Legea învățământului secundar și superior, elaborată în principal de Spiru Haret¹.



CONSTANTIN BRÂNCUȘI

19.02.1876, Hobița/Gorj – 16.03.1957, Paris

Sculptor român cu contribuții deosebite în sculptura contemporană. A fost ales membru postum al Academiei Române.

Tatăl său a fost Radu Nicolae Brâncuși (1833-1885), iar mama sa Maria Brâncuși (1851-1919).

În copilărie a fost plecat mult de acasă, făcând mulți ani de ucenicie în ateliere de boiangerie, prăvălii și birturi. După ce a terminat Școala de Arte și Meserii din Craiova, în 1898, a absolvit la București Școala de Belle-Arte în 1902. În timpul studenției, chiar în primul an, a realizat lucrarea „Bustul lui Vitellius” (1898), obținând „mențiunea onorabilă”. Cu lucrarea „Cap al

¹ Învățământul secundar de opt clase (două cicluri: inferior și superior; secții: modernă, reală și clasică) și școli normale. A organizat mai temeinic învățământul superior.

lui Laocoon” (1900) obține medalia de bronz, iar cu „Studiu” (1901) câștigă medalia de argint.

În anii 1900-1902, cu sprijinul științific al doctorului Dimitrie Gerota, realizează „Ecorșeu”, un studiu pentru reprezentarea corpului uman. În 1903, realizează bustul generalului medic Carol Davila, care, de la început, a fost amplasat în curtea Spitalului Militar bucureștean.

Sculptorul a fost considerat ca fiind printre cei mai reprezentativi sculptori ai secolului al XX-lea. Magnifica sa operă a marcat, cu caracter pregnant și definitoriu, conceptul modern al formei în sculptură, dar și în pictură sau desen. A murit în 1957, iar statul român din acea epocă, l-a considerat ca reprezentant al burgheziei decadente. A plecat din viață cu durerea în suflet că n-a mai putut reveni în România.



GEORGE ENESCU

19.08.1881, Liveni/Botoșani - 4.05.1955, Paris

Compozitor, violonist, pianist și dirijor. A fost apreciat drept cel mai important reprezentant al muzicii românești.

Tatăl său, Costache Enescu, a fost arendaș, iar mama sa, Maria (Cosmovici) a fost fiică de preot. George Enescu a fost al optulea copil între numeroșii săi frați.

A început să cânte la vioară la 4 ani, iar primele studii de compoziție le-a efectuat sub îndrumarea lui Eduard Caudella. A plecat la Viena unde a studiat la Conservator, între anii 1888-1894, vioara și compoziția. La numai 12 ani, susține concerte care entuziasmează publicul vienez. A absolvit cu medalia de argint, iar apoi și-a continuat studiile la Conservatorul din Paris, în anii 1895-1899. Printre profesorii săi de la Paris au fost Martin Marsick, Jules Massenet și Gabriel Fauré.

A revenit în țară unde a susținut concerte de mare succes. A devenit invitatul permanent al reginei Elisabeta la Castelul Peleş și a fost apreciat foarte mult de prințesa Martha Bibescu.

Din suita mare de compoziții ale maestrului se rețin: Cele două Rapsodii Române (1901-1902), Suita nr. 1 pentru orchestră (1903), prima sa Simfonie (1905), Simfonia nr. 2 (1913), Suita pentru orchestră nr. 2 (1915), Oedip, operă monumentală a cărei creație a început-o în 1921 și a durat mai mult de zece ani. Această creație muzicală deosebită i-a fost dedicată Mariei Tescani Rosetti (fostă

Cantacuzino), cu care s-a căsătorit pe 4 decembrie 1937. Oedip a avut premiera la Paris pe 13 martie 1936.

După război, Enescu a dat concerte împreună cu David Oistrach, Emil Gilels și Yehudi Menuhin (care l-a considerat pe Enescu drept mentorul său).

După instaurarea dictaturii comuniste în România, G. Enescu s-a autoexilat la Paris unde a plecat din viață la 5 mai 1955. Trupul său neînsuflăit se află în cimitirul Père-Lachaise din capitala Franței.



SPIRU HARET

Matematician, astronom, pedagog, om politic, ministru, academician

Născut: 1851, Iași

Decedat: 1912, București

A predat la Universitatea din București, la Școala de drumuri și poduri și la Școala de ofițeri de artilerie.

Din 1879 este inspector. A fost poate cel mai mare *reformator al școlii românești* din secolul al XIX-lea.

• Evenimente din anul 1899.

- Înființarea fabricilor de bere de la Azuga, de ciment de la Cernavodă și de zahăr de la Roman.

• Evenimente și documente din anul 1900.

- Înființarea fabricii de zahăr de la Ripiceni (Botoșani).
- Apariția pe străzile Bucureștiului a **primului automobil**¹.
- Petru Poni publică prima monografie asupra mineralelor din România: „Fapte pentru a servi la descrierea mineralogică a României”.
- Se formează un nou guvern conservator, prezidat de Petre P. Carp.



HENRI MARIE COANDĂ

7.06.1886, București - 25.11.1972, București

Academician, inginer, fizician și inventator. A inventat motorul cu reacție și a descoperit efectul Coandă. A fost fiul generalului Constantin Coandă (prim-ministru al României în 1918).

¹ A fost adus de Gheorghe Assan, mare industriaș, proprietarul celei mai mari și mai moderne mori din capitală. Autovehiculul se deplasaa cu circa 8 km/oră.

Henri Coandă a predat matematica la Școala națională de poduri și șosele din București, iar mama sa Aida Danet, era fiica unui medic din Bretania. Absolvent al Școlii de ofițeri de artilerie, geniu și marină și al Technische Hochschule (Universitatea Tehnică din Berlin-Carlottenburg). A construit în 1905, pentru armata română, un aparat «avion-rachetă». În anii 1907-1908, a urmat în Belgia alte cursuri universitare tehnice. La Paris, a urmat cursurile Școlii superioare de aeronautică. În anul 1910, devine șeful primei promoții de ingineri aeronautici.

Inginerul Gustave Eiffel și savantul Paul Painlevé i-au facilitat demersurile pe lângă autoritățile franceze pentru efectuarea unor experimente cu avionul cu reacție, fără elice, construit de Coandă în anul 1910.

Coandă a fost director tehnic la Uzinele de aviație din Bristol, Anglia (în anii 1911-1914). Revenit în Franța, a mai realizat: prima sanie-automobil propulsată de un motor cu reacție, primul tren aerodinamic din lume etc. În 1934, obține un brevet de invenție francez pentru ce este denumit în prezent **Efectul Coandă**, care a fost aplicat și a ajutat apoi la rezolvarea multor probleme științifice și tehnice. Din suita mare de invenții care îi aparțin, se rețin câteva:

1. Dispozitiv pentru măsurători de portanță și rezistență la deplasare.

2. Aparat de zbor cu două motoare cuplate ce acționau o singură elice.

3. În 1916, inventează noul material de construcții beton-lemnul.

4. În 1926, prezintă dispozitivul de detecție a lichidelor din sol. Este aplicat la prospectarea zăcămintelor de petrol.

A revenit definitiv în țară în 1969, când a fost numit director al *Institutului de creație științifică și tehnică* (INCREST), iar în anul 1970, a fost primit ca membru al Academiei Române. Academicianul Henri Coandă a plecat din viață la 25 noiembrie 1972.



IONEL BRĂȚIANU (Ion I.C. Brătianu)

Om politic liberal

20.08.1864, Florica, azi Ștefănești, Argeș – 24.11.1927, București

A abandonat cariera de inginer pentru a se implica în politică.

A avut doi frați - Dinu și Vintilă, ambii lideri PNL.

În 1895, Ionel Brătianu devine membru PNL, fiind în

scurt timp liderul aripii radicale și reformatoare. În acel an, a obținut primul său succes politic, devenind deputat PNL în județul Gorj.

Cooptat în guvern, în funcția de ministru al Lucrărilor Publice, Ionel Brătianu a fost susținut de liberalii bătrâni Mihail Pherekyde, Eugeniu Stătescu și Eugeniu Carada.

În 1907, Ionel Brătianu s-a căsătorit cu Elisa Știrbei (fosta soție a lui Alexandru Marghiloman, președintele Partidului Conservator, și fiică a prințului Alexandru Barbu Știrbei).

În 1907, Brătianu, ministru de Interne, împreună ministrul de Război, generalul Alexandru Averescu, reprimă brutal răscoala țărănească.

În 1913, propune reforma agrară, acceptată de mare parte a clasei politice, dar care va fi pusă în practică doar după terminarea războiului.

În Consiliul de Coroană din 1914, Ionel Brătianu, prim-ministru, își impune punctul de vedere – neutralitatea României - în războiul ce tocmai începuse, în pofida solicitării regelui Carol I de a se alătura Triplei Alianțe.

După negocieri dure cu Puterile Antantei, obținând promisiunea recunoașterii drepturilor asupra teritoriilor locuite de români din Imperiul Austro-Ungar, la 4/17 august 1916, Ionel Brătianu semnează tratatul cu Franța, Anglia, Italia și Rusia prin care România intră în război.

După terminarea războiului, a fost conducătorul delegației române, trimisă să participe la Conferința de Pace de la Versailles.

Până la moarte (1927), a dominat incontestabil viața politică din România Mare. A fost prim-ministru în 1919, 1922-1926 și 1927.



PETRE P. CARP

29.06.1837, Iași - 19.06.1919, Țibănești, județul Iași

Om politic, diplomat, fondator și lider al Societății Junimea. Era înzestrat cu mari calități oratorice, dar avea un discurs rece, lipsit de sentimentalisme. În istorie, a fost considerat ca al doilea mare politician conservator după Barbu Catargiu. Provenea dintr-o familie veche de boieri moldoveni, care stăpânea moșii întinse. A participat activ la îndepărtarea domnitorului A.I. Cuza.

Carp a urmat cursurile universitare la Facultatea de Drept din Bonn, pe domeniile: filosofie, litere, istorie și economie politică.

A fost singurul om politic care, la Consiliul de Coroană de la Sinaia din 21 iulie 1914, a susținut ca România să intre în război alături de

Puterile Centrale. După doi ani, la Consiliul de Coroană din 14 august 1916, Carp intră într-o gravă polemică cu Ferdinand I.

Fiind ferm în acest sens, a pronunțat cuvinte grele la adresa regelui cât și a țării.

A fost ales în numeroase rânduri deputat și senator din partea Partidului Conservator. A fost de două ori președinte al Consiliului de miniștri și de mai multe ori ministru.

După fuziunea din 1907, a fost președintele Partidului Conservator, în perioada aprilie 1907 – mai 1913.

● **Documente și evenimente din anul 1901.**

- *Opere științifice:* „Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea”, elaborată de *Nicolae Iorga*, constituie prima istorie de bază a literaturii noastre; se începe publicarea operei lui *Ovid Densusianu*: „Histoire de la langue roumaine” (volumul II al lucrării, editat în fascicule se termină abia în anul 1938).

- Guvernul conservator, prezidat de P.P. Carp, demisionează în urma unui vot de blam (deși conservatorii erau majoritari în parlament). Îi urmează guvernul liberal condus de Dimitrie A. Sturdza.

- Unitatea conservatorilor se sparge din nou, în urma fricțiunilor majore dintre „carpiști” și „takiști” (susținătorii lui Take Ionescu).

● **Documente din anul 1902.**

- *Opere literare:* „Ziarul unui pierde vară” de George Coșbuc; „Poezii” de Ștefan O. Iosif.

- Apare Legea generală a pensiilor (care ulterior a suferit foarte multe modificări).

- A fost adoptată Legea pentru organizarea meseriilor (Legea Missir).

● **Evenimente din anul 1903.**

- Are loc înființarea *Uniunii generale a industriașilor din România* (U.G.I.R.).

- Se trasează și începe amenajarea Parcului Carol (după planurile arhitectului Ed. Redont), inaugurat în **1906**.

● **Evenimente din anul 1904.**

- În București este înființată *Școala superioară de arhitectură*.

- Apare primul Anuar statistic al României.

- Guvernul liberal condus de Sturdza demisionează și este înlocuit de guvernul conservator condus de Gheorghe Gr. Cantacuzino.

● **Documente și evenimente din anul 1905.**

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Poezii” de Octavian Goga; la Sorbona Dimitrie Pompeiu își susține teza de doctorat, care provoacă vâlvă, printr-o rezolvare specială a continuității funcțiilor de variabilă complexă; în „grotă” din Parcul Carol se așază sculptura din piatră „Gigantul”, realizată de Dimitrie Paciurea.

- Banca *Marmorosch-Blank et Comp. S.A.* se înființează la București, cu capital francez, german, maghiar și românesc.

- Se înființează sindicate muncitorești pe diverse profesii:

- Sindicatul lucrătorilor tâmplari.

- Sindicatul strungarilor din București.

- Sindicatul lucrătorilor din fabricile de încălțăminte din București.

● **Evenimente din anul 1906.**

- Construirea *Palatului Ministerului Construcțiilor* (azi Primăria Capitalei).

- La Paris, (pe câmpul de la Montesson) **Traian Vuia** execută primul zbor din lume cu un aparat mai greu decât aerul și cu mijloace proprii de bord.

- În Parcul Carol, se deschide „**Expoziția generală română**” cu ocazia jubileului regal al aniversării a 40 de ani de domnie a regelui Carol I.

● **Evenimente din anul 1907.**

- Fuzionarea unor societăți a condus la crearea *Societății Concordia*, care a devenit una din cele mai importante din țară.

- La București, se termină construirea *Palatului Parlamentului*, iar la Iași a *Palatului Administrativ*.

- În satul Flămânzi (Botoșani), are loc un incident care **declanșează marea răscoală a țăranilor, condusă de ideea „Vrem pământ!”**.

- 13 martie. Guvernul conservator George Gr. Cantacuzino este înlocuit cu guvernul PNL Dimitrie A. Sturdza.

- În perioada **9-13 martie, răscoala țărănească cuprinde în întregime Muntenia și Oltenia**, unde s-a manifestat printr-o violență deosebită. În parlament se *hotărăște înăbușirea răscoalei prin forță*.

- În perioada **15-31 martie**, intervenția brutală a armatei pune capăt răscoalei, câteva mii de țărani fiind uciși și câteva zeci de mii arestați.

● **Documente și evenimente din anul 1908.**

- *Opere literare:* „În lumea dreptății” de I.Al. Brătescu-Voinești.

- Prin eforturile susținute ale lui Nicolae Coculescu, intră în funcțiune *Observatorul astronomic din București*.

- Legea pentru organizarea Corpului Jandarmeriei. S-au înființat *Politia și Siguranța Statului*.

- În 27 decembrie 1908, este numit în funcția de prim-ministru I.I.C. Brătianu.

● **Documente din anul 1909.**

- *Opere științifice și literare*: la Paris, se publică în două volume „La cellule nerveuse” de Gheorghe Marinescu.; „Ne cheamă pământul” de Octavian Goga.; „Schițe și amintiri” de D.D. Pătrășcanu; „Spiritul critic în cultura românească” și „Scriitori și curente” de Garabet Ibrăileanu.

- Legea privind arendarea moșiilor statului, Casei Școalelor, bisericii, județelor, comunelor și așezămintelor de binefacere și de cultură de către asociațiile țărănești.

● **Documente și evenimente din anul 1910.**

- *Opere științifice*: apare „Zonele naturale de soluri în România” de Gheorghe Munteanu Murgoci; „Neoiobăgia” de Constantin Dobrogeanu Gherea.

- Se înființează cu capital românesc *Banca românească*.

- Ia ființă *Partidul Naționalist-Democrat* condus de N. Iorga și A.C. Cuza.

- La București apare **Facla**, revistă socială, politică și literară condusă de N.D. Cocea și ulterior de Ion Vineanu.

- În București se înființează *Muzeul Simu*.

- Lângă Paris are loc primul zbor experimental din lume al unui **avion cu reacție** brevetat și pilotat de *Henri Coandă*.

- Guvernul liberal condus de I.I.C. Brătianu demisionează, fiind înlocuit de guvernul conservator prezidat de Petre P. Carp.

● **Documente și evenimente din anul 1911.**

- *Opere științifice și artistice*: matematicianul Gheorghe Țițeica prezintă faimoasele curbe care îi vor purta numele; primul film artistic românesc „Amor fatal”, realizat de Grigore Brezeanu, are în distribuție pe Lucia Sturdza și Tony Bulandra.

● **Documente și evenimente din anul 1912.**

- *Opere literare și științifice*: a apărut „Întuneric și lumină” de I.Al. Brătescu-Voinești; noțiunea din analiză „derivata areolară” a fost creată de D. Pompeiu; la Paris, Traian Lalescu publică „Introduction à la théorie des équations intégrales”, prima lucrare pe plan **mondial** din acest domeniu al analizei, tradusă în multe limbi timp de circa 50 de ani.

- Prima sondă rotativă, experimentată la Filipeștii de Pădure, de *Astra-română*.

- A început construcția *Palatului Cercului Militar Național*.

- În București, Grigore Cerchez a început construirea *Palatului Institutului de arhitectură „Ion Mincu”* (terminat în 1917).

- S-a început construirea *Muzeului etnografic* (terminat în 1938).

- Legea și inclusiv statutele pentru înființarea *Societății scriitorilor români* au fost aprobate.

- Guvernul conservator, condus de P.P. Carp, a demisionat, fiind înlocuit cu altul, tot conservator, condus de Titu Maiorescu.

- Între Alianța Balcanică (Bulgaria, Serbia, Grecia, Muntenegru) și Imperiul otoman a izbucnit primul război balcanic. Turcii pierd războiul. România rămâne neutră.

● **Documente și evenimente din anul 1913.**

- *Opera literar-artistică*: se publică piesa „Cocoșul negru” de Victor Eftimiu.

- Se înființează fabrica de zahăr *Danubiana* în Giurgiu.

- S-a votat Legea aeronauticii militare. Se pun bazele organizării oficiale ale aviației în România.

- La București, se înființează *Academia de înalte studii comerciale și industriale*.

- La 27 iunie, România declară război Bulgariei.

- La **16 iulie**, are loc *Conferința de la București* (marchează încheierea oficială a celui de al doilea război balcanic). În tratatul încheiat se stipulează ca României să-i revină „*Cadrilaterul*” (județele Durostor și Caliacra).

● **Documente și evenimente din anul 1914.**

- *Opere literare și artistice*: „Pe drumuri de munte” de Calistrat Hogaș, „Bisericuța din răzoare” de Gala Galaction și „Arhangheli” de Ion Agârbiceanu; în perioada 1914-1916 apare lucrarea în 3 volume a lui **Onisifor Ghibu**: „Din istoria literaturii didactice românești”, prezintă publicații din Transilvania (abecedar, bucoavne, cărți de citire).

- Urmare a demisiei lui Titu Maiorescu, Partidul conservator alege ca președinte pe Alexandru Marghiloman.

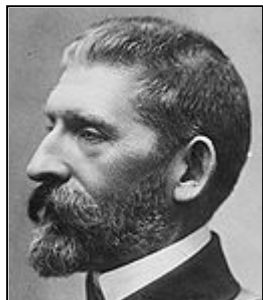
- Puterile Antantei promit României unirea cu Transilvania în schimbul participării împotriva Puterilor Centrale. Simultan, Wilhelm II cere prin mesaj către Carol I să-și respecte obligațiile față de Puterile Centrale.

- Germania declară război Rusiei, fapt care conduce prin sistemul de alianțe la ***declanșarea primului război mondial***.

- La 21 iulie, la Sinaia, are loc convocarea Consiliului de Coroană. Propunerea regelui de a intra în război alături de Puterile Centrale,

sprijinită numai de P.P. Carp, a fost respinsă de membrii guvernului și ca urmare s-a hotărât adoptarea politicii de neutralitate armată.

- La 27 septembrie, regele Carol I decedează, iar a doua zi i-a urmat la tron regele Ferdinand I, nepot și succesor al său.



FERDINAND I

Rege al României din 10 octombrie 1914

(născut: **Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen**)

Născut: 24 august 1865, Sigmaringen

Decedat: 20 iulie 1927, Sinaia, Castelul Peleş

A fost protector și președinte de onoare al Academiei Române (1914-1927).

Prințul Ferdinand s-a căsătorit cu *Prințesa Maria de Edinburgh*. Au avut trei fii și trei fiice, cel mai mare băiat, Carol, urma să devină regele Carol II al României.

Ferdinand a hotărât la Consiliul de Coroană din 14-27 august 1916, impulsivat și de regina Maria, intrarea României în primul Război Mondial de partea Antantei împotriva Austro-Ungariei. Ca urmare, împăratul Germaniei, Wilhelm II, îl exclude din Casa de Hohenzollern, iar contemporanii l-au denumit Ferdinand cel Leal. În timpul războiului, o bună parte din teritoriul României a fost ocupat de trupele Puterilor Centrale. Ferdinand și întregul guvern român s-au refugiat la Iași, în noiembrie 1916.

În 1918, anul creării României Mari, Regele Ferdinand a intrat triumfal în București, în fruntea eroicei sale armate, trecând pe sub Arcul de Triumf, primit cu entuziasm de populația capitalei. În timpul domniei sale, viața politică a fost dominată de Partidul Național Liberal condus de Ionel și Vintilă Brătianu.

La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand s-a încoronat ca primul rege al României Mari.

Regele Ferdinand a fost profund dezamăgit de fiul său cel mare, Carol, moștenitorul tronului, care s-a căsătorit clandestin la Odesa cu Ioana Lambrino, căsătorie anulată de Tribunalul Ilfov. Ferdinand îl dezmoștenește pe Carol și îl desemnează ca urmaș la tron pe nepotul său, Mihai. Ferdinand moare de cancer intestinal în 1927. A fost urmat la tron de Mihai, sub o regență de trei persoane (din aceasta făcea parte Prințul Nicolae, cel de al doilea fiu al lui Ferdinand).



MARIA

Regina României, Prințesă de Edinburg și de Saxa Coburg și Gotha

(născută **Marie Alexandra Victoria**)

Născută: 29 oct. 1875, Eastwell Park, Kent, Anglia

Decedată 18 iulie 1938, Sinaia

Tată: Ducele Alfred de Saxa Coburg și Gotha

Mamă: Marea Ducesă Maria Alexandrovna

Când negociatorul șef al delegației românești la Conferința de Pace, de la Paris, primul ministru Ion Brătianu, a realizat că promisiunile făcute României înainte de război au fost parțial ignorate, regina Maria a plecat într-o misiune neoficială la Paris și la Londra.

În 1930, Carol II, devenit rege prin detronarea fiului său Mihai I, a izolat-o total pe regină, care s-a retras din viața politică și publică până în anul 1938, când a decedat.

Reginei Maria îi plăceau arta, poezia și filosofia. Ea a ajutat, cu burse de studiu și bani, multe personalități din lumea artistică și literară.

Regina a susținut pictura națională, cumpărând lucrări de artă ale unor pictori cunoscuți printre care: Arthur Verona, Nicolae Vermont, Cecilia Cuțescu Storck și Eustațiu Stoenescu.



ALEXANDRU AVERESCU

9.03.1859, Babele/Ucraina - 3.10.1938, București

Mareșal al României și comandant al Armatei Române în Primul Război Mondial, prim-ministru în trei cabinete. Averescu a elaborat 12 opere privind diverse probleme militare. A fost membru de onoare al Academiei Române și decorat cu Ordinul Mihai Viteazul.

Înscris la Școala Superioară de Război din Torino, Italia, a absolvit-o în 1886. A fost comandantul Școlii Superioare de Război, apoi atașatul României la Berlin (1896-1898). A reprimat revoltele țăranilor din 1907. A fost Șeful Marelui Cartier Militar (1911-1913). În 1913 a condus ofensiva trupelor României până la Sofia. Al. Averescu, în grad de general de divizie, a condus Armata a II-a (1917) în luptele de la Mărăști și Oituz.

Pentru meritele deosebite din timpul Primului Război Mondial, la 14 iunie 1930, i s-a conferit demnitatea onorifică de mareșal.

A fost de trei ori prim-ministru (ianuarie-martie 1918, 1920-1921, 1926-1927).

În 1918, Al. Averescu a înființat și a condus Liga Poporului, care va deveni Partidul Poporului în 1920.

- **Documente și evenimente din anul 1915.**

- *Opere literare și artistice:* a apărut la București „Revista istorică” (1915-1946) condusă de Nicolae Iorga; se publică „Neamul Șoimăreștilor” de Mihail Sadoveanu; sculptura „Zeul războiului” este realizată de Dimitrie Paciurea.

- **Documente și evenimente din anul 1916.**

- *Opere literare și artistice:* „Cântece fără țară” de Octavian Goga; „Clopote din mănăstirea Neamțu” de Gala Galaction; are loc premiera piesei „Patima roșie” a lui Mihail Sorbul.

- La 4 august, se semnează la București, **Tratatul de alianță între România, pe de o parte, și Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia, pe de altă parte.**

- 27 august. România declară război Austro-Ungariei, iar trupele române trec Carpații și încep desfășurarea operațiunilor militare. A doua zi, Germania declară război României; după două zile, atât Bulgaria cât și Turcia declară război țării noastre.

- Între 1 și 6 septembrie, în **bătălia de la Turtucaia**, armata română condusă catastrofal și nesprijinită de ruși, suferă „dezastrul” marcat de mii de morți și 25.000 de prizonieri.

- În final, trupele ruso-române sunt obligate să se retragă din Dobrogea.

- În bătaia de la Merișor (Petroșani), din 1 septembrie, sub presiunea ofensivei germano-austro-ungare, trupele române se retrag pe linia de graniță.

- Superioritatea numerică și tehnică a inamicilor, în bătăliile de la Sibiu și Petroșani, obligă trupele noastre să se retragă.

- La 20 septembrie, sub presiunea ofensivei generale inamice, trupele române din Transilvania încep retragerea generală.

- La 1 octombrie, armata a 4-a, condusă de generalul Constantin Prezan, încheie retragerea și se amplasează pe crestele Carpaților Orientali.

- Pe 3 octombrie, a sosit în România misiunea militară franceză, condusă de generalul Henri Berthelot.

- După trecerea Oltului de armata germano-austro-ungară, Bucureștiul este părăsit de autorități (12 nov.), care se mută la Iași.

După o săptămână (20 nov.1916), guvernul I.I.C. Brătianu se mută de la București la Iași.

- În bătălia pentru București (cea mai mare operațiune militară de pe frontul românesc), armata română, condusă de generalul Prezan, copleșită numeric și tehnic, declară Bucureștiul oraș deschis, care este **ocupat** de armata germano-austro-ungară, pe 23 noiembrie 1916.

- Pe 11 decembrie, se formează, la Iași, guvernul I.I.C. Brătianu-Take Ionescu.

- **Evenimente din anul 1917.**

- Bethmann-Hollweg, cancelarul Germaniei, și contele Ottokar Czernin, ministrul de externe austro-ungar, semnează Documentul de la Viena care stipula, că în cazul victoriei lor, teritoriul României va reveni Austro-Ungariei.

- La 23 martie, regele Ferdinand dă o proclamație, în care promite drepturi cetățenești și pământ țăranilor.

- În perioada 11-19 iulie, are loc **Bătălia de la Mărăști**, în care Armata 2-a română, condusă de generalul Alexandru Averescu, în cooperare cu Armata a 4-a rusă, obține un strălucit succes tactic, stabilizând frontul și împiedicând ofensiva planificată germană.

- În perioada 24 iulie – 6 august, are loc **Bătălia de la Mărășești**, în care puternica ofensivă germano-austro-ungară (susținută de 12 divizii, 850 de tunuri și 1.100 de mitraliere) este respinsă după 14 zile de lupte grele de armata română, condusă de generalul C. Cristescu și apoi de generalul Eremia Grigorescu.

- În perioada 26 iulie – 9 august, are loc **a treia bătălie de la Oituz**, purtată de armata germano-austro-ungară, cu 2 divizii. Ofensiva inamicului a suferit două înfrângeri: în atacul de la Cireșoaia și în lupta de la Coșna; în ambele situații, armata română a ieșit victorioasă, rezultatul final fiind deșurarea planurilor strategice ale dușmanilor.

- În perioada 15-21 august, a avut loc **bătălia de la Varnița și Muncelu**, în care armata română a oprit ofensiva inamică, înregistrând însă pierderi foarte grele. În bătălie, a căzut eroic *Ecaterina Teodorescu* („eroina de la Jiu”).

- La 7 noiembrie 1917, are loc în Rusia victoria revoluției bolșevice (Marea Revoluție Socialistă din Octombrie).

- Tot în noiembrie, guvernul sovietic adoptă Declarația drepturilor popoarelor din Rusia, având stipulate printre altele: egalitatea și suveranitatea popoarelor, dreptul la autodeterminare, abrogarea privilegiilor și restricțiilor naționale și național-religioase,....

- Datorită defectiunii aliatului rus, la 26 noiembrie, România este forțată să semneze armistițiul cu Puterile Centrale.

● **Evenimente și documente din anul 1918.**

- *Opere științifice și artistice:* Introducerea în matematică, de Traian Lalescu, a „funcțiilor poligonale periodice”; publicarea (în engleză) a „Teoriei sonicității” de Gogu Constantinescu; realizarea „Coloanei Infinitului”¹ de Constantin Brâncuși.

- La 26 ian., guvernul I.I.C. Brătianu-Take Ionescu demisionează, iar la 29 ianuarie, se formează noul guvern condus de generalul Alexandru Averescu.

- La 5 mar., se formează guvernul conservator condus de filogermanul Alexandru Marghiloman. În aceeași zi, la Buftea, se semnează Tratatul preliminar de pace, între România și Puterile Centrale.

- La 27 mar., Sfatul Țării din Chișinău a hotărât unirea Basarabiei cu România.

- La 3 apr., la Iași, a luat ființă Liga Poporului (transformată în 1920 în Partidul Poporului) având ca lideri pe generalul Al. Averescu, C. Argetoianu și alții.

- La 24 apr., s-a semnat **Tratatul de pace de la București** între România și Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia. Țara noastră pierde Dobrogea și crestele Carpaților, în plus, trebuie să încheie convenții economice înrobitoare (petrol, păduri și altele).

- La 24 aug., la Paris, ia ființă Consiliul Național al Unității Române, în conducere fiind: Take Ionescu (președinte), Vasile Lucaciu, Octavian Goga, dr. C. Angelescu.

- La 3 oct., împăratul Carol I de Habsburg semnează manifestul *Către popoarele mele credincioase*, care reorganiza Austro-Ungaria în federație de șase state „independente”.

Aceste state (austriac, ungar, ceh, iugoslav, polonez și ucrainean) aveau o anumită libertate, dar Transilvania continua să rămână în structura Ungariei. Față de acest manifest, *Comitetul național al românilor emigrați din Austro-Ungaria* a dat la 6 octombrie, la Iași, o declarație în care se cerea ca întreg teritoriul locuit de români să fie unit cu România.

- La 21 oct., guvernul ungar declară independența totală a Ungariei față de Austria și ruperea legăturilor cu Germania.

¹Monumentul a fost închinat amintirii morților din primul război mondial. Prima variantă a fost din lemn.

- La 24 oct., guvernul Alexandru Marghiloman demisionează și se formează noul guvern condus de generalul Constantin Coandă.

- La 29 oct., Puterile Aliate și Germania semnează armistițiul, care reprezintă încetarea ostilităților din primul război mondial.

- La 9 nov., apare cererea Consiliului Național Român Central din Transilvania către guvernul maghiar, de recunoaștere a puterii depline asupra teritoriului transilvan.

- La 15 noiembrie, Consiliul Național Român din Bucovina proclamă unirea Bucovinei cu România.

- La 1 decembrie (18 nov.), are loc la Alba Iulia **Marea Adunare Națională, cu participarea a peste 100.000 de români veniți din toate ținuturile Transilvaniei și Banatului**. Vasile Goldiș a citit textul rezoluției de unire a Transilvaniei cu România.

Adunarea Națională alege *Marele Sfat Național Român* compus din 250 de membri.

- La 2 decembrie, Marele Sfat Național, întrunit în sala Tribunalului din Alba Iulia, a propus candidații pentru președinte (Gh. Pop de Băsești), vicepreședinți și notari.

- La 12 decembrie, guvernul C. Coandă demisionează și este înlocuit de cabinetul liberal condus de I.I.C. Brătianu.

- În decembrie, Partidul Conservator, compromis de colaborare și politică **progermană**, adoptă un program nou și se redenumesc ca Partidul Conservator Progresist.

- Tot în decembrie, ia ființă, *sub conducerea învățătorului Ion Mihalache*, o nouă formațiune politică - *Partidul Țărănesc*.

- Guvernul emite un decret-lege care reglementează trecerea firmelor care au aparținut statului austro-ungar în proprietatea statului român.

- Regele Ferdinand emite Decretul de unire a Transilvaniei cu România, prin care se reglementau diverse probleme economice, administrative, siguranța statului și altele.

- La 13 dec., are loc la București o manifestație muncitorească, în fața Teatrului Național, reprimată sângeros.

- Decretul pentru exproprierea pământului (s-au dat în arendă obștilor țărănești 2.224.588 ha).

EPOCA CONTEMPORANĂ

• Documente și evenimente din anul 1919.

- *Opere literare*: „Altă creștere. Școala muncii” de Simion Mehedinți; „Poemele luminii” și „Pietre pentru templul meu” de Lucian Blaga; „Ape adânci” de Hortensia Papadat-Bengescu.

- În perioada 19 ianuarie 1919 – 21 ianuarie 1920, au avut loc la Paris **Lucrările Conferinței de pace**. Din partea României, a fost trimisă o delegație, între aceștia I.I.C. Brătianu, C. Angelescu, Al. Vaida-Voievod, Victor Antonescu și alții în sală, care n-au participat efectiv la lucrări.

- La 5 februarie, o serie de intelectuali demisionează din Partidul Muncii (*Paul Bujor, Constantin I. Parhon*) și aderă la Partidul Țărănesc. La aceștia ulterior se alipesc și alții (*dr. Nicolae Lupu și Constantin Stere*).

- La 5/18 martie, se publică Decretul-lege prin care s-a adoptat calendarul gregorian (calendarul pe stil nou).

- În perioada 16-18 aprilie, între armatele română și ungară are loc **bătălia din Munții Apuseni**. Armata română respinge atacul ungar și prin contraatac ajunge la Tisa.

- La 11 iunie, la Conferința de Pace menționată anterior, delegației române i se comunică: recunoașterea de drept a unirii cu România a Transilvaniei, Crișanei, Maramureșului și Banatului.

- La 12 august, armata română ocupă Budapesta, punând capăt guvernului comunist al lui Bela Kun.

- La 12 septembrie, s-a emis Decretul-lege de înființare a Universității din Cluj și Decretul Consiliului Dirigent pentru reforma agrară și introducerea votului universal și egal al tuturor bărbaților.

- La 27 septembrie, s-a format guvernul condus de generalul *Arthur Văitoianu*.

- La 1 decembrie, *Blocul democratic* formează guvernul condus de *Alexandru Vaida-Voievod*.

- Parlamentul votează legile de ratificare privind Unirea Transilvaniei, Bucovinei și Basarabiei cu „patria mamă” România.

• Evenimente și documente din anul 1920.

- *Opere literare și artistice*: „Strofe alese” și „Balade vesele și triste” de George Topârceanu; Expoziția de la Paris a lui Theodor Pallady; romanul „Ion” (în 2 volume) de *Liviu Rebreanu*.

- Transformarea Școlii naționale de poduri și șosele, din București, în **Politehnică**.

- La 10 ianuarie, ia ființă **Liga Națiunilor**¹.

- Guvernul condus de Al. Vaida-Voievod demisionează și îi ia locul guvernul condus de generalul Al. Averescu.

- În perioada 20-28 octombrie, are loc greva generală a salariaților din România la care au participat 400.000 de persoane din diverse ramuri de activitate.

- La 25 noiembrie, a fost emis Decretul privind aplicarea în România a legii și a regulamentului aplicării sistemului metric de măsuri și greutăți.

- În decembrie, la București, ia ființă *Societatea compozitorilor români*, condusă de *George Enescu*.

- 8 decembrie: Primul atentat politic terorist. Comuniștii Max Goldstein, Saul Osias și Leon Lichtblau fac să explodeze o bombă în Senat, atentat soldat cu moartea mai multor demnitari de rang înalt.

● **Documente și evenimente din anul 1921.**

- *Opere literare și artistice*: „După melci” de Ion Barbu; „Pașii profetului” de Lucian Blaga; „După război” și „Cultură și literatură” de Garabet Ibrăileanu; „Închisorile mele” de Ioan Slavici; „Literatura română modernă” (vol. I-II) de Ovid Densusianu; la Paris, savantul Ștefan Procopiu comunică descoperirea sa denumită ulterior „fenomenul Procopiu”; la Opera Română din București, a avut loc spectacolul inaugural cu „Lohengrin” de Richard Wagner, dirijor fiind George Enescu.

- La 4 aprilie, s-a înființat *Institutul de seruri și vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino”*.

- În perioada 8-12 mai, au loc la București Lucrările Congresului General al Partidului Socialist din România (Congresul I al PCR), unde se votează cu o mare majoritate transformarea în **Partidul Comunist din România** și afilierea acestuia la Internaționala a III-a, Comunistă.

- La 17 iulie, s-a emis Legea pentru definitivarea reformei agrare în România veche, iar la 30 iulie, s-a emis Legea pentru definitivarea reformei agrare în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.

- La 13 decembrie, guvernul condus de generalul Alexandru Averescu demisionează, iar la 17 decembrie, s-a format guvernul condus de Take Ionescu.

¹ „Societatea Națiunilor” cu sediul la Geneva. România a fost membru fondator.



TAKE IONESCU

Politician și prim-ministru al României

Născut: 13.10.1858, Ploiești

Decedat: 21.06.1922, Roma

S-a născut sub numele **Dumitru Ghiță Ioan**, din părinți simpli. A studiat dreptul la Paris: Doctor în avocatură.

A fost numit ministru al cultelor în guvernul conservator condus de Lascăr Catargiu.

În anul 1908, a înființat *Partidul Conservator Democrat*.

Take Ionescu a reprezentat România la Conferința de Pace de la București din 1913, care a încheiat al doilea război balcanic, când România a obținut Cadrilaterul.

A fost Ministru de Externe în perioadele 1917-1918 și 1920-1922, influențând intrarea României în primul război mondial contra Puterilor Centrale. La sfârșitul războiului, Take Ionescu a fost șeful Comitetului Național la Conferința de Pace de la Paris.

Devine prim-ministru, doar pentru o lună, în perioada 18 decembrie 1921 – 19 ianuarie 1922.

A decedat la Roma, de febră tifoidă.

• Documente și evenimente din anul 1922.

- *Opere culturale*: statuia „Părintele Vasile Lucaciu” realizată de Cornel Medrea; „Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu; „Aur sterp” de Alexandru Phillipide; „Cultură și cunoștință” de Lucian Blaga; „Istoria războiului pentru întregirea României” (2 vol.) de Constantin Kirițescu (1922-1924); piesa lui Camil Petrescu „Suflete tari” are premiera la Teatrul Național din capitală, în regia lui Paul Gusty.

- La 19 ianuarie, se formează guvernul liberal condus de I.I.C. Brătianu.

- La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand a fost încoronat ca primul rege al României Mari.

- În perioada 20 noiembrie 1922 – 24 iulie 1923, are loc Conferința de la Lausanne (Elveția), când Turcia recunoaște dreptul României asupra insulei Ada Kaleh.

• Evenimente și documente din anul 1923.

- *Opere literare și artistice*: „Ulița copilăriei” de Ionel Teodoreanu; „Pe Argeș în sus” de I. Pilat; „Povestea omului” de Demostene Botez; „Rătăcire” de I.Al. Brătescu-Voinești; în perioada 1923-1930, Dimitrie Paciurea a realizat seria de sculpturi „Himerele”.

- Înființarea *Muzeului Militar Național*.
- În perioada 1923-1928, s-a construit Teatrul Național din Timișoara.
- La 4 martie, Partidul Naționalist-Democrat Creștin (naționalist-extremist de dreapta), condus de A.C. Cuza, a devenit gruparea fascistă Liga Apărării Național-Creștine (**LANC**).
- La 26-27 martie, Adunarea Deputaților și Senatul votează o nouă **Constituție**. Ea prevedea libertatea cuvântului, a întrunirilor, a presei, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor și altele.
- S-a înființat *Uzinele de fier și domeniile din Reșița-Societatea Anonimă*.
- S-a înființat *Oficiul Național de Educație Fizică* (O.N.E.F.).
- La Lausanne, s-a încheiat *Convenția internațională privind regimul strâmtorilor Bosfor și Dardanele*.
- **Documente și evenimente din anul 1924.**
- *Opere științifice și literare*: Brevetarea în Germania a unui automobil aerodinamic fără diferențial de către Aurel Persu; monografia „Geometria diferențială a rețelelor” (în franceză) de Gheorghe Țițeica, publicată la București; „Angina de piept” (în franceză) de Daniel Danielopolu, publicată la București; apare la București revista „Dacia”, sub îndrumarea lui Vasile Pârvan; „Filozofia stilului” de Lucian Blaga; „Remember” de Mateiu I. Caragiale; „Odiseea” lui Homer, în traducerea lui George Murnu; volumele postume „Proză” și „Poezii” de Dimitrie Anghel; în anii 1924-1925, se publică două volume ale „Istoriei civilizației române moderne” de Eugen Lovinescu.
- Legea privind dobândirea și pierderea naționalității române.
- Apare Ordonanța militară care interzice de fapt activitatea Partidului Comunist din România. Coordonarea muncii PCR în ilegalitate se face de un Directoriu condus de Elek Köblös (alias Bădulescu) care a devenit secretar general în locul lui Gheorghe Cristescu.
- Legea de organizare a armatei, care prevedea *durata serviciului militar a bărbaților cu vârstă între 21 și 50 de ani*.
- Legea pentru învățământul primar al statului, **obligatoriu și gratuit**.
- Constantin Manciu, prefectul din Iași (liberal), a fost asasinat de Corneliu Zelea Codreanu, cel care avea să devină conducătorul Gărzii de Fier.

● **Documente și evenimente din anul 1925.**

- *Opere literare și științifice:* „Fețele unui veac” de Lucian Blaga; „Venea o moară pe Siret” de Mihail Sadoveanu; „Adam și Eva” de Liviu Rebreanu; „Satul meu” de Ion Pillat; în perioada 1925-1927, „La Medeleni” (3 vol.) de Ionel Teodoreanu; în perioada 1925-1928, „Originea românilor” (2 vol.) de Alexandru Philippide; în perioada 1925-1935, „Megleno-românii” (3 vol.) monografie lingvistică, etnografică și istorică de Theodor Capidan.

- Se înființează întreprinderea Copșa Mică-Cugir, care a devenit *principala uzină de armament a României.*

- La Paris, se prezintă prima locomotivă acționată de *convertizorul sonic*, conceput de Gogu Constantinescu.

- *Generatorul cu aburi, cu ardere în cameră închisă și cu ardere instantanee* a fost realizat de Traian Vuia.

- Scaunul Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei a fost înălțat la rangul de Scaun Patriarhal. Primatul României, **Miron Cristea**, devine ca urmare: **Patriarh al Bisericii ortodoxe române.**

- Legea pentru organizarea și exploatarea căilor ferate. Este începutul autonomiei administrativ-financiare a C.F.R.

- Apare Decretul regal privind noua împărțire administrativă a României.

- A fost înființat *Institutul de statistică generală.*

- La 31 decembrie, Consiliul de Coroană ratifică renunțarea prințului Carol la succesiunea tronului în favoarea fiului său, Mihai.

● **Evenimente și documente din anul 1926.**

- *Opere științifice, literare și artistice:* În geometria diferențială, Gh. Vrânceanu introduce noțiunea „spațiu neolonom”; „Getica. O protoistorie a Daciei”, opera capitală a lui Vasile Pârvan; „Dumbrava minunată” de Mihail Sadoveanu; „Scriitori români și streini” de Garabet Ibrăileanu; „Fecioare despletite” de Hortensia Papadat-Bengescu; „Scânței galbene” de George Bacovia; sculptura „Arcaș odihnindu-se” realizată de Ion Jalea; în perioada 1926-1928, apare opera în 4 vol. a lui Nicolae Iorga „Essai de synthèse de l’humanité”; în perioada 1926-1929, apare la București, opera în 5 vol. „Istoria literaturii române contemporane” de Eugen Lovinescu.

- Se înființează, la Brașov, *Întreprinderile aeronautice române.*

- A fost inaugurată prima linie aeriană națională civilă între București și Galați.

- S-a construit, la Reșița, prima locomotivă pentru cale ferată normală.

- La 10 octombrie, are loc Congresul extraordinar al Partidului Național-Țărănesc, când a fost ratificată fuzionarea între Partidul Național Român și o parte a Partidului Țărănesc.

● **Documente și evenimente din anul 1927.**

- *Opere literare și științifice*: apare postum „Poema rondelurilor” de Alexandru Macedonski; „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu; „Întunecare” de Cezar Petrescu; „Concert de muzică de Bach” de Hortensia Papadat-Bengescu; „Poeme cu îngeri” de Vasile Voiculescu; „Poeme simple” de Zaharia Stancu; începe publicarea de către Octav Mayer a ciclului de lucrări privind „suprafețele riglate în spațiul proiectiv” denumite ulterior „suprafețele Mayer”; „Introducere în sociologie” de Mihai Ralea.

- Se înființează, în București, *Institutul de igienă și sănătate publică*.

- Se înființează *Institutul de cercetări și stațiuni agronomice*.

- La 4 iunie, se formează guvernul de tranziție condus de Barbu Știrbei, iar la 22 iunie, un nou guvern liberal condus de I.I.C. Brătianu.

- La 24 iunie, se înființează organizația fascistă *Legiunea arhanghelului Mihail*¹.

- La 20 iulie, Regele Mihai (minor) împreună cu **regenta instituită**, compusă din: Miron Cristea (patriarhul României), Gh. Buzdugan (președintele Înaltei Curți de casație) și prințul Nicolae, depun jurământul în fața parlamentului.

- După moartea, la 24 noiembrie, a lui I.I.C. Brătianu, conducerea PNL și a guvernului este preluată de Vintilă I.C. Brătianu.

- În decembrie, ia ființă *Societatea de difuziune radiofonică din România*.

● **Documente și evenimente din anul 1928.**

- *Opere literare și științifice*: „Hanul Ancuței” de Mihail Sadoveanu; „Migdale amare. Versuri umoristice și fanteziste” de George Topârceanu; în perioada 1928-1946, apar „Mențiuni critice” (5 serii) de Perpessicius; la București, se publică „Bilete de papagal” de Tudor Arghezi; „Aerodinamica aripilor de avion” de Elie Carafoli; „Chimie organică” (2 vol.) de Costin D. Nenițescu; „Tratat complet de medicină legală” de Mina Minovici.

- Se emite Legea privind *ocrotirea muncii minorilor și femeilor*; se stabilește *durata zilei de muncă la 8 ore*.

- Se emite Legea privind organizarea învățământului secundar.

¹ S-a numit Garda de Fier, din 1930. Din 1935 a devenit partidul Totul pentru țară. Organizația a devenit ulterior agentura politică a Germaniei naziste în România.

- Țara noastră aderă la *Pactul Kellog-Briand*, de interzicere a războiului ca instrument al politicii internaționale.

- Se formează un guvern național-țărănesc, condus de Iuliu Maniu (președinte al PNȚ).

- **Documente și evenimente din anul 1929.**

- *Opere științifice, literare și artistice*: „Mecanica analitică a sistemelor continue” a fost prezentată la Paris de Grigore C. Moisil; „Théorie du protectionisme et de l'échange international” de Mihail Manoilescu; „Zodia cancerului” de Mihail Sadoveanu; „Istoria literaturii românești. Introducere sintetică” de Nicolae Iorga; trilogia de filme haiducești începută cu Iancu Jianu (urmată de Haiducii în dec 1929 și Ciocoi în 1931).

- Semnarea la Paris a contractului de împrumut de 17 miliarde de lei contra unor garanții uriașe din partea României, însoțit de un sistem de control al creditelor prin *consilieri tehnici și experți* străini.

- Montarea postului de radio București, la Băneasa, de compania *Marconi*.

- A fost emisă Legea privind organizarea poliției generale (administrativă, judiciară și de siguranță).

- S-au emis Legile pentru organizarea ministerelor și pentru organizarea administrației locale.

- A avut loc greva minerilor de la Lupeni. Elementele radicale ale greviștilor au oprit grupul electric al unui puț, punând în pericol viața ortacilor aflați în subteran. Armata intervine brutal, soldându-se cu câteva zeci de morți și câteva sute de răniți.

- A început **Marele Crah la Bursa din New York care reprezintă începutul mării crize economice mondiale** (1929-1933) care a cuprins și România.

- **Documente și evenimente din anul 1930.**

- *Opere literare și științifice*: „Baltagul” de Mihail Sadoveanu; „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” de Camil Petrescu; „Stânci fulgerate” de Alexandru Philippide; „Icoane de lemn” și „Poarta neagră” de Tudor Arghezi; „Strofe pentru toată lumea” de Ion Minulescu; „Poezia lui Eminescu” de Tudor Vianu; introducerea, studierea și publicarea „funcțiilor poliarmonice” de Miron Nicolescu; „efectul circular al discontinuităților de magnetism” descoperit de Ștefan Procopiu.

- Se înființează *Federația română de fotbal*.

- S-a încheiat Contractul dintre Ministerul Apărării Naționale și firma *Skoda*, pentru livrarea de puști mitraliere (în valoare de 1,25 miliarde de lei) și de tancuri (în valoare de 5,5 miliarde de lei).

- La 6 iunie, se întoarce în țară prințul Carol, îndepărtat de la succesiunea tronului în 1926.

- La 8 iunie, parlamentul (majoritar PNT) îl proclamă pe prințul Carol rege al României, sub numele de **Carol II**, iar fostul rege Mihai a redevenit prinț moștenitor, cu titlul de „mare voievod de Alba Iulia”.

- Partidul Național Liberal exclude gruparea condusă de Gh. Brătianu, care fusese „favorabilă” lui Carol la ocuparea tronului.

- Se formează un guvern național-țărănesc condus de Iuliu Maniu.

- La 10 septembrie, N. Titulescu este ales președinte al celei de a XI-a Sesiuni a Adunării Societății Națiunilor.

- La 31 decembrie, a fost emisă *Legea pentru reducerea lefurilor salariaților publici*. Ea a fost cunoscută ca „prima curbă de sacrificiu” (reducere cu 10%). Au urmat mai târziu: „a doua curbă de sacrificiu” (în septembrie 1932, cu 15 %) și „a treia curbă de sacrificiu” (în 17 ianuarie 1933, cu 12,5%).

• **Documente și evenimente din anul 1931.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Flori de mucigai” și „Cartea cu jucării” de Tudor Arghezi; „Elegii pentru ființe mici” de Eugen Ionescu; „Roxana” de Gala Galaction; „Studii literare” de Garabet Ibrăileanu; se publică la Paris „Introduction à la géométrie différentielle projective de courbes” de Gheorghe Țițeica; „Dicționarul enciclopedic ilustrat” de I. Aurel Candrea și Gh. Adamescu; în perioada 1931-1936, apare, în 8 volume, „În preajma revoluției” de Constantin Stere; finalizarea tragediei lirice „Oedip” de George Enescu.

- În aprilie, guvernul național-țărănesc, condus de G.G.Mironescu, care înlocuise guvernul lui Iuliu Maniu, demisionează și este înlocuit de guvernul de *tehnicieni*, condus de Nicolae Iorga.

- N. Titulescu este ales președinte la a XII-a Sesiune a Adunării Societății Națiunilor.

- În decembrie, la Congresul P.C. din România, este ales secretar general Alexander Ștefanski (membru al P.C. Polonez).

• **Documente și evenimente din anul 1932.**

- *Opere literare și artistice*: „Introducere în studiul limbilor romanice” de Iorgu Iordan; „Răscoala” de Liviu Rebreanu; „Papucii lui Mahmud” de Gala Galaction; premiera piesei lui Tudor Mușatescu „Titanic Vals”.

- Guvernul condus de N. Iorga demisionează (31 mai) și este înlocuit de un guvern național-țărănesc (6 iunie), condus de Alexandru Vaida-Voievod.

- La 20 oct. se formează guvernul condus de Iuliu Maniu, avându-l ca ministru de externe pe N. Titulescu.



IULIU MANIU

Politician, deputat în parlamentul de la Budapesta, de mai multe ori prim-ministru al României, președintele Partidului Național Țărănesc

Născut: 1873, Bădăcin, Sălaj

Decedat: 1953 la închisoarea din Sighet

Tată: Ioan Maniu; mamă: Clara Maniu

Studii la Facultatea de Drept din Cluj, apoi Budapesta și Viena, unde a devenit doctor în drept în 1896. Membru al Partidului Național Român din Transilvania (Austro-Ungaria).

După întoarcerea din Italia, unde luptase în 1918, Maniu a fost trimis la Viena pentru a negocia drepturile românilor din Transilvania. A făcut parte dintre organizatorii Marii Adunări de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, unde s-a decis unirea Transilvaniei cu Regatul României. El **nu a recunoscut** Constituția din 1923, afirmând că ar fi nulă de drept. În 1926, Partidul Național Român din Transilvania s-a unit cu Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache, formându-se **Partidul Național Țărănesc** al cărui președinte a fost în mai multe rânduri.

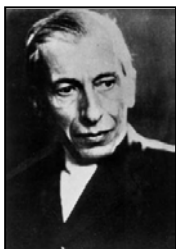
PNȚ obține majoritatea la alegerile din decembrie 1928, dar prima guvernare țărănistă a avut loc în perioada mării crize economice mondiale și programul lui Iuliu Maniu nu a putut fi aplicat.

Iuliu Maniu a facilitat reîntoarcerea în țară a lui Carol II și încoronarea acestuia, ulterior devenind adversari.

În 1938, s-a opus înființării Frontului Renașterii Naționale. Eșecul politicii lui Carol II și pierderile teritoriale l-au determinat să refuze colaborarea cu regimul instalat în 6 septembrie 1940 și a celui postlegionar.

La alegerile din 19 noiembrie 1946, PNȚ a obținut o victorie zdrobitoare, dar rezultatele au fost falsificate de forțele comuniste.

Iuliu Maniu a fost arestat în iulie 1947, judecat pentru „înaltă trădare” și condamnat la închisoare pe viață. A murit la 5 februarie 1953 în închisoarea de la Sighet.



NICOLAE CONSTANTIN PAULESCU

8.11.1869, București – 19.07.1931, București

Medic și fiziolog, profesor la Facultatea de Medicină din București. Și-a adus aportul la descoperirea hormonului antidiabetic (produs de pancreas), denumit ulterior insulină.

A urmat cursurile liceale la Mihai Viteazul (absolvit în 1888). În același an, începe să studieze medicina la Paris. A obținut titlul de doctor în medicină în 1897. În anii 1897-1900, a lucrat la Paris în diferite spitale și clinici, ocupând diverse funcții. S-a reîntors în țară, în anul 1900, și a devenit profesor de Fiziologie la Facultatea de Medicină și simultan, director al Clinicii de medicină internă în cadrul spitalului bucureștean *St. Vincent de Paul*.

În anul 1923, Premiul Nobel pentru Fiziologie sau Medicină a fost conferit canadienilor Fr. Grant Banting și Ch. Herbert Best pentru descoperirea insulinei; aceștia au negat influența rezultatelor pe care le obținuse Paulescu.

Abia în 1976, profesorul Ioan Pavel în lucrarea sa „The Priority of N.C. Paulescu in the Discovery of Insulin” a prezentat documente indubitabile privitoare la meritele lui Paulescu. În anul 1990, Academia Română i-a acordat post-mortem titlul de membru.

Activitatea politică a lui N.C. Paulescu.

Concepția politică a lui Paulescu a fost plină de controverse din cauza antisemitismului și susținerii sale deschise a extremei drepte. Alexandru C. Cuza împreună cu N.C. Paulescu au înființat în 1922 *Uniunea Națională Creștină*, primul partid din Europa care a adoptat ca simbol oficial svastica, iar după un an au pus bazele *Ligii Apărării Naționale Creștine*, având ca însemn svastica neagră în mijlocul tricolorului românesc. Paulescu consideră că pericolul evreiesc ”este dispus în gama sexualității interetnice”. Mentor al lui Corneliu Zelea Codreanu, care, în procesul pe care l-a avut în 23 martie 1924, l-a citat ca martor principal pe Paulescu.

Pentru Paulescu, evreii erau păduchi care trebuiau eliminați de pe teritoriul țării.



NICOLAE TITULESCU

Diplomat și om politic, ministru al Afacerilor Străine, de mai multe ori, președinte al Ligii Națiunilor.

Născut: 04.03.1882, Craiova

Decedat: 17.03.1941, Cannes

Tată: avocat, moșier în Titulești, Olt

Studii: dreptul la Paris, unde își ia și doctoratul. Profesor de drept la Universitatea din Iași (1905), apoi la Universitatea din București (1907). Deputat din partea Partidului Conservator Democrat (1912), condus de Take Ionescu. Devine apoi ministru al Finanțelor (1917), în guvernul lui Ion I.C. Brătianu.

În 1918, împreună cu alți fruntași români (Take Ionescu, O. Goga, Traian Vuia, C. Mille), înființează la Paris Comitetul Național Român, pentru a face propagandă pentru dreptul poporului român la **unitatea națională**. Titulescu a fost ministru al Afacerilor Străine de mai multe ori (în anii 1928-1936). Din anul 1921, el a fost delegat permanent al României la Liga Națiunilor de la Geneva, fiind ales președinte de două ori (1930 și 1931). El a militat împotriva revizionismului european, pentru păstrarea frontierelor conform tratatelor de pace, pentru bună vecinătate între statele mici și mari. Contemporanii i-au reproșat apropierea de liderii vremii din URSS și simpatia sa privind manifestările stângii politice europene, mai ales cu privire la războiul civil din Spania.

A luptat intens pentru întărirea colaborării internaționale, pentru pacea și securitatea europeană. Carol II, sub presiunea cercurilor de dreapta (pro-naziste, legionare), îl îndepărtează din toate funcțiile oficiale și îl obligă să părăsească țara.

Nicolae Titulescu pleacă din viață la Cannes (1941), după o lungă suferință.

● Documente și evenimente din anul 1933.

- *Opere literare*: „Drumul ascuns” de Hortensia Papadat-Bengescu; „Rusoaica” de Gib Mihăiescu; „Adela” de Garabet Ibrăileanu; „Cartea nunții” de George Călinescu; „Patul lui Procust” de Cezar Petrescu; „Poemul invectivă” de Geo Bogza.

- Primul model al *Aerodinei lenticulare* realizat de Henri Coandă a fost testat.

- Au fost construite clădirile Uzinelor metalurgice **Malaxa**.

- În perioada 1933-1935, a fost construită clădirea Facultății de drept din București.

- În ianuarie, s-a constituit la Deva *Frontul Plugarilor* condus de Petru Groza.

- În noiembrie, se formează guvernul liberal condus de I.G. Duca (președinte al PNL).

- Președintele PNT, Al. Vaida-Voievod, demisionează, iar Ion Mihalache devine noul președinte.

- La 29 decembrie, **I.G. Duca** este asasinat de legionari la Sinaia. Se instituie starea de asediu în localitățile principale și cenzura presei. Carol II îl numește prim-ministru pe C. Angelescu.



ION GHEORGHE DUCA

Om politic liberal, ministru al Educației (1914-1918), ministru al Agriculturii (1919-1920), ministru al Afacerilor Externe (1922-1926), ministru al Afacerilor Interne (1927-1928), prim-ministru (14.11.1933-30.12.1933)

Născut: 20.12.1879, București

Decedat: 29.12.1933, Sinaia

Deputat din partea PNL (1908). Ministru de externe (1922). A fost un susținător al Micii Înțelegeri (România, Iugoslavia, Cehoslovacia) pentru a împiedica revizionismul Ungariei. În noiembrie 1933, Carol II i-a cerut să devină prim-ministru până la alegerile din decembrie.

Duca a încercat să anihileze organizația naționalistă de extremă dreaptă Garda de Fier. A fost asasinat în gara Sinaia de N. Constantinescu, susținător al Gărzii de Fier. Carol II a fost informat despre intențiile Nicadorilor, dar nu a acționat, trecând cu vederea eventualele consecințe.

Duca, cu un grup de profesori, a participat la înființarea organizației Cercetașii României.

• Documente și evenimente din anul 1934.

- *Opere literare și științifice*: „Inimi sub săbii” de Eugen Jebeleanu; „Tălmăcirii din Esenin” de Zaharia Stancu; „Viața lui Ștefan cel Mare” și „Noptile de sânziene” de M. Sadoveanu; „O viață de om așa cum a fost” (3 vol.) și „Istoria literaturii românești contemporane” (2 vol.) de N. Iorga; „Nu” de Eugen Ionescu și „De două mii de ani” de Mihail Sebastian; în perioada 1934-1936, au apărut: „Opera lui Mihail Eminescu” (5 vol.) de George Călinescu și „Estetica” (2 vol.) de Tudor Vianu; „Variația rezistenței în câmp magnetic”, teza de doctorat a lui Șerban Țițeica (analiza cuantică a fenomenului); „Analiza spectrală a unor elemente chimice” elaborată de Horia Hulubei; „Seria de studii privind gazele ionizate și ionosfera” de Theodor V. Ionescu; Introducerea „spațiilor Barbilian” de Dan Barbilian; noțiunea de „lanț cu legături complete” introdusă în teoria probabilităților de Octav Onicescu și Gheorghe Mihoc.

- În perioada 1934-1941, s-a construit în București clădirea *Palatului Monopolurilor de Stat*, ulterior *Comitetul de Stat al Planificării*, în prezent *Ministerul Economiei* (arhitect: Duiliu Marcu).

- La 5 ianuarie, se formează guvernul liberal condus de Gh. Tătăărăscu (1934 – dec. 1937), care a facilitat instaurarea dictaturii regale a lui Carol II.

- La 9 februarie, s-a semnat la Atena **Pactul Înțelegerii Balcanice** (România, Iugoslavia, Grecia și Turcia).

- În iunie, se reiau relațiile diplomatice dintre România și URSS

- Apare legea după care tot personalul CFR, în caz de mobilizare, este tratat după legile și regulamentele militare.

● **Documente și evenimente din anul 1935.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Din pragul apusului” de I.Al. Brătescu-Voinești; „Logodnicul de Hortensia Papadat-Bengescu; „Sociologia militans” de Dimitrie Gusti; „Cântece de dragoste și de moarte” de Adrian Maniu; „Istoria Românilor” (în 3 volume, 1935-1946) de Constantin C. Giurescu; la Paris se publică „Les réflexes conditioneles” de Gh. Marinescu și Arthur Kreindler; „Întrebuințarea reactivului mercaptobentiazolului” de Gh. Spacu; la București, în fața Universității, Ion Jalea termină statuia lui „Spiru Haret”; premiera primului film sonor românesc „Bing-Bang” de Stroe și Vasilache.

- La București, se construiește (1935-1936) **Arcul de Triumf**, proiectat de arh. Petre Antonescu.

- Reînființarea Gărzii de Fier sub denumirea *Totul pentru țară*, partid condus de *generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul*.

- Din aripa de extremă dreaptă a Partidului Național-Țărănesc, se constituie organizația *Frontul românesc*, condusă de Alexandru Vaida-Voievod.

- Prin fuziunea dintre Liga Apărării Național-Creștine (condusă de A.C. Cuza) și Partidul Național Agrar (condus de O. Goga) *ia ființă organizația fascistă Partidul Național-Creștin*.



CORNELIU ZELEA CODREANU

Liderul extremei drepte național-creștine din România interbelică, al partidelor Garda de Fier, Totul pentru Țară și al Legiunii Arhanghelul Mihail (neoficial legionari, cămășile verzi)

Născut:13.09.1899, Huși; Decedat 30.09.1938

Tatăl: Ion Zelinski (schimbat în Zelea Codreanu, 1902)

Mama: Eliza Zelea Codreanu, născută Brauner de

origine germană, bavareză

A urmat liceul militar de la Mănăstirea Dealu (1912-1916). A fost admis la Facultatea de Drept din Iași. A fondat în 1922 „Asociația studenților creștini”.

A participat la Primul Război Mondial cu dispensă de vârstă. A urmat Școala Militară de Infanterie de la Botoșani (1917-1918).

Devine membru al Gărzii Conștiinței Naționale în 1919. A urmat câteva luni de studiu la Berlin și Jena. Revine în țară și participă la manifestările studențești pentru limitarea numărului evreilor în învățământul superior („*numerus clausus*”).

Împreună cu prof. univ. A.C. Cuza, înființează în 1923 Liga Apărării Naționale Creștine (LANC), partid profund antisemit și antidemocrat. În 1924, în timpul unei altercații în tribunal, îl împușcă mortal pe prefectul (liberal) Manciu, este însă achitat pentru „legitimă apărare”.

Fondează cu *Ion Moța*, *Radu Mironovici* ș.a. mișcarea paramilitară **Legiunea Arhanghelului Mihail**, cu scopul declarat de a promova ortodoxismul naționalist pentru a lega structural creștinismul ortodox de „românitate”.

În 1931, a fost ales în parlament deputat de Neamț, iar în 1932, devine din nou parlamentar, dar de Tutova. A fost implicat indirect în asasinarea primului-ministru I.G. Duca (1933) și a jurnalistului Mihai Stelescu (1936).

Pentru ultraj adus unui demnitar în exercițiul funcțiunii (N. Iorga), a fost condamnat la 6 luni de detenție. A fost asasinat din ordinul lui Carol II, împreună cu alți 13 legionari, în noaptea de 29/30 noiembrie 1938, de jandarmii care îl transportau spre închisoarea Jilava.

● **Documente și evenimente din anul 1936.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Teze și antiteze” de Camil Petrescu; „Pajere” de Mateiu Caragiale; „Generație și creație. Contribuții la critica timpului” de Tudor Vianu; „Orizont și stil” și „Spațiul mioritic” de Lucian Blaga; „Inimi cicatrizate” de Marcel Blecher; „Istoria Românilor” (în zece volume) de N. Iorga; se publică la Paris „Les fonctions poly-harmoniques” de Miron Nicolescu și „Les espaces nonholonomes et leurs applications mécaniques” de Gheorghe Vrânceanu, iar la București „La dérivée aréolaire” de Nicolae Teodorescu și „Agrarism, capitalism și imperialism” de Virgil Madgearu; premiera tragediei lirice „Oedip” de George Enescu la Opera mare din Paris.

- *Alte realizări*: începe construirea *Palatului regal* din București; se înființează în București *Muzeul satului*; în perioada 1936-1938, se

construiesc clădirea *Bibliotecii Academiei Române* și clădirile *Uzinelor N. Malaxa*.



CAROL II

Rege al României (8.06.1930 – 6.09.1940).

Principe de Hohenzollern-Sigmaringen

Născut: 15.10.1893 și decedat la 4.04.1953.

A fost fiul cel mare al regelui Ferdinand al României.

Carol s-a căsătorit prima oară la Odessa, Ucraina, cu Ioana Maria Valentina Lambrino („Zizi”). Ulterior, i s-a născut un fiu considerat

ilegitim, Mircea Gregor Carol Lambrino. La 10 martie 1921, s-a căsătorit la Atena cu prințesa Elena a Greciei și Danemarcei. Din această căsătorie, s-a născut pe 25 octombrie 1921 prințul Mihai.

Mariajul acesta s-a deteriorat în urma aventurii lui Carol cu Elena Lupescu, fiica unui farmacist evreu, Nicolas Grünberg (acesta adoptase numele Nicolae Lupescu). Carol și regina-mamă Elena au divorțat în 1928. Scandalul l-a obligat pe Carol să renunțe la tron în 1925, în favoarea fiului său minor, care a devenit rege în iulie 1927. A părăsit țara cu E. Lupescu. S-a întors în România în urma negocierilor cu Iuliu Maniu, iar pe 6 iunie 1930 a fost proclamat rege¹. Deceniul domniei sale a fost marcat de **Camarila regală**.

Acest grup de influență a fost implicat în numeroase acte de corupție, cel mai cunoscut fiind **Afacerea Skoda**.

După ce a manipulat partidele Național Liberal și Național Țărănesc și unele grupări anti-semite, pe 10 februarie 1938, a luat două măsuri importante: desființarea partidelor politice și împărțirea teritoriului României în 10 ținuturi (după modelul fascist). În acest mod, și-a asigurat puterea supremă (instaurarea **dictaturii regale**).

Doi ani mai târziu, în anul 1940, forțat de presiunile externe ale URSS, Germaniei, Bulgariei și Ungariei, renunță la părți din teritoriul României.

Carol a cedat în favoarea administrației pro-germane a generalului Ion Antonescu, fiind obligat să abdice în favoarea fiului său Mihai².

¹ În ciuda înțelegerii cu Iuliu Maniu o aduce în țară pe Elena Lupescu („Magda”).

² S-a căsătorit cu E. Lupescu, în Brazilia în 1947, dându-i titlul de prințesa Elena de Hohenzollern. S-a stabilit în Portugalia până la sfârșitul vieții.



ELENA

Regina-mamă a României, principesă de Grecia și Danemarca

Născută: mai 1896, Atena, Grecia

Decedată: noiembrie 1982, în Elveția

Elena a fost fiica lui Constantin I, regele Greciei și a soției sale, Sofia de Prusia. Căsătorită cu Carol II, ea a avut fiu pe Mihai, viitor rege al României, născut la 25 oct. 1921. S-a despărțit de Carol II în 1928. La prima abdicare a lui Carol II, ea a rămas cu fiul ei în România fără să dețină nici o poziție

oficială.

Parlamentul Romaniei a ratificat în 1926 abdicarea regelui Carol II și a acordat Elenei titlul de *Prințesă a României*. În 1930 după finalizarea divorțului, prințesa Elena a părăsit țara și s-a stabilit în Italia.

• Documente și evenimente din anul 1937.

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Țara fetelor” de Maria Banuș; „Istoria literaturii române contemporane, 1900-1937” de Eugen Lovinescu; „Geneza metaforei și sensul culturii” de Lucian Blaga; „Viața lui Ion Creangă” de George Călinescu; se publică la Paris „Dependența statistică. Lanțuri și familii de lanțuri discontinue” (în franceză) de Octav Onicescu și Gheorghe Mihoc; „Pictura românească în secolul al XIX-a” de George Oprescu.

- Prin decret-lege al guvernului se înființează *Straja țării*, organizație paramilitară a tineretului.

- Guvernul liberal condus de Gh. Tătăărăscu demisionează, fiind înlocuit de guvernul național-creștin condus de Octavian Goga, secundat de A.C. Cuza.



MIRCEA ELIADE

13.03.1907, București – 22.04.1986, Chicago/SUA

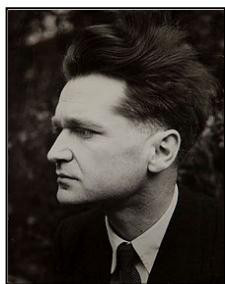
Filozof și istoric al religiilor, scriitor român. Profesor la Universitatea din Chicago din 1957, a devenit cetățean american în 1966. Recunoscut din adolescență ca posibil „șef al generației” sale el a plecat din România ca un filozof de seamă.

Eliade a aparținut, de la mijlocul deceniului 1930–1940, de grupul din jurul lui Nae Ionescu; filozoful a adoptat ideologia Mișcării legionare. A scris pentru diferite publicații

ale acesteia printre care și în Buna Vestire. În timpul unei campanii împotriva Gărzii de Fier, Eliade a fost arestat la 14 iulie 1938, iar ministrul de interne - Armand Călinescu – a hotărât arestul pentru trei săptămâni la sediul Siguranței și apoi detenția în lagărul de la Miercurea Ciuc unde s-a îmbolnăvit grav scuipând sânge. A fost eliberat și internat în sanatoriul din Moroeni.

Deși scria articole antisemite, el s-a opus expatrierii unor mari intelectuali evrei, continuându-și prietenia cu unii evrei ca Mihail Sebastian. Drama *Iphigenia* a fost considerată de unii critici, printre care de Mihail Sebastian, ca o alegorie a morții lui C.Z. Codreanu.

Eliade a accentuat conceptul de spațiu și timp *sacru*. Pentru el spațiul sacru este centrul universului, iar timpul sacru este repetarea elementelor de la originea lumii. În conceptul acesta oamenii din epoca incipientă erau orientați în timp și spațiu, iar cei moderni s-ar prezenta ca fiind debusolați. Însă chiar și în omul modern ar exista o măsură ascunsă, subconștientă, care este guvernată de prezența misterioasă a unor simboluri religioase profunde. Eliade nu și-a găsit liniștea nici după moarte. Oameni care nu și-au lăsat amprenta socială prin creația lor, n-au vrut să-i vadă opera sa uriașă, cu zecile de volume elaborate și l-au atacat cu ură viscerală numai pentru latura antisemită, insignifiantă în ansamblul capodoperei sale.



EMIL CIORAN

8.04.1911, Rășinari – 20.06.1995, Paris

Filozof, eseist și scriitor român care a trăit în Franța, dar n-a solicitat niciodată cetățenia franceză. Tatăl său, Emilian Cioran, a fost protopop ortodox și consilier la Mitropolia din Sibiu. Tatăl mamei (Elvira Comaniciu) a primit rangul de baron din partea autorităților austro-

ungare. Acesta (Gheorghe Comaniciu) a fost notar. Ca urmare, Emil Cioran, după mamă, provenea dintr-o familie nobilă din Transilvania.

A studiat la liceul Gheorghe Lazăr din Sibiu, iar la 17 ani începe studiul filozofiei la Universitatea din București. Cunoșcând bine limba germană, a studiat în original pe Immanuel Kant, Arthur Schopenhauer și în mod deosebit pe Friedrich Nietzsche. În 1933, obține o bursă, care i-a permis să-și continue studiile de filozofie la Berlin, unde s-a apropiat de Nicolai Hartmann și Ludwig Klages. Primele lui cărți au fost „Pe culmile disperării”, (1934), „Cartea amăgirilor” (1935), „Schimbarea la față a României” (1936), „Lacrimi și Sfinți” (1937); al doilea volum, „Schimbarea la față a României” a

apărut după 1990 și a fost autocenzurat, dispărând multe pasaje apreciate extremiste și stupide. Tânărul Cioran a fost influențat de trezirea spirituală excitată de valorile antiraționaliste, care au derapat în extremismul de dreapta. El n-a fost niciodată membru al Mișcării legionare, ci a simpatizat numai cu ideile acesteia, fără a accepta metodele ei violente. În 1933, a plecat cu o bursă la Berlin. În 1936, revine în țară, fiind profesor de filozofie la Liceul "Andrei Șaguna" din Brașov, iar în perioada 1937-1944, a fost plecat la Paris cu o bursă a Institutului Francez din București. În 1940, a început să scrie „Îndreptar pătimăș”, ultima sa carte în limba română. În 1945, Cioran s-a stabilit definitiv în Franța, unde a trăit la Paris ca apatrid. Locuința lui Cioran la Paris era în Cartierul Latin, unde a trăit izolat, dar a stabilit relații cu Eugen Ionesco, Mircea Eliade, Barbu Fundoianu, Paul Gelan, Henri Michaux, Samuel Beckett printr-o corespondență uriașă, dovedindu-se un autor epistolar deosebit. Cioran și-a manifestat interesul pentru cugetările profund personale, fiind influențat de gândirea existențialistă cu note mistice și creștine, «trăirismul» românesc. Obsedat de diferitele aspecte privitoare la suferință și moarte, a ajuns la ideea supraviețuirii prin sinucidere. Albert Camus și Jean-Paul Sartre manifestaseră pregnant tema existențialistă, exprimată de Cioran prin sintagma: ”să fie pentru noi existența un exil și neamul o patrie?”. Din opera lui Cioran se desprind câteva teme de reținut: păcatul originar, raportul cu ființa umană, amenințarea «răului», obsesia absolutului, refuzul întăririi prin credință. Emil Cioran consideră că omul tinde să se autodistrugă prin: exces de autoanaliză, obiectivare de sine, de transparență și prin victoria artificialului.



OCTAVIAN GOGA

Poet (de origine aromână), politician de extremă dreaptă (antisemit, pro-nazist), membru al Academiei Române (1920), prim-ministru (28.12.1937 - 11.02.1938), doar 44 de zile.

Născut: 01.04.1881, Rășinari

Decedat: 07.05.1938, Ciucea

Tata: Iosif Goga, preot ortodox, mama: Aurelia, învățătoare

Studii: la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Budapesta (1900), apoi la Berlin (terminate în 1904). A scris mult; volumul „Poezii” (1905) avea majoritatea creațiilor apărute în revista Luceafărul (tipărită la Budapesta).

O. Goga avea mereu o atitudine curajoasă. El a avut o poziție critică față de exploatarea țăranilor din România și față de guvernarea de atunci. Aceasta i-a adus două arestări și o încarcerare de o lună la Seghedin. Guvernul de la Budapesta i-a intentat lui Goga, care era cetățean austro-ungar, un proces de înaltă trădare, ca urmare a activităților sale din România. Sentința a fost condamnare la moarte în contumacie. A luptat ca soldat în armata română în Dobrogea. După pacea de la București, a fost obligat să părăsească România, alegând să plece în Franța. Goga a revenit în România reîntregită în anul 1919.

Guvernul efemer condus de el a fost creația Partidului Național Creștin¹.

Guvernul lui Goga, încălcând prevederile Constituției din 1923 și obligațiile internaționale asumate de România a emis, în ianuarie 1938, Decretul 169 privind revizuirea cetățeniei. Aceasta a fost prima dintr-o serie de legi discriminatorii, de **purificare etnică**. Evreii, lăsați la discreția unor funcționari publici tiranici, au început să se expatrieze. Într-un interviu, acordat ziarului britanic "Daily Herald" (1938), Goga afirma că în țară se aflau 500.000 de evrei considerați "ilegali" și solicita deportarea lor în Madagascar. El, fostul **minoritar român** eliberat de sub asuprirea habsburgică, s-a dovedit a fi un extremist de dreapta, xenofob, cu tendințe fasciste și antisemite.

A decedat în castelul de la Ciucea în urma unui infarct cerebral.



Istrate N. Miclescu (22 mai 1881, Ploiești – 29 mai 1951, penitenciarul Aiud) a fost jurist, profesor universitar, om politic, ministru al afacerilor străine.

Tatăl său a fost profesorul Nicolae Miclescu.

Studii: liceul I.C.Brătianu Pitești (1899), cursuri de drept la Paris (licența, 1903 ,doctoratul,1906).

Avocat la Baroul Argeș, apoi la Baroul Ilfov (unde a fost decan în anii 1923-1928 și 1936).

A predat cursuri de drept civil și filosofia dreptului la Facultatea de drept din București din anul 1912. Istrate Miclescu a devenit membru al PNL din anul 1918. A fost ales deputat în anii 1920, 1927 și 1931 (când a fost ales și vicepreședinte al Camerei Deputaților). În

¹ Acest partid, produs al fuziunii Partidului Național Agrar (condus de O. Goga) și al Ligii Apărării Național Creștine (condusă de A.C. Cuza), s-a constituit la Iași în 1935.

guvernul Goga-Cuza a fost ministru de externe (28.12.1937-10.02.1938). A fost însărcinat cu elaborarea unei noi Constituții, care să legitimeze noul regim (după instaurarea dictaturii regale).

Este numit în Consiliul Superior al Frontului Renașterii Naționale, senator în noul parlament și ministru de justiție în guvernul Gh. Tătărescu (24.11.1939-10.05.40). Fiind antisemit în ședința Baroului, la data de 07.02.1937, a stabilit ca avocații evrei să nu mai fie admiși, iar ca ministru de justiție a introdus legislația antisemită. În 1945 a fost exclus din barou de comuniști. A fost arestat și condamnat la 20 de ani de temniță grea (01.07.48).

A plecat din viață la 29 mai 1951, în penitenciarul Aiud.

Familia Micescu a stăpânit moșiile de la Micești și Ciumești încă din secolul al XVI-lea. Micescu a fost considerat unul dintre cei mai buni avocați și oratori ai României. Epoca l-a reținut pentru pasiunile sale: cărțile (33 de mii volume), vânătoarea și femeile (a fost căsătorit de patru ori).

● Evenimente și documente din anul 1938.

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Cântece de pierzanie” de Mihai Beniuc; „Enigma Otiliei” de G. Călinescu; „Studii și portrete literare” de Tudor Vianu; „Pagini de critică literară” de Vladimir Streinu; „Enciclopedia României” (4 vol., în 1938-1943) de un colectiv condus de sociologul Dimitrie Gusti; „Istoria limbii române” (6 vol., în 1938-1946) de Alexandru Rosetti; este realizată statuia „Cărturarul” de Gh. Anghel;

- Sunt inaugurate, la Târgu Jiu, monumentele realizate de C. Brâncuși: „Poarta sărutului”, „Masa tăcerii” și „Coloana fără sfârșit” (sau „*Coloana infinitului*”).

- La 10 februarie 1938, regele Carol II înlătură guvernul O. Goga-A.C. Cuza și **instaurează dictatura personală**. Se decretează o nouă Constituție care stabilește sfârșitul regimului parlamentar și **instaurarea dictaturii regale**. Se formează al doilea guvern, condus de patriarhul **Miron Cristea**. Se desființează partidele politice și se instituie **Consiliul de Coroană**, cu miniștri și consilieri regali numiți de monarh.

- La întâlnirea neoficială dintre Hitler și Carol II, i s-a cerut regelui alianță totală cu Reichul și aducerea la putere a Gărzii de Fier.

- Ia ființă organizația politică unică **Frontul Renașterii Naționale** și se restabilește organizația paramilitară *Straja țării*.

● **Documente și evenimente din anul 1939.**

- *Opere literare și științifice:* „Visuri în vuietul vremii” de Al. Philippide; „Versuri” de Ion Minulescu; „Țări de piatră, de foc și de pământ” de Geo Bogza; „Opere” de Mihail Eminescu (ediția Perpessicius); „Artă și valoare” de Lucian Blaga; „Problemele alimentației pentru individ și colectivitate” de Gr. Benetato.

- La 1 februarie, a fost remaniat guvernul Miron Cristea, în care apar partizani ai Germaniei: **I. Bujoiu** și **I. Gigurtu**.



MIRON CRISTEA

Primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. El a fost publicist, filolog, politician, senator, regent (iulie 1927 - iunie 1930), teolog, prim-ministru al României (1 febr. 1938 - 6 martie 1939). Membru de onoare al Academiei Române.

Patriarhul dr. Miron Cristea (între 1925-1939) s-a născut la 20 iunie 1868, Toplița, Harghita și a decedat la 6 martie 1939 la Cannes, Franța. La naștere purta numele Elie (Ilie). Provenea dintr-o familie de țărani.

- În 1891, a fost trimis de mitropolia din Sibiu cu o bursă de studii la Budapesta, unde a studiat la Facultatea de Litere și Filosofie, obținând titlul de doctor în filologie. A mai ocupat funcțiile de episcop al Caransebeșului și de mitropolit-primat (1919-1925). Biografia sa a fost și încă este controversată (unele cercuri l-au definit ca anti-semit).

- La 7 martie 1939, se formează un nou guvern condus de Armand Călinescu.

- Apare noua *lege electorală care abrogă votul universal*.

- La 1 septembrie, Polonia este invadată de trupele germane, **dezlănțuindu-se cel de al doilea război mondial**.

- Polonia este înfrântă de armata germană; guvernul ei se refugiază în România.

- Legionarii îl asasinează pe prim-ministrul Armand Călinescu. Generalul Gheorghe Argeșanu conduce guvernul pentru câteva zile.



ARMAND CĂLINESCU

Economist și politician român, deputat (1926-1937), ministru și prim-ministru

Născut: 04.06/22.05.1893, Pitești; decedat: 21.09.1939, București.

Studii: drept și filozofie (Universitatea București), apoi

doctorat în științe politice și economice la Paris.

Membru al Partidului Național Țărănesc. Ministru în guvernele Vaida-Voievod și Octavian Goga. La ordinul lui Carol II, *a comandat asasinarea* liderilor legionari, inclusiv a lui Corneliu Zelea Codreanu. A fondat partidul regal: Frontul Renașterii Naționale (în decembrie 1938).

A fost ministru al Sănătății, al Educației Naționale și al Apărării Naționale. Carol II îl numește prim-ministru la 07.03.1939. Armand Călinescu a dus o politică apropiată de Franța și Marea Britanie. După invadarea și ocuparea Poloniei de germani, a permis refugiul guvernului polonez. A fost asasinat de legionari (la 21 septembrie 1939).

Ulterior, se formează un guvern condus de Constantin Argetoianu (28 septembrie), succedat în curând de guvernul condus de Gh. Tătărăscu (24 noiembrie).

● **Documente și evenimente din anul 1940.**

- *Opere literare și științifice:* „Limba română” de Sextil Pușcariu; „Diferențialele divine” de Lucian Blaga; „Evoluția economiei românești după războiul mondial” de Virgil Madgearu; „Introducere în chimia fizică” de Eugen Angelescu; Titu Maiorescu (2 vol.) de Eugen Lovinescu; „Fauna României” de Ion Simionescu; „Viața lui I.L. Caragiale” de Șerban Cioculescu; „Istoria literaturii vechi” de Nicolae Cartoian (3 vol. 1940-1945).

- Noul guvern format (4 iulie), condus de Ion Gigurtu, îl avea în componență pe Horia Sima, șeful Gărzii de Fier.

- Ultimatumul deschis dat lui Carol II, printr-o scrisoare din partea lui Hitler, prin care i se impunea să facă unele concesii teritoriale Ungariei horthyste.

- La Salzburg, are loc întrevederea prim-ministrului I. Gigurtu, împreună cu ministrul de externe M. Manoilescu, cu A. Hitler, însoțit de Joachim von Ribbentrop. Hitler insistă ca România să satisfacă cererile Ungariei prin negocieri directe.

- La 30 august, se semnează **Dictatul de la Viena**, prin care România cedează Ungariei 43.402 *kmp* și 2.667.000 *locuitori*.

- Ion Antonescu semnează la Berlin “Pactul tripartit” (Germania, Italia și Japonia).

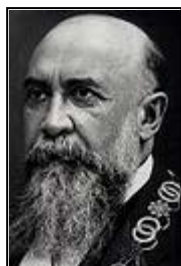
- A fost ales Șef Rabin al Cultului Mozaic din România Dr. Alexandru Șafran (detalii în anexa /1/ de la sfârșitul lucrării).

Mihai I (la 18 ani) a fost proclamat rege fără depunerea vreunui jurământ pe constituție și *fără votul de aprobare al parlamentului*. El a

fost încoronat cu Coroana de Oțel și uns rege de patriarhul României *Nicodim Munteanu*. Autoritatea regelui Mihai a fost redusă la prerogativele de a fi șeful suprem al armatei și de a desemna prim-ministrul, care avea puteri depline, numit oficial „conducător”.

Mihai I fost ***avansat la gradul de mareșal***, bastonul fiindu-i înmănat de Ion Victor Antonescu, **conducătorul statului român**.

- Legionarii îi asasinează pe Virgil Madgearu (în pădurea Snagov) și pe N. Iorga (la Strejnic).



NICOLAE IORGA

Istoric, critic literar, documentarist, dramaturg, poet, enciclopedist, memorialist, profesor universitar, academician; ministru, parlamentar și prim-ministru. Născut: 17.01.1871, Botoșani; decedat: 27.11.1940, Strejnic (Prahova)

Se pare că era de origine aromână.

Tata: Nicu Iorga, avocat; mama: Zulnia Iorga (n. Arghiropol); soția: Catinca.

Studii: absolvă Universitatea din Iași într-un singur an (cu diploma ***“magna cum laudae”***). Apoi, își continuă studiile la Paris, Berlin și Leipzig. Obține doctoratul în 1893.

La 24 de ani, devine – prin concurs – profesor de istorie la Universitatea din București. Membru titular al Academiei Române (1911).

Acest patriarh al culturii a fost probabil cel mai prodigios autor român, cu cele 1.003 volume, 12.755 articole și 4.963 recenzii. Pe cât de savant, pe atât de naiv în politică; n-a putut decela *tendința și adevăratele intenții ale legionarilor lui Horia Sima*.

Nicolae Iorga a fost asasinat (27.11.1940) de legionari, în pădurea Strejnic.

• Documente și evenimente din anul 1941.

- *Opere literare și științifice*: „Iarba fiarelor” versuri de Zaharia Stancu; „Cântece țigănești” de Miron Radu Paraschivescu; „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” de G. Călinescu; „Renașterea și reforma” de Andrei Oțetea; „Filozofia românească de la origini până astăzi” de N. Bagdasar; „Calculul modul în propozițiile de logică matematică” de Gr. Moisil.

- Se înființează *Oficiul fierului* pentru desfacerea produselor laminate de fier.

- Se creează *Oficiul de aprovizionare și distribuire a produselor de pielărie*.

- Are loc, între 21-23 ianuarie, **rebeliunea armată organizată de legionari** (cu manifestări sângeroase, jafuri și distrugeri). *Scopul ei fusese de a lua toată puterea de stat*. A fost înăbușită de armată la ordinul lui I.V. Antonescu, *care interzice mișcarea legionară și preia personal puterea deplină*.

- La 22 iunie, Germania nazistă declanșează **războiul împotriva URSS** Armata română, împreună cu cea germană, trece Prutul și eliberează Basarabia de sub ocupația sovietică, acțiune salutăată de PNT și PNL, alături de majoritatea populației. Ulterior, continuarea războiului peste Nistru a fost dezavuată de Maniu și Brătianu.

De la 19 august 1941 până la 29 ianuarie 1944, teritoriul dintre Nistru și Bug (Transnistria) a fost sub administrație civilă românească, unde au fost deportați sute de mii de evrei și 25.000 de țigani.



HORIA SIMA

Profesor de liceu, politician legionar, președintele partidului Garda de Fier, comandantul Mișcării Legionare, ministru în guvernul I. Gigurtu (4 zile), vicepreședinte al guvernului național legionar I. Antonescu.

Studii: a absolvit liceul „Radu Negru” (Făgăraș, 1926) ca șef de promoție, Facultatea de litere și filozofie (București), a devenit profesor de limba română (la Caransebeș, 1932). Devine legionar în 1927, în **cuibul** condus de Andrei Ionescu. A fost șef al Regiunii IX Legionare-Banat, numit de Căpitanul, C.Z. Codreanu.

Născut la 06.07.1906, București; decedat la Madrid, 25.05.1993.

După asasinarea lui C.Z. Codreanu¹ și a altor 13 legionari, Sima și numeroși alți legionari se refugiază în Germania nazistă. La 15.08.1939, revine în țară, luând legătura cu legionarii de aici. Un grup de comilitoni, condus de Miti Dumitrescu, îl asasinează la București pe Armand Călinescu (21.09.1939). Carol II numește un nou guvern, condus de generalul Gh. Argeșanu, care a dispus represalii contra Mișcării Legionare. După datele oficiale, au fost omorâți peste

¹ Din ordinul expres al lui Carol II și pus în aplicare sub urmărirea personală a lui Armand Călinescu (la 30 noiembrie 1938).

500 de legionari în toată țara, în noaptea de 21-22 septembrie 1939. La 26.10.1939, Sima fuge iar în Germania, unde preia conducerea grupului de legionari la Berlin, împreună cu C. Papanace. La 05.05.1940, revine clandestin în România. Deși arestat, în mod surprinzător, Sima este eliberat. Sursele au afirmat că Sima era informator, bine plătit al lui M. Moruzov (șeful serviciului secret din București). A făcut parte din guvernul lui I. Gigurtu, dar a demisionat după 4 zile. La 06.09.1940, Sima preia conducerea Legiunii.

La București, are loc o manifestație împotriva pierderilor teritoriale impuse prin Dictatul de la Viena (30.04.1940). Speriat, Carol II apelează la noul colaborator, Horia Sima (cu care se împăcase), care-i propune să-l numească pe I. Antonescu¹ prim-ministru.

Mihail Moruzov și Nicki Ștefănescu (adjunctul său) au fost arestați și duși la Jilava, unde au fost asasinați împreună cu alți 62 de generali, miniștri și fruntași politici, de un comando de legionari. La 14.09.1940, a luat ființă oficial **Statul Național-Legionar**, Horia Sima fiind numit vicepreședinte al Consiliului de miniștri.

La 21.01.1941, Garda de Fier a încercat să ia puterea printr-o lovitură de stat. Ministrul legionar Iasinschi a ordonat incendierea cartierelor evreiești și a început jaful cartierelor, instituțiilor de cultură și sinagogilor evreiești. Legionarii s-au baricadat în localurile Siguranței, Prefecturii capitalei, sediul lor central (str. Roma) etc. Rebeliunea a acoperit toată țara, având loc schimburi de focuri cu armata, care, în câteva ore, în seara zilei de 22 ianuarie, pune capăt rebeliunii. Antonescu a scos Garda de Fier în afara legii, hotărând judecarea și întemnițarea celor vinovați. Horia Sima a fost condamnat la moarte în contumacie. Îmbrăcat în ofițer SS, Sima se refugiază în Germania, unde, alături de mai mulți adepți, este internat într-un lagăr de concentrare. După 23 august 1944, Sima încearcă la Viena formarea unui guvern în exil, fără succes. Ulterior, se stabilește în Spania, primind azil de la regimul fascist al generalului *Francesco Franco*.

● Documente și evenimente din anul 1942.

- *Opere literare și artistice*: „Aspecte lirice contemporane” de Șerban Cioculescu; „Înțelesuri” de M. Ralea; „Introducere în teoria valorilor întemeiată pe observarea conștiinței” de Tudor Vianu;

¹ Sima purtase tratative în secret cu I. Antonescu, când acesta avea domiciliu forțat la Bistrița, prin intermediul avocatului său, din acea vreme, Mihai Antonescu.

„Oltenia romană” de Dumitru Tudor; „Oamenii Măriei Sale” de M. Sadoveanu; „Autoportret cu paletă” de Theodor Pallady.

- În perioada 1942-1948, s-au editat „Studii literare” (4 vol.) de Dimitrie Popovici.

- În perioada 1942-1945, diferite peisaje bucureștene au fost pictate de Lucian Grigorescu.

- **Bătălia de la Stalingrad** (4.09.1942 – 2.02.1943), se încheie cu capitularea armatelor coaliției. Cea mai mare parte a trupelor învinse a căzut în prizonierat la sovietici.

- **Documente și evenimente din anul 1943.**

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Gheorghe Petrașcu, Filozofie și poezie” de Tudor Vianu; „Șun sau calea netulburată” de G. Călinescu; „Poezii” de Magda Isanos; „Între două lumi” de Mihai Ralea; „Orașul pierdut” de M. Beniuc; „Măiorescu și posteritatea lui critică” de Eugen Lovinescu; „Trilogia cunoașterii” de Lucian Blaga; „Studii de istorie socială” de C. Giurescu; „Sociologia și pedagogia satului” de Stanciu Stoian; „Interioare țărănești”, „Câmpuri de rapiță” de I. Țuculescu (la a cincia expoziție personală); „Ofensiva contra filozofiei științifice” de C. Rădulescu-Motru.

- Protocolul germano-român, care stabilește participarea în continuare a armatei române la război, cu condiția ca Germania să înlocuiască tehnica militară pierdută de români în lupte de până la acea dată.

- Un grup mare de liberali, condus de Gh. Tătărăscu, s-a desprins din PNL și de vechea conducere.

- Primul raid al aviației americane asupra orașului Ploiești și a zonei.



GHEORGHE TĂTĂRĂSCU (*Tătărescu*)

Avocat, prim-ministru al României în perioadele 1934-1937 și 1939-1940. A deținut și alte portofolii ministeriale (Afaceri străine). Membru al Academiei Române.

Născut: 1886, Craiova; decedat: 1957, București.

Soția sa, Aretia Tătărăscu, s-a implicat în ridicarea statuiilor lui C. Brâncuși la Târgu-Jiu.

A fost ambasador la Paris (1938-1939). În procesul intentat de comuniști lui Lucrețiu Pătrășcanu a fost martor al acuzării.

Membru al Partidului Național Liberal și al Partidului Național Liberal Tătărăscu.

● **Documente și evenimente din anul 1944.**

- *Opere literare sau științifice:* „Sfârșit de veac” în București I.M. Sadoveanu; „Anii de fum” (versuri) de Zaharia Stancu; „Filozofia culturii” de Tudor Vianu; „Stilistica limbii române” de Iorgu Iordan; „Istoria literaturii române moderne” (vol. I) de Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu și Tudor Vianu; „Trilogia culturii” de Lucian Blaga; „Marea Neagră” de Grigore Antipa; „Les fonctions convexes” de Tiberiu Popovici.

- 4 aprilie, aviația anglo-americană efectuează un bombardament masiv asupra Bucureștiului.

- La 26 mai, PCR și gruparea liberală Gh. Tătăărăscu realizează o înțelegere de colaborare politică în lupta antihitleristă.

- La 20 iunie, se creează **Blocul Național-Democrat**, compus din PCR, PSD, PNT și PNL

- În zilele de 22, 28 și 31 iulie, aviația americană bombardează masiv Bucureștiul.



ION VICTOR ANTONESCU

Militar și politician, șef al Marelui Stat Major și ministru de război, mareșal, prim-ministru al României și *Conducătorul Statului* (4.09.1940 – 23.08.1944).

Născut la 2 iunie 1882, Pitești și decedat la 1 iunie 1946 (executat la închisoarea Jilava, după ce fusese găsit vinovat de crime de război și condamnat la moarte la 17 mai 1946).

Ion Antonescu a absolvit școlile militare de la Craiova și Iași, iar în 1904 Școala de cavalerie. Prima sa soție (1924-1926), Rachel Mendel, era evreică originară din Franța. Se căsătorise cu ea când era atașat militar la Londra. Au avut un copil. În 1927, la vârsta de 45 de ani Antonescu s-a căsătorit cu Maria.

În timpul Răscoalei din 1907, a reușit să-i oprească pe țăranii răsculați, convingându-i, în mod pașnic, să nu intre în Galați. Pentru acest fapt, prințul Ferdinand l-a avansat la gradul de locotenent. În 1911, a fost admis în Școala Superioară de Război de la Saint-Cyr, Franța. După absolvire, în 1913, a fost avansat căpitan.

În primul război mondial, fiind șef al statului major al generalului C. Prezan, a conceput planurile de apărare a Moldovei împotriva invaziei trupelor germane, conduse de feldmareșalul Mackensen. Aportul lt. colonelului I. Antonescu la cucerirea Budapestei și

înfrângerea Armatei Roșii Ungare, i-a adus conferirea Ordinului Mihai Viteazul.

- I. Antonescu a fost atașat militar în Franța, Marea Britanie și Belgia (1922-1926). În anii 1927-1930 a fost comandantul Școlii Superioare de Război, între 1933-1934 a fost șeful Marelui Stat Major al armatei, iar în 1937 a fost promovat general de divizie. A fost numit ministru al Apărării în guvernul de 44 de zile al lui Octavian Goga. La 22 august 1941, s-a autopromovat la gradul de **mareșal** (decretul a fost semnat de regele Mihai I).

Profitând de greșelile și insuccesele majore ale lui Carol II (dictatura regală, pierderile teritoriale etc.), I. Antonescu i-a cerut regelui la 5 septembrie 1940 puteri depline.

Carol a abdicat, a părăsit țara, iar la 14 septembrie, lua ființă “Statul Național-Legionar”, Horia Sima, devenind vicepreședinte al consiliului de miniștri.

Suita de evenimente prezentate anterior: rebeliunea legionarilor, izbucnirea celui de al doilea război mondial, fricțiunile politice interne și autointitularea sa “**Conducător al Statului**”, îl prezintă pe Ion Antonescu ca persoană cu puteri depline în România. În această poziție, el a fost cel care, din **ianuarie 1942 până la 23 august 1944**, a hotărât în problemele cele mai importante ale Statului român, regele Mihai I având numai prerogative limitate și adesea formale.

ROMÂNIA POSTBELICĂ (*socialistă* - 30.12.1947 – 22.12.1989)

• Anul 1944 (continuare)

- **23 august 1944.** Regele Mihai I a ordonat arestarea lui Ion Antonescu și a principalilor membri ai guvernului său.

- Se formează un guvern, condus de generalul C. Sănătescu, din militari, tehnocrați și câte un reprezentant ai partidelor din Blocul Național Democrat. Acest guvern a emis **decretele de legi** pentru: amnistia generală a infracțiunilor politice, militare și agricole; - desființarea lagărelor și eliberarea deținuților politici.

- Unitățile militare iau sub control obiectivele strategice.

- Proclamația regelui Mihai I privind: - *înlăturarea dictaturii lui Ion Antonescu*; - ieșirea României din războiul antisovietic; - alăturarea țării la coaliția Națiunilor Unite.

- La 24 august, atac puternic, terestru și aerian, al trupelor germane împotriva orașului București.

- Prin acțiunile declanșate de armata română împotriva trupelor germane, România se ală de facto în stare de război cu Germania nazistă.

- În perioada 25-28 august, capitala și zonele alăturate au fost curățate de trupele germane.

- La 29 august, a plecat la Moscova, pentru încheierea armistițiului, o delegație formată din *Lucrețiu Pătrășcanu, Ghiță Pop, Barbu Știrbey și D. Dămăceanu*.

- **Forțele armate române au anihilat și capturat unitățile germane din regiunile sudice și centrale ale României.**

- **Convenția de armistițiu**, care este semnată la Moscova, prevede: participarea în continuare a României la război cu 12 divizii; anularea Dictatului de la Viena; anularea datoriilor de război ale României față de Germania.



MIHAI I

Rege (principe) al României, Mare Voievod de Alba Iulia.

Născut 25.10.1921, Sinaia.

Rege al României: 20.07.1927 - 08.06.1930 și 06.09.1940

- 30.12.1947. A fost avansat la gradul de mareșal. A abdicat forțat la 30.12.1947, exilându-se la Versoix

(Elveția)¹.

Mihai I (la 18 ani) a fost proclamat rege *fără depunerea* vreunui **jurământ pe constituție** și **fără votul de aprobare al parlamentului**. A fost încoronat cu Coroana de Oțel și *uns rege de patriarhul României Nicodim Munteanu*. Autoritatea exercitată s-a redus la a fi șeful suprem al armatei și a desemna prim-ministrul.

A organizat arestarea lui I. Antonescu la 23.08.1944.

A acceptat armistițiul oferit de aliați, a ordonat încetarea focului împotriva URSS și a declarat război Germaniei. Acestea, însă, nu au împiedicat ocupația sovietică rapidă, nici capturarea de către URSS a circa 130.000 de militari români, duși ulterior în prizonierat în Uniunea Sovietică, unde mulți au pierit în lagăre de muncă forțată.

Mihai I a fost decorat de președintele SUA, Harry S. Truman cu *Legiunea de merit* în cel mai înalt grad (Comandant Șef) și de Iosif V. Stalin cu *Ordinul Victoria cu diamante*.

S-a opus guvernelor comuniste prosovietice (1945-1946).

¹ S-a stabilit inițial în Marea Britanie.

La presiuni sovietice, britanice și americane, Mihai I a renunțat, în final, să mai ceară demisia guvernului comunist al lui Petru Groza.

Nu i-a amnistiat pe Ion Antonescu sau pe liderii opoziției, victime ale proceselor politice comuniste, deoarece, potrivit unei interpretări, constituția îl împiedica să facă aceasta fără contrasemnarea ministrului comunist de justiție.

Mihai a fost silit să abdice la **30 decembrie 1947**. Autoritățile comuniste au anunțat *abolirea monarhiei, instaurarea republicii populare* și au transmis la radio înregistrarea proclamației lui Mihai I despre abdicarea sa.

La 3 ianuarie 1948, Mihai a părăsit efectiv țara, iar, după mai mult de o săptămână, au părăsit teritoriul țării și principesele Elisabeta de România și Ileana de Habsburg.

După pierderea tronului, autoritățile române i-au retras și cetățenia în 1948. A devenit pilot comercial pentru o companie de echipament aerian. A patronat, dar fără succese notabile, Comitetul Național Român, un grup care avea ca scop apărarea intereselor românești în Occident. Acesta își aroga uneori titlatura de *guvern român în exil*, care însă *nu a fost recunoscut niciodată*.

A revenit în țară în 1992, în calitate de vizitator. Guvernul lui I. Iliescu, îngrijorat de popularitatea sa, i-a interzis orice vizită pe timp de 5 ani. În 1997, președintele Emil Constantinescu i-a *reactivat cetățenia română și implicit dreptul de a reveni oricând în țară*.

- La 26 septembrie, se publică Proiectul de platformă a Frontului Național Democrat.

- La 25 octombrie, se încheie eliberarea completă a teritoriului României de trupele hitleriste și horthyste.

- **În perioada octombrie 1944 – ianuarie 1945, armata română desfășoară operațiuni militare pe teritoriul Ungariei.**

- La 4 noiembrie, se formează al doilea guvern condus de Sănătescu, cu participarea PNT, PNL și F.N.D.

- La 6 decembrie, se formează guvernul condus de generalul Rădescu.

● **Documente și evenimente din anul 1945.**

- *Opere literare, științifice sau artistice:* „Istoria literaturii române” (compendiu) de G. Călinescu; „La Transylvanie dans l’antiquité” de C. Daicoviciu; „Cartea Oltului” de Geo Bogza; „Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în Țările Române” de A. Oțetea; „La littérature roumaine a l’époque de lumières” de D. Popovici; „Un veac de frământări sociale 1821-1907” de Lucrețiu Pătrășcanu; statuia din

piatră a lui „George Enescu” realizată de Gh. Anghel; „Monumentul ostașului sovietic” de C. Baraschi; picturi cu motive folclorice (peisaje din Mangalia, interioare țărănești ș.a.) realizate în perioada 1945-1947 de I. Țuculescu; terminarea construcției Halelor Obor.

- În perioada 26-30 ianuarie, la Congresul general al Sindicatelor Unite (comuniste), s-a constituit **Confederația Generală a Muncii**.

- La 6 ianuarie, a fost emis Decretul-lege privind statutul naționalităților, care stabilea egalitatea cetățenilor în fața legilor **fără deosebire de rasă, naționalitate, limbă sau religie**.

- La 6 martie 1945, s-a format **guvernul condus de Petru Groza**.



PETRU GROZA

Jurist, om politic, ministru de mai multe ori, prim-ministru (1945-1952), președinte al prezidiului Marii Adunări Naționale (1952-1958), funcție considerată Șef al statului.

Născut: 1884, Băcia, Hunedoara; decedat: 1958, București.

Fiu de preot ardelean ortodox, studii universitare la Budapesta, Berlin și Leipzig, doctoratul în filozofie la

Budapesta.

Membru al Partidului Național Român din Transilvania; ministru în guvernul Averescu. Se implică în afaceri, ajungând la o avere considerabilă.

A fondat *Frontul Plugarilor*, fiind președinte până în 1953 (anul desființării). A fost închis până la 23 august 1944.

● Anul 1945 (continuare)

- La 23 martie, a fost legiferată **Reforma agrară**. Au fost împroprietărite circa 900.000 de familii țărănești cu mai mult de 1.100.000 ha.

- La San Francisco (25 iunie), are loc Conferința de constituire a **Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.)**. România aderă în 1955.

- La 12 mai, după 260 de zile de luptă, **Armata română încheie participarea la războiul împotriva Germaniei și Ungariei**. A capturat 117.798 de prizonieri, a provocat 18.731 de morți și peste 170.000 de militari români și-au jertfit viața în luptele purtate.

- La 13 iulie, I.A.R.-Brașov produce primul tractor.

- În perioada 16-21 octombrie, are loc la București Conferința Națională a PCR, când este ales secretar general Gheorghe Gheorghiu-Dej.

• **Documente și evenimente din anul 1946.**

- *Opere literare:* „Teatru” (3 vol.) de Camil Petrescu; „Impresii asupra literaturii spaniole” de G. Călinescu; „Bilete de papagal” de Tudor Arghezi; „Trilogia valorilor” de L. Blaga; „Mențiuni critice” (vol. V) de Perpessicius; „Un om așteaptă răsăritul” de Mihai Beniuc; „Curente și tendințe în filozofia românească” de Lucrețiu Pătrășcanu; „Kalokagathon” de P. Comarnescu; „Libertatea de a trage cu pușca” de Geo Dumitrescu.

- La 20 ianuarie, se constituie Partidul Țărănesc Democrat (dr. N. Lupu).

- La 5 februarie, guvernul P. Groza este recunoscut de SUA și Anglia, reluându-se relațiile diplomatice cu România.

- Are loc premiera filmului „Visul unei nopți de vară” de Jean Georgescu (după Tudor Mușatescu).

- La 7-18 mai, are loc procesul criminalilor de război I. Antonescu, M. Antonescu... , condamnați la moarte și executați la 1 iunie 1946.

- Se constituie Blocul Partidelor Democratice, alianță electorală compusă din: PCR, PSDR, PNL (Tătărăscu), PNT (Alexandrescu), Frontul Plugarilor și PNP.

- O **secetă puternică** lovește Muntenia și Moldova.

- La Conferința de pace de la Paris, delegația română (condusă de Gh. Tătărăscu) expune punctul de vedere al României.



ANA PAUKER, (născută *Hanna Rabinsohn*)

Născută: 13.02.1893, Codăești, Vaslui; decedată: 03.06.1960, București.

Activistă comunistă, fruntașă a PCR, viceprim-ministru și ministru de externe al României, traducătoare din limbile franceză și germană. Provine dintr-o familie de evrei săraci. Bunicul ei a fost rabin, iar tatăl haham. Cunoștea bine limba ebraică. Studii neterminate de medicină la București și la Geneva. Fratele ei mai mic Zalman, a devenit sionist, iar ea s-a orientat spre socialism.

Soțul ei: activistul comunist *Marcel Pauker* (nume conspirativ – *Luximin*) a fost executat în URSS în 1938 ca urmare a epurărilor staliniste.

A intrat în mișcarea comunistă (1920) și racolată simultan ca agent sovietic. A plecat în Franța unde a devenit instructoare a Cominternului. Revenită în țară, a fost arestată de mai multe ori pentru activitate politică interzisă. În urma unui proces, este

condamnată la 10 ani de închisoare, dar fuge în URSS (1926), de unde revine (1934). În 1935, a fost din nou arestată și judecată împreună cu alți conducători comuniști (Al. Moghioroș, Al. Drăghici,...), fiind condamnată la 10 ani de închisoare. Pleacă în URSS în 1941, printr-un schimb cu un diplomat român reținut de sovietici după 1940. La Moscova, devine liderul comuniștilor români (facțiunea moscovită). Ana Pauker s-a întors în România în 1944, fiind aleasă secretară a CC al PCR. În 1947, a fost numită ministru de externe și viceprim-ministru. În anul 1952, în cadrul unui val de epurări, a fost exclusă din Partidul Muncitoresc Român. În aprilie 1953, a fost eliberată din închisoare și ținută mai mulți ani în arest la domiciliu. A încurajat emigrația unui număr mare de evrei din România spre Israel (cam 100.000 de persoane). În ultimii ani de viață, i-a fost permis să traducă din limbile franceză și germană pentru Editura Politică. A avut trei copii: Tanio, Vlad și Tatiana.

- La 19 noiembrie, au loc **primele alegeri parlamentare postbelice**. Forțele autodenumite democratice (BPD) obțin prin fraudă circa 80% din voturile exprimate; rezultatele sunt contestate de PNT (Maniu) și PNL (Brătianu).

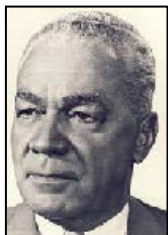
- La 20 decembrie, Adunarea Deputaților votează legea etatizării Băncii Naționale a României (BNR).

• Documente și evenimente din anul 1947.

- *Opere literare și științifice*: „Una sută una” poeme de Tudor Arghezi; „Oameni și cărbuni în Valea Jiului” de Geo Bogza; „13 Decembrie și alte poeme” de Victor Eftimiu; Volume de debut: „La scara 1/1” de Nina Cassian și „La capătul lui 38” de Veronica Porumbacu; primul manual marxist de „Economie politică” de Barbu Zaharescu; „Introducere în sociologia culturii” de C.I. Gulian.

- **Tratatul de pace cu Puterile Aliate și Asociate** a fost semnat la Paris de delegația guvernului României la 10 februarie.

- Partidul Național-Țărănesc (Maniu) a fost dizolvat de Consiliul de Miniștri.



EMIL (Emilian) BODNĂRAȘ

Lider comunist, general al armatei române, spion al Uniunii Sovietice.

Născut: 10.02.1904, Iaslovăț, Ducatul Bucovinei (Austro-Ungaria), astăzi Suceava; decedat: 24.01.1976, București.

Tată: Ion Bodnăraș, etnie ucraineană; mama: Elisabeta,

etnie germană; frate: Manole Bodnăraș, fotograf.

Studii: Drept la „A.I. Cuza” Iași, Școala militară din Timișoara și Școala de ofițeri de artilerie din București (1930), toate absolvite cu distincții. Cariera militară a fost întreruptă de un conflict cu un membru al Casei regale a României.

În februarie 1932, Emil Bodnăraș dezertează și fuge în URSS. La Moscova, a urmat Școala superioară a serviciilor speciale sovietice. A revenit ilegal în România în 1935, îndeplinind sarcini date de GRU – spionajul militar sovietic. În mai 1935, a fost condamnat la 10 ani muncă silnică, dar a executat numai cinci ani (Brașov, Doftana, Caransebeș). În 1940, a devenit membru al PCR. S-a alăturat „facțiunii naționale” a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Bodnăraș vine la București (1944) unde, împreună cu C. Pârvulescu și Iosif Rangheț, completează pentru eliminarea din funcția de secretar general al PCR a lui Ștefan Foriș. Grupul Pârvulescu, Rangheț, Bodnăraș a deținut conducerea partidului până la evadarea lui Dej (august 1944). Bodnăraș a pregătit formațiunile paramilitare clandestine (gărzile patriotice). La 23 august 1944, E. Bodnăraș (nume conspirativ Ceaușu), a participat împreună cu Lucrețiu Pătrășcanu, ca reprezentanți ai PCR, la lovitura de stat organizată de Mihai I, arestându-l pe Ion Antonescu.

Bodnăraș a devenit membru al CC și al Biroului politic al PCR (1945); din 1946, a fost deputat în toate legislaturile Marii Adunări Naționale. A organizat fraudarea alegerilor parlamentare din 1946 și a înscenat „fuga” de la Tămădău. În vremea lui Gheorghiu-Dej, a fost printre cei mai importanți oameni politici.

După înlăturarea din guvern a reprezentanților grupării Tătărașcu (1947), Bodnăraș a fost numit în funcția de ministru al apărării (cu gradul de general-colonel), înlocuindu-l pe generalul Mihail Lascăr. Bodnăraș s-a opus vehement restructurării partidului, propusă de etnicii evrei Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu. Se pare că Bodnăraș a avut un rol principal în decizia lui Nikita Hrușciiov de retragere a Armatei Roșii de pe teritoriul României (1958). A fost înmormântat, la dorința sa, lângă biserica construită pe banii lui, în satul natal, Iaslovăț, din județul Suceava.

- Are loc prima **reforma monetară**.

- **Teatrul Municipal** a fost inaugurat cu „Insula” de Mihail Sebastian.

- La 30 dec. **regele Mihai I abdică și pleacă din țară**. Imediat după acest act, Adunarea Deputaților proclamă **Republica Populară Română**.



CONSTANTIN I. PARHON

Medic endocrinolog și neuropsihiatru, președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a RPR (șeful statului), 1948-1952. Membru în Comitetul interimar prezidențial, între 30.12.1947 și 13. 04 1948, (cu M. Sadoveanu, Șt. Voitec, Gh. Stere și Ion Niculi).

Născut: 15.10.1874, Câmpulung Muscel (jud. Muscel, azi jud. Argeș);plecat din viață la 09.08.1969, București.

Tatăl său era din ținutul secuiesc. Studii: medicina (Universitatea din București).

Obține titlul de doctor în medicină (1900); face un stagiu de perfecționare la München (1906). Profesează ca medic la Spitalul rural „Rallet” (Dâmbovița), la Spitalul Pantelimon și medic primar la Ospiciul Mărcuța. Profesor universitar de neurologie și psihiatrie la Facultatea de medicină din Iași și de endocrinologie la Facultatea de medicină din București. Simultan, este director al Spitalului Socola din Iași (1917-1930) și apoi al Institutului pentru bolile nervoase, mintale și endocrinologice din București (1930-1940). Membru corespondent (1928) și apoi membru titular și președinte de onoare (1959) al Academiei Române. Membru titular al Academiei de Medicină (1935). În 1946, Mihai I înființează Institutul de Endocrinologie „C.I. Parhon”, al cărui sediu s-a stabilit la fostul sediu al Sanatorului „St. Vincent du Paul”. A fost membru al multor Academii din străinătate (printre care URSS, Bulgaria, Ungaria, RDG, Franța etc.).

După 1947, C.I. Parhon a ocupat multe funcții importante, printre care: deputat, președinte al Prezidiului M.A.N. și altele.

• Documente și evenimente din anul 1948.

- *Apar opere literare și științifice:* „Întâlnirea din pământuri” de Marin Preda; „Supplex Libellus Valachorum” de David Prodan; „Sângele popoarelor” de Radu Boureanu; „Descult” de Zaharia Stancu; primul număr al revistei de istorie „Studii”; „Termodinamica” de Ștefan Procopiu.

- Începe producția la *Uzina de Strunguri* din Arad.

- Se înființează la București institutele de **matematică** și de **fizică**.

- La 21-23 februarie, are loc **Congresul de unificare al PCR și PSD și de creare a Partidului Muncitoresc Român (PMR)**.



LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

Avocat, sociolog, economist, ministru, profesor la Universitatea București, lider al Partidului Comunist Român.

Născut: 04.11.1900, Bacău; plecat din viață: 17.04.1954, București.

Provenea dintr-o familie de intelectuali. Tatăl său a fost istoricul și scriitorul D.D. Pătrășcanu (1872-1937), mama era dintr-o familie de boieri. Fiind student, devine membru al PSD (1919 – PCdR din 1921). În 1922, a fost arestat și încarcerat la Jilava deoarece a participat la congresul 4 al Cominternului (Moscova).

În 1928, la Harkov, a susținut că basarabienii sunt tot români. Este ales deputat din partea Blocului Muncitoresc-Țărănesc (în 1931). În august 1940, este arestat, apoi eliberat de guvernul național-legionar, în perioada când România, aliată a Germaniei, încerca să păstreze relații amicale cu URSS. După rebeliunea legionară, în 1941, este din nou, arestat și apoi eliberat. Este reprezentantul PCR, împreună cu Emil Bodnăraș, la negocierile secrete cu PNL și PNȚ. După ce regele Mihai a dat lovitura de stat din 23 august 1944, intră în noul guvern al lui C. Sănătescu. Este unul din reprezentanții României atât la semnarea armistițiului cu URSS, la 12 septembrie 1944, cât și la Tratatul de pace de la Paris, din 1947. În 1946 la Cluj, la un miting în fața studenților greviști, primele cuvinte ale discursului său au fost: „*înainte de a fi comunist sunt român*”. Tovarășii de partid îl arestează (1948) și-l acuză de *naționalism burghez*. Acuzațiile au pornit de la grupul condus de Ana Pauker și au fost continuate de Gheorghiu-Dej, care-l considera un pericol personal. A fost condamnat la moarte și executat în aprilie 1954. N. Ceaușescu a hotărât reabilitarea sa în 1968. Liderii partidelor istorice nu i-au condamnat poziția politică, dar nici nu au înțeles ce a căutat el în Partidul Comunist Român.

- Apare noua lege de organizare judecătorească prin care ia ființă instituția asesorilor populari.

- Alegerile parlamentare stabilesc pentru Marea Adunare Națională: **FDP** obține 408 mandate, **PNL** (Bejan) 7 mandate și **PȚD** (dr. N. Lupu) 2 mandate.

- **Marea Adunare Națională votează în unanimitate Constituția RPR**, alege un prezidiu nou, condus de C.I. Parhon, și Consiliul de miniștri, condus de dr. P.Groza.

- La 11 iunie, **Marea Adunare Națională** votează **Legea privind naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, de asigurări și de transport**; astfel, ia ființă sectorul socialist de stat.

- La 10 decembrie, Adunarea Generală a O.N.U. adoptă **Declarația universală a drepturilor omului**.

• **Documente și evenimente din anul 1949.**

- *Opere literare și științifice*: „Bălcescu” și „Cei ce plătesc cu viața” de Camil Petrescu; „Negura” de Eusebiu Camilar; „Goarnele inimii” și „Cântec pentru legea cea mare” de Dan Deșliu; „Gușa endemică” de Ștefan Milcu; „Profilaxia și tratamentul sifilisului” de Șt.Gh. Nicolau; pictura „Ana Ipătescu la 1848” de Alexandru Ciucurencu.

- Decretul de desființare a poliției și jandarmeriei și de creare a miliției populare.

- La 25 ianuarie, ia ființă **Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER)**

• **Documente și evenimente din anul 1950.**

- *Opere literare și științifice*: „Calea Griviței” de Cicerone Theodorescu; „Grivița Roșie” de Marcel Breslașu; „Electricitatea” de Theodor V. Ionescu; măsura **spațiului produs** elaborată de C.T. Ionescu-Tulcea; ciclul de lucrări privind **modulele** (normate general, paranormate etc.) publicate de Alexandru Ghika.

- Începe construcția *Centrului Cinematografic* de la *Buftea*.

- S-a construit *Casa Scînteii* în anii 1950-1955.

- Marea Adunare Națională a adoptat **Codul Muncii** care prevedea: salariu după cantitatea și calitatea muncii, ziua de muncă de **8 ore**, concediu plătit, măsuri de protecție a muncii etc.



GHEORGHE (GEORGE) BRĂTIANU

Istoric, om politic, profesor universitar, membru al Academiei Române.

Născut: 1898, Ruginoasa, Iași; decedat: 1953 în închisoarea de la Sighet. Tată: Ion (Ionel) I.C. Brătianu.

Studii: la Facultatea de drept din Iași (1917- 1920) și la Sorbona din Paris, unde obține doctoratul în istorie (1927). În 1924, devine profesor la Universitatea din Iași, iar din 1940 la Universitatea din București. În 1942, este ales membru titular al Academiei Române.

În 1950, este arestat și întemnițat în închisoarea Sighet fără judecare și condamnare.

Data morții a rămas incertă, iar cauza decesului este încă neelucidată.

● **Documente și evenimente din anul 1951.**

- *Opere literare și artistice:* „Nada florilor” de M. Sadoveanu; „Minerii din Maramureș” de Dan Deșliu; „Steaguri” de M. Beniuc; ciclul de portrete realizate (în anii 1951-1955) de Alexandru Ciucurencu, „K.H. Zambaccian”, „George Călinescu” etc).

- Premiera operetei „Ana Lugojana” de Filaret Barbu.

- Crearea spitalelor unificate și a centrelor sanitare antiepidemice.

● **Documente și evenimente din anul 1952.**

- *Opere literare:* „Desfășurarea” de M. Preda; „Nicoară Potcoavă” de M. Sadoveanu; „Bălcescu” și „În satul lui Sahia” de Eugen Jebeleanu.

- Începe construcția noului oraș Onești.

- Se înființează *Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții*.

- La 28 ianuarie, are loc a doua reformă monetară, prin care leul este acoperit cu aur în cantitate de 0,079346 g.

- La 24 septembrie, Marea Adunare Națională adoptă o nouă **Constituție**.

● **Documente și evenimente din anul 1953.**

- *Operele literare, științifice și artistice:* „Bietul Ioanide” de G. Călinescu; „Un om între oameni” de Camil Petrescu; „Un cântec din ulița noastră” de Cicerone Theodorescu; „Cântecele pădurii tinere” de Eugen Jebeleanu; „Laude” de Miron Radu Paraschivescu; „Uredinalele din România” (2 vol.) de Traian Săvulescu; „Probleme de farmacodinamie nespecifică” (2 vol. 1953-1954) de Daniel Danielopolu; „Portretul lui M. Sadoveanu” și „Odihnă pe câmp”, picturi realizate de Corneliu Baba.

- S-a construit *Teatrul de Operă și Balet*.

- *Uzina Autobuzul* din București își începe producția.

- *Institutul de Filozofie al Academiei* se înființează în București.

- Între 2 și 14 august, are loc la București al IV-lea **Festival mondial al tineretului și studenților**.

● **Documente și evenimente din anul 1954.**

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Bărăgan” de V.Em. Galan; „Evocări” și „Aventuri în lunca Dunării” de M. Sadoveanu; „Făurari de frumusețe” de Cicerone Theodorescu; „Fabule” de Marcel Breslașu; „Mărul de lângă drum” de M. Beniuc; „Războiul” de Mihaela Dragomir; „Meșteșugurile din Transilvania până în sec. al XVI-lea” de Șt. Pascu; „Cetatea dacică de la Piatra Roșie” de C. Daicoviciu; premiera piesei lui Aurel Baranga „Mielul turbat”.

- Fabricarea primelor autocamioane la uzinele *Steagul Roșu* din Brașov.

- Inaugurarea *Operei Române* din București.

- Inaugurarea podului peste Dunăre, între Giurgiu și Ruse.

• **Documente și evenimente din anul 1955.**

- *Opere literare și științifice*: „Moromeții” de Marin Preda; „1907” și „Pagini din trecut” de Tudor Arghezi; „Străinul” de Titus Popovici; „Însemnările și amintirile unui ziarist” de Zaharia Stancu; „Generația mea” de Veronica Porumbacu; „Ție-ți vorbesc, Americă” de Maria Banuș; „Studii de psihologie și filozofie” de M. Ralea; „Cultura porumbului” de Gheorghe Ionescu-Sisești; „Epilepsia” de Arthur Kreindler; „Biologia vârstelor” de C.I. Parhon; „Calculul de rezistență la solicitări variabile” de Gheorghe Buzdugan; „Dicționarul limbii române literare contemporane” (4 vol. 1955-1957).

- România aderă la ONU.

- Conferința de la Varșovia a statelor socialiste europene, pentru asigurarea păcii și securității în Europa, în cadrul căreia, la 14 mai, se semnează tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală (cunoscut ca **Tratatul de la Varșovia**).

- În perioada 23-28 decembrie, are loc **Congresul VII al PCR**, când Gh. Gheorghiu-Dej a fost reales prim-secretar al partidului.

• **Documente și evenimente din anul 1956.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Cântare omului” și „Prisaca” de T. Arghezi; „Din secolul XX” de Eugen Jebeleanu; „Se-arată lumea” de Maria Banuș; „Primele iubiri” de N. Labiș; „Literatura universală și literatura națională” de Tudor Vianu; „Lumina polarizată și aplicațiile ei în știință și tehnică” de I. Agârbiceanu; „Elemente de inframicrobiologie generală” de Șt.S. Nicolau; „Teoria aritmetică a idealelor” de Dan Barbilian; „Ioan Vodă cel Cumplit”, dramă muzicală, de Gh. Dumitrescu.

- Prima stație de televiziune intră în funcțiune în București.

- S-a înființat în București *Institutul de Fizică Atomică*.

- La 27 iulie, România devine membru al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

• **Documente și evenimente din anul 1957.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Din drum” și „Stihuri pestrice” de T. Arghezi; „Ion Sântu” de Ion M. Sadoveanu; „Versuri” de Tudor Vianu; „Încercări critice” de Paul Georgescu; „Firul Ariadnei” de I. Vitner; „Groapa” de Eugen Barbu; „Lirice” de Veronica Porumbacu; „Pasărea albastră” de Gh. Tomozei; „Inima bătrânului Vezuv” de M. Beniuc; „Dincolo de iarnă” și „Fluxul memoriei” de A.E. Baconski; „Fizica descărcărilor în gaze” de Eugen Bădărău; „Aerodinamica vitezelor mari” de Elie Carafoli; „Lexiconul tehnic român” (18 vol. 1957-1966) de un colectiv condus de Remus Rădulet;

premiera desenului animat „Scurtă istorie” de Ion Popescu-Gopo (premiat la Cannes cu „Palme d’or”).

- S-a construit la Săvinești (1957-1960) *Fabrica de Fibre Sintetice*.

• **Documente și evenimente din anul 1958.**

- *Opere literare și științifice*: „Lume veche, lume nouă” de T. Arghezi; „Cu timpul meu” de I. Brad; „Prin ani” de Demostene Botez; „Fuga” de Dumitru Radu Popescu; „Oameni la dragoste” de Cicerone Theodorescu; „Setea” de Titus Popovici; „Oaie și ai săi” de Eugen Barbu; „Surâsul Hiroșimei” de Eugen Jebeleanu; „Rădăcinile sunt amare” (5 vol.) de Zaharia Stancu; „Lupta cu inerția” de N. Labiș; apariția „Dicționarului limbii române moderne”; „Contribuții la istoria veche a României” de Dionisie M. Pippidi; introducerea **funcției – sumă** în teoria probabilității de Octav Onicescu.

- **Ion Gh. Maurer** este ales președinte al prezidiului, în locul lui Groza (plecat din viață).

- Retragerea armatei sovietice din România.



ION GHEORGHE MAURER

Avocat (i-a apărât în instanțele judiciare pe ilegaliștii comuniști români), prim-ministru (1961-1974), președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1958-1961).

Născut: 23.09.1902, București; plecat din viață: 08.02.2000, București.

Tatăl său (alsacian) era profesor de limba franceză în București.

Soția: Elena Stănescu; copii: fiu, Jean; o fiică dintr-o căsătorie anterioară. Studii: științele juridice.

Membru al PCR (1937). Președintele Comitetului Olimpic Român (1947-1951). Membru titular al Academiei Române (1955).

Subsecretar de Stat la ministerul Comunicațiilor și lucrărilor publice, în guvernul Groza. Membru al delegației care a participat la Conferința de Pace de la Paris. Ministru de externe (1957) în guvernul Chivu Stoica. Membru al Biroului Politic al CC al PCR (din 1960). Împreună cu E. Bodnăraș și Manea Mănescu, l-a sprijinit pe N. Ceaușescu în 1965, pentru a fi ales în fruntea PMR. L-a înlăturat din funcția de ministru de externe pe Corneliu Mănescu, care nu era agreat de cuplul Ceaușescu. A efectuat vizite în străinătate pentru facilitarea relațiilor economice și întărirea legăturilor politice. A mediat conflictul între URSS și China și s-a implicat în demersurile de încetare a războiului în Vietnam.

Anii numeroși de pensie i-a trăit într-o vilă luxoasă, confiscată de statul comunist. În urma mișcării de revoltă a muncitorilor din Brașov (noiembrie 1987), care a fost reprimată, a fost arestat la domiciliu. După revoluția din 1989 a rămas izolat.

● **Documente și evenimente din anul 1959.**

- *Opere literare și științifice*: „Îndrăzneala” de Marin Preda; „Nicolae Filimon” de George Călinescu; „Șoseaua Nordului” de Eugen Barbu; „Ninge în Bărăgan” de Fănuș Neagu; „Romanul românesc contemporan” de D. Micu; „Introduction mathématique à la mécanique des fluides” de Caius Iacob; „Teoria algebrică a mecanismelor automate” de Gr.C. Moisil.

- S-a construit Sala Mare a Palatului Republicii (1959-1960).

- Au intrat în funcțiune *Uzina de fibre sintetice* de la Săvinești și linia electrică de înaltă tensiune Focșani-Buzău-Ploiești.

- Semnarea statutului Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (14 decembrie, la Sofia).

● **Documente și evenimente din anul 1960.**

- *Opere literare și științifice*: „Scrinul negru” de G. Călinescu; „Mărturisiri” de M. Sadoveanu; „Somnul de amiază” de Fănuș Neagu; „Steaua polară” de Gh. Tomozei; „Meridiane literare” de I. Vitner; „Tablete de cronicar” de T. Arghezi; „Lecții de geometrie diferențială” de Gh. Vrânceanu; din **promoția literară** 1960: „Sensul iubirii” de Nichita Stănescu; „Comuna de aur” de Cezar Baltag; „Poarta” de N. Velea.

- Începe construirea cartierelor de locuințe **Drumul Taberei** și **Balta Albă**.

- Începe construirea de **locomotive diesel-electrice** la *Electroputere* din Craiova.

- Prima stație meteorologică automată din România intră în funcțiune.

- „Din istoria Transilvaniei” (2 vol.), apare la București (1960-1961).

- La Mamaia s-a construit, în 1960-1963, complexul de turism.

- Congresul VIII PCR, între 20-25 iunie, la care Gh. Gheorghiu-Dej este reales prim-secretar al partidului.

- La Hunedoara s-a terminat construcția primului *cuptor Martin* de 400 t.

- La Combinatul chimic Borzești a fost pusă în funcțiune *Uzina de sodă electrolitică*.

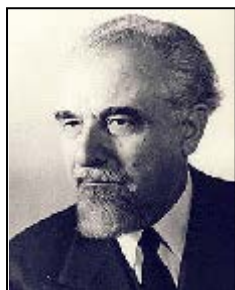
● **Documente și evenimente din anul 1961:**

- *Opere literare și artistice:* Frunze de T. Arghezi; Literatura română veche de Al. Piru; Teatrul românesc privire istorică de I. Massoff; Materia și visele de M. Beniuc; Soarele cald de Gellu Naum; Sărbătorile zilnice de Nina Cassian; Peisaje industriale (1961-1963) realizate de Alexandru Ciucurencu.

- Uzinele Electronica (București) produc în serie primele televizoare românești.

- Începe construirea Combinatului siderurgic de la Galați.

- În București intră în funcțiune fabrica de mobilă de la Pipera.



ȘTEFAN VOITEC

Politician socialist și comunist, jurnalist, om de stat în aparatul de conducere al R.S. România.

Născut: 19.06.1900, Corabia; plecat din viață: 05.12.1984, București.

Membru al Partidului Socialist Român din 1918, secretar (1939-1944), apoi secretar general al PSD (1944-1948). Ministru al Educației Naționale în guvernele C. Sănătescu și P. Groza. A fost unul din

liderii PSD care au acceptat unificarea cu PCR în anul 1948, contribuind la crearea partidului unic Partidul Muncitoresc Român.

După congresul de unificare, a devenit membru al CC al PCR. A fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1948-1949, 1956-1961), ministru al Comerțului interior (1955-1956), al Industriei bunurilor de consum (1957-1959), vicepreședinte al Consiliului de Stat (1961-1965, 1974-1984), președinte al Marii Adunări Naționale (1961-1974).

● **Documente și evenimente din anul 1962.**

- *Opere literare, științifice și artistice:* „Risipitorii” de M. Preda; „Grigore Alexandrescu” de G. Călinescu; „Viața lui Vasile Alecsandri” de G.C. Nicolescu; „Poezii” de Alexandru Philippide; „Poezii” de L. Blaga; „Dicționarul enciclopedic român” (1962-1966, în 4 vol.); „Rinichiul de șoc” de Th. Burghele; „Bazele teoriei generale a statisticii” de Manea Mănescu; realizarea primului laser românesc de I. Agârbiceanu; pictura „Testament politic” realizată de Ion Țuculescu.

- Combinatul Avicol de la Crevedia începe să producă.

- Întreprinderea de Piese Radio și Semiconductoare (IPRS) de la Băneasa a atins funcționarea la capacitate integrală.

- A fost înființată Universitatea din Timișoara.

- În perioada 27-30 aprilie, Marea Adunare Națională a avut ședința extraordinară care a stabilit **încheierea procesului de cooperativizare a agriculturii**.

• **Documente și evenimente din anul 1963.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Lauda lucrurilor” de G. Călinescu; „Pe coardele timpului” de M. Beniuc; „Studii și portrete literare” de Al. Philippide; „Pădurea nebună” de Zaharia Stancu; „Ion Creangă” și „Eminescu” de Zoe Dumitrescu-Bușulenga; „Cordovanii” de I. Lăncrănjan; „Aventurile lirice” de Geo Dumitrescu; „Cântece împotriva morții” de E. Jebeleanu; „Espaces vectorielles pseudotopologiques et théorie des distributions” de Gh. Marinescu; „Teoria generală a contractelor economice” de Tr. Ionașcu și Eugen Barasch.

- Premierele filmelor „Codin” (după Panait Istrati) și „Tudor”.

- Se înființează *Asociația Cineaștilor din România* (ACIN) și apare revista *Cinema*, reprezentativă pentru cinematografie.

- Începe să se producă energie electrică în unitățile de la Luduș, Roznov și București (centrala de termoficare „23 August”).

• **Documente și evenimente din anul 1964.**

- *Opere literare și științifice*: „Cadente” de T. Arghezi; „Facerea lumii” de E. Barbu; „Arghezi, poet al omului” de T. Vianu; „Fiul risipitor” de A.E. Baconsky; „Cantonul părăsit” de Fănuș Neagu; „Cartea mareelor” de Ștefan Augustin Doinaș; „Ora fântânilor” de I. Vineanu; „Ochean” de I. Barbu; promoția literară din 1964: „Singer printre poeți” de Marin Sorescu; „Persoana întâi plural” de Ana Blandiana; „Ultrasentimente” de Adrian Păunescu; Afirmarea tinerilor poeți: „O viziune a sentimentelor” de Nichita Stănescu; „Vis planetar” de Cezar Baltag; „Desprindere de țarm” de Ilie Constantin.

- Construcția hotelului *Europa* la Eforie Nord.

- Ia ființă *Centrul de calcul economist și de cibernetică economică* (București).

- În perioada 15-24 aprilie, are loc Plenara lărgită a CC al PCR, la care se adoptă Declarația privind poziția PCR în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale (cunoscută ca **Declarația din aprilie**).

• **Documente și evenimente din anul 1965.**

- *Opere literare, științifice și artistice*: „Silabe” de T. Arghezi; postume: „Lunaticii” de I. Vineanu și „Studii de literatură română” de T. Vianu; tinerele promoții: „Dreptul la timp” de Nichita Stănescu; „Poeme” de M. Sorescu; „Viața deocamdată” de I. Alexandru; „Iarna bărbaților” de Șt. Bănuțescu; „Francisca” de N. Breban; „Orientări în

literatura contemporană” de Eugen Simion; „Literatura română de azi, 1944-1964” de N. Manolescu; „Gaze ionizate. Descărcări electrice în gaze” de Eugen Bădăraș și Iovițiu Popescu; „Brevè histoire de la Transylvanie” de C. Daicoviciu și Miron Constantinescu; „Rezonanța electronică de spin” de Ioan Ursu; „Teoria algebrică a circuitelor cu tranzistori” de Gr.C. Moisil; „Începuturile și biruința scrisului în limba română” de P.P. Panaitescu; premiera filmului „Pădurea spânzuraților” (după Liviu Rebreanu).

- Începe producerea de energie electrică la centrala de la Ișalnița.

- Gh. Gheorghiu-Dej pleacă din viață. **N. Ceaușescu este ales prim-secretar al PRM** (22 martie 1965).



GH. GHEORGHIU-DEJ

Născut: Gheorghe Gheorghiu, 08.11.1901, la Bârlad; plecat din viață: 19.03.1965, București, de cancer la ficat (după unele surse, în urma unei iradiieri).

Electrician, Președinte al Consiliului de Stat al R.P.Române (21.03.61-19.03.1965), lider comunist al țării, 1948-1965.

Tata: Tănase Gheorghiu, muncitor sărac, mama:

Ana, casnică.

Membru al PCdR din 1930. Este arestat în 1933 pentru organizarea grevei de la Atelierele Grivița. Ales în 1936 membru al CC al PCdR. Face închisoare la Doftana și în lagărul de la Tg. Jiu. Evadează din închisoare în august 1944.

A fost ales Secretar General al PCR în 1945 (fiind singurul etnic român din CC al PCR).

În 1952, a eliminat din partid facțiunea moscovită (sprijinită multă vreme de Stalin) care îi avea ca lideri pe Ana Pauker (Hannah Rabinsohn), Vasile Luca (Luka Laszlo) și Teohari Georgescu (Burăh Tescovich). Cei trei au fost acuzați de „cosmopolitism” (deviatori de dreapta). Din acest moment, Dej a preluat toate pârghiile de conducere din PMR. Se reține că el n-a fost totuși antisemit. Un exemplu concludent este faptul că l-a avut apropiat pe Gh. Gaston Marin (Grossman), artizanul electrificării în România, care a plecat în Israel abia după anul 1980, dar mai târziu s-a întors. Sub conducerea lui Dej s-a instaurat în România un regim de închisoare foarte apropiat de Gulagul sovietic. **Canalul** este principalul lagăr (înființat la sugestia lui Stalin). Dej și-a consolidat puterea îndepărtând pe toți ce i-ar fi putut contesta autoritatea supremă, instigând la eliminarea lor fizică (Ștefan Foriș – 1946, Lucrețiu Pătrășcanu – 1948).

Dej a luat hotărârea creării industriei grele, în pofida opoziției sovietice. S-a realizat *Combinatul siderurgic* de la Galați (cu minereuri de fier importate din India și Australia) și ulterior *Întreprinderea de Rulmenți Bârlad*.

A determinat guvernul sovietic să retragă ultimii militari ai Armatei Roșii din România.

Gh. Gheorghiu-Dej a avut cu soția sa, Maria Alexe, două fiice: Vasilica (cunoscută românilor ca Lica, artistă; 1928-1987) și Constantina (născută în 1931).

- În perioada 19-24 iulie, la București, are loc **Congresul IX al PCR**.

- La 21 august, Marea Adunare Națională adoptă o nouă Constituție care proclamă **Republica Socialistă România**.

- În decembrie, se adoptă Legea cu privire la înființarea, organizarea și funcționarea *Consiliului Național al Cercetării Științifice (C.N.C.Ș.)*.

- **Documente și evenimente din anul 1966.**

- *Opere literare, științifice și artistice* (incluse în perioada de efervescență creatoare din anii 1966-1970): „Joc secund” de Ion Barbu; „Pagini de proză” de V. Voiculescu; „Ritmuri”, „Noaptea” și „Crengi” de T. Arghezi; „Ipostaze” de Șt. Augustin Doinaș; „Poeme” de M. Sorescu; „Alfa” de Nichita Stănescu; „Altair” de Gh. Tomozei; „Steaua singurătății” de Tiberiu Utan; „Portretul din Fayum” de M. Banuș; „Călcâiul vulnerabil” de Ana Blandiana; „Sângele” și „Ambitus” de Nina Cassian; „Elegie pentru floarea secerată” de Eugen Jebeleanu; „Mieii primi” și „Fântâna somnambulă” de Adrian Păunescu; „Moartea ceasului” și „Tinerețea lui Don Quijote” de M. Sorescu; „11 elegii” și „Laus Ptolomaei” de Nichita Stănescu; „Suav anapoda” de Tiberiu Utan; „Principele” de Eugen Barbu; „Animale bolnave” de Nicolae Breban; „Vara buimacă” și „Îngerul a strigat” de Fănuș Neagu; „Moromeții” și „Intrusul” de M. Preda; „Ce mult te-am iubit” și „Șatra” de Zaharia Stancu; „Exerciții de stil” de Romulus Vulpescu; „Varietăți critice” de Șerban Cioculescu; „Metamorfozele poeziei” de N. Manolescu; „Garabet Ibrăileanu” de Al. Piru; premiera filmului „Duminică la ora 6” de Lucian Pintilie.

- Iosip Broz Tito, președintele R.S.F. Iugoslavia, a vizitat oficial România.

- La Congresul sindicatelor din mai s-a constituit *Uniunea Generală a Sindicatelor din România (UGSR)*.

- Decretul pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii.

- În decembrie, intră în funcțiune câteva secții ale *Combinatului Siderurgic Galați*.

• **Documente și evenimente din anul 1967.**

- *Apar operele științifice:* „Les paraboloides elliptiques et hyperboliques dans les constructions” (la Paris) de Aurel Beleş și Mircea Soare; „Medicina internă”, coordonare Aurel Moga și I. Bruckner; „Istoria Bucureștilor” de Constantin C. Giurescu.

- Willy Brandt, ministrul federal al afacerilor externe a vizitat oficial România.

- Hotărârea CC al PCR și a Consiliului de Miniștri privind reglementarea programului de muncă și întărirea disciplinei.

- Lucrările Conferinței Naționale a PCR, în care s-au stabilit și principiile îmbunătățirii organizării administrative teritoriale a României și ale sistematizării localităților rurale.

• **Documente și evenimente din anul 1968.**

- *Opere științifice:* „La résonance paramagnétique électronique”, la Paris, de I. Ursu; „Istoricul orașului Brăila” de Constantin C. Giurescu; „Desăvârșirea unificării statului național român” sub redacția lui Miron Constantinescu și Ștefan Pascu.

- Crearea *Societății de științe istorice din România*.

- Se deschid lucrările de construire a *Hotelului Intercontinental* și a *Teatrului Național* din București.

- Se votează Legea privind organizarea administrativă a teritoriului României.

- Plenara din aprilie a CC al PCR a dezbătut printre altele: pregătirea de luptă și politică a forțelor armate ale României și înzestrarea lor cu armament.

- Prima uzină de autoturisme din România a fost inaugurată în august la Pitești.

- La 20-21 august, cinci state ale Tratatului de la Varșovia **invadează Cehoslovacia**. În România, care n-a participat la invazie, N. Ceaușescu a organizat un mare miting de protest la București.

- În noiembrie, s-a constituit Consiliul Național al **Frontului Unității Socialiste**.

- Au fost emise noi legi: Legea pentru organizarea judecătorească; Legea de organizare și funcționare a consiliilor populare; Legea pentru organizarea și funcționarea Procuraturii; Legea privind consiliile de judecată.

● **Documente și evenimente din anul 1969.**

- *Opere științifice:* „Mecanica” de Octav Onicescu; „Viața în Dacia Romană” de Mircea Macrea; „Istoria lumii în date”, coordonată de Andrei Oțetea.

- *Premiere artistice:* filmul „Răutăciosul adolescent” de Gh. Vitanidis (Irina Petrescu va lua ulterior premiu la festivalul de la Moscova); piesa „Iona” de M. Sorescu; piesa „Iertarea” de Ion Băieșu.

- S-a construit *Aeroportul Internațional* la București-Otopeni.

- A fost inaugurată linia ferată electrificată București-Brașov.

- Au fost emise: Legea privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Apărării a Republicii Socialiste România; Legea cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Economic.

- În august, președintele SUA Richard Nixon, face o vizită în țara noastră.

- La București are loc **Congresul X al PCR.**

- Legea privind organizarea activității de cercetare în România este votată în decembrie de Marea Adunare Națională.

- Se mai votează: Legea privind organizarea, planificarea și executarea investițiilor; Legea contractelor economice; Legea privind regimul produselor și al substanțelor stupefiante.



NICOLAE CEAUȘESCU

Cizmar, președinte al R.S. România (1965-1989), secretar general al PMR (devenit ulterior PCR), 1965-1989.

Născut: 26.01.1918, Scornicești (Olt); plecat din viață 25.12.1989, Târgoviște.

El și soția sa, Elena Ceaușescu, au fost judecați într-un proces sumar, condamnați la moarte și executați imediat după pronunțarea sentinței. S-a născut într-o familie de țărani. A fost membru al PCdR din 1932. Este arestat prima oară în 1933, apoi, în 1934, urmează încă trei arestări.

Ceaușescu a fost arestat și condamnat în 1940, închis și apoi transferat în 1943 în lagărul de la Târgu Jiu. A fost numit secretar al Uniunii Tineretului Comunist în 1945. După abdicarea regelui Mihai I, devine ministru al agriculturii, iar ulterior ministru adjunct al forțelor armate. A participat direct la cooperativizarea forțată a agriculturii, ordonând reprimarea sau arestarea țăranilor care se opuneau cooperativizării. În 1952, devine membru al CC al PMR.

La trei zile după moartea lui Dej, în martie 1965, Ceaușescu preia funcția de secretar general al Partidului Muncitoresc Român. Schimbă

numele partidului în **Partidul Comunist Român** și decide schimbarea numelui oficial al țării din Republica Populară Română în Republica Socialistă România.

Inspirându-se din practicile chineze și nord-coreene, urmare a vizitelor din 1971, Ceaușescu, alături de Elena, care devine numărul 2 în partid și stat, aduce cultul personalității la un nivel nemaîntâlnit în Europa (cu excepția Albaniei lui Enver Hodza). S-a înconjurat doar de cei ce îl adulau, epurând pe oricine îndrăzne să-l contrazică. În 1974, Ceaușescu devine președintele RSR. Prim-ministrul, Gh. Maurer, a fost înlocuit, în martie 1974, cu Manea Mănescu. La Congresul al XI-lea, din noiembrie 1974, Maurer își pierde locul și din Comitetul Central. Ceaușescu s-a opus invaziei Cehoslovaciei și a avut o atitudine de condamnare publică a acestei acțiuni. În acest fel, el și-a atras simpatia românilor, dar și pe cea a lumii occidentale. Prin politica sa externă, a obținut aprecierea unor lideri politici (Charles de Gaulle, Richard Nixon, ...). România a fost singura țară din blocul răsăritean (cu excepția URSS) care întreținea relații diplomatice cu Comunitatea Europeană, Israelul și R.F. Germania.

După vizita din 1975 în China și Coreea de Nord, Ceaușescu pune în aplicare un proiect de „sistemizare” a localităților urbane și rurale. Apogeul programului a fost marcat de demolarea a numeroase monumente istorice, inclusiv biserici. În 1984 a început construirea Casei Poporului (astăzi Palatul Parlamentului), una din cele mai mari construcții din lume, ocupă locul doi după aceea a Pentagonului (Casa Poporului caracterizează fidel spiritul megalomaniei sale).

Fuga lui I.M. Pacepa din 1977 a fost poate cea mai cruntă lovitură primită. Această dezertare, a unui demnitar atât de important pentru siguranța națională, a afectat profund structura și puterea securității. Ceaușescu și-a numit atunci membri ai propriei familii în funcții de bază ale puterii, pentru a nu se repeta „un alt caz” de genul Pacepa.

Situația din țară, degradată pe plan politic, social și mai ales economic, a condus la revoluția din decembrie 1989, care îl înlătură pe el, dar și **puterea comunistă din România**.



ELENA CEAUȘESCU (născută Lenuța Petrescu)
Secretară în MAE, directoare la ICECHIM, Prim-viceprim-ministru (din 1979 devine a doua persoană în stat ca importanță politică).
Născută: 07.01.1916 (1919?), Petrești, Dâmbovița;
plecată din viață: 25.12 1989 Târgoviște.
Studii recunoscute - 4 clase primare.

Părinții, (Nae și Alexandrina Petrescu) erau țărani mijlocași, care se ocupau de munca câmpului și de negoț. Ea a devenit membru al Partidului Comunist din România în 1937.

Căsătorită cu N. Ceaușescu în 1945. Au avut trei copii: Valentin, Nicu și Zoe, toți trei cu studii superioare. Zoe a obținut doctoratul în matematici, despre care profesorii și colegii ei au afirmat unanim că era **real meritoriu**.

E. Ceaușescu a devenit doctor în chimie (dec. 1967) cu teza „Polimerizarea stereospecifică a izoprenului”, titlu contestat în mediul științific, deoarece cunoștințele ei în chimie se reduceau la noțiuni elementare.

Pe linie politică i se atribuie: ordinul dat în 1987, de demolare a bisericii Sfânta Vineri din București și trimiterea unor cadavre de la Timișoara în București, la izbucnirea revoluției din 1989.

În timpul revoluției române din 1989, a fost condamnată la moarte și executată.

• Evenimente din anul 1970.

- La București s-a înființat *Institutul Central de Chimie*.
- În mai-iunie, s-au produs inundații catastrofale (au fost distruse circa 50.000 case, căi ferate, poduri etc.). Pagubele provocate țării au fost de peste 10 miliarde de lei.
- *Târgul Internațional București (TIB)* a fost deschis în prima sa ediție.



MIRON CONSTANTINESCU (născut Mehr Kohn)
Sociolog marxist, istoric, om politic comunist român, lider în PCR, membru titular al Academiei Române (1974).

Născut: 13.12.1917, Chișinău; plecat din viață: 18.07.1974, București.

Soția: Sulamita.

Copii: un fiu și o fiică. Fiul său a murit foarte tânăr într-un accident. Fiica schizofrenică și-a omorât mama (ulterior fiind internată într-un sanatoriu psihiatric).

A fost membru PCR, 1936

Redactor șef al Scânteii (1944), membru în Biroul politic (1948-1960), membru în CC al PCR (1945-1955; 1968-1974) și secretar al acestuia (1952-1954), președinte al Comisiei de stat a planificării (1949-1955)

Împreună cu Iosif Chișinevschi, a încercat să-l înlăture de la putere pe Gheorghiu-Dej.

Amândoi au fost excluși din conducerea partidului în 1957. N. Ceaușescu l-a „reabilitat” și l-a numit ministru al învățământului (1969-1970), vicepreședinte al Consiliului de stat (1972-1974), rector al Academiei Ștefan Gheorghiu (1970-1974), președinte al Marii Adunări Naționale.

- Au plecat din viață: Tudor Mușatescu (scriitor, n. 1903, Câmpulung, Argeș) și Grigore Vasiliu-Birlic (actor, n. 1905, Fălticeni).

- **Evenimente din anul 1971.**

- La plenara din februarie, I. Iliescu a fost ales secretar al CC al PCR.

- La București, s-a inaugurat statuia lui Petru Groza (dată jos de pe soclu în 1990), iar la Craiova cel mai mare spital din țară (în acel moment).

- Statuia lui G. Enescu, din fața Operei Române (Ion Jalea), a fost dezvelită.

- Au plecat din viață. Nicolae. Bănescu (istoric, filolog, profesor universitar, academician, n. 1878, Călărași); I. Agârbiceanu (prozator, academician, n. 1882, Cenad, Alba); N. Bagdasar (filozof, profesor universitar, n. 1896, Roșiești, Vaslui); Dimitrie Panaitescu-Perpessicius (poet, critic și istoric literar, academician, născut în 1891, Brăila).

- **Evenimente din anul 1972.**

- În Constanța, s-a înființat *Institutul de Marină*.

- Au fost produse primele autoturisme de teren ARO din seria 24, la Întreprinderea Mecanică din Câmpulung, Argeș.

- *Muzeul Național de Istorie al României* a fost inaugurat în clădirea Poștei Centrale București.

- La Galați, s-a dezvelit statuia lui A.I. Cuza (Ion Jalea).

- A fost inaugurat *Sistemul Energetic și de Navigație de la Porțile de Fier*. Acesta avea o putere instalată de câte 1.050 MW atât în partea română cât și în cea iugoslavă.

- Au intrat în funcțiune *Spitalul și Policlinica 23 August* (azi Spitalul Sf. Pantelimon), în București.

- Au plecat din viață: Henri Coandă (inginer, membru al Academiei Române, ministru, n. 1886, București); Victor Eftimiu (poet, prozator, publicist, memorialist, n. 1889, Albania); Nichifor Crainic (scriitor, ziarist, politician, profesor universitar, n. 1889); Athanase Joja (filozof, logician, academician, profesor universitar, n. 1904, București).

● **Evenimente din anul 1973.**

- Cea mai mare fântână ornamentală din RSR intră în funcțiune la Timișoara.

- La Spitalul din Târgu Mureș se efectuează prima operație pe cord deschis din RSR (echipa condusă de prof.dr. Ioan Pop de Popa).

- Consiliul Apărării emite Hotărârea privind pregătirea militară a studenților.

- La București, au fost înființate institutele centrale de: Fizică, Matematică, Conducerea Informatică, Cercetări Energetice, Cercetări Economice, pentru Construcția de Mașini.

- *Teatrul Național I.L. Caragiale*, din București, a fost inaugurat oficial.

- Au plecat din viață: Demostene Botez (poet, prozator, publicist n. 1893, Hulub, Botoșani); Zamfirescu Eliza Leonida (prima femeie inginer din Europa, n. 1887, Galați); Grigore Moisil (matematician, profesor universitar la București, academician, n. 1906, Tulcea); C. Daicoviciu (istoric și arheolog, n. 1898, Căvăran, Caraș Severin).

● **Evenimente din anul 1974.**

- Marea Adunare Națională a instituit funcția de *președinte al Republicii*; primul președinte ales fiind **N. Ceaușescu**.

- A avut loc deschiderea primei ediții a *Târgului Internațional de Bunuri de Consum* (denumit „TIBCO 74”).

- N. Giosan a fost ales președinte al Marii Adunări Naționale (până în 1989).



NICOLAE GIOSAN

Inginer agronom și genetician, membru al Academiei Române (corespondent 1963, titular din 1974), președinte al Marii Adunări Naționale (1974-1989).

Născut: dec. 1921, satul Drâmbar, comuna Ciugad, Alba; plecat din viață: iulie 1990 (în penitenciarul Jilava).

Studii: Facultatea de Agronomie, Cluj (1941-1945, cu calificativul „Magna cum Laudae”); specializare și doctorat în agronomie la Moscova (1949-1952).

A fost profesor universitar la Institutul Agronomic din București (1953 -1974), director al Institutului Central de Cercetări Agricole (1955-1966), președinte al Consiliului Superior al Agriculturii (1965-1969) și primul președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvice (1969-1981). N. Giosan s-a ocupat în special cu biologia, ameliorarea și producerea de semințe la porumb și grâu. A publicat peste 60 de

lucrări științifice. A fost ales membru titular al Academiei Agricole din Moscova (1972) și membru al Academiei de Agricultură din Paris (1972).

Membru al PCR din 1947, a îndeplinit și funcții de partid, fiind ales membru al Comitetului Politic executiv al PCR¹.

- A fost inaugurată *Sala Polivalentă* (Palatul Sporturilor și Culturii) din București.

- A avut loc inaugurarea drumului național *Transfăgărășeanul*.

- Au plecat din viață: Cicerone Teodorescu (poet, n. 1908, București); Miron Constantinescu (economist, istoric, sociolog, politician, profesor universitar, academician, președinte al MAN, n. 1917, Chișinău); Zaharia Stancu (scriitor, academician, n. 1902 Salcia, Teleorman); Mihai Andricu (compozitor, profesor universitar, n. 1894, București).



CHIVU STOICA

Muncitor, om politic, lider PCR (membru din 1931), prim-ministru al României (1955-1961), președinte al Consiliului de Stat al RSR (1965-1967).

Născut: 08.08.1908, Smeeni, Buzău; plecat din viață: 18.02.1975, București.

Stoica a fost copilul unui muncitor agricol. La 12 ani a plecat de acasă să lucreze ca ucenic la CFR. În 1921, s-a mutat în București, unde a fost cazangiu la uzinele Vulcan, Lemaître și Malaxa. Acolo l-a întâlnit pe Gheorghe Vasilichi, care l-a recrutat în partidul comunist.

În primăvara lui 1931, Stoica a început să lucreze la firma feroviară Grivița, unde i-a întâlnit pe Gheorghiu-Dej, Vasile Luca și C. Doncea. La 20 august 1934, a fost condamnat la 15 ani de închisoare pentru rolul jucat în greva de la Grivița din 1933. La închisoarea de la Târgu Jiu, s-a apropiat de Dej, care-l dorea succesor al său ca Secretar general. El a fost membru al CC al PMR (PCR) și al Biroului Politic în perioada 1945-1975. Mai târziu, Stoica a căzut în dizgrația lui N. Ceaușescu și a soției sale Elena. Moartea sa, la o vânătoare - când a primit un glonț în cap, a fost considerată atunci de anchetatori ca sinucidere.

¹ Arestat împreună cu membrii CPEx, moare misterios în ziua când un doctor îi face o injecție (conform declarației lui Teodor Mărieș, coleg de celulă).

● **Evenimente din anul 1975.**

- La București se începe construirea metroului.
- Nadia Comăneci (la vârsta de 14 ani) devine campioană absolută europeană la gimnastică.
- Complexul de irigații Mostiștea (peste 20.000 ha), primul din țară, intră în funcțiune.
- Începe producția de locomotive Diesel electrice la uzinele Electroputere din Craiova.
- Au plecat din viață: Chivu Stoica (muncitor feroviar-cazangiu, politician, președinte al Consiliului de Miniștri și al Consiliului de Stat, n. 1908, Smeeni, Buzău); Ion Cantacuzino (medic psihiatru, critic literar, critic și istoric de film, n. 1908, București).

● **Evenimente din anul 1976.**

- A fost dezvelit bustul lui N. Iorga în fața Institutului de istorie din București.
- La Iași, se deschide șantierul Combinatului de Utilaj Greu și a noului complex de învățământ-cercetare-producție a Institutului Politehnic „Gh. Asachi”.



MANEA MĂNESCU

Politician comunist, ministru de finanțe (1955-1957), membru al CC al PCR (1960-1979; 1982-1989) și al Comitetului Politic Executiv (1969-1979; 1984-1989), președinte al Consiliului Economic (1967-1972), viceprim-ministru (din 1972), prim-ministru (1974-1979). Membru PCR (din 1944). A fost șef al Secției Știință și Cultură al PCR. A fost ales membru titular al Academiei Române.

Manea Mănescu și Emil Bobu, i-au însoțit pe soții Ceaușescu în elicopterul cu care au fugit din clădirea CC al PCR (22.12.1989).

- Și-a început activitatea cel mai mare complex comercial din capitală *Unirea*.
- Au plecat din viață: Gh. Stoica (militant comunist, care a deținut numeroase funcții în PCR, n. 1900, Dorohoi); Oscar Han (sculptor, elevul lui D. Paciurea, n. 1881, București).

● **Evenimente din anul 1977.**

- În perioada 1977-1982, părăsesc România peste 62.000 de sași și șvabi.

- Români, conform recensământului, avea 21.559.910 locuitori din care: români 89%, maghiari 7,74%, germani 1,54%, țigani 0,35%, ucraineni 0,23%, ruși-lipoveni 0,2%, iar sub 0,2% turci, sârbi, evrei, croați, cehi, greci, polonezi, armeni, sau nedeclarați.

- Un cutremur devastator (7,3 grade – Richter), pe 4 martie la ora 21:20, a provocat 1.541 de morți, peste 11.000 de răniți, aproape 13.000 locuințe afectate, numeroase unități industriale, școli, magazine etc. au suferit avarii.

- Au plecat din viață atunci numeroase personalități, printre care pot fi citate: Toma Caragiu, Mircea Gafița, Alexandru Ivăsiuc, Veronica Porumbacu și Doina Badea.

- În capitală, a intrat în funcțiune complexul comercial Bucur-Obor (cu o suprafață de 42.000 mp).

- La Craiova, intră în funcțiune *Oltcit*, întreprindere româno-franceză de autoturisme.

- Greva minerilor din Valea Jiului (Petroșani). N. Ceaușescu vine și le promite rezolvarea cererilor, dar în realitate urmează anchete, torturi și condamnări la închisoare.

- România ajunge la o **datorie externă** de miliarde de dolari.

- Primul petrolier românesc *Independența* (150.000 tdw) a fost lansat la apă la Șantierul Naval din Constanța.

- Au plecat din viață: Iustinian Marina (patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, n. 1901, Cerneghești, Vâlcea. În locul lui este recunoscut patriarh Iustin Moisesescu); Virgil Gheorghiu (poet, eseist, muzicolog și pianist, n. 1905); Emil Botta (actor, poet și prozator, născut 1912); Constantin C. Giurescu (istoric, profesor universitar la București, n. 1901, Focșani); Petre Constantinescu-Iași (istoric, politician, profesor universitar, membru al Academiei Române, n. 1892, Iași).

● **Evenimente** din anul 1978.

- Calea ferată București-Constanța a fost electrificată complet.

- Consilierul personal în probleme de **securitate** al lui Nicolae Ceaușescu, generalul-locotenent *Ion Mihai Pacepa* a cerut azil politic ambasadei SUA din RF Germania.

- A fost dat în funcțiune Spitalul Universitar București (cu 1.540 de paturi).

- A fost pusă în funcțiune Telecabina Bușteni (cabana Babele). Lungimea traseului, de 4.350 m, era cea de a treia din Europa.

- Au plecat din viață: Constantin C. Iliescu (medic cardiolog, profesor universitar, academician, n. 1892, Roman); Olga Greceanu (decoratoare și pictoriță, n. 1890, Argeș).

● **Evenimente din anul 1979.**

- La Timișoara se efectuează primele intervenții chirurgicale pe inimă.
- În funcția de președinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (CNST) este numită Elena Ceaușescu.
- La 30 martie, Marea Adunare Națională îl numește pe Ilie Verdeț în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri.



ILIE VERDEȚ¹

Miner, lider comunist, director de mină, ministru de mai multe ori - în guvernele din 1965-1989 - și prim-ministru (1979-1982)

născut: mai 1925, orașul Comănești, Bacău

plecat din viață: martie 2001, București

Studii: 4 clase (primare), Școala Superioară de partid, Academia de Științe Economice, București

Căsătorit cu Reghina (1947), a avut două fiice

Din 1949 intră în politică, având diferite funcții: Prim-secretar al Comitetului Regional al PCR Hunedoara (1954-1956), adjunct al Direcției Organizatorice (1935).

În funcția de prim-ministru, el a încercat să rezolve criza economică și financiară, dar nu a avut succes. A intrat în conflict cu N. Ceaușescu, cu care a avut controverse dure, cu privire la strategia de dezvoltare a țării și la adoptarea unor sisteme de conducere suplă. Pentru stingerea conflictului, și-a dat demisia din funcția de prim-ministru (la 21 mai 1982). După Revoluția din 1989, în noiembrie 1990, Verdeț a înființat Partidul Socialist al Muncii, care a intrat în Parlamentul României după alegerile din 27 septembrie 1992. El a criticat sever evoluția societății românești după 1990.

● **Anul 1979 (continuare)**

- Populația R.S. România număra **22.048.000** locuitori.
- A fost inaugurat pasajul rutier Bucur-Obor din București.
- Cea mai mare navă construită în țară „Independența” (150.000 tdw) a fost lovită în Bosfor de un cargou grecesc și a luat foc.
- Linia maritimă internațională Constanța-Șanghai, deservită de 4 nave românești și-a început activitatea.

¹ Verdeț era numele de familie, dar în noul său act de naștere, eliberat în 1964 s-a scris românizat Verdeț.

- Primul tronson al metroului bucureștean, lung de 8,1 km, își începe activitatea.

- La Congresul XII al PCR, veteranul partidului C. Pârvolescu se ridică împotriva cultului personalității și propune ca N. Ceaușescu și E. Ceaușescu **să nu mai fie aleși.**

- *Au plecat din viață:* Al.A. Philippide (poet, academician, n. 1900, Iași); Pantelimon Halipa (poet, publicist, președintele Sfatului Țării care a votat unirea cu România în 1918, fruntaș PNT, n. 1883); Lucia Demetriade-Bălănescu (pictoriță și graficiană, n. 1905, București); George Lesnea (poet, n. 1902, Iași).

● **Evenimente din anul 1980.**

- Prima operație de transplant de rinichi din România (echipa condusă de profesorul dr. docent Eugen Proca).

- Se inaugurează *Aeroportul Internațional din Timișoara și Spitalul pentru Boli Contagioase* din Craiova.

- *Au plecat din viață:* Teodor Mazilu (scriitor, n. 1930, București); Gheza Vida (sculptor, participant la războiul civil din Spania, n. 1913, Baia Mare); Marin Preda (scriitor, director al editurii „Cartea Românească”, n. 1922, Siliștea-Gumești, Teleorman); P. Caraman (folclorist, filolog, profesor universitar la Iași, n. 1898 Vârlezi, Galați).

● **Evenimente din anul 1981.**

- *Întreprinderea de Anvelope Victoria* din Florești, Prahova, are o nouă unitate de producție de 125.000 anvelope pentru autoturisme.

- S-au demolat 80-90% din vechile clădiri în numeroase localități pentru a se edifica blocuri de locuințe și instituții publice.

- La *Combinatul Siderurgic din Călărași* începe să funcționeze primul laminor, iar la *Combinatul de Utilaj Greu* din Iași începe să producă turnătoria de oțel.

- România ia un credit de la Fondul Monetar Internațional, de circa 1,5 miliarde de dolari, necesar pentru a se finanța în continuare industrializarea forțată a țării, cu toate consecințele negative asupra **economiei și mai ales a nivelului de trai al populației.**

- Se dă în folosință noul Pod Grant lung de 1.585 m și cu lățimea de 24 m.

- A intrat în folosință al doilea tronson al metroului, Timpuri Noi – Republica de 9,3 km.

- Datoria externă a României a ajuns în acel moment la **10,3 miliarde de dolari.**

● **Evenimente din anul 1982.**

- Prima șarjă de oțel inoxidabil a fost elaborată la *Combinatul Siderurgic Galați.*

- *Podul de la Agigea* a fost dat în folosință. Este primul din cele 6 poduri peste Canalul Dunăre – Marea Neagră, care vor asigura traficul rutier și feroviar.

- Pentru lipsuri grave în activitatea lor, plenara CC al PCR i-a eliberat din funcții pe: Ilie Verdeț, Ianoș Fazecaș și Ion Ioniță.

- Este numit președinte al Consiliului de Miniștri **Constantin Dăscălescu**, care va deține această funcție până la 22 decembrie 1989.

- A fost publicat „programul de **alimentare științifică** a populației”.

- S-a terminat construcția complexului hotelier „București” din Capitală.

- S-a dat în folosință linia de telecabină Babele-Peștera lungă de 2,6 km.

- *Au plecat din viață*: Radu Petrescu (scriitor, n. 1927, București); Victor Preda (medic și biolog, profesor universitar la Cluj-Napoca, academician, n. 1912).

● **Evenimente din anul 1983.**

- La București, a luat ființă *Institutul Central pentru Mașini Unelte, Electrotehnică și Electronică*.

- Primul avion de pasageri construit în România, **ROMBAC 1-11** (licență BAC 1-11), a zburat între București și Timișoara.

- Podul rutier-feroviar peste canalul Dunăre-Marea Neagră, în lungime de 571 m, a suportat cu succes toate testele specifice.

- În România, se construiește **primul calculator**.

- S-au terminat lucrările *Canalului Dunăre-Marea Neagră*, cu lungimea **de 64 km**.

- Uriașă explozie de la secția piroliză (a Combinatului Petrochimic Teleajen, Prahova) s-a soldat cu 27 morți și 39 răniți. Presa n-a „suflat” un cuvânt; au intrat în pușcărie 19 persoane cu funcții de răspundere, iar familiile morților și răniților au fost amenințate cu închisoarea dacă „șoptesc” ceva.

- *Au plecat din viață*: Amza Pellea (actor și scriitor, n. 1931, Băilești, Dolj); Nichita Stănescu (poet, n. 1933, Ploiești); Ion Jalea (sculptor, academician, n. 1887, Casimcea, Tulcea).

● **Evenimente din anul 1984.**

- A fost cea mai năprasnică iarnă din ultimii 25 de ani. Populația cvasi-înfometată a trebuit să suporte gerul care a înghețat chiar și **Dunărea**.

- În perioada 1984-1987, Ceaușescu va pune în aplicare planul de **sistematizare**, în fapt de **demolare** a multor monumente istorice, în

special biserici, printre care: biserica de la Cotroceni, mănăstirea Văcărești și biserica cu hramul Sf. Treime.

- Începe fabricarea în serie a locomotivelor Diesel-electrice la *Uzinele 23 August*.

- Canalul Dunăre- Marea Neagră a fost inaugurat și dat în folosință. La acest canal, lung de **64 km** și adânc de **7 m**, (din 1949 până în 1955, când a fost sistată construcția), s-a pus în aplicare pe scară largă folosirea muncii forțate, unde zeci de mii de deținuți, politici și de drept comun, au fost supuși **exterminării fizice**. Lucrările au fost reluate în 1976. Acest canal scurtează drumul la Constanța cu 400 km; la data punerii în funcțiune era al treilea mare canal de navigație din lume după Canalul Suez și Canalul Panama.

- Prima platformă pentru instalația de extracție a petrolului marin a fost realizată la *Șantierul Naval Mangalia*; ea cântărea peste 300 de tone.

- Au început lucrările **Casei Republicii** și a bulevardului **Victoria Socialismului**.

- Se oficializează distribuirea zahărului și uleiului cu cartele diferențiate.

- Mutarea prin translație a bisericii „Schitul Maicilor”. Ulterior procedeul va fi aplicat și altor biserici.

- Generalii Ion Ioniță și Nicolae Militaru au conspirat pentru răsturnarea lui N. Ceaușescu, dar au fost trădați de generalii Gomoiu și Popa.

- *Au plecat din viață*: Ștefan Voitec (politician, academician, președinte al MAN și al Consiliului de Stat, n. 1900, Corabia, Olt); Virgil Trofin (politician, director, ministru; n. 1926, Lipovăț, Vaslui); Filaret Barbu (compozitor și dirijor, n. 1903, Lugoj, Timiș); Ștefan Constantinescu (pictor, n. 1896, Tg. Ocna).

- **Evenimente din anul 1985.**

- Energia electrică, termică și gazele naturale au fost raționalizate cu efecte directe: 2 ore de emisie TV, restaurantele se închid la 21, reducerea iluminatului stradal și în instituții, iar încălzirea locuințelor să fie substituită cu: "Mai puneți o haină pe voi!"

- În București, s-a dat în folosință pasajul subteran **Piața Muncii**, cu lungimea de 500 m.

- Pe stadionul din Ploiești s-a produs un accident soldat cu 5 morți și numeroși răniți, cu ocazia unui spectacol al Cenaclului Flacăra, condus de Adrian Păunescu.

- S-au mutat prin translație: biserica Sf. Nicolae (a fostei mănăstiri Mihai Vodă), pe distanța de 500 m și biserica Sf. Gheorghe, pe distanța de 90 m.

- Au început lucrările de reamenajare și modernizare a Dâmboviței în zona București.

- *Au plecat din viață*: Liviu Rusu (scriitor, profesor universitar la Cluj, n. 1901, Sărmașa, Mureș); Octavian Cotescu (actor de teatru și film, n. 1931, Huși); Sorin Titel (scriitor, n. Marginea, Timiș).



ADRIAN PĂUNESCU (n. A. *Păun*)

Poet, publicist, politician, senator.

N: 20.10.1943, Copăcenii, Bălți, Basarabia; d: 05.11.2010, București.

A fost căsătorit și a avut trei copii. Tata: a fost membru al PNL ¹. A fost cunoscut mai ales ca poet și ca organizator al Cenaclului Flacăra. A fost unul din cei mai prolifici poeți români contemporani ².

A debutat ca poet în 1960. A condus revista Flacăra (din 1973). A devenit incomod și a fost destituit pentru: 1) publicarea poemului „Analfabeții” (1980); 2) busculada de la concertul Cenaclului Flacăra (Ploiești, iunie 85).

A fost criticat de mulți români pentru laudele aduse lui Ceaușescu. După Revoluția din 1989, a fost exclus de la revista Flacăra. La sfârșitul anului 1990, fondează revista *Totuși iubirea*. Orientarea politică a lui Păunescu a fost **permanent de stânga**. După 1989, fiind printre puținii care nu au renegat complet ideologia comunistă, aderă la **PSM** (Verdet).

Deși născut în Basarabia, a trăit cea mai mare parte a copilăriei la Bârca (județul Dolj).

Activitatea politică. Păunescu a devenit o personalitate importantă în mass-media (în perioada 1970-1980) prin înființarea și organizarea Cenaclului Flacăra și a revistelor pe care le-a condus. Acestea au avut o influență puternică asupra tineretului și a vieții publice din România, prin *mixajul ideilor de stânga de factură occidentală și de naționalism*.

¹ Tatăl său a fost condamnat la 15 ani de închisoare pentru „activități anticomuniste” de regimul lui Dej. Acest fapt l-a forțat pe Adrian Păunescu să aștepte 3 ani pentru a se putea înscrie la facultate.

² Unii critici literari l-au considerat genial, iar New-York Times l-a cotate și numit într-un articol, drept „cel mai faimos poet al României”.

Prin Cenaclul Flacăra, Păunescu a lansat mulți artiști, considerați de autoritățile comuniste „suspecți”. Cu regimul Ceaușescu, el a avut o relație considerată în ansamblu ca **ambiguă**. A scris poeme adulatoare, dar a adus și critici publice directe.

- A fost secretar **UTC** la Uniunea Scriitorilor (1966-1968).
- Devine membru al Partidului Comunist Român (1968). Este sancționat cu vot de blam cu avertisment (1985).
- Membru al Partidului Socialist al Muncii (1992-1998).

Câteva titluri ale poetului:

„Ultrasentimente” (1965); „Fântâna somnambulă” (1968); „Viață de excepții” (1971); „Iubiti-vă pe tunuri” (1981); „Într-adevăr” (1988); „Deromânizarea României” (1998); „Rugă pentru părinți” (2007) ; „Liber să sufăr” (2003); „Încă viu” (2008); „Libertatea de unică folosință” (2009).

● **Evenimente** din anul 1986.

- Fănuș Neagu, condamnă vehement politica de proastă aprovizionare a populației cu alimente, combustibili, energie electrică și termică.

- Se încep lucrările la pasajele rutiere Băneasa, Piața Victoriei, Lujerului și Mărășești.

- La Centrala Atomoelectrică de la Cernobîl (URSS) s-a produs o avarie gravă, rezultând cea mai mare **contaminare radioactivă din istoria lumii**, care a afectat și România.

- S-a mutat prin translație biserica Sf. Ioan-Nou, pe distanța de 23 m.

- Peste brațul Borcea (între Fetești și Cernavodă), s-a dat în folosință un nou pod lung de **970 m**, pentru cale ferată dublă și șosea cu patru benzi de circulație.

- În Capitală, s-a dat în folosință *Palatul Pionierilor și Șoimilor Patriei* (azi Palatul Național al Copiilor).

- România dispunea de următoarea flotă de transport fluvial, maritim și de pescuit: 243 de nave maritime, 600 fluviale, 43 de pescuit și 12 frigorifice.

- A fost înscăunat și recunoscut pe scaunul patriarhal **Teoctist Arpașu**.

- *Au plecat din viață*: Mircea Eliade (filozof, scriitor, profesor universitar la Chicago, specialist în istoria religiilor și credințelor religioase, n. 1907, București); Ion Clopoțel (publicist, politician, participant la Adunarea de la Alba Iulia din 1918, n. Poiana Mărului,

Braşov); Iorgu Iordan (biolog, diplomat, profesor universitar la Iaşi şi Bucureşti, n. 1888, Tecuci, Galaţi).

● **Evenimente din anul 1987.**

- A fost demolată biserica Sf. Vineri.

- Sunt date în folosinţă pasajele subterane **Lujerul (800 m) şi Unirea (830 m)**.

- Platforma de foraj *Jupiter* a fost finalizată.

- Nicu Ceauşescu a fost numit prim-secretar al judeţului Sibiu.

- Muncitorii de la *Steagul Roşu* şi *Tractorul* (Braşov) au manifestat împotriva condiţiilor grele de viaţă; revolta a fost **reprimată dur**, iar **revendicările au fost stopate**, luându-se măsuri represive.

- Populaţia României a atins **23 milioane de oameni**. Faţă de 1965, creşterea a fost de 4 milioane persoane.

- *Au plecat din viaţă*: N. Velea (prozator, n. Tigveni, Argeş); Ion Ioniţă (general, ministru al Apărării, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, de un cancer foarte suspect, n. 1924); Virgil Teodorescu (poet, vicepreşedinte al MAN, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, n. 1909, Cobadin, Constanţa); N. Ciobanu (critic literar, directorul Muzeului Literaturii Române, n. 1931); C. Noica (filozof de seamă, n. 1900, Vităneşti, Teleorman); Mircea Scarlat (istoric literar, Cervenica, Teleorman).

● **Evenimente din anul 1988.**

- Declaraţia guvernului SUA, prin care se anunţă hotărârea de a retrage României „**clauza naţiunii celei mai favorizate**”, pentru nerespectarea obligaţiilor asumate la Helsinki (1975) (privind drepturile şi libertăţile cetăţeneşti).

- Marea Adunare Naţională adoptă legile cu privire la majorarea retribuţiei personalului muncitor, la majorarea pensiilor şi la statutul juridic al unităţilor socialiste.

- *Au plecat din viaţă*: Al. Căpraru (poet, eseist, redactor-şef „Tribuna”, director editura „Dacia” din Cluj-Napoca, n. 1929, Cluj); Harry Brauner (folclorist, etnomuzicolog, directorul Institutului de Folclor din Bucureşti, n. 1908, Piatra Neamţ); Augustin Z.N. Pop (folclorist, istoric literar, profesor universitar, n. 1910, Bucureşti); George Ivaşcu (istoric, critic literar, director România Literară, redactor-şef Contemporanul, n. 1911, Certeşti, Galaţi); Mihai Beniuc (poet, prozator, eseist, traducător, academician, preşedinte al Uniunii Scriitorilor, n. 1907, Sebeş, Arad); Şerban Cioculescu (critic, istoric literar, editor, profesor universitar, academician şi director al Bibliotecii Academiei, n. 1902, Bucureşti); M. Cruceanu (avocat, poet, profesor universitar la Bucureşti, redactor la Socialismul, participant

la Congresul din 1921 la care s-a înființat PCR, n. 1887); Al. Graur (lingvist, profesor universitar la București, academician, director al Editurii Academiei Române și al Institutului de Lingvistică din București, n. 1900, Botoșani).

● **Evenimente din anul 1989.**

- Grupul format din Al. Bârlădeanu, Corneliu Mănescu, Constantin. Pârvulescu, Gr. Răceanu, Silviu Brucan și Gh. Apostol adresează lui N. Ceaușescu o scrisoare deschisă (cunoscută ca „Scrisoarea celor șase”; publicată de posturile de radio BBC și Europa Liberă), în care iau poziție împotriva nerespectării Acordului Final de la Helsinki și, în special, împotriva atotputernicei Securități. Semnatarii cer renunțarea la planul de sistematizare a satelor și interzicerea exporturilor alimentare. Deși datoria externă fusese plătită, populația continua să suporte condițiile de viață foarte grele.

- S-a scufundat, la Galați, nava de pasageri *Mogoșoaia*. Peste **200** pasageri și echipajul și-au pierdut viața, fiind cea mai gravă catastrofă care s-a produs vreodată pe Dunăre.

- La Congresul XIV al PCR Ceaușescu a fost reales secretar general.

- La Timișoara (16 dec.) izbucnesc manifestații **anticeaușiste** și **anticomuniste**.

- Acțiunile de revoltă escaladează, încep represiunile organelor de forță, se folosesc armele și sunt uciși numeroși cetățeni.

- Lupta armată încetează, iar Timișoara este declarată oraș democrat fără regim comunist.

- În perioada 16-22 decembrie, revoluția se manifestă în toată țara.

- La mitingul din Capitală (21 decembrie), mulțimea nu mai poate fi controlată, cu toate eforturile lui Ceaușescu și ale soției sale. A doua zi, la ora 12:06, soții Ceaușescu fug cu un elicopter, care decolează de pe clădirea CC al PCR cu direcția Târgoviște. Acest moment a fost considerat sfârșitul **regimului comunist** și al **dictaturii** lui Nicolae Ceaușescu.

- Perioada 22-31 decembrie a consemnat numeroase evenimente în toate orașele țării cu o caracteristică comună: atacuri împotriva instituțiilor, aeroporturilor, televiziunilor, dar și **menținerea unei psihoze** care să inducă **spaima și nesiguranța totală a populației**.

PERIOADA POSTDECEMBRISTĂ

• Evenimente din anul 1989 (continuare):

- La 22 decembrie, *Consiliul Frontului Salvării Naționale (FSN)* a dat un comunicat în care se declara: „Din acest moment, se dizolvă toate structurile de putere ale clanului Ceaușescu. Guvernul se demite, Consiliul de Stat și instituțiile își încetează activitatea. **Întreaga putere de stat este preluată de Consiliul FSN**”.

- FSN a formulat un Program în 10 puncte și a fost ales Consiliul FSN coordonat de **Ion Iliescu**, care a decretat schimbarea numelui statului din Republica Socialistă România în **România**.

- Ziarelor centrale și locale, apărute în regimul comunist, le-a fost interzisă apariția.

- S-au luat măsuri imediate de încetare a focului în țară, de predare a armelor și de integrare a Ministerului de Interne în structurile Ministerului Apărării Naționale.

- S-a stabilit că numărul oficial al morților și al răniților, în evenimentele din decembrie, este **1.104**.

- La București, apare cotidianul **Adevărul** (redenumire a ziarului **Scînteia**).

- După arestarea soților Ceaușescu la Târgoviște, aceștia au fost duși la o unitate militară din oraș și prezentați unui complet de judecată special constituit. A urmat un simulacru de proces, care s-a bazat pe următoarele capete de acuzare:

„1. Genocid - peste 60.000 de victime (dovedit ulterior **total fals**)

2. Subminarea puterii de stat prin organizarea de acțiuni armate împotriva poporului și a puterii de stat.

3. Infracțiuni de distrugere a bunurilor obștești prin distrugerea și avarierea unor clădiri, explozii în orașe etc.

4. Subminarea economiei naționale.

5. Încercarea de a fugi din țară pe baza unor fonduri de peste un miliard de dolari depuse în bănci străine.

Acuzații au fost **condamnați la moarte și confiscarea averii**, iar execuția a avut loc la numai câteva minute după proces. Inculpații n-au recunoscut legitimitatea tribunalului și nici acuzațiile; au dorit să facă recurs, dar au fost refuzați.

- Consiliul FSN emite decrete: Petre Roman, prim-ministru până la alegeri; N. Militaru, ministru al Apărării Naționale; iar un comunicat preciza numirea lui Ion Iliescu în funcția de **președinte** al Consiliului Frontului Salvării Naționale.



ION ILIESCU

Inginer, politician, președinte al CFSN (1989-1990), președinte ales al României (1990- 1992, 1992-1996 și 2000-2004), senator din partea PSD (2004-2008), președinte de onoare al PSD (din 2006).

Născut: 03.03.1930, Oltenița.

Tata: Alexandru Iliescu comunist ilegalist¹.

Studii: Facultatea Electrotehnică, din Institutul Politehnic, București (1949-1951), Institutul

Energetic, Moscova (după 1951).

Iliescu a început introducerea reformelor politice, sociale și economice, *aderarea la NATO și finalizarea negocierilor de aderare la UE*.

A intrat în Uniunea Tineretului Comunist (1944), devenind apoi secretar al CC al UTC; a intrat în Partidul Comunist Român în 1953, devenind ulterior membru al Comitetului Central al PCR în 1965.

În 1971, Ceaușescu l-a marginalizat și îndepărtat² din toate funcțiile politice majore. A fost vicepreședinte al Consiliului Județean Timiș (1971-1974), apoi președinte al Consiliului Județean Iași (1974-1979). În 1984, a fost exclus din CC al PCR și numit director la Editura Tehnică (până în 1989).

În timpul revoluției din decembrie 1989, Iliescu și o parte a disidenților politici au constituit Frontul Salvării Naționale³. **Consiliul FSN** s-a constituit ulterior din membrii FSN și ai partidelor nou create, inclusiv dizidenți anticomuniști⁴. Iliescu nu a renunțat la ideologia comunistă și la programul prezentat în timpul revoluției, care includea restructurarea agriculturii și reorganizarea comerțului, dar pluripartidism cu FSN primus inter pares. Aceste idei au fost susținute de Silviu Brucan, ca și de alți membri ai FSN, în 1990: revoluția a fost împotriva lui Ceaușescu, nu împotriva comunismului.

FSN (transformat în partid politic) condus de I. Iliescu a câștigat primele alegeri cu 70% din voturi. FSN a trecut prin câteva scindări

¹ În decembrie 1931 a plecat clandestin în URSS unde a rămas patru ani. La întoarcerea în țară a fost condamnat la închisoare, unde a murit.

² Surse neconfirmate afirmă că acestea s-au datorat: “unor dispute după vizita în China” și “de teama amenințării prin ascensiunea continuă a lui Iliescu”.

³ **FSN** a preluat puterea cu sprijinul Forțelor armate conduse de generalul Victor Atanasie Stănculescu (condamnat ulterior pentru acțiunile sale din timpul revoluției la Timișoara).

⁴ Pot fi nominalizați: Silviu Brucan, Petre Roman, Doina Cornea, etc.

politice, suferind restructurări și schimbări de nume succesive și anume: **FDSN** (aripa Iliescu), Partidul Democrației Sociale din România (**PDSR**) și apoi Partidul Social Democrat (**PSD**).

- Au fost emise decrete ale **Consiliului FSN** privind crearea de ministere noi și de numire a șefilor acestora.

- Reintră în legalitate Partidul Național Țărănesc redenumit Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD), având ca președinte pe **Corneliu Coposu**.

- S-a stabilit autodizolvarea Partidului Comunist Român.

- Numărul salariaților era 7.997.000, iar al pensionarilor de circa 2.000.000.

● **Evenimente din anul 1990.**

- Numele instituțiilor publice a revenit la cele interbelice: Consiliu de Miniștri → Guvern; Marea Adunare Națională → Parlament; Procuratură → Parchet; Miliție → Poliție; etc.

- A luat ființă Asociația Foștilor Deținuți Politici, președinte Constantin Ticu Dumitrescu.

- Înregistrarea la judecătorie a fiecărui partid politic, însoțită de anexarea unei liste cu cel puțin 251 de membri, statut, sediu, mijloace financiare etc.

- Au fost emise decretele-lege privind: abolirea pedepsei cu **moartea**; noul regim al pașapoartelor (cu eliminarea restricțiilor anterioare).

- S-a reînființat **Partidul Social Democrat Român** (Sergiu Cunescu, apoi Al. Athanasiu).

- La 19 ianuarie, erau înregistrate la Tribunalul Municipiului București 14 partide politice.

- Inculpații: Bobu Emil, Dincă Ion, Mănescu Manea și Postelnicu Teodor, în **procesul de genocid**, au primit pedeapsa: detenție pe viață și confiscarea averii.

- La București, demonstrații FSN blochează sediul PNȚCD; P. Roman reușește să detensioneze situația.

- A luat ființă Consiliul Provizoriu de Uniune Națională (**CPUN**), organ legislativ și al puterii de stat (președinte I. Iliescu), până la alegerile legislative și prezidențiale.

- În 28 ianuarie, o demonstrație a partidelor politice istorice (PNȚCD, PNL și PSD), împotriva transformării FSN în partid politic, are loc în fața guvernului. Muncitorii din București, infiltrați de foști securiști, intervin violent. În 29 ianuarie 1990, sosesc la București

5.000 de mineri în ajutorul guvernului, acțiune numită ulterior Prima mineriadă.

- CPUN stabilește perioada campaniei electorale și data alegerilor parlamentare și prezidențiale (20 mai).

- Începe restituirea loturilor de pământ țăranilor care le dețineau înainte de colectivizare.

- În București, în Piața Scânteii, statuia lui V.I. Lenin a fost coborâtă de pe soclu.

- În martie, au loc la Tg. Mureș confruntări între naționaliștii români și cei maghiari.

- A fost înființat Serviciul Român de Informații; primul său director a fost Virgil Măgureanu.

- Radu Câmpeanu este ales președinte la Conferința PNL.

- 20 mai - Primele alegeri libere sunt câștigate detașat de FSN și Ion Iliescu. Președinte al României Ion Iliescu (85,67 %), la Senat **FSN**, 67,02 %, iar la Camera Deputaților **FSN** cu 66,31 %.

- Președintele **I. Iliescu** îl desemnează pe **P. Roman** în funcția de premier.



PETRE ROMAN

Inginer, politician, ministru, senator, prim-ministru (1989-1991).

Născut: 22.07.1946;

tata: Valter Roman (Erno Neulander)¹ lider comunist PCR; mama: Hortensa Valejo ²;

Studii: Facultatea Energetică din Institutul Politehnic, București (1963-1968); doctoratul la Universitatea Paul Sabatier, Toulouse, Franța (1974).

În mandatul său de prim-ministru, au fost adoptate, din inițiativa guvernului, peste **100 de legi**. S-au stabilit mecanismele economiei de piață.

S-au pus *bazele instituțiilor democratice ale statului de drept*.

Guvernele conduse de P. Roman au adoptat o serie de legi cu caracter social (vânzarea către populație a locuințelor construite din fondurile statului, electrificarea tuturor localităților țării, organizarea întreprinderilor agricole ca societăți comerciale,...).

¹ (Ernst) Neuländer (fiul unui rabin din Oradea) a luptat în Spania, în 1936, în formațiunile comuniste.

² Activistă comunistă, provine dintr-o familie catolică spaniolă.

Petre Roman prezintă, în ianuarie 1990, **conceptul de rețehnologizare**, privitor la obiectivele industriale din perioada comunistă: „fiare noi cu valoare de fiare vechi”.

Acest **concept**, înțeles greșit de unii și aplicat tendențios de alții, a condus concret, în final, la **distrugerea cvasi-totală a industriei și obiectivelor economice existente atunci**.

În octombrie 1990, el prezintă în parlament stadiul reformei economice, afirmând „Am atins pragul de la care nu mai avem alternativă, trebuie să operăm cu reforma, nu doar să afirmăm că este necesară”.

În noiembrie 1990, guvernul Roman a trecut la **liberalizarea prețurilor** pentru un număr important de bunuri de consum (cu a doua etapă în aprilie 1991). El enumeră barierele reformei începute de guvernul său: *centralizare prea mare, corupție la nivel înalt și mentalități comuniste învechite*.

În urma eforturilor guvernului său, Consiliul Europei acordă României statutul de „*invitat special*”. Roman a blocat ratificarea Tratatului României cu URSS, semnat de I. Iliescu la Moscova (în aprilie 1991). Reforma economică inițiată de guvernul Roman a declanșat a Treia mineriadă, când minerii sosiți la București au cerut demisia guvernului Roman și a președintelui I. Iliescu. În situația aceea P. Roman și-a pus la dispoziție mandatul.

După părăsirea funcției de prim-ministru, Roman rămâne președintele FSN, redenumit ulterior Partidul Democrat (PD); președinte al senatului (noiembrie 1996) și ministru al afacerilor externe (dec. 1999).



CORNELIU COPOSU

(20 mai 1914, Bobota/Sălaj - 11 noiembrie 1995, București)

Politician și jurnalist. A studiat dreptul. A fost secretarul particular al lui Iuliu Maniu. Coposu a fost membru al Partidului Național Țărănesc până în 1947, după care a fost deținut politic timp de 17 ani, în perioada stalinistă a regimului comunist din România.

În urma Revoluției din 1989, a reînființat PNT sub denumirea: Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat, al cărui președinte a fost între 1990 și 1995. Ocupând această poziție, a fondat Convenția Democrată Română, fiind și prim președinte al acesteia. În 1992, a fost ales senator în Parlamentul României.

Tatăl său, Valentin Coposu, a fost preot român unit (greco-catolic) la Bobota, iar din 1929 protopop al districtului Șamșud. Era doctor în teologie, cunoștea limba aramaică și a fost prieten și colaborator cu Iuliu Maniu. Mama sa era fiică de preot, iar tatăl acesteia era protopopul Iulian Anceanu.

La 16 ani a intrat la Facultatea de Drept și Științe de Stat din Cluj. În 1934, s-a înscris la doctorat și a obținut titlul în 1937. Coposu a desfășurat o bogată activitate jurnalistică. A fost un bun ziarist politic, profesând în anii 1935-1940, la cotidianul țărănist clujean *România Nouă*. În 1937, în cadrul procesului privind afacerea Skoda, Coposu – ca victimă colaterală – a fost condamnat la trei luni de închisoare. În perioada detenției, a cunoscut-o pe Ana Pauker, deținută pentru activități comuniste.

Coposu mărturisește calitățile Anei Pauker: persoană foarte inteligentă, cu o cultură livrescă deosebită, susținea un dialog cu lejeritate și prezenta argumentele cu abilitate. În 1937 este reformat medical. Corneliu Coposu a fost, peste 10 ani, poate, persoana cea mai apropiată de Iuliu Maniu, în funcțiile de secretar și de director de cabinet, participând activ la evenimente din politica românească, din care pot fi citate: perioada statului național legionar; complexul caz Madgearu; elucidarea cu argumente a adevărului privind greșelile lui Maniu (respectiv ale P.N.Ț); 1. restaurația din 1930; 2. pactul cu legionarii din 1937; 3. refuzul de a prezida guvernul constituit după lovitura de stat de la 23 august.

● **Evenimente din anul 1990** (continuare).

- 22 aprilie – 13 iunie. Demonstrația anti-Iliescu, anti-FSN și anticomunistă din Piața Universității, declarată “Zonă liberă de neo-comunism”. Au participat zilnic, pînă pe 24 mai, mii de demonstranți, revendicând aplicarea punctului 8 al Proclamației de la Timișoara. A fost considerată ca fiind cea mai amplă și spectaculoasă mișcare socială din perioada de tranziție postdecembristă a României.

- Ca urmare a evacuării brutale de către forțele de ordine a celor câțiva demonstranți care rămăseseră în piață, la 13 iunie, au loc demonstrații studențești antiguvernamentale și antiprezidențiale, urmate de confruntări între demonstranți și poliție. Sediile poliției Capitalei, Ministerului de interne și SRI sunt atacate. Intervin unitățile militare și restabilesc ordinea în București.

- La 14-15 iunie, sosesc în București, la apelul făcut de Ion Iliescu la televiziunea publică, peste 10.000 de mineri din Valea Jiului. Aceștia, folosind violența, atacă la întâmplare orice persoană „suspectă” în

opinia lor; sunt devastate Universitatea, Arhitectura, sediile PNȚCD, PNL și a unor organe de presă. Organele de ordine și minerii fac arestări abuzive. Ion Iliescu le mulțumește public minerilor pentru participarea lor la restabilirea ordinii. Numărul victimelor este controversat: morți – oficial 6, neoficial – peste 100 – răniți – peste 700. Ca urmare, prestigiul României pe plan internațional scade catastrofal și zeci de mii de tineri intelectuali părăsesc definitiv România.

Evenimentele care au avut loc în perioada 13-15 iunie 1990 sunt cunoscute ca **Mineriada din iunie 1990**.

- Greva minerilor din Valea Jiului, condusă de Miron Cozma, urmată de deplasarea în Capitală, s-a încheiat cu soluționarea revendicărilor acestora.

- Au fost liberalizate prețurile la numeroase produse.

- Ziua Națională a României s-a sărbătorit în toate orașele țării; cu un fast aparte în Alba-Iulia și București.

- **CPUN** a emis decretul pentru reducerea săptămânii de lucru **la 5 zile** pe săptămână.

- S-au modificat uniformele și gradele cadrelor militare, de poliție și ale soldaților.

- Se desființează CAP-urile, se împarte șeptelul cooperativelor, iar clădirile și utilajele agricole se vând la prețuri derizorii. IAS-urile s-au desființat și ele ulterior.

- Se reînființează Jandarmeria.

- *Au plecat din viață*: N. Giosan (genetician, agronom, profesor universitar la București, academician și președinte al Marii Adunări Naționale (1974-1989); s-a sinucis? în detenție, n. 1921, Drâmbăr, Alba); Al. Rosetti (lingvist, filolog, profesor universitar, n. 1895, București); Generalul maior de justiție Popa Gică (s-a sinucis; a fost președintele completului de judecată al soților Ceaușescu); Ioana Radu (interpretă de muzică populară, n. 1917).

- **Evenimente din anul 1991.**

- Conferința Națională a **FSN** îl desemnează pe P. Roman ca lider al partidului.

- A fost **desființat** Tratatul de la Varșovia.

- Legea privatizării întreprinderilor industriale și agricole de stat a fost promulgată de președintele I. Iliescu.

- Independența Republicii Moldova este proclamată de Marea Adunare de la Chișinău (recunoscută de președinția și guvernul României).

- Minerii din Valea Jiului, conduși de liderul sindical Miron Cozma, declanșează o grevă și se deplasează la București, unde atacă sediul guvernului și intră în Camera Deputaților.

- Parlamentul ia act de demisia guvernului P. Roman.

- Are loc primul Congres al **PNȚCD** (președinte Corneliu Coposu, lideri: Ion Rațiu, Ion Diaconescu, Valentin Gabrielescu, Gabriel Țepelea etc.).

- I. Iliescu l-a desemnat pe **Theodor Stolojan** în funcția de *prim-ministru*.



THEODOR STOLOJAN

Economist, politician, membru al Parlamentului European, prim-ministru al României (16.10.1991-18.11.1992).

N.: 24.10.1943, Târgoviște.

Studii: Academia de Studii Economice din București (1961-1966).

A ocupat mai multe funcții în Ministerul de Finanțe (1972-1989), iar apoi a devenit ministru al finanțelor (iunie 1990 - aprilie 1991). Devine președintele Agenției Naționale de Privatizare (mai 1991). După mineriada din septembrie 1991, când a căzut guvernul P. Roman, Stolojan este investit **prim-ministru**. Băncile de stat fiind în pragul falimentului, a luat următoarele măsuri: *recapitalizarea băncilor; liberalizarea prețurilor* (fără a liberaliza cursul de schimb). Ca urmare, **a putut confisca valuta** întreprinderilor, a societăților comerciale și a populației, obligate s-o schimbe în lei, la un curs fixat arbitrar. Totuși, inflația a continuat să crească vertiginos; s-a produs instabilitatea economică și financiară.

Ulterior, a lucrat pentru Banca Mondială și pentru Grupul Tofan.

În plan politic: în 1996 l-a susținut pe I. Iliescu pentru președinție; la Congresul extraordinar al PNL, din 2002, a fost ales președinte al partidului.

În 2003, PNL s-a aliat cu PD (condus de Traian Băsescu), constituind **Alianța DA** (Dreptate și Adevăr). La 02.10.2004, Stolojan își anunță retragerea din fruntea PNL și din cursa prezidențială, invocând motive grave de sănătate. Locul său este luat de Traian Băsescu.

După alegeri, Stolojan critică tot mai des conducerea PNL, în special pe președinte (Tăriceanu); urmarea a fost excluderea sa din PNL.

În decembrie 2006, anunță constituirea Partidului Liberal Democrat. A fost sprijinit de alți liberali excluși din partid (Valeriu Stoica, Radu F. Alexandru, Cristian Boureanu, Raluca Țurcan și Mona Muscă), cărora li s-au alăturat Gh. Flutur și Mircea Cintează.

La alegerile europarlamentare, a fost ales deputat în Parlamentul European.

În decembrie 2007, au fuzionat Partidul Democrat și Partidul Liberal Democrat luând naștere *Partidul Democrat Liberal (PDL)* cu Traian Băsescu președinte și Theodor Stolojan în funcția de prim-vicepreședinte.

În 2008, Traian Băsescu, reales președintele României, îl propune prim-ministru, dar Stolojan renunță.

● **Evenimente din anul 1990** (continuare).

- S-a produs dezmembrarea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice (**URSS**).

- A intrat în vigoare noua **Constituție a României**, aprobată prin referendum.

- Divizarea Partidului Național Liberal în **PNL** de dreapta (condus de **Radu Câmpeanu**) și **PNL** de stânga (condus de **Nicolae Cervești**).

- A fost înregistrat *Partidul Umanist Român*, cu **Dan Voiculescu** președinte. Ulterior își schimbă denumirea în *Partidul Conservator*.



DAN VOICULESCU

Economist, politician, afacerist, senator (din 2004), profesor universitar la ASE (1996).

Născut: 25.09.1946, în București.

Provine dintr-o familie modestă; tatăl instalator, mama casnică. A crescut la periferie, în cartierul Bariera Vergului.

Studii: Facultatea de Comerț Exterior, din ASE, București (1969-1974) și doctoratul în economie (1977). A fost premiat de Academia Română (2000) pentru o lucrare de excepție în economie. Cunoaște: engleza, germana, franceza.

Are două fiice și patru nepoți. Poseda o avere evaluată la peste 400 milioane de dolari.

A fost Șeful Departamentului de Comerț Exterior (1970-1982; Vitrocim), apoi Directorul General al Biroului din București la Crescent Commercial & Maritime Ltd. Cyprus (1982 – 1992).

Consiliul Național pentru Studiarea Arhivelor Securității (CNSAS) i-a dat lui Dan Voiculescu verdictul de „colaborare cu

Poliția politică a Securității comuniste” sub numele conspirativ Felix (în 2006).

Deși la alegerile parlamentare din 2004, Partidul Umanist a candidat pe liste comune cu **PSD**, imediat după anunțarea rezultatelor, a trecut de partea **Alianței DA**. Această acțiune a fost definită de Traian Băsescu drept *soluția imorală*.

În 2010, Partidul Conservator s-a aliat cu **PNL** și s-a declarat pentru o alianță sau colaborare mai largă și cu **PSD** (care, deși trădat în 2004, era interesat din cauza sprijinului media din partea trustului Intact).

- *Au plecat din viață*: Gh. Pituț (scriitor, n. 1940, Săliște, Bihor); Cela Delavrancea (pianistă, scriitoare, profesor universitar, n. 1888, București; Eugen Jebeleanu (poet, n. 1911, Câmpina, Prahova); Elvira Godeanu (actriță, n. 1904, Târgu Jiu, Gorj); Petre Țuțea (filozof renumit, colaborator al lui Nae Ionescu, n. 1902, Boteni, Argeș).

● **Evenimente din anul 1992.**

- Conferința Națională a **FSN** conduce la **două fracțiuni**: susținătorii lui P. Roman și cei ai lui Ion Iliescu.

- Noul partid, cuprinzând pe susținătorii lui I. Iliescu, ia denumirea: Frontul Democrat al Salvării Naționale (**FDSN**).

- **Ion Iliescu** devine președinte al României cu 61,20 % din voturile exprimate.

- Președintele l-a desemnat pe **Nicolae Văcăroiu** să formeze noul guvern.



NICOLAE VĂCĂROIU

Economist, prim-ministru al României (1992-1996), președinte al Senatului (după 2000), președinte interimar al României (20.04.2007-19.05.2007; când a fost suspendat președintele Traian Băsescu), ulterior a optat pentru funcția de președinte al Curții de Conturi.

N.: 05.12.1943, Cetatea Albă, Basarabia (azi Bugeac, Ucraina).

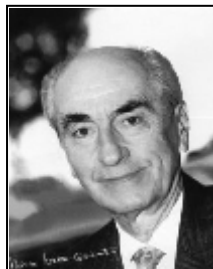
În timpul interimatului la președinția României, s-a autosuspendat din PSD. În această perioadă, deși a rămas și președinte al Senatului, atribuțiile sale la Senat au fost îndeplinite de vicepreședintele Senatului *Doru Ioan Tărăcilă*.

- A fost adoptată legea prin care se aprobă ca locatarii chiriași să poată cumpăra apartamentele la prețuri suportabile.

- *Au plecat din viață*: Ioan Totu (profesor universitar, membru CPEx al PCR, ministru de externe, s-a sinucis, fiind condamnat la 16 ani de detenție); Constantin Pârvulescu (membru al CC al PMR din 1945, deputat, președinte al Comisiei Centrale de revizie, membru al Biroului Politic, n.1895); Dan Deșliu (poet, n. 1927, București).

● **Evenimente din anul 1993.**

- La Congresul Partidului Național Liberal (Brașov), Mircea Ionescu-Quintus este ales președinte al PNL.



MIRCEA IONESCU-QUINTUS

Avocat, politician, profesor universitar (la Universitatea de Inventică, Ploiești), ministru (al justiției, 1991-1992), deputat, senator, președinte al Senatului (2000), scriitor.

N: 18.03.1917, Cherson, Ucraina.

Studii: Facultatea de Drept, Universitatea București (absolvent 1938). Căsătorit cu Viorica Ionescu-

Quintus. Are un fiu.

Veteran de război, maior¹. A fost deținut politic în perioada regimului comunist². Membru al Partidului Național Liberal din 1945.

Președinte al PNL 1993-2004. Membru al Uniunii Scriitorilor. Autor al mai multor volume (epigrame, nuvele, memorialistică).

● **Evenimente din anul 1993 (continuare).**

- Se produce fuziunea **FDSN** cu Partidul Social Democrat Român. Conferința Națională a **FDSN** hotărăște schimbarea numelui în **Partidul Democrației Sociale din România** și îl alege președinte pe Oliviu Gherman și președinte executiv pe Adrian Năstase.

- *Au plecat din viață*: Leonte Răutu (militant comunist, redactor la Scânteia, membru al CPEx al PCR, rector al Academiei Ștefan Gheorghiu, n. 1910, Bălți, Basarabia); Geo Bogza (scriitor și ziarist, n. 1908, Ploiești); Silvia Popovici (actriță de teatru și film, n. 1933, Fundata, Brașov); Dumitru Stăniloaie (preot, cărturar, filozof, scriitor, n. 1904); Alexandru Piru (istoric literar, profesor universitar la Craiova și București, n. 1917, Mărgineni, Bacău); Elvira Popescu (actriță franceză decedată la Paris, n. 1896, București); Alexandru

¹ A primit gradul de general de brigadă în retragere, în aprilie 2009, de la președintele Traian Băsescu

² Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității a publicat în Monitorul Oficial pe lista colaboratorilor cu poliția politică și pe Mircea Ionescu-Quintus.

Drăghici (militant comunist, general colonel, ministru al Securității Statului, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, n. 1913, Tisău, Buzău, decedat în Ungaria).

- **Evenimente din anul 1994.**

- A fost inițiat proiectul de privatizare în masă.
- La Craiova are loc inaugurarea asamblării de automobile Cielo, Fabrica Olcit fiind vândută firmei Daewoo, care ulterior a vândut-o firmei Ford.

- *Au plecat din viață:* Eugen Ionesco (scriitor francez, membru al Academiei Franceze, decedat la Paris, n. 1912, Slatina, Olt); Moses Rosen (rabin șef al comunității evreiești din România, membru al Academiei Române); Ștefan Tapalagă (actor de teatru și film, n. 1933); Titus Popovici (scriitor, n. 1930, Oradea); Al. Bârlădeanu (politician, ministru, președinte al Senatului, n. 1911).

- **Evenimente din anul 1995.**

- România solicită oficial, la Paris, aderarea la Uniunea Europeană (UE).

- După o întrerupere de 50 de ani, se redeschide **Bursa de valori**, în incinta Băncii Naționale a României.

- În Capitală, a luat ființă un nou post de televiziune: PRO-TV.

- **Privatizarea în masă** prin *distribuirea cupoanelor nominative de privatizare*. Faptul că pentru această privatizare a fost destinată numai 30% din averea națională a fost criticat de mulți analiști economici și politici, care au considerat că astfel au fost create condiții pentru continuarea **actelor de corupție** acoperite prin **legi neclare**. Autorii principali ai privatizării în masă: *Ion Iliescu și Mircea Coșea*.

- *Au plecat din viață:* Corneliu Coposu (jurist, jurnalist, politician, președinte al PNȚCD, n. 1911, Bohota, Sălaj); Emil Cioran (scriitor, om de cultură, filozof, plecat din viață la Paris, n. 1911, Rășinari, Sibiu).

- **Evenimente din anul 1996.**

- La Cernavodă, intră în funcțiune oficial **primul reactor** al Centralei nucleare-electrice.

- În grupul liderilor sindicali importanți din țară se evidențiază fricțiuni serioase. Se aduc acuze reciproce din care se desprind: acțiuni de șantaj, dispariții de fonduri sau de „administrare proastă” a acestora, falimentări de hoteluri, case de odihnă sau de cultură; de toate acestea sunt vizați în special **Miron Mitrea** și mai ales **Victor Ciorbea**.

- **Victor Ciorbea**, candidatul CDR a fost ales **primar general** al Capitalei.

- Emil Constantinescu câștigă al doilea tur de scrutin, învingându-l pe Ion Iliescu, și devine președintele României.



EMIL CONSTANTINESCU

Politician, om de știință, președinte al României (1996-2000), cadru didactic al Facultății de Geologie a Universității din București (după 1960).

Născut: 19 noiembrie 1939, Tighina, Republica Moldova.

Studii: Facultatea de Drept a Universității București (absolvită 1960), apoi Facultatea de Geologie-Geografie (1961-1966). Doctor în Geologie, Rector al Universității București (1992-1996) și președinte al Consiliului Național al Rectorilor din România. Doctor Honoris Causa al unor universități (Liège, Atena, Montréal, Beijing,...). Membru fondator și vicepreședinte al Alianței Civice (1990).

CDR a câștigat alegerile locale și parlamentare (1996), iar Emil Constantinescu a fost ales (cu 7 milioane de voturi) președinte al României. Țara a început un larg proces de reformă în economie, justiție și administrație.

A promulgat numeroase legi necesare restructurării și reformelor în diferite domenii. România a acordat dreptul de survol pentru forțele aviatice ale NATO în conflictul din Kosovo. La sfârșitul mandatului a decis să-și asume costul politic al **nerealizărilor** administrației în direcția creșterii nivelului de trai al populației (care a scăzut de fapt în mod dramatic) și a combaterii corupției (care a luat amploare). Unii analiști politici importanți i-au reproșat anumite afirmații, care i-au scăzut enorm credibilitatea pe plan intern și extern¹.

Deși, în decembrie 2000, a declarat public că „se retrage din viața politică și nu va mai participa la nici o acțiune politică” revine, în anul 2003, ca fondator și președinte al partidului „*Acțiunea Populară*”.

- Sunt numiți: președinte al Senatului → **P. Roman**; președinte al Camerei Deputaților → **I. Diaconescu**; prim-ministru → **Victor Ciorbea**; Procuror General al României → **Mircea Cristea**.

¹ “am fost învins de unele structuri și servicii”; “China nu reprezintă pentru noi o putere importantă”;

“revoluția ne-a fost confiscată”; “avem 15.000 de specialiști”.



VICTOR CIORBEA

Avocat, politician, primar al Bucureștiului (1996), prim-ministru al României (12.12.1996-30.03.1998).

Născut: 26.10 1954, Ponor, Alba.

A studiat dreptul la Universitatea din Cluj-Napoca, absolvită în 1979. În 1981 a devenit membru PCR, dar nu a îndeplinit funcții înalte și nici nu a avut contacte cu Securitatea.

Din 1979 până în 1984, a lucrat în tribunalul din București, iar în perioada 1984-1989, a fost judecător (și procuror).

În paralel, în perioada 1984-1990, a fost asistent, a obținut doctoratul în drept la Universitatea din București și a devenit profesor la această universitate. Mai târziu, s-a specializat în management la Case Western University (în **SUA**, anul 1992).

Inițial, a fost sindicalist în FSLI (uniune sindicală din educație), apoi în funcții de conducere în CNSLR, iar apoi președinte al CNSLR-Frăția¹ din anul 1996.

Victor Ciorbea devine membru al PNȚCD în 1996. Se organizează (**CDR**). Ciorbea devine primar al Capitalei în iunie 1996, iar în august 1996 este președinte al Asociației Municipiilor din România. În noiembrie 1996, Convenția Democrată din România (CDR) câștigă alegerile parlamentare și Victor Ciorbea a format un cabinet de coaliție al CDR (cu Partidul Democrat și UDMR). În timpul guvernării sale, Ciorbea s-a ocupat personal de reformarea economiei² și plata datoriei naționale. Reformele economice, în particular privatizarea întreprinderilor de stat, s-au desfășurat totuși lent. În plus, *sub guvernarea lui, s-a amplificat corupția*.

Victor Ciorbea a demisionat din fruntea guvernului, după un conflict cu membrii marcanti ai PNȚCD. În aprilie 1999 a înființat Alianța Națională Creștin Democrată (ANCD). După alegerile din 2000, Ciorbea a acceptat fuziunea ANCD cu PNȚCD, devine președinte și ulterior demisionează, iar primarul Timișoarei, Gheorghe Ciuhandu, care l-a înlocuit, a modificat numele PNȚCD în Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD).

¹ Confederația Națională a Sindicatelor din România-Frăția (**CNSLR-Frăția**) s-a realizat prin unirea CNSLR cu Frăția, din 1993.

² Pentru înaintarea României către o economie de piață a luat o serie de măsuri, inclusiv un buget de austeritate (conform programului cunoscut drept „Contractul cu România”).

În prezent, practică avocatura în București, împreună cu soția sa Lacrima Ciorbea.

- *Au plecat din viață:* Marin Sorescu (scriitor, dramaturg, director la Ramuri-Craiova, ministru, n. 1936, Buzești, Dolj); Nicu Ceaușescu (fiul cuplului Ceaușescu, a decedat în spital la Viena, n. 1951, București).

● **Evenimente din anul 1997.**

- Statistica CNA indică funcționarea a 222 posturi de radio și 141 de televiziune.

- Parlamentul emite Legea pentru organizarea și funcționarea instituției **Avocatului Poporului**, în care este ales de către Senat, **Paul Mitroi**.



ION DIACONESCU

Politician, deputat în Parlamentul României, în trei legislaturi consecutive (1990-2000), președinte al Camerei Deputaților (1996-2000).

Născut: 25 august 1917, Boțești, Argeș; plecat din viață: 11 octombrie 2011, București

A fost membru al Partidului Național Țărănesc (1936-1947).

După 1989 a fost vicepreședinte al Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat, iar după decesul lui Corneliu Coposu, președinte.

A fost deținut politic în timpul regimului comunist, 17 ani, în perioada 1947 – 1964.

- Sportul înregistrează succese: boxerul Mihai Leu este primul român campion mondial la box profesionist; atleta Gabriela Szabo cucerește la Paris, medalia de aur la 3.000 m.



GEORGE CRIN LAURENȚIU ANTONESCU

Profesor, ministru, deputat (1996-2008), senator (din 2008).

N.: 21.09.1959, Tulcea.

Studii: Facultatea de istorie și filosofie, Universitatea București (1985). A fost profesor de istorie (Solești, Vaslui), apoi în Niculițel până în 1989. A fost căsătorit cu Aurelia Antonescu care, fiind bolnavă

de cancer, s-a sinucis. Fiica lor, Irina, s-a născut în 2001. S-a recăsătorit în 2009, cu Adina Vălean (europarlamentar din partea PNL).

A devenit membru al Partidului Național Liberal în 1990 la Tulcea. În 1995 a fost ales vicepreședinte al PNL. A fost ministru al Tineretului și Sportului (1997-2000), în guvernul CDR.

Opozant vehement al președintelui Traian Băsescu. Mai mult, i-a criticat destul de dur pe unii din colegii de partid, chiar și pe Călin Popescu-Tăriceanu (când era lider al PNL). A candidat la funcția de președinte al României în noiembrie 2009.

● **Evenimente din anul 1997** (continuare).

- Directorul **SRI**, Virgil Măgureanu, demisionează din funcția deținută (1990-1997).

- Se inaugurează primul tren Intercity, pe ruta București-Constanța.

- Banca Mondială acordă împrumuturi României, în valoare de **5,52 miliarde de dolari**.

- Noul sediu al Bibliotecii Academiei, realizat cu sprijinul **BNR**, a fost inaugurat în prezența lui Mugur Isărescu și a altor oficiali.

- Din **PSDR** au fost excluși sau au demisionat: Teodor Meleșcanu, Mircea Coșea, Iosif Boda, Viorel Sălăgeanu și Marian Enache.

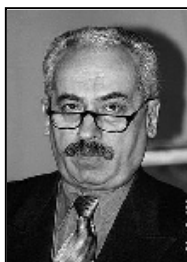
- A avut loc la Reșița, aniversarea a 125 de ani de la producerea primei locomotive cu abur din sud-estul Europei.

- Gimnastele din România obțin medalia de aur la Campionatele Mondiale de la Lausanne, în Elveția.

- La București, a luat ființă postul de televiziune: Prima TV.

● **Evenimente din anul 1998.**

- Victor Ciorbea demisionează din funcția de prim-ministru, din funcția de primar al Capitalei, iar ulterior, din partidul care îl promovase, **PNȚCD**. În locul său, Parlamentul îl numește pe **Radu Vasile**, care a format un nou guvern.



RADU VASILE

Politician, istoric în economie, prim-ministru al României (1998-1999, propus de PNȚCD), în anul 2000 este ales senator pe listele Partidului Democrat.

Născut: 10 octombrie 1942, Sibiu; plecat din viață: 3 iulie 2013, București

A publicat și poezie sub pseudonimul *Radu Mischie*.

În 04.01.1999 se declanșează greva minerilor din Valea Jiului. Premierul Radu Vasile refuză deplasarea pentru discuții. Minerii pornesc cu autobuzele spre București. Pe traseu, la Cozia, se opresc pentru a se întâlni cu Radu Vasile. S-a încheiat un protocol, numit și „*pacea de la Cozia*”. Minerii se întorc în Valea Jiului. Biroul PNȚCD îi retrage sprijinul lui Radu Vasile și-l exclude din partid, pentru încălcarea statutului, cu acuzația că a creat „un partid în partid”.

● **Evenimente** din anul 1998 (continuare).

- La București, s-a reconstruit și modernizat **Monumentul Km 0**, pe vechiul său amplasament.

- Primul cotidian de economie-finanțe din România „Financiarul” apare la București.

- *A plecat din viață*: Iosif Sava (muzicolog, scriitor și om de cultură, n. 1933).

● **Evenimente** din anul 1999.

- A fost emisă o hotărâre de guvern pentru impozitarea diferențiată a locuințelor.

- În 1998, s-au privatizat 1650 de societăți comerciale din portofoliul Fondului Proprietății de Stat.

- Minerii din Valea Jiului vin în autobuze, camioane,... către București. La Costești, dispozitivul forțelor de ordine nu-i poate opri. Ministrul de interne *Gavril Dejeu* demisionează pentru acest eșec, fiind înlocuit de *C. Dudu Ionescu*.

- După o lună, minerii pornesc din nou spre București. La Stoenesti, lângă Caracal, organele de ordine au înfrânt greva soldată cu morți și răniți. **Miron Cozma**, liderul minerilor a fost arestat, anchetat și condamnat la **18 ani de închisoare**.

- Biroul de conducere **PNȚCD** îi retrage sprijinul lui Radu Vasile, iar acesta demisionează.

- În funcția de prim-ministru este desemnat Mugur Isărescu, care rămâne și în funcția de guvernator al **BNR**.



MUGUR ISĂRESCU (Constantin Mugurel Isărescu)

Economist, guvernator al Băncii Naționale a României, prim-ministru al României (22.12.1999-28.12.2000).

N.: 01.08.1949, Drăgășani, Vâlcea; căsătorit, are doi copii.

Studii: Facultatea de Comerț Exterior, ASE (1971). Doctor în economie (1989). A participat la cursuri economice în SUA.

Cercetător științific la Institutul de Economie Mondială, București (1971-1989). După Revoluție, a lucrat în Ministerul de Externe, la Ambasada României din SUA. Din septembrie 1990, devine *Guvernatorul Băncii Naționale a României*, când toată rezerva valutară se duse pe importuri (consumată de guvernul P. Roman).

Este ales vicepreședinte al Clubului Guvernatorilor Băncilor din Balcani, Marea Neagră și Asia Centrală (1998, în 2002 devine președinte).

Guvernul condus de el a elaborat strategia economică de aderare la **Uniunea Europeană**.

A condus redresarea economică a României (când a fost prim-ministru și în perioada mandatelor sale de guvernator). A fost ales membru al Academiei Române (membru corespondent 2001, membru titular 2006).

Este singurul demnitar român membru al *Comisiei Trilaterale*.

La 01 iulie 2005, are loc denominarea leului - 1 leul nou (**ron**) = 10.000 lei vechi.

A primit titlul de Doctor Honoris Causa (al universităților din Craiova, Pitești,...). I s-a conferit ordinul „Meritul Industrial și Comercial” în grad de mare ofițer (2007).

- *A plecat din viață*: Ion Rațiu (jurist, politician, vicepreședinte al PNTCD, senator, a decedat în Anglia, n. 1917, Turda, Cluj).



ION RAȚIU

Politician, consilier la Ambasada României de la Londra (1940), deputat de Cluj (1990) și de Arad (1992) din partea PNTCD.

N.: 06.06.1917, Turda; plecat din viață: 17.01.2000, Londra.

Fiul lui Augustin Rațiu și nepotul lui Dr. Ioan Rațiu, liderul memorandiștilor transilvăneni. Căsătorit, a avut doi copii, Andrei și Nicolae.

Studii: a obținut o licență în drept, la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj (1938), și o licență în economie, la Universitatea din Cambridge (1943).

Regele Carol II a părăsit România (septembrie 1940), fapt care a condus la **formarea Statului Național Legionar**. Ca urmare, I. Rațiu a demisionat de la Afacerile Străine și a cerut azil politic în Regatul Unit. După ce comuniștii au venit la putere în România (1947), el a rămas în exil la Londra. Chiar de la începutul celui de al Doilea Război

Mondial, a luptat împotriva totalitarismului, indiferent de culoarea politică. La sfârșitul anului 1950, a început să publice buletinul de știri săptămânal *Free Romanian* (Românul liber). A participat la emisiunile BBC, Radio Europa Liberă și Vocea Americii. A publicat volumul *România Contemporană* (1975). A jucat un rol cheie în organizarea *Uniunii Mondiale a Românilor Liberi*, care l-a ales președinte (Geneva, 1984). A fondat ziarul lunar **Românul Liber**, în engleză și română.

După revenirea în România (ianuarie 1990), a contribuit la refacerea PNȚCD, având funcția de vicepreședinte. A candidat în 1990 la *funcția de președinte al României*, din partea **PNȚCD**, clasându-se al treilea cu 4,29% din voturi.

În anul 2000, la Londra, Ion Rațiu a plecat din viață. A fost înhumat la Turda, orașul său natal.

• Evenimente din anul 2000.

- Petre Roman renunță la președinția Senatului, acceptând funcția de ministru de externe, fiind înlocuit cu Mircea Ionescu-Quintus (**PNL**).

- Conducerea **PNȚCD** și-a dat demisia, asumându-și **eșecurile economice și sociale**.

- **PNȚCD** dispare ca actor principal de pe firmamentul politic al României. Andrei Marga este ales președinte în locul lui I. Diaconescu.

- Președintele **Emil Constantinescu** a renunțat la activitatea politică, ieșind din această scenă tot atât de puțin laudativ, ca și partidul care l-a propulsat pe un loc care-l **depășea**.

- După cel de-al doilea tur de scrutin la alegerile prezidențiale, victoria i-a revenit lui Ion Iliescu (cu 66,88% din voturi), contracandidatul său, C.V. Tudor, obținând circa 33%.

- S-au constituit: Senatul României → președinte **N. Văcăroiu**; Camera Deputaților → președinte **Valer Dorneanu**; guvernul → prim-ministru **Adrian Năstase**.



ADRIAN NĂSTASE

Politician, jurist, prim-ministru al României (2000-2004), președinte al Camerei Deputaților (2005-2006), președinte al PSD.

Născut: 22 iunie 1950, București; căsătorit; are doi băieți.

Studii: Facultatea de Drept (1973) și Istorie-Filozofie (1978), ambele din cadrul Universității București. Membru al

Societății Franceze de Drept Internațional și al Societății Americane de Drept Internațional. Autor de studii de Drept Internațional (peste 150) și de comunicări la întâlniri internaționale (peste 140). În perioada 1976-1989, a fost membru PCR, secretar al UTC; a participat la două conferințe internaționale ale tineretului comunist (la Moscova și la Phenian).

După Revoluția din 1989, a deținut numeroase funcții politice și administrative printre care: ministru al Afacerilor Externe (1990-1991, în guvernul P. Roman; 1991-1992, în guvernul Th. Stolojan); președinte ales al PSD, în 2001.

În mai 2007, a fost trimis în judecată de DNA, pentru dare de mită. În mai 2009, s-a avizat urmărirea penală în dosarul „Zambaccian I”. A fost apoi președinte al Consiliului Național al **PSD**.



CORNELIU VADIM¹ TUDOR

Scriitor², politician, publicist, senator (din 1992). Europarlamentar (din 2009).

N: 28.11.1949, București; plecat din viață: 14.09.2015, București

Studii: Facultatea de filosofie, Universitatea București (1971), Școala de ofițeri de rezervă, București (1975), studiază istoria la Viena (1978-

1979). Limbi străine: italiana, franceza, engleza.

Provine dintr-o familie de muncitori. Tatăl său era baptist, dar a fost practicant de religie ortodoxă română.

Căsătorit cu Doina Vadim Tudor; două fiice: Lidia și Eugenia.

Fondator și președinte al **Partidului România Mare**. Discipol al scriitorului Eugen Barbu. Autor al mai multor poeme dedicate familiei Ceaușescu. Fondatorul revistelor *România Mare*, *Politica* și a ziarului *Tricolorul*.

C.V. Tudor a fost acuzat de xenofobie și antisemitism. A fost chemat în instanță pentru multe cazuri de insultă și calomnie, provocate de pamfletele sale apărute în revistele România Mare și Politica. A publicat peste **10 volume** de poezie și publicistică, fiind și autor de piese de teatru.

Ales în *Parlamentul European* (iunie 2009) pe lista **PRM**.

În 2008 PRM n-a mai reușit să intre în parlament.

¹ Însușit ca pseudonim. Unele surse afirmă că și l-a ales după numele directorului de filme Roger Vadim.

² A folosit pseudonimul literar *Alcibiade*.

● **Evenimente din anul 2001.**

- Mihai I s-a reconciliat cu I. Iliescu.
- S-a constituit **Partidul Social Democrat** prin fuziunea PSDR și PSDR, cu **Adrian Năstase** președinte și **Alexandru Athanasiu** președinte al Consiliului Național.

- *A plecat din viață:* Ilie Verdeț (politician, președinte al Consiliului de Miniștri, fondatorul și președintele Partidului Socialist al Muncii, n. 1925, Comănești, Bacău).

● **Evenimente din anul 2002.**

- **România** a fost invitată să înceapă convorbirile de aderare la Organizația Tratatului Nord-Atlantic (**NATO**), în cadrul sesiunii de la Praga, din 22 noiembrie.

- Valeriu Stoica a demisionat din funcția de președinte al **PNL**. Ca urmare, un congres extraordinar l-a ales pe Teodor Stolojan președinte al **PNL**.

- *Au plecat din viață:* Ștefan Augustin Doinaș (poet, n. 1922, Caporal Alexa, Arad); în aceeași zi s-a sinucis soția sa, balerina Irinel Liciu.

● **Evenimente din anul 2003.**

- România și Federația Rusă au semnat la Moscova Tratatul Bilateral; din partea română Ion Iliescu, iar din partea rusă Vladimir Putin.

- Emil Constantinescu, deși declarase că „se va retrage din viața politică și nu va mai participa la nici o acțiune politică”, a fondat partidul **Acțiunea Populară**.

- Privatizarea întreprinderilor Aro din Câmpulung Muscel, Roman și Tractorul, ambele din Brașov.

- Referendumul național pentru modificarea Constituției din 1991.

- Privatizarea întreprinderilor Siderurgica-Hunedoara și Petro tub-Brașov.

- Echipa de la Spitalul Fundeni, condusă de doctorul Irinel Popescu, a efectuat primul transplant de ficat din România, între doi adulți.

- La Târgu Jiu începe restaurarea operelor lui Constantin Brâncuși.

- Premierul Adrian Năstase decide creșterea pensiilor și indexarea salariilor.

- S-a înregistrat cea mai mare producție de fructe din ultimii 50 de ani din România.

● **Evenimente din anul 2004.**

- Statuia „1907” din Piața Obor, București a fost mutată.

- A fost inaugurat Institutul Cultural Român din București.

- Consiliul Suprem de Apărare al Țării a hotărât că proiectul de creare a Ținutului Secuiesc în Transilvania este **neconstituțional**.



BÉLA MARKÓ

Scriitor, traducător și politician de etnie maghiară, președinte al UDMR (perioada 1993/2011), ministru de stat (2004-2007), vicepremier al guvernului Boc (din 23.12.2009).

Născut într-o familie de etnie maghiară, 08.09.1951, Târgu Secuiesc.

Studii: Facultatea de Filologie (secția maghiară-franceză), Universitatea Babeș-Bolyai (absolvent 1974). A fost profesor de franceză (Sântana de Mureș, 1974-1976), redactor la revista literară „Igaz Szó” în 1976, redactor șef la revista literară „Látó” în 1989, ambele la Târgu Mureș. El este membru al Uniunii Scriitorilor din România (1978). Béla Markó este un renumit poet și traducător de limba maghiară.

Vorbește în limbile maghiară, franceză, română, engleză și rusă. Este căsătorit; are trei copii. Religie reformată (calvină). Béla Markó a fost membru fondator și vicepreședinte al organizației UDMR Mureș (1989). După alegerile parlamentare din mai 1990, a fost senator de Mureș (pe listele UDMR), fiind reales în toate legislaturile până în prezent. Béla Markó, candidatul UDMR la alegerile prezidențiale, din noiembrie 2004, a obținut 5,1% (locul 4).

• Evenimente din anul 2004 (continuare).

- Partidul Social Democrat este admis membru cu drepturi depline la reuniunea Internaționalei Socialiste de la Madrid.

- După retragerea din Partidul Democrat, P. Roman a înființat partidul Forța Democrată.

- La 29.04.2004, România a fost acceptată cu drepturi depline în NATO.

- În București, la inițiativa lui I. Iliescu, a fost inaugurată statuia lui A.I. Cuza.

- Cu ajutorul creditului de 224 milioane euro, aprobat României de Comisia Europeană s-a asigurat finalizarea reactorului nr. 2 al Centralei atomo-electrice de la Cernavodă.

- Proiectul de demolare (ulterior anulat) a Monumentului Eroilor Comuniști din Parcul Carol a dat naștere la un conflict între diferiți reprezentanți ai puterii.

- La Ploiești, a fost inaugurată prima centrală eoliană.

- Institutul Cultural Român s-a îngrijit de desfășurarea la București a „Zilelor culturii basarabene”, însoțite de lansări de carte, expoziții de publicații etc.

- La Sebeș, a avut loc Festival Internațional Lucian Blaga.
- A fost atribuit fără licitație firmei **Bechtel**, din SUA, contractul de construcție a autostrăzii Brașov-Borș.
- La Sofia, în cadrul Olimpiadei de matematică, elevii români au obținut câte 2 medalii: de aur, de argint și de bronz.
- La 65 de ani de serviciu, **Nava Școală Mircea** a fost reparată capital și modernizată, fiind clasificată printre cele 45 de veliere mari din lume.
- Pericolul distrugerii faunei din Delta: construirea de către Ucraina a Canalului Dunăre-Marea Neagră continuă, în ciuda discuțiilor între părțile română și ucraineană.
- Premierul A. Năstase a informat oficial că sabia lui Ștefan cel Mare, aflată la Muzeul Topkapi din Istanbul, va reveni definitiv României.
- Summit-ul celor 17 șefi de stat și de guvern din Europa Centrală, desfășurat la Mamaia, a discutat extinderea Uniunii Europene.
- În 2004, **BNR** avea rezerve de **7 miliarde euro și 105 tone de aur**.
- **Traian Băsescu** câștigă al doilea mandat de **primar general** al Capitalei.
- La Bruxelles, a fost adoptată prima **Constituție a Uniunii Europene**.
- Comemorarea a 500 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare.
- Congresul Național Extraordinar al Partidului Noua Generație l-a reales președinte al partidului pe Gigi Becali.



GEORGE (GIGI) BECALI

Om de afaceri, politician, europarlamentar (din iunie 2009).

Născut: 25.06.1958, Zagna, Vădeni, Brăila¹.

Căsătorit: Luminița; are trei fete: Teodora, Alexandra, Cristina.

A preluat Partidul Noua Generație (PNG)², devenind președintele acestuia în ianuarie 2004.

Promovează doctrina creștină de dreapta cu accente naționaliste. Devine membru **PRM** în aprilie 2009, pe listele căruia ajunge europarlamentar. A organizat acțiuni de binefacere și a donat câteva milioane de euro bisericilor ortodoxe românești de la Muntele Athos.

¹Familia sa (de origine aromână) a fost deportată de autoritățile comuniste în Bărrăgan. Acest fapt a făcut ca Gigi să se ocupe în copilărie și tinerețe de creșterea oilor.

² Viorel Lis, fostul primar al Capitalei, a fost fondatorul PNG.

În 2013, deputatul George Becali a fost condamnat la trei ani de închisoare cu suspendare, în dosarul în care este acuzat că i-a sechestrat și i-a torturat pe cei care i-au furat mașina în anul 2009.

● **Evenimente din anul 2004** (continuare).

- Prin consens general al aviatorilor, Ziua Aviației se va sărbători la 20 iulie (Sf. Ilie).

- Guvernul României și reprezentanții Grupului petrolier austriac, OMV, au semnat Contractul de Privatizare a SNP Petrom.

- Liderul **PNL** Theodor Stolojan a renunțat din motive de sănătate la candidatura pentru președinție a țării, dar și a partidului. Candidat din partea alianței DA (PNL-PD) devine Traian Băsescu iar Călin Popescu Tăriceanu devine președinte PNL.

- Au fost semnate la București contractele de privatizare ale Societății Distrigaz-Sud cu firma Gas de France și cel pentru Distrigaz-Nord cu E.ON din Germania.

- Guvernul a hotărât un proiect de lege prin care să i se acorde regelui Mihai I despăgubiri de **30 de milioane euro** pentru compensarea unor bunuri ce nu i s-au restituit.

- A fost realizată cea mai mare producție de cereale din **istoria României**.

- La **28 noiembrie** se desfășoară alegerile parlamentare și prezidențiale.

- La **12 decembrie** are loc al doilea tur de scrutin pentru președinția României, între Adrian Năstase și Traian Băsescu. Ultimul devine președinte al României cu 51,23% din voturi.

- **Adrian Năstase** devine președinte al Camerei Deputaților, iar **Nicolae Văcăroiu** al Senatului.

- Președintele Traian Băsescu l-a desemnat prim-ministru pe **Călin Constantin Anton Popescu Tăriceanu**.



**CĂLIN CONSTANTIN ANTON POPESCU
TĂRICEANU**

Inginer, politician, ministru, prim-ministru (2004-2008).

Născut: 14.01.1952, București.

Studii: Facultatea Hidrotehnică, Institutul de Construcții, București (1976); masterat în matematică

și informatică la Universitatea București¹.

Tata (vitreg): Dan Amedeo Lăzărescu, deputat (1990-1992)²; mama: Alexandrina Louise Lăzărescu (de origine greacă).

Căsătorit de patru ori; are mai mulți copii.

A fondat primul post de radio privat din România, Radio Contact (1990) unde a fost director general (1992-1996). Din 1993 este partener asociat la Automotive Trading Services. Este membru fondator al Clubului Român de Presă. Participă la reînființarea PNL (1990) și devine secretar executiv (1990-1992). A fost deputat PNL de Arad (1990-1992). A fost ministrul industriei și comerțului (în guvernul Victor Ciorbea), 1996-1997.

Tăriceanu devine președinte interimar al PNL, în locul lui Theodor Stolojan (care s-a declarat bolnav). A pierdut președinția PNL (martie 2009), preluată de Crin Antonescu.

Traian Băsescu, devenit președinte al țării, l-a desemnat prim-ministru pe Călin Popescu-Tăriceanu, votat de Parlament la 28 decembrie 2004.

Între Băsescu și Tăriceanu s-a creat un conflict profund bazat pe motive diverse:

- Băsescu l-a acuzat pe Tăriceanu de „parteneriat cu grupuri de interese economice”³;

- Tăriceanu, deși a promis, și-a retras decizia de a demisiona.

- Băsescu nu l-a numit pe Adrian Cioroianu, ministru de externe, propus de Tăriceanu.

- Tăriceanu i-a demis pe miniștrii care erau membri ai Partidului Democrat (în aprilie 2007).

La 4 martie 2014, ca urmare a retragerii PNL din guvernul Ponta și a demisiei lui Crin Antonescu, cu sprijinul PSD, Tăriceanu devine președinte al Senatului.

¹Inginer la Consiliul Național al Apelor, filiala Argeș (1976-1977), Trustul de Construcții Industriale București (1977-1979), asistent universitar la Facultatea de Hidrotehnică din București (1980-1991).

² N. 1918; d. 2002; licențiat în drept, scriitor și traducător de limbă engleză, senator (1995-2000). A recunoscut colaborarea sa cu securitatea cunoscută.

³ Exemplu: Tăriceanu a cumpărat 10 milioane de acțiuni Rompetrol de la Dinu Patriciu și le-a revândut când a devenit prim-ministru (beneficiind de informații importante interne = **insider trading**).

- Evenimente din anul 2004 (continuare).
 - La 23 decembrie, Dan Voiculescu, liderul **PUR**, și Marko Bela, liderul **UDMR**, deși au negociat cu PSD, s-au alăturat alianței **DA (PNL-PD)**, susținând guvernul Tăriceanu.
 - Numărul șomerilor la sfârșitul anului era de 557.000 persoane, în scădere față de 2003.
 - *Au plecat din viață*: Nicolae Cervenii (avocat, om politic, fondatorul și conducătorul Partidului Național Liberal „Convenția Democratică”, n. 19.03.1926, Cervenii, Teleorman); Nicolae Cajal (președintele Comunității Evreiești din România, 84 de ani); Paraschiv Oprea (pianist, compozitor și dirijor, 67 de ani); Georgeta Anghel (solistă de muzică populară); Vasile Pandelescu (acordeonist muzică populară, n. 1944); Dan Spătaru (solist de muzică ușoară, n. 1939, Aliman, Constanța).
- **Evenimente din anul 2005.**
 - Guvernul a hotărât impozitarea pensiilor mai mari de șapte milioane lei.
 - S-a stabilit disponibilizarea a 5.000 de mineri, până la sfârșitul anului, fiecare disponibilizat va fi compensat cu 120 milioane de lei.
 - Româncă Adriana Iliescu, cea mai în vârstă gravidă din lume (67 de ani), a născut o fetiță de 1,4 kg.
 - Augustin Buzura, președinte al Institutului Cultural Român, destituit de Traian Băsescu, a fost înlocuit cu Horia Roman Patapievici.
 - La solicitarea lui Traian Băsescu și Călin Popescu Tăriceanu, Adrian Năstase, președintele Camerei Deputaților, și Nicolae Văcăroiu, președintele Senatului, n-au putut fi revocați din funcții. Revocările au fost declarate **neconstituționale** de către Curtea Constituțională
 - **PNTCD** și-a schimbat denumirea în Partidul Popular Creștin Democrat (**PPCD**).
 - În 2004, România a ajuns la o datorie externă de **17,54 de miliarde euro**.
 - La rata deceselor din boli cardio-vasculare, România ocupă primul loc în lume.
 - Adrian Videanu, candidatul Alianței PNL-PD, a devenit **primarul Capitalei** cu 53,8 %.
 - Reuniunea de la Strasbourg a Parlamentului European a votat aderarea României și a Bulgariei cu drepturi depline la Uniunea Europeană **de la 01.01.2007**.
 - La Palatul Parlamentului au avut loc:

- Conferința Internațională privind securitatea Mării Negre;
- Congresul Național al PSD.



DAN MIRCEA GEOANĂ

Politician, președinte PSD (2005-2010), senator, președinte al Senatului (din decembrie 2008), Ambasador (în SUA), ministru de externe.

N.: 14.07.1958, București.

Tatăl: Ioan Geoană, mama:Elena Iuliana¹.

Căsătorit cu Mihaela Geoană (arhitect); au doi copii (Ana Maria, Alexandru).

Studii: Facultatea de mecanică (Institutul Politehnic București); Facultatea de Drept (București); „Ecole Nationale d'Administration de Paris”(1992); doctorat în economia mondială la Academia de Studii Economice (București).

Adrian Năstase, în 1991, l-a numit director în MAE, unde a fost promovat ulterior director general (1995-1996). Ambasador în Statele Unite (1996). Ministru de externe (în guvernul A. Năstase, 2000-2004).

Devine membru al **PSD** în 2001. Cu o ascensiune rapidă, în 2005 câștigă președinția partidului². Mircea Geoană a participat la alegerile prezidențiale (2009), ajungând în turul doi, în care a fost învins de Traian Băsescu. Cu puține ore înainte de ultima confruntare, candidatul PSD i-a făcut o vizită³ acasă lui Sorin Ovidiu Vântu.

A avut o declarație de avere controversată; totuși, a recunoscut o parte din averea nedeclarată⁴. Soția lui Geoană este președinte al „Societății Naționale de Cruce Roșie”.

M. Geoană a primit distincții pentru activitatea profesională: Ordinul Național „Steaua României” și „Legiunea de Onoare”, Franța, 2002.

¹ I. Geoană, general în MAPN și șef al Comandamentului Apărării Civile; învinuit în dosarul Revoluția română din 1989. Mama sa a fost inginer la ITB.

² A avut o confruntare spectaculoasă, cu aripa conservatoare a lui Ion Iliescu, învingându-l cu un scor neașteptat pe fondatorul partidului (cărui i s-a reproșat folosirea cuvântului “tovarăș” la o ședință).

³ Această vizită secretă nocturnă a recunoscut-o, cu o justificare cvasipuerilă, criticată mult în PSD.

⁴ A justificat puțin credibil proveniența celor 192.000 de dolari nedeclarați.



VICTOR VIOREL PONTA

Procuror, politician, președintele PSD (2010-2015), deputat, prim-ministru (2012-2015).

N.: 20.09.1972, București.

Studii: Facultatea de Drept, Universitatea București (1995); doctorat în Drept Penal Internațional (2003), contestat pentru plagiat.

Căsătorit: Daciana Sârbu, europarlamentar¹; fiică, Irina Ponta; fiu: Andrei (din căs. cu Roxana Ponta)

La sugestia lui Adrian Năstase a intrat în politică în 2001. A fost președinte al Tineretului Social Democrat (2003-2006).

Deputat **PSD** de Gorj. Ministru delegat pentru relația cu Parlamentul (2008) în guvernul Emil Boc. Numele lui Ponta a fost citat în media în legătură cu sinuciderea procurorului Cristian Panait². A fost acuzat că are anumite interese la complexele energetice Rovinari și Turceni³.

Devine prim-ministru (mai 2012), propus de Uniunea Social Liberală (PSD, PNL, PC, UNPR)

Datorită gestionării catastrofale a tragediei de la clubul Colectiv, noiembrie 2015 (incendiu cu zeci de morți și răniți) urmată de mitinguri de protest ale societății civile, Ponta își dă demisia din funcția de prim-ministru (cerută anterior de mai multe ori și de președintele Iohannis) și din cea de președinte al PSD.

- Evenimente din anul 2005 (continuare).

- La București, a apărut ziarul „Gândul” condus de Cristian Tudor Popescu și Mircea Dinescu.

- 7.000 de mineri vor fi disponibilizați până la sfârșitul lui 2005, cu compensări pe 18 luni.

- Partidul Umanist Român (PUR) și-a schimbat numele în Partidul Conservator (PC).

- Au fost eliberați, după 55 de zile, cei trei ziariști români răpiți în Irak de teroriști.

¹ Căsătorit inițial cu Roxana, a avut un fiu; au divorțat în 2006. Cu Daciana, fiica lui Ilie Sârbu, s-a căsătorit în 2008.

² Ponta a declarat că știe ce s-a întâmplat, dar nu poate explica până la finalizarea anchetei.

³ Ar fi acordat un contract de consultanță substanțial firmei de avocatură a senatorului PSD Dan Șova.

- Nicolae Manolescu a fost ales **președintele** Uniunii Scriitorilor din România.

- Conferința Națională a **PD**, l-a ales pe Emil Boc președinte al partidului, iar pe Adrian Videanu, președinte executiv.

- La 1 iulie, **BNR** a pus în circulație noile bancnote și monede metalice.

- Clubul Român de Presă l-a reales președinte pe Cristian Tudor Popescu.

- SUA au acordat 17 milioane de dolari pentru finanțarea trupelor române din Irak și Afganistan.

- România trebuia să recupereze circa **un miliard de dolari** de la Irak în decurs de 23 de ani. Totuși, datoria a fost ștearsă de statul român, fiind de altfel, singura țară care a semnat un acord de anulare a datoriei.

- La Campionatul Mondial de caiac-canoe, de pe lacul Jarun de lângă Zagreb, echipajul masculin român a obținut două medalii de aur și două medalii de argint.

- Din Compania CFR călători vor rezulta 8 societăți regionale feroviare, sub autoritatea Ministerului Transporturilor, privatizabile la hotărârea statului.

- Olanda va acorda ajutoare pentru repararea închisorilor din România (2 milioane de euro) și zonele sinistrate (250.000 de euro).

- În unitățile MAPN și MAI, tinerii vor face armata numai pe bază de **voluntariat**; de la **01.01.2007 serviciul militar nu va mai fi obligatoriu**.

- La Olimpiada Balcanică din Grecia elevii români s-au situat **pe primul loc**.

- De la **01.01.2005** pensionarii cu pensii mai mari de 9 milioane vor contribui la CAS.

- Ediția XV a Festivalului „**Cerbul de aur**” a avut loc la Brașov.

- Parchetul Național Anticorupție (**PNA**) s-a transformat în Departamentul Național Anticorupție (**DNA**).

- Ion Țiriac devine primul român **miliardar în euro**.

- În România a fost declarată existența gripei aviare.

- **Castelul Bran** (Brașov) și **Palatul Brukenthal** (Sibiu) vor fi restituite proprietarilor de drept, dar vor continua să fie muzee.

- Prin intermediul Agenției SAPARD, România poate primi de la Uniunea Europeană, în perioada 2000-2006 peste 1,4 miliarde de euro.

- Curtea Constituțională declară neconstituțională compensarea cu 30 milioane de euro a unor bunuri care au aparținut regelui Mihai, căruia i se retrocedează palatele Peleş și Săvârșin.

- Salariații de la Romsilva au pichetat sediul guvernului împotriva disponibilizării a circa 7.000 de salariați.

- Specialiștii în statistică au stabilit că averile celor mai bogați 300 de români ating suma de **16 miliarde de dolari**.

- Congresul IV **PRM** l-a reales președinte pe C.V. Tudor.

- Bisericii Evanghelice i-a fost retrocedat **Muzeul Brukenthal** (din Sibiu).

- La palatul Cotroceni, s-a semnat Acordul privind amplasarea de baze militare americane în România (Condolezza Rice – **SUA** și Mihai Răzvan Ungureanu – **România**).

- Privatizarea Băncii Comerciale Române; austrieicii de la **Erste Bank** au oferit **3,75 miliarde euro**.

- Cea mai modernă **telegondolă**, la Poiana Brașov, poate transporta circa 2.200 persoane într-o oră.

- *Au plecat din viață*: Sergiu Cunesco (lider al Partidului Social Democrat Român între anii 1990-1999, n. 1913); Antonie Plămădeală (mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, n. 1926, Stolnicești, județul Lăpușna, Basarabia); Radu Anton Roman (scriitor, om de televiziune, n. 1948, Făgăraș); Alexandru Paleologu (scriitor, om politic, n. 1919); Ion „Nino” Straton (scriitor, n. 1955); Ion Irimescu (sculptor, profesor universitar București, n. 1903, Preutești, Suceava).

● **Evenimente din anul 2006.**

- S-a produs o explozie (la 800 m adâncime), soldată cu 7 morți și 5 răniți, la mina de cărbuni din Anina (Caraș-Severin), cea mai veche din Europa (are **230** de ani).

- În **PSD**, președintele M. Geoană a intrat în conflict deschis cu Adrian Năstase, după ce i-a solicitat acestuia să demisioneze din funcțiile deținute. A. Năstase a demisionat numai din funcția de președinte al Camerei Deputaților.

- 500 de mine vor fi închise și **11.000** de mineri vor fi disponibilizați.

- Datoria externă a țării la sfârșitul lui aprilie înregistra **24,7** miliarde lei.

- George Cristian Maior a fost numit director al **SRI**, iar Claudiu Săftoiu, director al **SIE**.

- La București, s-a desfășurat reuniunea Francofoniei la care a fost prezent și președintele Franței, **Jacques Chirac**.

- **Laura Codruța Kövesi** a fost numită procuror general al României.

- S-au împlinit 150 de ani de la inaugurarea căii ferate Oravița-Baziaș (cea mai veche din România).

- România are cei mai mulți cetățeni țigani (etnie rromă) din toate țările Europei.

- De la **01.01.2007**, în țările UE, cetățenii României vor călători doar cu buletin (carte) de identitate sau cu pașaport.

- Circa 4,5 milioane de pensionari vor beneficia de o majorare a pensiilor cu 16,8 %.

- Gigi Becali a fost reales președinte la Congresul Partidului Noua Generație.

- S-a înființat Partidul Liberal Democrat, având ca președinte pe Theodor Stolojan.

- *Au plecat din viață:* Zoe Dumitrescu-Bușulenga (istoric literar, publicist, profesor la Universitatea din București, n. 1920); Silviu Brucan, născut Saul Bruckner (politolog, analist, politician și profesor universitar, n. 1916); Dumitru Sopon (solist de muzică populară, n. 1935, Cluj); Zoia Elena Ceașescu (doctor în matematică, n. 1950);

● **Evenimente din anul 2007.**

- România și Bulgaria au aderat la Uniunea Europeană (**01 ianuarie 2007**).

- În anul **2007 orașul Sibiu** este capitala culturii europene.

- la Congresul **PNL**, Călin Popescu-Tăriceanu a fost reales președinte al partidului.

- Claudiu Săftoiu a demisionat din funcția de director al Serviciului Român de Informații.

- Traian Băsescu a fost suspendat de Parlament **din funcția de președinte al țării** (cu 322 de voturi pentru, 108 contra și 10 abțineri). Referendumul din 19 mai 2007 a stabilit însă menținerea sa în funcție.

- La olimpiada de matematică, desfășurată în insula Rhodos (Grecia), olimpicii români au obținut 2 medalii de aur și 3 de argint.

- Legea pensiilor, propusă de **PSD**, a fost adoptată în unanimitate de Parlament și promulgată de Traian Băsescu.

- Reactorul 2 de la Centrala Nuclearo-electrică de la Cernavodă, a fost conectat la sistemul energetic național.

- Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Daniel Ilie Cioburtea*, a fost ales de sinod și colegiul bisericesc noul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române cu numele **Daniel**.

- S-a semnat la Frankfurt (**SUA**) Contractul de Privatizare al Uzinei de Automobile din Craiova cu firma Ford.

- Inaugurarea Televiziunii Bisericii Ortodoxe Române (emisiuni religioase și de divertisment).

- Contractul de privatizare al Uzinei Electroputere a fost semnat, la Craiova, cu o firmă din Arabia Saudită.

- *Au plecat din viață*: Octavian Paler (scriitor, publicist, n. 1926); Jeana Gheorghiu (ziarist, om de televiziune, n. 1946); Ralu Filip (președintele Consiliului Național al Audiovizualului, n. 1959); Adrian Pintea (actor de teatru și film, n. 1954); Victor Frunză (scriitor, publicist, n. 1935); **Teoctist** (patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, n. 1915); Florian Pittiș (actor, interpret de muzică folk, n. 1943); Elena Roizen (interpretă a cântecului popular dobrogean); Antonie Iorgovan (jurist, politician, profesor universitar, n. 1948, Domașnea, Caraș-Severin); Nicolae Dobrin (fotbalist, n. 1947, Pitești); Dan Iosif (maistru militar, politician, participant la Revoluția din decembrie 1989, n. 1950); M. Pelin (istoric, scriitor, n.1940).

● **Evenimente din anul 2008.**

- Curtea Constituțională a României a declarat neconstituțională, în unanimitate, Legea de organizare și funcționare a Colegiului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

- În cadrul vizitei în România a președintelui Franței, Nicolas Sarkozy, s-a semnat Parteneriatul strategic româno-francez.

- Ordonanța de urgență a guvernului Tăriceanu a stabilit că **CNSAS** se va ocupa numai de administrarea arhivelor securității și de asigurarea accesului la propriul dosar.

- O declarație a Parlamentului României afirma că **nu recunoaște independența** provinciei Kosovo (similar cu poziția Rusiei, Spaniei și Greciei în această problemă).

- Președintele Traian Băsescu și reprezentanții partidelor parlamentare (PSD, PNL, PDL și UDMR) inclusiv liderul deputaților minorităților naționale, au semnat Pactul Național pentru Educație elaborat de Comisia prezidențială desemnată în acest scop.

- Camera Deputaților a adoptat Legea votului uninominal (mixt) care păstrează normele de reprezentare pentru Senat și Camera Deputaților.

- Vizita președintelui **SUA, George Bush**, a prilejuit discuții privind: prezența militarilor români în Irak și Afghanistan; securitatea în zona Mării Negre; ridicarea obligativității vizelor pentru cetățenii români care vor să călătorească în SUA.

- Organizarea la București a Summit-ului **NATO**, la care au participat 48 de șefi de stat și de guvern, peste 3.000 diplomați și 3.500 jurnaliști. Au fost prezente personalități ca: *George Bush, Angela Merkel, Vladimir Putin, Gordon Brown, Nikolas Sarkozy*.

- Alegerile locale, pentru Consilii locale și județene și pentru primării; în țară au fost aleși ca primari: Klaus Johannis (Sibiu), Emil Boc (Cluj-Napoca), George Scripcaru (Brașov), Radu Mazăre (Constanța), iar *Sorin Oprescu* în capitală.

- „Nunta de diamant” (60 de ani de la căsătorie) a regelui Mihai cu soția sa Ana.

- În comuna Jucu, Cluj, s-a inaugurat fabrica firmei Nokia (care se va retrage în 2011), în prezența premierului Tăriceanu.

- Legea majorării salariilor cadrelor preuniversitare (50%) și profesorilor universitari (74%) a fost votată în Camera Deputaților **în unanimitate și promulgată** de președintele Băsescu.

- La reuniunea de la Bruxelles (7 nov.), liderii români (Băsescu și Tăriceanu) au cerut ca monedele naționale din statele non-euro să fie protejate de **atacurile speculative**.

- *Alegerile parlamentare* desfășurate în țară, cu aplicarea pentru prima oară a votului uninominal, au stabilit: la *Camera Deputaților* (**PDL-115 mandate, PSD+PC-114, PNL-65, UDMR-22, minorități-18**), iar la *Senat* (**PDL-51 mandate, PSD+PC-49, PNL-28, UDMR-9 mandate, minorități -0**).

- Negocierile **PDL, PSD + PC** au stabilit să se formeze un **Executiv „stabil și rapid”**.

- După renunțarea lui Theodor Stolojan la nominalizarea sa la funcția de premier, Președintele Băsescu l-a desemnat pentru această funcție pe **Emil Boc**.



EMIL BOC

Avocat, politician, primar¹, președinte al Partidului Democrat (din iunie 2005), prim-ministru (din 22 decembrie 2008).

Născut: 06.09.1966, Răchițele, Cluj.

Căsătorit cu Oana Boc, lector universitar, dr., la Facultatea de Litere din Cluj.

Studii: Facultatea de Istorie și Filosofie (Cluj, 1991) și Facultatea de Drept (Cluj, 1995), două doctorate

în 2000, avocat (1996) și conferențiar universitar (ambele la Cluj). Emil Boc a fost conducător al studenților comuniști înainte de 1989².

¹ A fost ales primarul municipiului Cluj-Napoca în 2004 și reales în 2008 și 2012.

² Președinte al Consiliului Uniunii Asociațiilor Studențești al Universității “Babeș-Bolyai”, respectiv al Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România, filiala Cluj (1987-1989).

A fost deputat (2000-2004); președintele executiv al Partidului Democrat.

În urma retragerii lui Theodor Stolojan, Emil Boc este propus și devine prim-ministru (22 decembrie 2008).

Guvernul Boc a preluat o stare economică dificilă, pe fondul unei crize economice de amploare. A introdus impozitul forfetar. A fost demis prin moțiuni de cenzură (13.10.2009), după ce toți miniștrii PSD s-au retras. Boc a continuat totuși să asigure interimatul, fiind simultan și ministru interimar al educației.

După alegerile din decembrie 2009, câștigate de PDL, Emil Boc devine iarăși prim-ministru (23 decembrie 2009).

- Guvernul Boc, PDL-PSD, dă o Ordonanță de urgență prin care suspendă ocuparea prin concurs a 145.000 de posturi vacante, estimând astfel economii de cca 1 miliard de euro.

- **Evenimente din anul 2009.**

- Curtea Internațională de Justiție da la Haga adoptă, cu votul unanim al celor 15 judecători, verdictul în câștig de cauză al României împotriva Ucrainei, privind delimitarea platoului continental al Mării Negre.

- Congresul extraordinar al PNL operează mai multe modificări ale statutului partidului și îl alege pe Crin Antonescu președinte în locul lui Călin Popescu-Tăriceanu.

- În cadrul programului de finanțare externă de aproape 20 miliarde de euro, coordonat de FMI, Comisia Europeană și România semnează Memorandumul pentru 5 miliarde euro.

- Alegerile europarlamentare din România au condus la următoarele rezultate: **PSD + PC 11 mandate, PDL 10, PNL 5, UDMR 3, PRM 3** și Elena Băsescu independent.

- În numele guvernului, premierul Emil Boc își asumă răspunderea, în fața Parlamentului României, **pentru Codul Penal și Codul Civil.**

- Înalta Curte de Casație și Justiție a dat câștig de cauză instanței supreme în procesele privind sporurile de **50% pentru magistrați.**

- Raportul Comisiei prezidențiale de la Cotroceni privind tot *spectrul problemelor sociale* a fost asumat de Traian Băsescu.

- Premierul Emil Boc decide revocarea lui Dan Nica (PSD), din funcția de ministru de Interne și din cea de vicepremier, fapt care a condus la o **criză de guvern, care** a avut ca urmare demisia tuturor miniștrilor PSD din guvern.

- *Alianța bugetarilor* (cuprinzând 11 federații sindicale) a declanșat greva generală de o zi, la care au participat peste **800.000 de angajați la stat**.

- La București, a fost inaugurat **Memorialul victimelor Holocaustului**¹.

- Dacian Cioloș (neafiliat politic) a fost desemnat de premierul Boc pentru funcția de comisar european pentru Agricultură.

- În urma moțiunii de cenzură, guvernul E. Boc este demis.

- *Klaus Werner Johannis*, primarul Sibiului, este propus de o coaliție largă, pentru funcția de prim-ministru. Președintele Băsescu nu acceptă.

- Vlad Filat, premierul Republicii Moldova, și Emil Boc, premierul României, au semnat Convenția privind micul trafic de frontieră și deschiderea consulatelor României la Cahul și Bălți și cel al Republicii Moldova la Iași.

- Inaugurarea Pasajului Băneasa din București (investiție de 13 milioane euro).

- Traian Băsescu câștigă al doilea mandat de președinte al României.

- Inaugurarea unui tronson de 42 km al Autostrăzii Transilvania, între localitățile Turda și Gilău, la care a fost prezent premierul Boc.

- Traian Băsescu îl desemnează pe Emil Boc pentru funcția de prim-ministru (17 decembrie).

- Semnarea unui protocol de guvernare de către **PDL și UDMR**.



KLAUS WERNER JOHANNIS

Profesor de fizică, politician, președintele FDGR (din 2001), primar al Sibiului (din 2000), inspector școlar general (1999-2000 și adjunct 1997-1998). Din 21 dec. 2014 este președintele României.

Născut: 13.06.1959 la Sibiu.

Căsătorit din 1989 cu Carmen Johannis, profesoară de limba engleză, la Sibiu.

Părinții: Gustav Heinz Johannis și Susanne, sași transilvăneni. Ei au emigrat în 1992, ca pensionari, în Germania. Sunt de religie evanghelică luterană.

¹ Monumentul are o incintă centrală și 5 sculpturi în jurul ei: Epitaful, Steaua lui David, Via Dolorosa, Roata Romilor și Coloana Memorială.

Studii: a absolvit Facultatea de Fizică în 1983 la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.

Sub primariatul său, Sibiul a fost numit *Capitală Europeană a Culturii* în anul 2007.¹

La 13 octombrie 2009, după căderea guvernului Boc, a fost propus de PNL pentru funcția de prim-ministru. Propunerea a fost susținută de PSD, PC și UDMR. Nu a fost agreată de Traian Băsescu.

● **Evenimentele din perioada 2010-2012.**

Acestea sunt strâns legate de activitatea președintelui Traian Băsescu, care *a dominat toată scena politică românească și a fost implicat direct în perioada de criză și recesiune a României*. Această perioadă a fost marcată de scăderea veniturilor populației. Reformele asumate de președinte și aplicate cu strictețe de primul ministru își vor arăta efectele abia în perioada următorilor ani.



TRAIAN BĂSESCU

Comandant de navă (1981-1987), Șeful Agenției Navrom din Anvers (1987-1989), în anul 1989 a devenit director general al Inspectoratului pentru Navigație Civilă în cadrul Ministerului Transporturilor, în cabinetul Dăscălescu, liderul Partidului Democrat (până în 2004), primar al Bucureștiului (2004-2008). Deputat (1992-1996), ministru al Transporturilor în guvernele Victor Ciorbea, Radu Vasile și Mugur Isărescu (1996-2000).

Născut: 04.11.1951 (Basarabi, Constanța).

Tatăl: Dumitru Băsescu, fost muncitor, devenit ofițer, apoi general.
Mama: Elena Băsescu.

Studii: Institutul de Marină din Constanța (absolvit în 1976). Cursuri avansate la Academia Norvegiană (1995). Cunoaște limba engleză.

Este căsătorit cu Maria Băsescu, cu care are două fiice: Ioana și Elena.

În 2004, a candidat pentru președinție din partea Alianței DA (PNL-PD). Devine președinte al României și îl numește pe Călin Popescu Tăriceanu prim-ministru. Foarte curând, i-a cerut acestuia să

¹ De subliniat faptul că Luxemburgul a fost tot în 2007 Capitală Europeană a Culturii. De acolo au emigrat, în secolul XII, sașii (saxonii) în Transilvania.

demisioneze pentru a provoca alegeri parlamentare anticipate (în vederea obținerii unei majorități stabile). Tăriceanu n-a acceptat cererea lui Băsescu¹ și astfel apar primele disensiuni în interiorul coaliției guvernamentale (formată atunci din Alianța DA, PC și UDMR). Se formează două tabere, una care susținea acțiunile președintelui, iar alta care-l acuza pe Băsescu de implicarea în viața politică și în activitatea guvernului.

În 2009, a candidat din nou pentru președinție din partea PD-L, câștigând alegerile și rămânând în funcția de președinte. Traian Băsescu l-a numit pe Emil Boc prim-ministru, după ce a fost constituită majoritatea parlamentară, printr-o alianță între PD-L și PSD, intervenită în urma semnării „Parteneriatului pentru România”.

La 18 ianuarie 2007, PSD a inițiat o acțiune de suspendare a președintelui Traian Băsescu, pentru încălcări ale Constituției. Curtea Constituțională, în avizul din 5 aprilie 2007, s-a exprimat împotriva suspendării. Totuși, Parlamentul a votat (în 19 aprilie 2007) pentru suspendare: 322 voturi pentru, 108 împotriva și 10 abțineri.

Ca urmare a Referendumului din 19 mai 2007, suspendarea președintelui Traian Băsescu a încetat. Într-un discurs ținut în Parlamentul țării, președintele a condamnat comunismul (în baza Raportului Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România (pe scurt: Raportul Comisiei Tismăneanu).

Președintele Traian Băsescu a manifestat numeroase atitudini discriminatorii și de manifestare verbală necorespunzătoare, larg mediatizate și comentate negativ de cetățeni. Exemple:

1. „țigancă îpuțită” (despre jurnalista Andreea Pană, de la postul Antena 1).

2. „în sfârșit văd și eu un armean bun... un armean competent” (despre doctorul Ghemigian, coordonatorul echipei de medici care-l operase, dar de fapt cu referire ironică la ministrul economiei, Varujan Vosganian).

3. „locuiește în casă cu o stafie” (la adresa lui Sorin Opreșcu, primarul Capitalei, cu referire la I. Iliescu).

DANIEL CONSTANTIN

Politician; președinte în funcție al Partidului Conservator (fost PUR), din 28 iunie 2010.

Născut: 26 iunie 1978, București. Soția: Ramona Constantin.

¹ Inițial fusese de acord cu propunerea

Studii: absolvent al Facultății de Zootehnie (în 2002); masterat (2004).

- Director, apoi Director General APIA (2009).
- Ministrul Agriculturii în guvernul Ponta.



MIHAI RĂZVAN UNGUREANU

Istoric, diplomat, profesor la liceu și universitate, ministru de externe (2004-2007), director al SIE (2007-2012), prim-ministru (2012)

Născut: 22 septembrie 1968, Iași.

Tată: Ștefan Ungureanu; soție: Daniela Ungureanu; un copil.

Studii: Facultatea Istorie-Filozofie, Universitatea Al.I. Cuza, Iași; masteratul în studii ebraice (1993, Oxford); doctorat în istorie, la A.I. Cuza, Iași. Limbi străine: engleză, franceză, germană și maghiară. Din 1985 până în 1989, a fost membru supleant în Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist.

Membru PNL din 2004. A fost numit ministru al Afacerilor Externe în guvernul Tăriceanu.

A publicat numeroase articole și studii.



SORIN MIRCEA OPRESCU

Medic chirurg, doctor în științe medicale (1981), senator de București din partea PSD (2000-2008), politician, Primar general al capitalei (2008 – 2015).

Născut 07.11.1951, București

Tatăl: Mircea Oprescu, general de securitate. Necăsătorit.

Studii: UMF „Carol Davila” București, unde a fost profesor universitar.

A fost membru PSD, însă a demisionat din PSD (21.04.2008) pentru a candida ca independent, devine primar general al capitalei (5.06.2008).

Activități politice: în timpul studenției a fost membru al Asociației Studenților Comuniști din România; Președinte al PSD București (2006); Primar General al Municipiului București.

În 2015, este suspendat din funcția de primar al Capitalei, ca urmare a inculpării pentru corupție de DNA.

PSD, PNL și PC (USL) au organizat în 2012 un congres comun, unde s-austabilit: propunerea USL pentru premier - Victor Ponta, pentru președinție - Crin Antonescu și întreruperea oricăror relații cu Traian Băsescu.

DAN DIACONESCU

Născut 09.12.1967, Caracal.

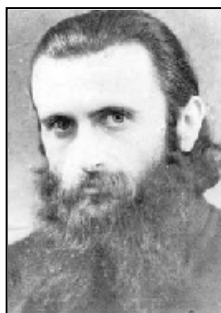
Ziarist român, politician, prezentator, fondator al televiziunilor OTV și DDTV. Este absolvent al Facultății de Mecanică din cadrul Institutului Politehnic București. În 2010 înființează Partidul Poporului.

Dan Diaconescu a fost reținut în iunie 2010 de Direcția Națională Anticorupție pentru șantaj.

În urma căderii Guvernului Ungureanu ca rezultat al adoptării moțiunii de cenzură propuse de Uniunea Social-Liberală, în luna mai 2012, Victor Ponta devine prim-ministru.

• Evenimente din perioada 2013-2015.

Această perioadă a fost marcată de lupte politice dure și permanente între partide și mai ales între oamenii politici de la vârf, care s-au continuat cu *alegerile prezidențiale* finalizate cu victoria lui *Klaus Werner Johannis*.



ARSENIE BOCA

N: (Zian Boca 29 septembrie 1910, Vața de Sus, Austro-Ungaria

Plecat din viață: 28 noiembrie 1989 (79 de ani) Sinaia

Loc de odihnă: Mănăstirea Prislop din Țara Hațegului

Studii: Academia Teologică din Sibiu, Institutul de Arte Frumoase din București, Facultatea de Medicină din București, Facultatea de Teologie din București

Teolog, duhovnic, pictor de biserici

Reprezentant al „mișcării de reînviere duhovnicească de la Sâmbăta”

A pictat scena care îl reprezintă pe Mihai Viteazul (de la Ateneul Român).

Stareț al Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus.

Religie ortodoxă.

Anexa nr. 1

ETNICII EVREI ÎN ROMÂNIA

I. ISTORIA.

Unii istorici acreditează ideea că ar fi existat reprezentanți ai etniei evreiești, pe teritoriul actual al României, încă din vremea romanilor. Această opinie nu a fost confirmată prin dovezi arheologice. Totuși, există unele dovezi, în special monede, care ar putea s-o confirme.

A. Perioada medievală.

Printre primii locuitori ai orașului Roman, înființat de Roman I, au fost și evrei.

Sporadic se mai amintește de existența evreilor; câteva exemple: unul dintre doctorii lui Ștefan cel Mare și logofătul său Ițhak erau evrei; pe la 1550, se vorbește de niște evrei care aveau prăvălii în București; în timpul lui Brâncoveanu ei au plătit ca breaslă; în 1740, C. Mavrocordat l-a numit pe „starostele de jidovi” la Bârlad etc.

B. Situația evreilor în secolul XIX.

Evreii au sprijinit cu entuziasm revoluția din 1848 și grupările politice care au dus la Unirea Principatelor. Printre aceștia pot fi enumerați: Barbu Iscovescu, Solomon Halfon, Hillel Manoah, cât și pictorul revoluționar Constantin Daniel Rosenthal (care a fost arestat de austro-ungari, dus la Budapesta, unde a decedat prin tortură).

Alexandru Ioan Cuza, după Unire, a început emanciparea. Au fost cooptați evrei în posturi publice. În 1864, Legea comunală le asigura dreptul de a participa la alegerile municipale (în anumite condiții), iar Codul Civil stipula „*naturalizarea evreilor după 10 ani de rezidență în țară*”.

Liberalii Ion C. Brătianu, Mihail Kogălniceanu și Ion Ghica (după 25 de ani de la revoluție) și-au schimbat radical idealurile, uitând promisiunile față de evrei.

S-a modificat Codul Civil, în sensul că cetățenia va fi acordată numai locuitorilor creștini. Ulterior, liberalii au lansat o serie de acțiuni antievreiești (interdicția de a locui în mediul rural, expulzări, restricții de ordin economic etc.).

În schimb conservatorii, având personalități ca P.P. Carp, Titu Maiorescu, Take Ionescu și alții, au căutat o soluție mai echitabilă a problemei evreiești.

După Războiul de Independență (1877-1878), problema evreiască a continuat ca o luptă surdă, cu estomparea repetată a rezolvării ei până după 1913.

C. Sionismul în România.

În decembrie 1881, s-a desfășurat la Focșani primul congres sionist al asociațiilor „Iubitorilor Sionului”. Scopul acestora era recolonizarea cu evrei a **țării Israel** (Palestina sau Țara Sfântă), care se afla, la epoca aceea, sub ocupație turcească.

La congresul din 1881 a fost intonat pentru prima oară „*Hatikva*”, care este în prezent **imnul național al statului Israel** (muzica are la bază o melodie populară românească).

Primii emigranți sioniști spre Israel au plecat din România în 1882, conduși de Moșe David Iancovici.

D. Evreii în România interbelică.

Ca parte integrantă a poporului Regatului României, minoritatea evreiască a participat activ, în cadrul armatei române, la Primul Război Mondial. Ofițerii și soldații etnici evrei, s-au luptat cu eroism, au fost răniți sau au murit ca toți ceilalți militari români.

Guvernul României, condus de generalul Constantin Coandă, a semnat cu **Puterile aliate și asociate** „*Tratatul asupra minorităților*” (la 9 decembrie 1918), ale cărui prevederi au fost incorporate în **Constituția din 29 martie 1923** și în **Legea din 25 febr. 1924**.

Această lege stipula că obțineau cetățenia română, cu drepturi depline, toți locuitorii, foști cetățeni ai Imperiului Austro-Ungar sau Imperiului Rus, care aveau domiciliu administrativ în *Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina și Basarabia* în anul 1918.

E. Secolul XX și diminuarea până aproape de dispariție a minorității evreiești din România.

Antisemitismul

La recensământul din 1938, s-au declarat de origine evreiască 756.930 cetățeni români.

Între 1938 și 1941, au pierdut cetățenia română 387.407 evrei, fie prin retragerea ei de către guvernul Goga (circa 120.000), fie devenind cetățeni ungari sau sovietici prin cedarea Transilvaniei de nord, Bucovinei de nord, ținutului Herța și Basarabiei (circa 270.000 persoane). În 1940, mai erau cetățeni români 369.523 de evrei.

Poporul român și Biserica Ortodoxă Română au manifestat față de evrei, conform sintagmei lui Șerban Papacostea, o toleranță ostilă.

De reținut că, acuzațiile la adresa evreilor, începând cu cea de **deicid**¹, *nu au fost* inițiate și nici sprijinite de conducerea Bisericii Ortodoxe Române.

Antisemitismul românesc, inspirat și influențat de cel european (german, austriac, francez, rus), acționa în bună parte în straturile sociale medii și superioare, politice, academice, economice și culturale ale populației majoritare, dar fără prea multă priză la marea masă a poporului.

Antisemitismul românesc a avut ca țintă eliminarea așa-zisului **pericol evreiesc**, prin blocarea accesului evreilor la posibilitățile de studiu², de creație și exprimare, excluderea din instituțiile de cultură, interzicerea unor intelectuali de a-și exercita profesia, limitarea dezvoltării economice, jaful legalizat („românizarea”) și ajungând la violența fizică (teroarea, deportarea și exterminarea).

Guvernul prezidat de Octavian Goga a publicat Decretul 169/1938 de revizuire a cetățeniei (prin care toți evreii cetățeni români au trebuit să-și redovedească cu acte dreptul la cetățenie). Ca urmare a acestui decret, 225.222 de evrei și-au pierdut cetățenia, devenind străini fără pașaport.

Regele Carol II, pentru a câștiga simpatia și sprijinul lui Hitler, a semnat la 8 august 1940, „Decretul lege privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România”, propus de prim-ministrul Ioan Gigurtu.

Acest decret conținea numeroase restricții **foarte severe** pentru etnicii evrei, iar încălcarea lor se pedepsea cu închisoare corecțională de la 1 la 12 ani.

După *instaurarea dictaturii regale*, guvernul Goga-Cuza a introdus, în 1940, **legile rasiale**. Astfel, statul român a abandonat toate obligațiile internaționale asumate privitor la egalitatea în drepturi a minorităților, consemnate și semnate în tratatele de pace și consfințite în Constituția României. Evreilor nu le-a mai rămas nici o opțiune politică, socială, culturală...

130.000 de evrei, foști cetățeni români, au fost exterminați de Ungaria Horthystă în Transilvania de nord, fie direct, fie prin deportare în lagărele germane.

¹ **Deicid** în definiția lexicală „*ucigaș de dumnezeu (sau de zei)*”, făcea de fapt referire la răstignirea lui Isus Cristos.

² *Numerus clauses* și *numerus nulus*.

Situația evreilor în timpul regimului Antonescu.

- **Pogromul de la Iași** (27-29 iunie 1941) a fost unul din cele mai violente pogromuri din istoria evreilor din România.

Mii de evrei au fost uciși, alte mii au fost arestați.

Aproximativ 4.000 de evrei au fost înghesuiți în vagoane de marfă. «Trenurile morții» au fost închise ermetic și au circulat între mai multe gări din Moldova. Aproximativ 2.650 de evrei au murit de sufocare sau de sete, supraviețuind doar 980.

- Deportările în Transnistria

În perioada 1941-1944, circa 160.000 de evrei, din Bucovina și Basarabia, au fost deportați în Transnistria, peste 25.000 murind pe drum. Circa o treime a mai murit în cele 15 lagăre.

- Masacrul de la Odesa

În seara zilei de 22 octombrie 1941, ca urmare a aruncării în aer a Comandamentului militar român din Odesa de către partizani sovietici, au loc represalii asupra populației civile. Au fost uciși la întâmplare 5.000 de civili, majoritatea evrei. A doua zi sunt uciși încă 19.000 de evrei. Alți 45.000 de evrei au fost trimiși de la Odesa în lagărul de concentrare Bogdanovka, unde au fost asasinați două luni mai târziu.

- În 1942, regimul Antonescu refuză predarea evreilor români către Germania nazistă.

- În decembrie 1942, Germania protestează oficial împotriva deciziei lui Antonescu de a autoriza trimiterea în Palestina a circa 75.000 de evrei din Transnistria. Statele Unite și Marea Britanie refuză proiectul.

Intellectualii, prelați și fruntași ai politicii – înfruntând riscuri mari – au protestat sau au intervenit pentru slăbirea durității sau anularea unor ordine îngrozitoare. Astfel, Regina mamă Elena, împreună cu Patriarhul Nicodim Munteanu, au intervenit pentru încetarea deportării evreilor bucovineni în Transnistria.

Rabinul Șef al Cultului Mozaic din România, dr. Alexandru Șafran, a fost informat de trimisul său la Conducerea Bisericii Ortodoxe Române că: „a rămas impresionat de înțelegerea și compasiunea înaltului prelat” (Patriarhul Nicodim Munteanu).

La solicitarea liderului evreu Willy Filderman, Iuliu Maniu a intervenit (în 1942) la conducătorul statului. Această cerere l-a înfuriat pe mareșalul Ion Antonescu, care era ferm decis să termine cu evreii. El a trimis la 31 august 1942 – către Consiliul de Miniștri – o notă extrem de dură privind măsurile ce trebuiau luate împotriva etniei evreiești.

În istoria acestei etnii din România au existat două probleme foarte complexe și foarte controversate:

1. retragerea din Basarabia și Nordul Bucovinei (practic, urmarea directă a Pactului Ribbentrop-Molotov);

2. sloganul „curățirea terenului” (care, de fapt, se identifica cu sintagma nazistă „soluția finală”).

Prima era un subiect tabu. România a fost printre puținele țări din blocul sovietic care și-a permis să-l amintească tangențial. Studiile pe această temă, care au fost publicate în străinătate, suferă de anumite tare: a victimizării, căutării de „vinovați”, reticența, refuzul de a accepta o realitate dureroasă a trecutului, atât la autorii români cât și la cei evrei, de la sine înțeles, de pe poziții opuse și uneori partizane.

Ca urmare, autorii acestei lucrări n-au dorit să intre în polemică cu nici una dintre părți, fiind adepții unei maxime cunoscute: „Păzește-te de mincinosul care amestecă și puțin adevăr în minciunile lui”.

Situația cetățenilor români de etnie evreiască în regimul comunist

După al doilea război mondial, în România s-a instaurat regimul comunist. Deși Constituția garanta emanciparea tuturor etniilor, în realitate, antisemitismul – interzis prin lege („de jure”) – „de facto” continua să existe prin apariția unor forme noi.

„Dictatura proletariatului” s-a manifestat cu multă asprime contra „elementelor burghezo-moșierești”, „neproletare”, „cosmopolite”, „cu origine nesănătoasă”, cu rude în străinătate etc., *atribute aplicabile majorității evreilor din România.*

Conducătorii comuniști cultivau un antisemitism ocult, influențat – indirect, dar cu eficiență sporită – de cel moscovit al epocii. În documentele care conțineau date personale (buletine de naștere, acte de identitate, adeziuni de înscriere în partid sau alte organizații) se menționau obligatoriu „**naționalitatea**” și **numele de familie purtat anterior**.

Evreii comuniști erau folosiți ca elemente de intimidare și de oprimare a tuturor evreilor recalcitranți.

Organizațiile sioniste au devenit ținta principală a partidului comunist. În paralel, conducerea comunistă a organizat *Comitetul Democrat Evreiesc*, cu scopul de a controla și îndoctrina populația evreiască; însă, **CDE** a fost un *eșec total*.

De reținut că, primul ziar suspendat de comuniști în România (în februarie 1945) a fost „Curierul Israelit”. Atunci a fost arestat prima oară dr. Filderman, care, în 1948, a trebuit să ia drumul exilului.

Conducerea superioară a Securității (la 02.03.1949) a decis să ia măsuri față de mișcarea sionistă, dintre care se rețin:

- dizolvarea tuturor organizațiilor sioniste și a anexelor acestora;
- urmărirea activității elementelor sioniste;
- arestarea și pedepsirea tuturor elementelor care intră în țară pentru a desfășura activități sioniste (instructorii), dar și alte măsuri.

În perioada 1953-1954, procesele antisioniste s-au succedat unul după altul, în condiții incalificabile și s-au desfășurat în tribunale militare (fără avocați, și cu refuzul probelor cu martori).

Evreii au emigrat masiv, dar, pentru obținerea „Certificatului de călătorie”, ei așteptau între 6 și 12 luni și făceau cheltuieli uneori aproape insuportabile. Ceaușescu, speculând nevoia și dorința evreilor de a emigra, i-a vândut cu peste 3.000 dolari pe cap de evreu.

Numărul evreilor cetățeni români, a scăzut în România sub 7.000 la sfârșitul secolului XX. Se poate trage concluzia că **această minoritate națională este pe cale de dispariție.**

II. - RELIGIA EVREILOR (MOZAISM; IUDAISM)

A. Biblia ebraică

Biblia (Scripturile evreiești; în ebraică *Tanah*) este o colecție de scrieri sacre comune iudaismului și creștinismului. Conform tradiției, șaptezeci de învățați evrei au tradus-o din ebraică în elenă, în vremea domniei lui Ptolemeu Filadelful la Alexandria (a se vedea Septuaginta).

Este compusă din trei părți:

1. **Legea** sau **Învățătura** (în ebraică *Tora*, iar în grecește *Pentateuh*) se referă la perioada de la zămislirea lumii la moartea lui Moise.

2. **Profeții** (în ebraică *Neviim*) se referă la perioada de la așezarea celor 12 triburi israeliene în Canaan, până la exilul (robie din Babilon), relatând profețiile proorocilor.

3. **Celelalte scrieri** (în greacă *Hagiografia*). Încep cu Psalmii și Cărțile Înțelepciunii și se încheie cu scrieri privind întoarcerea din exil (robie).

B. Tora

Tora (în greacă *Pentateuh*) conține cele cinci cărți ale lui Moise.

Biblia (cu sinonimul ebraic **Tanah**¹) este echivalentul Vechiului Testament. Tanahul ebraic nu conține **Noul Testament**, fundamentul doctrinar al creștinismului.

În altarul sinagogii, există Sulul Torei (*Sefer Tora*) pentru lectură publică.

Originea.

Conform tradiției, Tora a fost dictată lui Moise pe muntele Sinai.

*Maimonide*² a formulat dogmele religiei iudaice, prezentând două opinii ale originii Torei:

- Tora a fost scrisă timp de 40 de zile cât s-a aflat Moise pe muntele Sinai.

- Textul Torei s-a scris timp de 40 de ani cât s-a aflat poporul evreu în pustiu.

Cuprinsul (Structura).

Tora cuprinde cele cinci cărți ale lui Moise:

1. Facerea sau Geneza.
2. Ieșirea sau Exodul.
3. Leviticul.
4. Numerii.
5. Deuteronomul sau A doua lege.

Cele cinci cărți ale Torei cuprind un sistem complet de porunci (în ebraică *mitva* = poruncă). **Tora** cuprinde **613** porunci esențiale pentru religia iudaică³.

Axioma fundamentală a iudaismului este că **Tora** este *divină, unică, eternă și irefutabil supremă*.

C. Talmudul

Talmudul este o carte religioasă, care conține un comentariu și o dezvoltare dogmatică a Vechiului Testament sub raport religios, legislativ, literar și istoric.

Opiniile docte enunțate în Talmud tratează toate aspectele vieții umane prin perspectiva normativă a iudaismului.

În cursul istoriei s-au cristalizat două versiuni:

1. Talmudul din Ierusalim (Yerushalmi).
2. Talmudul din Babilon (Bavli – babilonian).

¹ Numele acronim format din inițialele celor trei mari părți ale sale: **TORA**, **NEVIIM** și **KETUVIM**.

² Detalii privind pe Moise Maimonide se află la sfârșitul anexei 1.

³ Inclusiv cele *Zece porunci* (Decalogul).

Subiectele tratate cuprind toate aspectele existenței umane și sociale, prin perspectiva axiomatică a supremației insuperabile invocate pentru Tora.

Talmudul babilonian este compus din șase „Ordine” sau „Categorii”:

Semințe. Categoria include o uriașă tematică desprinsă din practica agriculturii, dar și despre timpul și esența rugăciunilor.

Sărbători. Sunt stabilite legile-ordin ale Șabatului și legile generale pentru toate sărbătorile.

Femei. Sunt date legile căsătoriei și divorțului, obligațiile părinților, educația copiilor și învățarea lor a diferite meșteșuguri.

Pagube. Categorie dedicată comentării legilor privind daunele, penalizările și amenzile. Sunt prezentate principiile dreptului evreiesc cât și învățătura eticii.

Subiecte sacre. Sunt arătate legile slujbei, alimentației și sacrificarea rituală.

Puritate. Ordin dedicat exclusiv curățeniei rituale.

Roș haȘana, Roș Hodeș, Yom Kippur, haham, ..., chibuț (*Explicații necesare sintetizate*).

Roș haȘana (ebraic definește: *capul anului*) începutul unui an nou din calendarul ebraic.

Roș ha Șana este momentul de referință pentru contractele legale și ajută la stabilirea anului șabatic și a jubileului.

În Tora(h) este numit ziua sunetului (cântării) din șofar¹. Literatura rabinică și liturghia sinagogală definesc Roș haȘana ca fiind *Ziua judecății și Ziua amintirii*.

Roș Hodeș

1. **Tradiție (obiceiuri).** Roș Hodeș² este un moment când se privește înainte către un timp mesianic, spre analizarea mai profundă a părților nevăzute ale vieții. Contemplarea nu este un scop în sine, ci trebuie să lege înnoirea spirituală intimă de lumea din jurul nostru.

În Tora, Roș Hodeș a fost declarată ca zi festivă, în care se oferă sacrificii ca de celelalte sărbători. Se includ: pregătirea unei mese festive, purtarea de haine noi și consumarea unor trufandale. Deși

¹ Instrument muzical, înrudit cu cornul, folosit în serviciul religios în sinagogă.

² Numită uneori „Ziua începuturilor bune”.

era considerată o zi festivă, nu erau interdicții generale, ci probabil se respectau anumite restricții numai legate de muncă.

Ziua care precede Roș Hodeșul se numește *Iom Kipur Katan*, o zi minoră de căință, o zi de pocăință și de doliu pentru distrugerea Templului¹, o zi în care se face pregătirea spirituală pentru Roș Hodeș. Bucuria și cântecele sunt parte integrantă a zilei de Roș Hodeș și nu sunt permise posturile. În prezent, Roș Hodeș se respectă prin recitarea unor rugăciuni speciale pentru sărbători (un Hallel parțial, o rugăciune de Musaf și citirea din Tora).

2. Ceremonia. Sărbătoarea se celebrează de 11 ori în timpul anului cu excepția Tișrei.

Ceremonia este o celebrare a creației divine și a acelor caracteristici pe care femeile le au în comun cu luna – ciclul de viață, renașterea și reînnoirea. Roș Hodeșul sfințește timpul în fiecare lună. Ceremonia include și realizarea unor gesturi de caritate, aprinderea de lumânări, o masă festivă și rugăciuni speciale dedicate acestei zile.

3. Masa festivă. Aceasta juca un rol important în celebrările de Roș Hodeș. Ea trebuia să aibă loc noaptea. Masa se acoperă de mâncăruri rotunde sau în formă de semilună. Se cumpără un fruct nou care se pune pe masă, iar felurile principale constau din cel puțin două mâncăruri gătite.

Yom Kippur (*Ziua ispășirii*) este una din cele trei mari sărbători evreiești. Este ziua de post religioasă ebraică, de celebrare a ispășirii; ea face parte din cele zece zile ale penitenței.

În calendarul ebraic, Yom Kippur începe la apusul soarelui a celei de-a zecea zi a lunii ebraice Tișri (lună care corespunde ultimei jumătăți a lui septembrie și primei jumătăți a lui octombrie din *calendarul gregorian*) și continuă până la apusul soarelui al următoarei zile. În anumiți ani, Yom Kippur corespunde unor zile stabilite în calendarul gregorian.

Yom Kippur este considerată cea mai sfântă și mai însemnată zi din an, toate cele zece zile sunt de pocăință, aceasta însă are un caracter aparte; ea celebrează milostivirea pe care Jehova a arătat-o poporului său. Tema centrală a sărbătorii este ispășirea și iertarea.

Ea completează perioada de penitență a celor zece zile începute cu anul nou, Roș haȘana.

¹ Distrus de romani în anul 70 e.n., în urma revoltei evreilor (din anii 66-73 en.) împotriva romanilor

Haham

1. Persoană însărcinată cu tăierea rituală a vitelor și a păsărilor la mozaici.

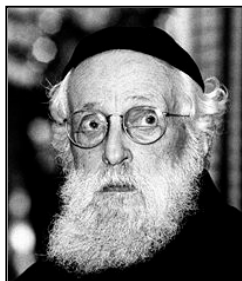
2. Rabin. (din turcă).

3. L. Șeineanu susținea și sensul de „învățat”.

Chibuțurile (Kibutzurile).

În spiritul idealului egalității sociale, prezente în socialism și comunism, au apărut și în Israel kibutzurile. Dintr-o analiză sumară rezultă că, în timp ce kibutzurile au funcționat ireproșabil, omonimele lor din țările lagărului „socialist”: CAP-urile și sovhozurile au funcționat mizerabil. Concluzie: kibutzurile au dovedit că atunci când întregul popor este animat de același ideal, aceleași interese, egalitate socială, se poate obține succesul, deci multe rezultate pozitive.

Totuși numeroși analiști evrei au infirmat cele prezentate anterior, arătând că rezultatele „de succes” au dăinuit numai câteva decenii. După ce au încetat subvențiile (din partea statului) a început eșecul și criticarea kibutzurilor.



ALEXANDRU ȘAFRAN (*Yehuda Alexandre Shafran*) Șef Rabinul Cultului Mozaic din România (1939–1948), cărturar, teolog, filozof, istoric și literat evreu, român și elvețian, senator de drept în Senatul României (1940), Mare Rabin al evreilor din Geneva (1948-1997), membru de onoare al Academiei Române.

Născut: 12.09.1910 Bacău; decedat: 27.07.2006,

Geneva (Elveția).

Tatăl: rabinul (gaon) Betzalel Zeev Șafran. Mama: Finkel Rheinharz. Căsătorit în 1936, cu Sara Rheinharz, absolventă a Universității și a Academiei de Arte Frumoase din Iași. Copii: Esther și Avinoam (profesori la Universitatea din Geneva).

Studii: liceul Ferdinand din Bacău (absolvit în 1929); a studiat iudaismul cu tatăl său care era conducătorul școlii talmudice (beit hamidrash); la 19 ani, a fost atestat rabin. A făcut și studii superioare în străinătate: Institutul Israelit de Înalte Studii Teologice din Viena și Facultatea de Filozofie a Universității din Viena, unde a susținut doctoratul, 1934.

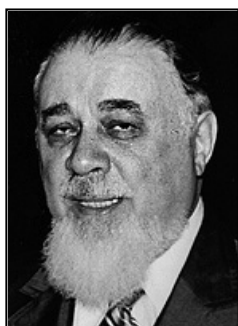
A contribuit la salvarea evreilor din România în anii holocaustului, fiind un sprijinitor activ al sionismului și cu o poziție independentă și de respingere a presiunilor de infiltrare comunistă în anii postbelici.

Acest fapt a condus la demisia și exilarea sa. A publicat cărți în domeniul religiei, filozofiei, moralei și misticii iudaice în limbile franceză și română (de subliniat că a fost atașat de limba și cultura română). În acea epocă, era printre pușinii care *susținea deschis dialogul între iudaism și creștinism*.

A luptat pentru apărarea intereselor evreilor din România în condiții foarte grele, în timpul războiului și după terminarea acestuia. A fost **un om de o noblețe deosebită** și i-a apărut pe evrei, dar și pe români sau pe alți oameni prigonii sau oropsii.

Excelența Sa a revenit în România, în vizită (1995), după aproape jumătate de secol ¹.

România a apreciat meritele acestui înalt prelat și i-a acordat titlul de **membru de onoare al Academiei Române**.



MOSES ROSEN (*David Moshé Rozén*, numele ebraic)

Șef Rabinul Cultului Mozaic din România (1948-1994), președinte al Federației Comunităților Eveiești din România (1964-1994), deputat în Marea Adunare Națională (1957), Membru de onoare al Academiei Române (1992).

Născut: 23.07.1912, Moinești (Bacău); decedat: 06.05.1994, București.

Tatăl: Abraham Arie Leib Rosen, rabinul (gaon = înțelept).

Studii: liceul din Fălticeni și studii religioase cu tatăl său. În 1931, Rosen intră la Institutul de Studii Rabinice din Viena, dar nu le termină din lipsă de fonduri. Urmează studii universitare la București (absolvite în 1935), când devine jurist și obține imediat titlul de doctor în drept.

În 1938, a studiat la Viena cu rabinul Alter Dorf, obținând doctoratul în științe iudaice, an în care dr. Moses Rosen a fost investit rabin.

În 1940, a fost ales rabin în Suceava, dar, fiind acuzat de comunism, a fost internat în lagărul de la Caracal (eliberat după câteva luni). În timpul războiului, a trăit mai mult timp ascuns, pentru a evita deportarea în Transnistria. S-a căsătorit cu Amalia Ruckenstein din Burdujeni (Suceava) în 1949.

¹ După încetarea din viață a fostului Rabin șef, dr. Mozes Rosen (simpatia limitată dintre cei doi era de notorietate în cercurile evreiești, dar și pentru instituțiile românești).

La 16 iunie 1948, dr. Moses Rosen, sub auspiciile Comitetului Democrat Evreiesc, a fost ales prin vot secret Șef Rabin al Comunității Evreilor din România. Contracandidatul său era rabinul David Șafran, susținător al sionismului și antipatizat de regimul comunist.

Rabinul Rosen, cu vederi de „stânga”¹, cu calități mai diplomatice (oportuniste, după unii critici) și preferat de regim, a câștigat concursul.

A fondat Muzeul de Istorie al Obștii Evreiești din România (1979).

În perioada 1948-1963, regimul comunist a permis emigrarea a circa 400.000 de evrei spre Israel. Prim-ministrul comunist Ion Gheorghe Maurer, i-a reproșat atunci rabinului Rosen: „Ce le-am făcut? Le-am salvat viața, am luptat împotriva naziștilor. Dacă era regimul legionarilor de dinainte de război nu emigrau ca acum. Când era închisă emigrarea, cei din Israel ne făceau antisemiți, acum că este deschisă, ne acuză că-i izgonim și ne atacă și mai rău”.

În 1956, a înființat „Revista Cultului Mozaic” (cu o pagină în limba ebraică, fapt unic în lumea comunistă) cu articole care luptau pentru susținerea drepturilor omului, a activității evreiești religioase și naționale.

Rabinul Rosen a fost „ambasadorul” regimului comunist și al lui Ceaușescu, pe care l-a prezentat favorabil în Occident, după ce România nu a rupt relațiile diplomatice cu Israelul, în urma Războiului de șase zile (1967) și, în plus, a permis emigrarea masivă spre Israel (regimul comunist a obținut în schimb sume considerabile de bani).

Când s-a editat vol. IX al *Operele* lui M. Eminescu (în 1980) care includea și articolele antisemite, *Moses Rosen s-a adresat Academiei Române, cerând interzicerea publicării* acestui volum și retragerea lui din tipografie.

Rabinul a oficiat (la 01.07.1991) o comemorare a evreilor, victime ale holocaustului de pe teritoriul României. Atunci, el a afirmat că au fost 400.000 de victime. La întrebarea de ce nu s-a menționat acest număr niciodată, el a răspuns fără argumente sau probe că 50 de ani „evreii au fost așa de terorizați în România...”.

La 10 zile după aceste acuzații, Senatul Statelor Unite ale Americii a dat rezoluția care „condamnă resurecția antisemitismului și a intoleranței etnice din România”.

¹ În cercurile restrânse ale enoriașilor evrei era numit „omul comuniștilor” sau „rabinul roșu”.

MOISE MAIMONIDE.

N: 30.03.1135, Cordoba (Spania). plecat din viață: 13.12.1204, Fustat (Cairo, Egipt).

Tatăl: Maimon Ben Yosef, rabin.

Moise Maimonide s-a stabilit în Egipt la **Fustat** (în prezent **Cairo**), unde devine conducătorul (Naggid) comunității evreiești și primul rabin al orașului. A comentat **Mişna** (legile nescrise ale iudaismului rabinic transmise prin tradiție orală), care împreună cu **Ghemara** (comentariile sale) constituie **Talmudul**.

A stabilit „**Cele 13 principii ale Credinței**” din care se rețin următoarele:

1. *Cred că Dumnezeu este Creatorul și Conducătorul întregii lumi.* 2. *Cred că **Dumnezeu este unic** și nu există nici o altă unitate sau unicitate care să se asemeze cu a Lui.* 3. *Cred că Dumnezeu nu are corp și nici o descriere de ordin fizic care I s-ar putea asocia.* 4. *Cred că **Dumnezeu este veșnic**, că El există de dinainte de a exista lumea și va continua să existe după ce aceasta se va sfârși.* 5. *Cred că rugăciunile și preamărirea trebuie îndreptate doar către Dumnezeu, și nu către oricine sau orice altceva.*

Obiecte de cult.

Kippa este purtată pe cap, conform cultului iudaic, de către bărbați și mai rar de femei. Are o formă semisferică, fiind confecționat din stofă sau croșetată.

Menora este tot un obiect de cult; un candelabru din metal având șapte brațe, în care se pun lumânări care sunt aprinse și ard la anumite ceremonii. Este unul dintre cele mai vechi simboluri evreiești.

Hasidismul.

A fost un curent inovator al vieții și gândirii comunității evreiești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Se bazează pe teama și iubirea față de Dumnezeu (fiind un angajament al omului în relația cu El). Scopul principal al acestei mișcări este ca individul să nu rămână închisat în dogme teologice fără o finalitate practică, să-l vadă pe Dumnezeu în orice lucru sau act autentic. Evreii trebuie să se apropie de un lider spiritual, un sfânt, numit „**țadic**” care să-i conducă spre „**Scânteia divină**”. Fondatorul acestui curent a fost **Israel ben Eliezer, poreclit Cel cu nume bun**.

Anexa nr. 2

ETNICII GERMANI ÎN ROMÂNIA

Grupuri de germani din România

Sașii - cel mai cunoscut grup, adesea identificat cu germanii din România,

Șvabii sătmăreni și majoritatea șvabilor bănățeni, grupuri ale șvabilor dunăreni din România,

Landlerii protestanți din zona Sibiului,

Țipțerii germani din Maramureș,

Germanii bucovineni, Gura Humorului (majoritatea populației în 1930), Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei și Cernăuți,

Germanii basarabeni,

Germanii regățeni,

Germanii dobrogeni, colonizați în trei etape între 1840 și 1891.

În orașele germane din stânga Rinului a luat naștere o luptă susținută pentru drepturi comunale. După ce în 1073, locuitorii din Worms s-au ridicat împotriva episcopului, a urmat o serie de răscoale în Köln, Mainz și Speyer, care însă n-au avut succes. Ca urmare, mulți meseriași și negustori s-au hotărât să părăsească această regiune și să se așeze pe Dunăre – în aval – și spre Marea Baltică. De asemenea, s-au îndreptat către teritoriile de colonizare din est, unde se putea dezvolta o viață economică mai bună și se asigurau mai multe drepturi comunale.

Simultan cu fondarea orașului Lübeck, soseau primii sași în Transilvania, în zona orașului Sibiu de astăzi.

Odată cu cruciada a doua, pornită în 1147, a început și o nouă etapă în colonizarea estului cu germani. În acel moment, nobilimea i-a chemat la luptă chiar și pe țărani și le-a făcut promisiuni privind teritoriile deja cucerite sau care vor fi ocupate în viitor.

Mulți țărani doreau atunci să-și îmbunătățească starea vieții și ca urmare și-au părăsit satele, pornind hotărâți, cu elan și speranțe către est.

De precizat însă un fapt: colonizarea sașilor transilvăneni în podișul intra-carpatic a fost inițiată de regele Geza II. Sașii erau supuși regelui. Ei își păstrau dreptul cutumiar german să-și aleagă liber juzii. Chemați în mod explicit pentru apărarea Coroanei, trebuiau numai să cedeze puterii regale o parte din veniturile lor și să îndeplinească obligația serviciului militar. Conform Diplomei

andreene, date de Andrei II (la 1224), sașii trebuiau să fie un popor încheiat și să asculte de un jude instalat de rege. Începând cu secolul al XIV-lea, autonomia domeniului autoadministrat de sași s-a extins permanent până când, în 1486, Matei Corvin a poruncit unirea tuturor sașilor aflați pe pământul crăiesc în **Universitatea Săsească** (Universitas Saxonum), conform dreptului sibian. Evenimentul acesta a fost foarte important pentru sași în evoluția lor de devenire ca națiune politică.

Dieta era constituită atunci din trei stări: nobilimea maghiară, clasa superioară secuiască și sașii. Un alt eveniment decisiv pentru sași a fost înnoirea bisericească. Atunci biserica luterană s-a separat de biserica catolică, iar sașii au obținut și o viață proprie religioasă.

Reforma, umanismul și dezvoltarea orașelor săsești, care au devenit importante centre meșteșugărești și comerciale, au fost cele mai importante caracteristici ale istoriei săsești în perioada secolelor XVI și XVII.

Cucerind Transilvania (în 1688-1689), Austria a schimbat fundamental viața sașilor; concret, s-au produs modificări în toate domeniile activității acestora.

Este de evidențiat faptul că, masa coloniștilor sași nu era compusă numai din sași (saxoni), ci din trei fracțiuni principale: teutoni (germani din sud), flamanzi (din Flandra) și sași (din Saxonia). Indiferent însă de proporția în care se aflau în așezările din Transilvania, ei au fost numiți generic sași (cum vor fi cunoscuți peste secole în istoria acestui ținut).

Chiar și atunci când au venit alte grupuri (valonii, luxemburghezii etc), *acestea vor fi integrate și cunoscute tot ca sași*.

Două perioade mai importante au marcat istoria sașilor:

1. efervescența produsă prin „*neuhochdeutsche*” (reforma lui Johannes Honterus din anul **1522**);

2. conștientizarea, inclusiv clarificarea dialectului (**1666**).

Al doilea grup mare de germani care s-au așezat pe teritoriile românești este acela al **șvabilor** (majoritatea stabiliți în Banat și parțial în nord-vestul Transilvaniei).

Istoria așezărilor germanilor din Banat (șvabii) în secolul XVIII se caracterizează prin cele trei perioade principale constituite:

Prima, a colonizării caroliene (Carol VI), care începe cu pacea de la Passarowitz (1718) și se termină cu războiul purtat cu turcii (1737-1739).

A doua, începe la 1740 când Maria Tereza accede la tronul împărătesc și se termină cu *încorporarea Banatului în regatul Ungariei* la 1778.

A treia, numită perioada așezărilor iosefinice, între anii 1782-1787 inclusiv.

Câteva mii de oameni au venit din landurile austriece și din diferite părți ale imperiului german în 1718.

Majoritatea erau meseriași, atrași de noua situație și de promisiunile ce li s-au făcut. Ei au participat la construcția fortificațiilor, a cazărmilor sau a clădirilor publice. Pe lângă aceștia au mai venit funcționari, negustori, auxiliari pentru transporturile militare, dar și numeroși țărani. Acest grup, destul de important, s-a stabilit mai ales în localitățile Timișoara, Lugoj, Lipova sau în alte zone.

Mai trebuie spus că, mulți șvabi au venit din Tirol (majoritatea pentru minerit) și din sudul Germaniei (din Suabia, Bavaria). Grupuri mai mici de șvabi au mai imigrat ulterior, unii dintre ei așezându-se în acele zone din nordul Transilvaniei care erau mai puțin populate.

În concluzie, germanii s-au stabilit în Transilvania și Banat în perioada secolelor XI-XVIII, așa cum s-a expus – pe scurt – anterior.

Cât despre modul și scopul pentru care s-a făcut colonizarea, atât a sașilor începând cu secolul XI, cât și a șvabilor din perioada secolelor XVIII-XIX, se pot afirma următoarele. Acești oameni plasați în diferite zone ale Transilvaniei trebuiau să apere fruntariile de răsărit ale imperiului german în formare, începând cu secolul XI, împotriva popoarelor migratoare, dar mai ales a invaziilor barbare. Apoi, cei aduși în Banat, începând cu secolul XVIII, aveau rolul să fie stavilă împotriva popoarelor aflate în sud-estul imperiului austriac, fie că erau de origine slavă sau latină, la început, fie turcească, mai târziu.

Un eveniment foarte important pentru istoria etnicilor germani în România a fost:

Instaurarea dualismului austro-ungar în 1867 care a avut efecte devastatoare asupra sașilor. Subordonarea față de puterea exclusivă a ungarilor i-a obligat pe sași să adopte o poziție defensivă. În jumătatea estică (ungurească) a monarhiei cezaro-crăiești, au fost date multe legi îndreptate deliberat împotriva nemaghiarilor.

După unirea Transilvaniei cu România, la 8 ianuarie 1919, în baza unei rezoluții majoritare a reprezentanților lor, sașii și-au declarat aderarea deplină la noul stat român. După puțin timp, rezoluția Adunării românești la Alba Iulia s-a dovedit o simplă iluzie politică. Partidele și personalitățile românești conducătoare nu au ținut seama

de drepturile de grup acordate sașilor și secuilor, asumate de România prin tratatul de la Versailles.

Sașii au rezistat vicisitudinilor, având o relativă autonomie în domeniile economiei, vieții sociale, educației și culturii. Ca mărturie, în 1939, erau cei 750.000 de cetățeni de etnie germană, cu școli în limba proprie, bănci și organizații comunitare proprii, cu multe asociații și o cultură semnificativă.

După al doilea război mondial, în urma deportărilor la muncă silnică în Uniunea Sovietică, a exproprierilor și estompării oricărui specific național, făcute de comuniști, sașii, după opt sute de ani de existență în România, și-au pus problema continuării vieții lor în Transilvania. Acestei stări de fapt trebuie adăugată și politica deliberată a regimului ceaușist care a încurajat emigrarea germanilor, inclusiv prin vânzarea lor către Germania federală. Etnicii germani, cu o istorie îndelungată pe aceste meleaguri unde au fost pe rând întemeietori de localități, de tradiții, promotori ai unei culturi strălucite, au ajuns ca astăzi să mai fie doar o minoritate restrânsă, care se străduiește să prezeve urmele trecutului și să mențină vie spiritualitatea specifică.



RUDOLF BRANDSCH, politician sas transilvănean, teolog și filozof, deputat, subsecretar de stat.

Născut: 22.07.1880, Mediaș (în Transilvania, Austro-Ungaria); plecat din viață în 1953, în închisoarea Doftana, Prahova.

Tatăl: preot transilvănean, evanghelic, din Sibiu.

Studii: teologie și filozofie la universități din Marburg, Berlin, Jena și Cluj.

A intrat în politică de tânăr, aderând la asociații naționaliste, precum organizația antisemită și naționalistă Asociația Pangermană (Alldeutscher Verband).

Deputat în Parlamentul de la Budapesta (din 1910). În cabinetul condus de N. Iorga a fost subsecretar de stat pentru problemele minorităților (aprilie 1931-septembrie 1932).

A fost președintele Asociației germanilor din România (Verband der Deutschen in Rumänien), înființată în 1921, pe care a condus-o până în 1931. Această organizație a fost precursora Grupului Etnic German din România. A înființat și a condus Institutul cultural al germanilor din România (Kulturamt der Deutschen in Rumänien).

Scopul acestuia era protejarea bunurilor culturale ale germanilor din România.

După Tratatul de la Trianon, a fost senator (de drept) în Parlamentul României.

R. Brandsch s-a opus grupărilor naziste ale unor germani din România și în numeroase situații oficiale a criticat politica locală național socialistă. Totuși ca și alți politicieni, intelectuali și clerici a fost fascinat de politica germană a lui Hitler, în ansamblu.

După preluarea puterii de comuniști, Brandsch a fost arestat și a murit în închisoarea Doftana¹ în 1953.

În perioada lui Ceaușescu (1965-1989), Brandsch a fost reabilitat și a fost considerat oficial opozant al fascismului.



HANS OTTO ROTH, politician, jurist, deputat (1919-1938).

Născut: 29.04.1890, Sighișoara; plecatat din viață: 01.04.53, București.

Tatăl: Karl Roth avocat (1846-1901); mama: Louise Roth (n. Hausenblass 1855-1915).

Studii: H.O.Roth a studiat dreptul la Budapesta, Viena, Berlin și Zürich. A intrat în politică în anul 1918. A făcut parte din delegația săsească care a predate, Guvernului român și regelui Ferdinand I al României, hotărârea reprezentanților sași de la Mediaș, privind unirea “poporului sas din Transilvania” cu Regatul României (ianuarie 1919).

A fost liderul Grupului parlamentar al deputaților minorității germane (așa-zisul „Partid german”), din anul 1932. Alte funcții importante: președinte al Casei Generale de Economii din Sibiu, președinte al consiliului de administrație al Uzinei electrice din Sibiu și prim-epitrop al Bisericii Evanghelice de Confesiune Augustană din România.

După ce a fost ales de zece ori deputat în Parlamentul României, Curtea de Casație l-a proclamat pe H.O. Roth **senator pe viață (1938)**.

Între 1932-1934 a fost președinte al Uniunii Grupurilor Etnice Germane din Europa. Atunci i-a solicitat o audiență lui Adolf Hitler când a protestat împotriva politicii germane antievreiești. În perioada 1935-1945, a condus Asociația germanilor din România (Verband der Deutschen in Rumänien).

¹ După alte surse a decedat în lagărul de concentrare de la Ghencea.

Hans Otto Roth avea o orientare creștin-liberală, situându-se, la începutul anilor '40, în opoziție față de conducerea nazistă a Grupului Etnic German din România, din care a fost exclus. În 1940, a refuzat atât nominalizarea pe care i-a propus-o Ion Gigurtu la funcția de *ministru al minorităților*, cât și oferta lui Antonescu de a prelua *conducerea Ministerului Justiției* sau a *Ministerului Instrucțiunii*, la alegere.

După 23 august 1944, Roth a adresat un apel în care le cerea sașilor și șvabilor să nu părăsească România și să aibă un comportament loial față de statul român. În multe memorii și articole (scrise în 1944-1945), Roth a făcut un **rechizitoriu aspru nazismului** și a condamnat politica de transformare a Grupului etnic german, în coloana a cincea a Reichului.

Deși a avut această atitudine și înainte de 1944, el a fost arestat în 1952 de autoritățile comuniste și a murit în 1953 în detenție, în lagărul de concentrare de la Ghencea.

Corneliu Coposu rememora momentul decesului acestuia, alături de care s-a aflat într-o baracă în lagărul menționat anterior.



HERTA MÜLLER

(17 august 1953, Nițchidorf/Timiș)

Scriitoare germană, originară din România, scrie în limbile germană și română, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură - 2009.

Tatăl ei a fost șvab bănățean (înrolat în Al Doilea Război Mondial în *Waffen-SS*). El a lucrat, după război ca șofer de camion. Acesta a fost expropriat de autoritățile comuniste din România. Mama scriitoarei a fost deportată în 1945 în Uniunea Sovietică, unde a fost deținută

cinci ani într-un lagăr de muncă forțată, pe teritoriul Ucrainei.

Herta Müller a studiat literatura română și a frecventat cursurile de germanistică la Universitatea din Timișoara (1973-1976). În anul 2009, în romanul *Atemschaukel* (Leagănul respirației), Herta Müller a prezentat pe larg deportarea în Uniunea Sovietică a germanilor din România. Relația scriitoarei cu Aktionsgruppe Banat (Grupul de Acțiune Banat) a atras atenția Securității. În 1982, ea publică „*Niederungen*” (Ținuturile joase) care este cenzurat sever de Securitate. După publicarea completă a romanului în R.F.G., autoritățile din România i-au interzis total să mai publice. Interdicția de a mai publica a determinat-o pe Herta Müller să emigreze, în 1987

în R.F. Germania, însoțită de soțul ei de atunci, scriitorul Richard Wagner. Guvernul german a propus-o pe Herta Müller la Premiul Nobel pentru literatură în anii 1999, 2008 și 2009. La 10 decembrie 2009, i-a fost înmănat acest premiu prestigios. La 17 iulie 2008, Herta Müller, în articolul publicat în *Frankfurter Rundschau*, i-a adresat un protest lui Horia-Roman Patapievici pentru că acesta i-a invitat pe foștii colaboratori ai Securității la Conferința Institutului Cultural Român de la Berlin. Scriitoarea a arătat că serviciile secrete din România mai fac și în prezent presiuni asupra ei sub diferite forme.

Anexa nr. 3

ETNICII GRECI ÎN ROMÂNIA

Existența grecilor în perioada antică și medievală

Istoria consemnează prezența grecilor, în zonele de răsărit ale teritoriilor cunoscute mai târziu cu numele „România”, de circa 2.700 de ani. În Dobrogea și pe țărmul apusean al Mării Negre, au apărut de atunci coloniile (***apoikiai***) și așezările comerciale (***emporai***). La început a fost **Istria**, iar la apogeu a fost fondat **Tomis-ul** (în secolul V). În timpul domniei regelui Burebista, coloniile grecești au beneficiat de privilegii, pe care le-au pierdut când a apărut noua putere **Roma antică**, sau mai târziu **Imperiul Bizantin**.

După căderea Constantinopolului, domnii Principatelor Dunărene (Moldova și Valahia) au ajutat substanțial multe instituții de cultură, aflate pe teritoriul Greciei Otomane, mai ales multe mănăstiri de la Muntele Athos. Un mare număr de nobili, funcționari și oameni de rând au emigrat în cele două principate. Grecii veniți în țările române s-au integrat în viața economică și politică, iar unii au ajuns să ocupe funcții importante, mai mult, să fie încoronați domni.

Ascensiunea grecilor a provocat o ostilitate puternică din partea boierimii tradiționale. Aristocrația valahă sau moldoveană a promovat încheierea multor căsătorii mixte, care aduceau beneficii diferite ambelor părți.

De subliniat: cultura greacă a devenit predominantă odată cu debutul perioadei fanariote (începutul secolului al XVIII-lea). Domnii fanarioți luptau pentru emanciparea grecilor de sub dominația otomană prin tendințe politice clare de creare a unui stat neobizantin. În plus, existența omniprezentă și omnipotentă a **clerului**

grec, în întreaga ierarhie religioasă, cât și *daniile permanente* ale diferiților domni.

Naționalismul grec a oferit celor două principate circumstanțe favorabile pentru revoluție, când la frontierele răsăritene apăruse o nouă putere politică și militară, **Imperiul Rus Ortodox**. În Războiul pentru independența Greciei, participarea munteană a constituit-o conflictul dintre pandurii lui Tudor Vladimirescu răsculați împotriva otomanilor, inițial de partea revoluționarilor greci, și **Filiki Eteria** grecească.

Asasinarea lui Tudor Vladimirescu de către eteriști și animozitățile româno-grecești, a fost favorabilă numai otomanilor care au *zdrobit Eteria*, iar Înalta Poartă a pus capăt domniilor fanariote în 1822.

Mulți greci au fost asimilați total de populația românească, iar familii, considerate inițial fanariote, au contribuit la cultura locală.

Proclamarea independenței Greciei a condus la situația ca în România să rămână în special cei din clasele inferioare (antreprenori, comercianți și mai ales marinari, atât pe Dunăre cât și pe Marea Neagră), în mod deosebit, **după integrarea Dobrogei**.

Comunitățile de greci erau în general prospere. În România, au mai sosit emigranți greci (comuniști) după încheierea *Războiului civil din Grecia* (1946-1949). România socialistă a efectuat naționalizarea proprietăților celor mai multe organizații, inclusiv ale grecilor. Atunci au fost închși din motive politice și mulți greci.

Recensământul din 2002 arăta că în România mai erau 6.513 greci, cei mai mulți în București și județele Constanța, Brăila și Galați. Localitățile cu cea mai mare concentrație de greci sunt Izvoarele și Sulina. Ministerul Afacerilor externe al Greciei afirmă că pe teritoriul României mai trăiesc 14.000 de greci.

Uniunea Elenilor din România (fondată 1990) are un reprezentant al minorității naționale elene în *Camera Deputaților*.

Dintre **famiiliile sau personalitățile remarcabile de etnie elenă** din România au fost reținute următoarele:

Familia Cantacuzino:

Șerban Cantacuzino (n. 1634 - d. 1688), domn al Țării Românești (1678-1688).

Ștefan Cantacuzino (n. 1634 - d. 1688), domn al Țării Românești (1714-1716).

Gheorghe (Zizi) Cantacuzino, cunoscut ulterior ca **Grănicerul** (n. 25.12.1869, Paris - d. 09.10.1937, București), general și politician român de extremă dreaptă, președintele oficial al partidului

naționalist *Totul pentru Țară*, partid fascist-legionar format ca o continuare a *Gărzii de Fier* dizolvată în 1933.

Familia Caradja:

Nicolae Caradja, domn al Munteniei (1782-1783).

Ioan Gheorghe Caradja, domn al Munteniei (1812-1818).

Ion Luca Caragiale

Radu Beligan (n. 14.12.1918, Galbeni (Filipești), Bacău. Actor român cu o bogată activitate în teatru, film, televiziune și radio. Este grec de origine, pe linie maternă.

George Ciprian (*Gheorghe Pană Constantin*) dramturg, scriitor (n. 07.06.1883, Buzău, d. 08.05.1968, București).

Hariclea Darclée (*Hariclea Haricli*) (n. 10.06.1860, Brăila - d. 12.01.1939, București), soprană.

Panaït Istrati (*Gherasim Istrati*) (n. 10.08.1884, Brăila, d. 16.04.1935, București), scriitor român de limba română și franceză.

Elena, fiica regelui Greciei. Mama regelui Mihai I.

Elie Carafoli (n. 15.09.1901, Varia, Grecia - d. 1983, București), inginer aviație, pionier al aerodinamicii, membru al Academiei Române (din 1948).

Nicolae Malaxa (n. 10.12.1884, Huși, Vaslui - d. 1965 New Jersey), inginer, industriaș important, personalitate controversată din cauza simpatiilor politice.

Jean Moscopol (*Ioan Moscu*) (n. 20.02.1883, Brăila - d. 1980), cântăreț de muzică ușoară din perioada interbelică.

Anexa nr. 4

ETNICII MAGHIARI (UNGURI) ÎN ROMÂNIA

Teritoriul pe care se află în prezent Ungaria se numea în epoca romană, în limba latină, *Pannonia*, fiind locuită de diverse triburi dacice. Ultimii care au invadat în acea perioadă Câmpia Panonică au fost hunii, conduși de Attila.

După moartea lui Attila, hunii au fost alungați de triburile germanice ale lombarzilor, dar mai ales de gepizi.

Peste teritoriul Panoniei au trecut pe rând slavii, avarii, francii (care l-au stăpânit diferite perioade de timp). La sfârșitul secolului IX pătrund maghiarii (ungurii). Ei au provenit din zona munților Urali și aparțin ramurii fino-ugrice, care a suferit mai multe transformări și fracționări. Sub presiunea pecenegilor, ungurii s-au stabilit în Câmpia

Panonică în anii 895-896. Au întreprins zeci de expediții în Europa centrală și occidentală, atingând coasta Atlanticului și Peninsula Iberică. Rapiditatea și cruzimea cu care loveau ungurii în expedițiile lor i-a determinat pe contemporani să-l numească pe Atilla „biciul lui Dumnezeu”.

Expedițiile lor în vestul Europei au fost oprite în 955, când au fost învinși de germanii lui Otto I. După 934, ungurii s-au orientat și către spațiul bizantin, unde au întreprins expediții de jaf în colaborare cu pecenegii. Două căpetenii maghiare, în solia lor în Bizanț, s-au creștinat și au adus pe episcopul *Hierotheus*, care să-i evanghelizeze pe unguri. În a doua jumătate a secolului X, începe și misionarismul german printre unguri, care i-a adus definitiv în orbita Papalității, în anul 1000.

Regatul ungar recunoscut a luat ființă în anul 1000 sub *Ștefan I al Ungariei*, primul rege maghiar. Coroana a primit-o de la Papa Silvestru II. **Ștefan I (Sfântul Ștefan)** a devenit conducătorul statului maghiar, Ungaria, în anul 996.

El a înființat Biserica Ungară, a creștinat populația în religia catolică, a înființat zece *episcopii*, iar regatul l-a împărțit în *comitate*.

Ungaria a controlat principatele: Valahia, Moldova și Transilvania circa patru secole.

În anii 1241-1242, Ungaria a fost invadată și înfrântă de hordele tătare și mongole, conduse de Batu Han, în bătălia de la Muhi.

Ungaria și-a pierdut controlul asupra Valahiei în urma bătăliei de la Posada (1330), dusă împotriva voievodului Basarab I de către regele Carol Robert de Anjou. De asemenea, ea pierde și controlul asupra Moldovei (în 1359).

Domnia regelui Matei Corvin constituie o perioadă importantă în istoria Ungariei. Matei Corvin (1458-1490) a fost la origine român din Transilvania. Tatăl său era Iancu de Hunedoara (cunoscut de maghiari ca *Janos Hunyady*). Ungaria a avut o perioadă înfloritoare în timpul domniei sale.

După bătălia cu otomanii de la Mohacs (în 1526), independența Ungariei a luat sfârșit.

Regatul a fost împărțit în trei părți: partea de vest a fost anexată Austriei, în est principatul Transilvaniei a rămas sub suzeranitate turcă, iar centrul Ungariei a devenit raia a Imperiului Otoman.

Centrul Ungariei, ocupat de otomani, a fost eliberat în secolul XVII, de Austria și alianța creștină. La eliberarea țării a contribuit și revolta maghiară din perioada 1703-1711.

Revoluția burgheză condusă de Kossuth din 1848-1849, a fost înăbușită de intervenția Austriei cu ajutorul Rusiei țariste.

După primul Război mondial (la 16 noiembrie 1918) s-a proclamat Republica Ungară, ca urmare a destrămării Imperiului Austro-Ungar. În martie 1919, *Bela Kun* a proclamat Statul Sovietic Ungar, după preluarea puterii de comuniști.

În ianuarie 1920, amiralul Miklós Horthy a fost ales de adunarea națională ca regent al statului maghiar. Regele Carol I al Austriei a încercat să revină la tronul Ungariei, dar n-a avut succes.

La data de 4 iunie 1920 s-a semnat Tratatul de la Trianon, prin care Ungaria a pierdut 71% din teritoriu și 66% din populație. Atunci minoritățile etnice depășeau mult populația maghiară. O treime din această populație a devenit însă o minoritate etnică în țările vecine (România, Cehoslovacia, URSS, Ucraina vestică, Serbia și Croația).

Amiralul Horthy s-a aliat cu Hitler (1933). Această alianță a adus Ungariei: anexarea sudului Slovaciei, a Ruteniei subcarpatice și apoi prin Dictatul de la Viena (1940) a Ardealului de nord, ulterior parțial, a nordului Serbiei-Voivodina (1941).

Hitler l-a înlocuit pe Horthy Miklós cu pro-nazistul Ferenc Szálasi, liderul partidului Crucile cu săgeți. Începând cu anii '20, dar mai ales după aderarea la Pactul Anticomintern, Ungaria a adoptat o serie de legi și măsuri antievreiești.

Guvernul Ungariei, și mai ales regimul partidului Crucile cu săgeți, au trimis în lagărele de exterminare circa 440.000 de evrei. Masacrele armatelor hortiste în teritoriile ocupate, în special în Ardealul de nord, n-au fost numai împotriva evreilor, ci și a românilor.

După anul 1948, liderul comunist Mátyás Rákosi a instaurat un regim de tip stalinist. Acesta a fost principalul motiv al izbucnirii Revoluției maghiare din 1956. Noul guvern reformist, condus de Nagy Imre, a anunțat ieșirea Ungariei din Tratatul de la Varșovia. Armata sovietică a înăbușit în sânge revolta populară. Sovieticii l-au instalat la conducerea statului pe János Kádár.

Sub conducerea lui Kádár (în anii '70), regimul comunist a făcut unele reforme de liberalizare în domeniile economiei și culturii.

Ca urmare a noii politici reformiste din URSS („perestroika și glasnost”), regimurile comuniste, în întreaga Europă de Est, inclusiv din Ungaria, s-au prăbușit.

Trecerea la noua orânduire, bazată pe economia de piață, democrație și pe respectarea drepturilor omului, s-a făcut, ca în majoritatea statelor din Europa de est, fără vărsare de sânge.

La 23 octombrie 1989, Mátyás Szűrös a proclamat a treia Republică Ungară și a devenit președinte. Primele alegeri libere au avut loc în anul 1990.

În 1999, Ungaria devine membru al NATO, iar la 1 mai 2004 intră în Uniunea Europeană.



HUNOR KELEMEN

Medic veterinar, profesor de filosofie, politician român de etnie maghiară, președinte al UDMR din 2011, deputat UDMR de Harghita (2000), ministru al Culturii în cabinetul Boc II (din 2009). A candidat la președinția României din partea UDMR în 2009. Născut: 18.10.1967, Cârna, Harghita. Necăsătorit.

A publicat două volume de poezii: „Minuszévek” (1995), „A sziget-lakó”¹ (2001) și un roman „A madárijesztők halála”² (1999).

A obținut mai multe premii: Premiul Uniunii Scriitorilor (1996) și Premiul Litera (Budapesta, 1996). A primit distincțiile: Ordinul Steaua României în grad de Comandor (2000) și Ordinul Crucea Mijlocie al Republicii Ungare (2008).

„Ansamblul monumental Matei Corvin” a fost restaurat în perioada anilor 2010-2011, acțiune finanțată de ministerele culturii din România și Ungaria. Maestrul Tibor Kolozsi a fost conducătorul artistic al restaurării. Dezvelirea monumentului restaurat a avut loc în aprilie 2011, în prezența ministrului culturii Hunor Kelemen.

Anexa nr. 4

ETNICII ȚIGANI ÎN ROMÂNIA (Romii sau rromii).

I. ISTORIE

În secolul XI, țiganii se aflau în Imperiul Bizantin. Migrația masivă a țăganilor în Europa a început în secolul XIV, odată cu cucerirea de către turci a portului grecesc Gallipoli. Ascensiunea triburilor nomade

¹ Traducere liberă: locuitorul insuliței (insularul).

² Moartea sperietorii de ciori (a păsării șocante).

indiene a fost legată indisolubil de victoriile turcești și de crearea Imperiului Otoman, ȝiganii prosperând în interiorul acestuia.

În secolul XV, au pătruns în Europa apuseană (în special în peninsula iberică), iar din secolul XIX în cele două Americi.

În Evul Mediu, majoritatea ȝiganilor din țările române erau robi boierești, domnești sau mănăstirești; ocupațiile lor principale erau de fierari, căldărari, aurari, cântăreți etc.

ȝigani („romi”) este denumirea unui *grup etnic originar din India medievală*.

Proveniența numelui „ȝigan” este explicată de mai multe teorii, destul de controversate:

1. din elinul „athinganoi” (*de neatins; izolat*);
2. din cuvintele persane „ciganch” (*lăutar; dansator*) sau „asinkan” (*fierar*);
3. dintr-un cuvânt cuman cu înțelesul de *sărac*.

Întrucât numele de **romi** a creat foarte multe controverse, Dorin Cioabă¹ a propus să fie folosit numele de „**indorom**” în loc de „rom”, deoarece ȝiganii se trag din India și astfel nu s-ar mai face confuzia cu *România* sau cu orașul *Roma*.

Prima lor atestare documentară este din 1385, când domnitorul Țării Românești, Dan I, dăruiește Mănăstirii Tismana posesiuni primite de la unchiul său Vladislav I, între care și 40 de sălașe de „ȝigani”.

Sub influența ideilor liberale ale revoluției de la 1848, **toți oamenii au fost declarați liberi și egali, iar robia ȝiganilor a fost definitiv abolită în 1856** (denumită „*dezrobirea ȝiganilor*”).

După numărul lor, ȝiganii constituie al doilea grup etnic minoritar din România.

Ei erau 535.250 de persoane (2,5% din totalul populației), conform recensământului din 2002. ȝiganii sunt concentrați semnificativ în Transilvania, Crișana, Muntenia și Oltenia. Câteva date statistice (din rezultatele recensămintelor) privind numărul lor:

în 1930 – 242.656 (1,6% - România Mare)

în 1977 – 227.398

în 2002 – 535.250 (2,5%)

Mareșalul Ion Antonescu a ordonat evacuarea unor ȝigani în Transnistria (în 1942).

Categoriile trimise peste Nistru, împreună cu familiile lor erau:

¹ Fiul regelui romilor Florin Cioabă

1. Țigarii nomazi (lingurari, căldărari etc).
2. Țigarii nenomazi - condamnați recidiviști, cei care nu aveau mijloace de existență sau o ocupație precisă, din care să trăiască în mod cinstit.

A. Personalități de etnie țigănească (origine romă) în România.

O listă redusă numeric este formată din:

Anton Pann, Barbu Lăutaru, Grigoraș Dinicu, Ștefan Bănică (senior), Johnny Răducanu, Ion Voicu, Mădălin Voicu (din partea tatălui).

Mai pot fi numiți Ion Cioabă, Florin Cioabă, Iulian Rădulescu, Ilie Badea Stănescu.¹

B. Limba romani.

Aceasta este limba vorbită de țigani. Ea face parte din grupul de limbi indice, ramura indo-ariană a limbilor indo-europene (are similitudini cu: punjaba și hindi).

Pe Terra, sunt aproximativ 4,8 milioane de *vorbitori de romani*. România are cei mai mulți vorbitori (273.500; 1,2%), urmată de Slovacia (253.943; 4,8%), Cehia, Bulgaria și Ungaria (fiecare cu peste 100.000).

În limba română există cuvinte provenite din limba romani, care sunt folosite ca argou (exemple: barosan, a hali, mișto, a mangli, a șuti, biștari).

C. Deceniul de incluziune a țăganilor (organizat între 2005 și 2015).

Deceniul este inițiativa următoarelor state: Bulgaria, Croația, Cehia, Macedonia, România, Serbia, Muntenegru, Slovacia și Ungaria.

Deceniul de incluziune a țăganilor are ca domenii de intervenție: educația, ocuparea, sănătatea și locuirea.

În România, în prezent, față de activitățile privind Deceniul de incluziune a țăganilor și de alte probleme ale acestei etnii are responsabilități bine definite **Agenția Națională pentru Romi** (ANR).

Scopul final al acestui proiect de anvergură este:

Îmbunătățirea statutului socio-economic și incluziunea socială a romilor din această regiune.

¹ Cei din al doilea grup au și alias după cum urmează: *regele Cioabă* (Ion), *regele Cioabă* (Florin), *împăratul Iulian* și *regele internațional al romilor creștin-ortodocși*.

II. RELIGIE

Pe lângă numeroase practici păgâne, majoritatea Țiganilor sunt **creștini ortodocși**.

În localitățile cu o populație predominant maghiară (în Transilvania), Țiganii sunt fie *romano-catolici*, fie *reformați*. În țară, mai există Țigani *luterani* (în localitățile cu mai mulți sași) și *musulmani* (în așezările cu mai mulți turci).



ION VOICU

Violonist, directorul Filarmonicii „George Enescu” din București, timp de 10 ani. El a contribuit la crearea (în 1969) a „Orchestrai de Cameră”. Provine dintr-o familie de muzicieni.

Născut: 08.10.1923, București; decedat: 1997, București.

Tatăl: Ștefan Voicu, a cântat la vioară și contrabas.

Ion Voicu a început studiul viorii la șase ani. Printre cei care l-au inițiat în studiul viorii au fost Garabet Avakian și Vasile Filip. La 14 ani a dat examen de admitere la „Academia Regală de Muzică”, unde a intrat direct în anul V.

A absolvit Academia Regală de Muzică din București în 1940. Profesor și îndrumător i-a fost Constantin Niculescu.

Primul post în activitatea sa a fost de violonist în Orchestra Națională Radio, dirijată de celebrul dirijor olandez Willem Mengelberg. A devenit solistul acestui ansamblu când i-a impresionat pe criticii timpului. George Enescu i-a oferit lecții gratuite de vioară, apreciindu-i calitățile. Maestrul Ion Voicu s-a plasat pe primul loc în cadrul concursului muzical organizat de Yehudi Menuhin, la București în 1946.

A studiat la Conservatorul Ceaikovski, cu violoniști celebri ca David Oistrach și George Enescu.

În cei 50 de ani de carieră, a susținut sute de concerte în lumea întreagă: la Londra, Paris, Viena, New York, Roma, Berlin sau Tokyo.

A concertat alături de Yehudi Menuhin, David și Igor Oistrach sau L. Kogan.

Vioara Stradivarius, achiziționată de statul român (în 1956, de la firma Henry Werro), a fost păstrată și folosită de maestrul I. Voicu în baza unui contract de comodat, în perioada 1956-1986. Maestrul a restituit instrumentul Filarmonicii George Enescu în 1986.



JOHNNY RĂDUCANU

Contrabasist, pianist, compozitor, aranjour și conducător de formație român, de etnie țigănească.

Născut: 01.12.1931, Brăila.

Plecat din viață : 9 septembrie 2011.

Răducanu Crețu (numele său real) s-a născut într-o familie de țigani cu tradiții muzicale de peste trei sute de ani, de pe timpul lăutarului¹ Petre Crețu Solcanu.

Încă de la 19 ani, maestrul s-a remarcat ca un talentat interpret de jazz la contrabas.

A studiat la Iași și Cluj, apoi la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București (clasa contrabas, 1953-1956).

Johnny Răducanu este considerat un veteran al muzicii românești de jazz și, în această postură, a fost un îndrumător activ al tinerei generații.

Anexa nr. 5.

Informații, clarificări și evenimente importante pentru înțelegerea corectă a Tratatului de la Versailles.

Considerăm abordarea acestui important subiect de istorie mondială în cadrul istoriei României pentru a arăta contextul în care au avut loc evenimente (poate printre cele mai faste din istoria noastră), care au dus la apariția României Mari.

Rezultat al negocierilor de 6 luni purtate la Conferința de Pace de la Paris din 1919, ce a dus la încheierea oficială a Primului Război Mondial, a fost semnat de Germania, sub amenințarea armatei franceze că va trage Rinul, pe data de 28 iunie 1919.

Tratatul de la Versailles (documentul) era constituit din 440 de articole.

Soarta unor exemplare originale a rămas neclară până în prezent (*interese majore, neelucidate, după semnarea lor, au condus la dispariția sau ascunderea lor până în prezent!*).

¹ După opinia maestrului Johnny Răducanu trebuie făcută o distincție clară între un muzician (cel care interpretează opera cu ajutorul instrumentului respectiv și folosind partituri) și lăutar (care nu folosește partiturile, ci execută opera după simțuri sau exprimat liber “după ureche”).

1. Organizarea și drepturile delegațiilor celor circa 30 de țări care au fost invitate la lucrările pentru elaborarea **Tratatului de pace de la Versailles**.

Personajele importante care au avut "cuvântul decizional" au fost: **Woodrow Wilson (S.U.A.), Georges Clemenceau (Franța), George David Lloyd (Marea Britanie), Vittorio Emanuele Orlando (Italia)**. Ei au divizat statele participante astfel:

- S.U.A., Marea Britanie, Franța, Italia, Japonia (aveau dreptul de a fi prezente în toate comisiile și la toate întrunirile).

- Grecia, Finlanda, Polonia, Portugalia, România, Serbia, Brazilia, India, Cuba, China, etc. puteau **participa** numai la ședințele ce le priveau direct.

- Statele neutre și cele în curs de formare puteau participa numai la ședințele ce le priveau direct, dar aveau și dreptul de a prezenta în scris dorințele lor.

- **România**, Iugoslavia, Cehoslovacia și Polonia *au fost silite să accepte condițiile tratatului de pace fără a fi consultate*.

2. Sesiunea comună a Congresului S.U.A. din 18 ianuarie 1918.

Președintele Woodrow Wilson a înfățișat, prin discursul său, o propunere pertinentă pentru restabilirea păcii în Europa după încetarea ostilităților primului război mondial.

a. Scopul și intenția președintelui Woodrow Wilson

Discursul președintelui i-a oferit acceptarea de către Aliați a unei "conduceri morale" și simultan a convins/determinat Puterile Centrale să capituleze.

b. Cele 14 puncte din declarația președintelui S.U.A.

În continuare, sunt redată într-o formă puțin diferită față de formularea exactă/strictă din tratatul de pace a acestor puncte; pentru cititorul care este interesat de esența acestora și nu de amănuntele legate de aplicarea de către statele interesate direct în materializarea lor.

1. "În viitor, nu vor mai exista acorduri internaționale private de nici un fel, ci doar convenții de pace publice, încheiate deschis... fiecare tratat trebuie să țină cont de legile internaționale, pentru că, altfel, orice tratat secret tinde să submineze soliditatea întregii structuri a covențiilor internaționale, care este propusă să fie construită".

2. "navigația pe mări să fie practică astfel: liber în timpul unei păci generale, sub controlul Ligii Națiunilor pentru impunerea convențiilor internaționale în timpul unui război general deschis, sau

în timpul unui război limitat, care să nu implice nerespectarea convențiilor internaționale, Liga Națiunilor rămânând însă neutră”.

3. ”îndepărtarea, pe cât posibil, a tuturor barierelor economice și restabilirea unor condiții egale pentru comerțul internațional între națiunile care erau de acord cu principiile păcii și se asociau pentru menținerea ei”.

4. ”dezarmarea la nivel mondial, o cerință obligatorie pentru menținerea păcii, iar toate armamentele naționale să fie reduse până la ultimul punct acceptabil cu securitatea țării”.

5. ”se stabileau noi relații privind coloniile (în contextul că Germania a fost depusată de coloniile sale din Africa și cele de dincolo de ocean, în timp ce Franța și Anglia nu erau afectate cu privire la imperiile lor coloniale); în plus, coloniilor le era interzisă lupta de eliberare națională!... pentru a se evita noi conflicte”.

6. ”Rusia, apreciată încă o mare putere politică, să fie atrasă în rândul națiunilor doritoare de pace, să accepte programul și să colaboreze cu națiunile libere pentru menținerea păcii și stabilității politice internaționale”.

7. ”Belgia trebuia evacuată și restaurată fără nicio limitare a suveranității de care ea se bucură împreună cu alte națiuni libere”.

8. ”reintrarea Alsaciei și Lorenei în posesia Franței (dar acest punct a fost inclus în punctele neobligatorii !?, deși Franța a susținut timp de 50 de ani acest deziderat.

9. ”reajustarea frontierelor Italiei în baza principiilor autodeterminării naționalităților”.

10. ”reajustarea frontierelor Austro-Ungariei în baza principiilor autodeterminării naționalităților”.

”s-a permis în aceeași idee, apariția unor state noi: Austria, Cehoslovacia, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (viitoarea Iugoslavie) și Ungaria, ca și *unirea cu **România** a provinciilor Imperiului Austro-Ungar locuite majoritar de români (Bucovina, Transilvania, Banatul – în final doar jumătate din el, restul fiind obținut de Serbia)*”.

11. ”România, Serbia și Muntenegrul trebuiau evacuate de trupele ocupante, iar teritoriile ocupate să fie retrocedate. Serbiei îi trebuia acordat acces liber la mare. Relațiile dintre statele balcanice trebuiau să fie stabilite prin înțelegeri bilaterale, acestor state urmând să li se ofere garanții internaționale pentru independența politică și integritatea lor teritorială”.

12. ”Imperiul Otoman nu va mai exista după sfârșitul acestui război, iar celorlalte naționalități, care se aflau în acel moment sub

dominația turcă, va trebui să le fie asigurate o securitate neîndoieală a vieții lor și posibilitatea neîngrădită de a se dezvolta autonom”; ”în viitor va exista regimul de circulație liberă prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele, în condițiile garanțiilor internaționale”. Printre altele, s-a reiterat promisiunea pentru formarea unui stat național kurd, promisiune care n-a fost respectată de niciuna dintre marile puteri.

13. ”Poloniei i-a fost acordată regiunea Sileziei Superioare și ieșire la Marea Baltică prin zona orașului Poznan și s-a creat Coridorul polonez care separa Prusia Orientală de restul Germaniei” .

14. ”Crearea unei instituții internaționale de menținere a păcii, o organizație care să fie - atât a celor mari, cât și a celor mici - ce vor face parte din această Ligă a Națiunilor. Liga Națiunilor era bazată pe principiul securității colective a tuturor statelor, care doreau respectarea convențiilor internaționale”.

3. Desfășurarea lucrărilor și consecințele rezultante.

Discursul Președintelui SUA, a cărui chintesență era de fapt prezentarea celor 14 puncte, a fost unica declarație oficială prin care un participant la conflagrația mondială recunoștea deschis motivele participării la război. Restul participanților au evitat *elegant* prezentarea reală a obiectivelor proprii (ca de exemplu ocuparea unor teritorii de la inamici).

Discursul lui W. Wilson, a constituit de fapt și un răspuns la *Decretul asupra păcii al lui Vladimir Ilici Lenin*, din octombrie 1917, prin care se propunea ieșirea imediată din război a Rusiei, o pace democratică și dreaptă, care să nu implice anexări de teritorii. Decretul lui Lenin a condus la semnarea Tratatului de la Brest-Litovsk din 3 martie 1918.

Concluziile autorilor despre efectele Tratatului de la Versailles.

Marile puteri, care au condus lucrările de elaborare ale tratatului (în principal S.U.A., Franța și Marea Britanie), au avut un singur obiectiv principal: *pedepsirea celor trei imperii inamice (Germania, Austro-Ungaria și Imperiul Otoman), iar în final dispariția a două dintre ele (Austro-Ungaria și Imperul Otoman).*

Observații:

1. România, deși a fost silită să accepte condițiile tratatului de pace **fără a fi consultată, fără să poată cere ceva, a beneficiat din plin, în**

*urma dispariției Imperiului Austro-Ungar, de dobândirea teritoriilor cu populație majoritar românească, (Bucovina, Transilvania și jumătate din Banat) care au adus multă durere și multe lipsuri **românilor mereu oropsiți.***

2. Delegația României la Paris, a trebuit să aștepte răbdătoare – cca. un an – la Versailles, **fără să-și poată exprima vreun deziderat sau părere**, ci numai să i se comunice hotărârile celor patru mari decidenți.

Bibliografie

/1/ Istoria României în date, 2010, Colectiv (Dinu C. Giurescu, N. Nicolescu, ...)

/2/ Arborele istorico-genealogic al României, 2007, prelucrat și completat de Gheorghe Isvoranu - Krak și un colectiv de istorici, editat de Universitatea București.

/3/ Dramele unor generații de germani, 2008 Gheorghe Isvoranu - Krak

/4/ Rumänien - Ekkehard Völkl

/5/ România 1989-2005 O istorie cronologică, 2005 Stan Stoica

/6/ Petit Larousse (ediție electronică), 2004

/7/ Requiem pentru Convenția de la Geneva, 1996 Mihai Pelin

/8/ Dicționarul explicativ al limbii române, 1998 Colectiv (acad. I. Coteanu,...)

/9/ Dicționarul enciclopedic român, 4 volume, 1962-1966 Comitet (Athanasie Joja, ...)

/10/ Articole preluate de pe Internet (în limbile: engleză, franceză, germană și rusă)

/11/ Diverse documentare Wikipedia

/12/ Istoria României, 2013, (epuizată), de Gheorghe Isvoranu - Krak

CUPRINS

INTRODUCERE.....	1
EPOCA STRĂVECHE.....	3
EPOCA VECHIE.....	8
EPOCA MEDIE.....	21
EPOCA MODERNĂ.....	63
EPOCA CONTEMPORANĂ.....	109
- ROMÂNIA POSTBELICĂ (socialistă - 30.12.1947 – 22.12.1989).....	136
- PERIOADA POSTDECEMBRISTĂ.....	171
ANEXE:	
Etnicii evrei în România.....	210
Etnicii germani în România.....	223
Etnicii greci în România.....	229
Etnicii maghiari în România.....	231
Etnicii țigani în România.....	234
Informații, clarificări și evenimente importante pentru înțelegerea corectă a Tratatului de la Versailles.....	238
Bibliografie.....	243

GHEORGHE ISVORANU-KRAK

A mai publicat:

1. ÎNDRUMĂTOR DE FIZICĂ, Editura Bren, 475 de pagini, București, 2008.

2. PROBLEME DE FIZICĂ, cl. IX-a, rezolvate complet, Editura Bren, 100 pagini, București, 2013.

3. PROBLEME DE FIZICĂ, cl. X-a, rezolvate complet, Editura eDidactica, 63 pagini, București, 2014.

4. PROBLEME DE GEOMETRIE ANALITICĂ, pentru elevi și studenți, rezolvate complet, 154 pagini, Editura eDidactica, București 2014

5. Arborele istorico-genealogic al României, Editura Universității, 196 pagini, București, 2007.

6. ISTORIA ROMÂNIEI, evenimente esențiale de interes general, Editura Bren, 178 pagini, București 2013.

7. DRAMELE UNOR GENERAȚII DE GERMANI, Editura Bren, 128 pagini, București, 2008.

8. EXISTENȚĂ VERSUS UNIVERS, eseu, Editura Publishers, 132 pagini, București, 2014.